

Utjecaj obiteljskih politika u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama na blagostanje obitelji s djecom

Pezer, Martina

Doctoral thesis / Disertacija

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:574343>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Martina Pezer

**UTJECAJ OBITELJSKIH POLITIKA
U REPUBLICI HRVATSKOJ I
ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA NA
BLAGOSTANJE OBITELJI S DJECOM**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Martina Pezer

**UTJECAJ OBITELJSKIH POLITIKA
U REPUBLICI HRVATSKOJ I
ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA NA
BLAGOSTANJE OBITELJI S DJECOM**

DOKTORSKI RAD

Mentori:

Doc. dr. sc. Marin Strmota

Dr. sc. Ivica Urban

Zagreb, 2020.

University of Zagreb

Faculty of Economics and Business

Martina Pezer

**IMPACT OF FAMILY POLICIES
ON THE WELL-BEING OF
FAMILIES WITH CHILDREN IN
THE REPUBLIC OF CROATIA AND
SELECTED EUROPEAN COUNTRIES**

DOCTORAL THESIS

Supervisors:
Marin Strmota, Ph.D.
Ivica Urban, Ph.D.

Zagreb, 2020

PODACI I INFORMACIJE O DOKTORANDICI

Ime i prezime: Martina Pezer

Datum i mjesto rođenja: 5. 1. 1989., Slavonski Brod

Naziv završenog fakulteta i godina diplomiranja: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.

PODACI O DOKTORSKOM RADU

Naslov doktorskog rada:

Utjecaj obiteljskih politika u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama na blagostanje obitelji s djecom

Fakultet na kojem je rad obranjen: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

POVJERENSTVO, OCJENA I OBRANA RADA

Datum odobravanja pokretanja postupka stjecanja doktorata znanosti: 15. listopada 2019.

Mentori: doc. dr. sc. Marin Strmota, dr. sc. Ivica Urban

Povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada:

1. prof. dr. sc. Anđelko Akrap (predsjednik)
2. doc. dr. sc. Marin Strmota
3. dr. sc. Ivica Urban
4. doc. dr. sc. Lucija Rogić Dumančić
5. prof. dr. sc. Hrvoje Šimović

Povjerenstvo za obranu doktorskog rada:

1. prof. dr. sc. Anđelko Akrap (predsjednik)
2. doc. dr. sc. Marin Strmota
3. dr. sc. Ivica Urban
4. doc. dr. sc. Lucija Rogić Dumančić
5. prof. dr. sc. Hrvoje Šimović

Datum obrane doktorskog rada: 10. lipnja 2020.

Martina Pezer

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je doktorski rad *Utjecaj obiteljskih politika u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama na blagostanje obitelji s djecom* isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Zagrebu, 10. lipnja 2020.

(vlastoručni potpis studenta)

INFORMACIJE O MENTORIMA

Doc. dr. sc. Marin Strmota je docent na Katedri za demografiju Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njegovi istraživački interesi su demografija, populacijska politika, ekonomika rada, demografsko-socijalni razvoj, obiteljska politika i međugeneracijski odnosi. Doktorirao je na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2013. godine. Voditelj je uspostavnog istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost „Sociodemografske odrednice potrošnje energije u Hrvatskoj“.

Više na: <https://www.efzg.unizg.hr/katedre-29721/demografija/clanovi-29793/doc-dr-sc-marin-strmota/29798>

Dr. sc. Ivica Urban je viši znanstveni suradnik zaposlen u Institutu za javne financije u Zagrebu. Bavi se istraživanjima u područjima mjerenja incidencije i redistributivnog učinka fiskalnog sustava te mikrosimulacijom poreza i socijalnih naknada. Doktorirao je na Sveučilištu u Ljubljani 2010. Radio je na brojnim znanstvenim i stručnim istraživačkim projektima. Objavljuje radove u recenziranim međunarodnim časopisima iz područja ekonomike javnog sektora. Trenutno je voditelj istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost pod nazivom „Utjecaj poreza i socijalnih naknada na raspodjelu dohotka i ekonomsku efikasnost“.

Više na: <https://www.ijf.hr/hr/djelatnici/istrazivaci/7/dr-sc-ivica-urban/152/>

ZAHVALE

Zahvaljujem se Hrvatskoj zakladi za znanost, koja je financirala moj rad te omogućila odlaske na konferencije i tečajeve zahvaljujući kojima sam stekla potrebna znanja i vještine za doktorsko istraživanje. Posebno se zahvaljujem mentorima, Ivici Urbanu i Marinu Strmoti, koji su redovno pratili moj rad te me usmjeravali i savjetovali tijekom istraživanja i uvijek bili dostupni za sva moja pitanja. Tijekom istraživanja sam provela dva mjeseca na Institutu za društvena i ekonomska istraživanja (ISER) Sveučilišta u Essexu zahvaljujući stipendiji Ministarstva znanosti i obrazovanja, Agencije za mobilnost i programe EU te zaklade „British Scholarship Trust“. Tijekom mog boravka u ISER-u cijeli EUROMOD tim predvođen Matteom Richiardijem, a posebno Chrysa Leventi, su mi pomogli svojim savjetima i prijedlozima za istraživanje.

Rezultati istraživanja dobiveni su mikrosimulacijom pomoću programa EUROMOD (verzije I1.0+ i I2.0+). EUROMOD održava, razvija i njime upravlja Institut za društvena i ekonomska istraživanja (ISER) na Sveučilištu u Essexu, u suradnji s nacionalnim timovima zemalja članica EU-a. Zahvalna sam mnogim ljudima koji su pridonijeli razvoju EUROMOD-a. Proces proširenja i ažuriranja EUROMOD-a financijski podupire Program Europske unije za zapošljavanje i socijalne inovacije „EaSI“ (2014. – 2020.). U istraživanju su se koristili mikropodatci iz EU Ankete o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC) koji su dobiveni od Eurostata. Rezultati i njihovo tumačenje su moja odgovornost.

SAŽETAK

Države mjerama obiteljske politike pomažu roditeljima nositi se s izravnim i neizravnim troškovima brige o djeci te pomažu umanjiti jaz između željenog i stvarnog broja djece. Zbog važne uloge u stvaranju poticajnih uvjeta za djecu, obiteljska politika je važna istraživačka tema. U vrijeme gospodarskih, socijalnih, demografskih i fiskalnih izazova diljem Europske unije, ovo istraživanje analizira utjecaj obiteljske politike na dobrobit obitelji s djecom u Hrvatskoj i pet odabranih zemalja. Istraživanje je posebno posvećeno hrvatskoj obiteljskoj politici te donosi i pet reformskih scenarija. Ciljevi, područje i hipoteze istraživanja navedeni su u uvodu, nakon čega slijedi pregled literature. Sažeta su relevantna i novija istraživanja obiteljske politike; s posebnim osvrtom na analize dječjeg siromaštva i obiteljske politike u Hrvatskoj.

Nakon opisa najznačajnijih fiskalnih instrumenata obiteljske politike u Hrvatskoj, Grčkoj, Njemačkoj, Slovačkoj, Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini, prikazuju se rezultati empirijskog istraživanja. U analizi je korišten statički mikrosimulacijski model poreza i socijalnih naknada EUROMOD. Analiziraju se novčane naknade za djecu, porezne olakšice za djecu te naknade socijalne pomoći čiji iznosi ovise o prisutnosti djece u kućanstvu. Analiza je provedena na hipotetskim kućanstvima te stvarnim podacima, a kao pokazatelji blagostanja obitelji korištene su stope siromaštva, Ginijev koeficijent nejednakosti i kompenzacijski indeksi. U okviru istraživanja razmatrana je i pravednost sustava potpora za djecu te su izračunate i premije koje kućanstva ostvaruju po djetetu, ovisno o broju djece u kućanstvu.

Empirijska analiza je ukazala na nepravedno raspodijeljene potpore za djecu u Hrvatskoj te stoga i manji utjecaj na dohodovnu nejednakost i siromaštvo djece u usporedbi s ostalim zemljama te relativno nisku pokrivenost troškova brige o djeci. Hrvatski je sustav izdašan za kućanstva s troje i četvero djece te za mlađe uzdržavane punoljetne osobe. Istraživanje je pokazalo da primjenom iskustava drugih zemalja hrvatski sustav potpora za djecu može poboljšati blagostanje obitelji s djecom uz nepromijenjene troškove. Rad se zaključuje sažetkom spoznaja istraživanja te se navode ograničenja i budući prijedlozi istraživanja.

KLJUČNE RIJEČI: mikrosimulacija; EUROMOD; dječje siromaštvo; kompenzacijski indeks; obiteljska politika; reforma; djeca

ABSTRACT

Family policies help parents to cope with direct and indirect costs of child-rearing while creating favourable conditions to have children. That is why they are an important topic of research. In times of economic, social, demographic and fiscal challenges throughout the European Union, this research explores the impact of family policies on wellbeing of families in Croatia and five chosen countries. Special emphasis is devoted to the Croatian family policies and five reforms of the family policy fiscal instruments are proposed.

The aims, scope and hypotheses of the research are stated in the introduction and followed by a literature review. Most relevant and recent research on the topic of family policies is summarised; why government should invest in children, which fiscal instruments are provided, classification of welfare regimes, demographic trends, work-life balance of parents and microsimulation studies of child benefits. Literature on child poverty and family policies in Croatia is also summarised. After the description of the most significant fiscal instruments of family policies in Croatia, Greece, Germany, Slovakia, Sweden and United Kingdom, empirical research is conducted.

An EU-wide static non-behavioural tax-benefit microsimulation model EUROMOD is employed in the analysis. Input data from European Union Statistics on Income and Living Conditions from the years 2017 and 2016 (with income data for 2016 and 2015) was used. Child contingent payments method was used to capture the amount of financial support obtained from child allowances, tax reliefs, and social assistance benefits due to presence of children in the household. Impact of these payments on child poverty, income inequality and equity was assessed, taking into account statistical significance. Absolute and relative child cost compensation with family policies in question was estimated. Child premium dependant on the number of children in household and its determinants were calculated. Five reform scenarios of the Croatian child benefit and tax allowance for dependent children are proposed, based on the policy import microsimulation technique.

The analysis was first done for hypothetical households with varying income and number of children to reveal similarities and differences of family policies between countries. A mix of means-tested and universal support as the dominant form of family policies provided through benefits, tax allowances and tax credits was revealed, with Croatia standing out with its convex

distribution. Analysis of the real data sample confirmed previous research on the uneven support provided by the Croatian tax-benefit system, which also proved to be among the least redistributive systems. The British and German systems proved to be the most redistributive and thus achieving the greatest child poverty and income inequality reduction. Swedish, Croatian, Greek and British policies proved to be generous for large families, while the Slovak and German policies provide relatively even support per child regardless of the number of children. Measured with the compensation index, countries greatly differ in coverage of child-rearing costs. Croatia proved again to provide the most uneven support, Germany, Sweden, and Slovakia provide the most even support, while the UK and Greece compensate greatly the lower income households. Child contingent premiums vary with income of the household and rank of child, due to the combination of universal and means-tested benefits. Majority of the determinants (child rank, household income, single parent household, young dependent adult) are statistically significant in all the countries, explaining from 10% to 50% of variance of the premium.

Croatia recently adjusted the income test for the child benefit to reduce the receding number of beneficiaries. Such minor change did not have any significant effect on the indicators of financial wellbeing of families. This research proposes five policy reforms which should increase the redistribution impact of family policy instruments in Croatia based on the chosen policies from Slovakia, Sweden, Greece, Germany and UK. The budget neutral policy imports proved to be more successful than the original Croatian policies in terms of poverty reduction and child cost compensation. The impacts on income inequality were less significant. The import of chosen family policies demonstrated that population characteristics of households with children do not differ in such a way that the distribution of child contingent payments would not resemble the original country. The analysis stresses the question of the effectiveness of current Croatian policies in contrast to the budget size.

The thesis concludes with policy lessons and recommendations emphasizing research limitations and future research.

KEYWORDS: microsimulation; EUROMOD; child poverty; compensation index; family policies; policy reform; children

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Područje i predmet istraživanja	1
1.2. Ciljevi istraživanja	6
1.3. Hipoteze istraživanja.....	7
1.4. Metode znanstvenog istraživanja	11
1.5. Očekivani znanstveni doprinos.....	14
1.6. Struktura disertacije.....	15
2. VRIJEDNOST I VAŽNOST POTPORA ZA OBITELJI U PODRŽAVANJU RODITELJSTVA I NOŠENJU S TROŠKOVIMA I RIZICIMA BRIGE O DJECI.....	18
2.1. Obiteljske politike i pokriće troškova uzdržavanja djece	18
2.1.1. Siromaštvo djece i blagostanje obitelji s djecom.....	18
2.1.2. Troškovi uzdržavanja djece te prednosti ulaganja u obitelji	19
2.1.3. Fiskalni instrumenti za provedbu obiteljske politike.....	22
2.1.4. Obiteljska politika i država blagostanja.....	24
2.2. Fertilitet, planiranje obitelji te jaz između ostvarenog i željenog broja djece.....	26
2.2.1. Demografski trendovi u Europi	26
2.2.2. Utjecaj obiteljskih politika na ravnotežu privatnog i poslovnog života	29
2.3. Istraživanja obiteljskih politika primjenom mikrosimulacijskih modela.....	31
2.3.1. Analiza fiskalnih izdataka i raspodjele potpora za djecu.....	35
2.3.2. Analize provedenih ili najavljenih reformi obiteljskih politika.....	36
2.3.3. Analize proizvoljnih reformi obiteljskih politika	38
2.3.4. Istraživanja uvezenih potpora za djecu iz jedne zemlje u drugu	40
2.4. Pregled istraživanja o siromaštvu djece i obiteljskim politikama u Republici Hrvatskoj	42
3. PREGLED OSNOVNIH OBITELJSKIH POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA S RAZLIČITIM TIPOVIMA DRŽAVE BLAGOSTANJA	47
3.1. Sustav poreznih olakšica i socijalnih naknada za obitelji s djecom u Republici Hrvatskoj..	47
3.2. Pregled naknada za djecu i obitelji u mediteranskom tipu države blagostanja na primjeru Helenske Republike	52
3.3. Pregled poreznih olakšica i socijalnih naknada za djecu u konzervativno-korporativnom tipu države blagostanja na primjeru Savezne Republike Njemačke	55
3.4. Sustav potpora za djecu u postkomunističkom tipu države blagostanja na primjeru Slovačke Republike.....	59
3.5. Pregled socijalnih naknada za djecu u socijalno-demokratskom tipu države blagostanja na primjeru Kraljevine Švedske	62
3.6. Sustav socijalnih naknada za djecu u liberalnom tipu države blagostanja na primjeru Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske.....	64

3.7. Usporedni prikaz sustava naknada i poreznih olakšica za djecu u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama	67
4. ANALIZA SUSTAVA POTPORA ZA DJECU U REPUBLICI HRVATSKOJ I ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA	72
4.1. Opis podataka, metoda, definicija i pretpostavki korištenih u analizi	72
4.1.1. EUROMOD – mikrosimulacijski model sustava poreza i socijalnih naknada za Europsku Uniju i mikrosimulacijske tehnike	72
4.1.2. Definicije, pretpostavke i podatci	73
4.1.3. Metode korištene u izračunima	76
4.2. Analiza hipotetskih kućanstava	85
4.3. Pokazatelji utjecaja sustava potpora na blagostanje djece i obitelji	95
4.3.1. Strukturna analiza i analiza po dohodovnim skupinama ostvarenih potpora za djecu ..	97
4.3.2. Učinci potpora za djecu na siromaštvo djece i dohodovnu nejednakost	104
4.3.3. Kompenzacijski indeks – mjera pokrivenosti troška brige o djeci	121
4.3.4. Premija za djecu i njene odrednice u različitim tipovima države blagostanja	129
4.4. Zaključci komparativne analize sustava potpora za djecu u različitim tipovima države blagostanja	137
5. REFORME POTPORA ZA DJECU U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	140
5.1. Analiza reforme doplatka za djecu u 2018. godini	140
5.2. Uvozi potpora za djecu drugih tipova države blagostanja u hrvatski sustav	144
5.2.1. Opis pretpostavki i komparativna analiza uvezenih obiteljskih politika iz Helenske Republike, Savezne Republike Njemačke, Slovačke Republike, Kraljevine Švedske te Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske u Republiku Hrvatsku	144
5.2.2. Komparativna analiza pokazatelja blagostanja za pet različitih reformskih scenarija sustava potpora za djecu Republike Hrvatske	153
5.3. Implikacije istraživanja na obiteljsku politiku u Republici Hrvatskoj.....	163
6. ZAKLJUČAK	165
POPIS LITERATURE.....	170
POPIS TABLICA.....	182
POPIS SLIKA.....	184
PRILOZI	187
ŽIVOTOPIS.....	194

1. UVOD

1.1. Područje i predmet istraživanja

Republika Hrvatska je suočena s gospodarskim, socijalnim, demografskim i fiskalnim izazovima. Ova doktorska disertacija primarno pokušava odgovoriti na pitanje može li sustav potpora za djecu u Republici Hrvatskoj u svom djelokrugu odgovoriti na spomenute izazove i je li moguće osmisliti uspješniji sustav. Kako bi se došlo do odgovora na spomenuta pitanja provodi se analiza sustava potpora prisutnih u različitim europskim zemljama (različitim tipovima države blagostanja) te ih usporediti s Republikom Hrvatskom. Za uspješnu usporedbu sustava, osim kvalitativne analize, i kvantitativno će se odrediti kako sustavi poreznih olakšica te socijalnih naknada utječu na dobrobit obitelji s djecom. Kao jedan od mogućih odgovora na postavljeno pitanje ponudit će se pet reformskih scenarija sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj (proračunski neutralnih učinaka), inspiriranih sustavima drugih tipova države blagostanja, i pružiti smjernice za buduće djelovanje javne politike.

U Europskoj Uniji (EU) i Republici Hrvatskoj izraženi su demografski problemi zbog starenja stanovništva, niskih stopa fertiliteta i migracija stanovništva (McDonald, 2006; Gauthier i Philipov, 2008; Čipin i Međimurec, 2017). Djeca – osjetljiva demografska skupina – u nekim su zemljama izložena višim stopama siromaštva od prosječnih (Sutherland, 2001; Corak, Lietz i Sutherland, 2005). Figari, Paulus & Sutherland (2011) ističu kako postoje jaki dokazi da djeca koja odrastaju u siromašnim kućanstvima imaju manje uspjeha u obrazovanju i pronalasku posla, te su lošijeg zdravstvenog stanja i općenito lošijeg položaja u društvu u usporedbi s drugim kućanstvima. Stoga se uspješnom obiteljskom politikom, odnosno različitim novčanim i nenovčanim naknadama te uslugama i zakonima namijenjenim obiteljima s djecom, ulaže u budući ljudski kapital te ekonomski napredak zemlje. Djecu se može okarakterizirati kao javno dobro zbog pozitivnih efekata koje dugoročno država dobiva efikasnim ulaganjem u njih (Folbre, 1994; Olsaretti, 2013) i zato su obitelji s djecom možda najvažniji korisnici državnih potpora i u središtu su ovog istraživanja.

Potporama za djecu se ublažavaju razlike u životnom standardu kućanstava s djecom u usporedbi s kućanstvima iste razine dohotka bez djece. Obiteljskom bi se politikom trebalo dostatno pokriti troškove odgoja i uzdržavanja djece, koji variraju s dobi i brojem djece. Na primjer, pokrivanjem osnovnih troškova poput hrane i obrazovanja, smanjuje se siromaštvo

djece i njihovih obitelji. Potpore također mogu biti važan čimbenik u planiranju broja djece u obitelji te mogu smanjiti nesklad između želja i mogućnosti (Gauthier i Philipov, 2008). Značajan je i njihov utjecaj na tržište rada (ponajviše majki) i na ravnopravnost spolova. Osim spomenutih troškova djece za uzdržavanje i odgoj koji se mogu odrediti kao izravni, postoji i značajan broj neizravnih troškova za roditelje, poput smanjenja dohotka i karijernih gubitaka zbog brige o djeci te narušene jednakosti spolova, a i vrijeme provedeno s djecom predstavlja trošak (Bradbury, 2008; Letablier *i ostali*, 2009). Svim tim troškovima su više izložene majke koje trebaju uravnotežiti obiteljski i poslovni život i nisu rijetki stavovi da bi upravo one trebale primati državnu potporu jer su više voljne ulagati u djecu (McDonald, 2006).

Oblici potpora za djecu u Republici Hrvatskoj su razni: doplatak za djecu, porezne olakšice za uzdržavanu djecu i naknade za novorođenu djecu kao izravne novčane potpore, ali i potpore poput zajamčene minimalne naknade i naknade za troškove stanovanja čiji iznosi ili pravo na ostvarivanje naknade ovise o prisutnosti djece u obitelji. Uz njih, dostupne su potpore i za roditelje: roditeljske i roditeljske potpore, koje imaju dvojak ulogu vremenski dopust i zamjena za dohodak tijekom odsutnosti s tržišta rada zaposlenih majki. Osim navedenih, dostupne su i razne druge naknade u novcu i naravi te subvencije jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Druge europske države također nude slične instrumente, odnosno sve pružaju neki oblik socijalnih naknada, a poneke i porezne olakšice, ali se osim u samoj vrsti i broju instrumenata različiti tipovi države blagostanja dodatno razlikuju i u dizajnu istih instrumenata. Potpore u naravi su često diskutabilne jer obično je novac najvažniji, ali imaju opravdanost. Njima se osigurava primjena potpore za točno određenu uslugu određenog standarda kvalitete i povećava egalitarnost, nadoknađuje se asimetričnost informiranosti i poboljšava se učinkovitost potpora koje su loše ciljane (Letablier *i ostali*, 2009). Osim državnih potpora, vrlo su važni i poslodavci, iako nisu predmet ovog istraživanja. Svojim povlasticama mogu pozitivno utjecati na odluke pojedinaca, ali i privući te zadržati željeni kadar. Neke od mogućnosti koje bi poslodavci trebali pružati roditeljima su fleksibilno i skraćeno radno vrijeme, novčani darovi za novorođenu djecu, slobodni dani za očeve, pomoć oko vrtića i sl.

Kako bi pomogla državama u uspješnom planiranju obiteljske politike i savjetovala oko mogućih reformi, znanstvena zajednica je provela mnoga istraživanja u raznim područjima znanosti (ekonomiji, sociologiji, pravu i sl.). Među tim istraživanjima, posebno se ističu radovi nastali primjenom mikrosimulacijskih modela, koji će se koristiti i u ovom istraživanju (Sutherland, 2001; Corak, Lietz i Sutherland, 2005; Matsaganis *i ostali*, 2007; Levy, Matsaganis

i Sutherland, 2013; Popova, 2013; Cantó *i ostali*, 2014). Mikrosimulacijske studije premošćuju jaz između akademskog rada i aplikativnog planiranja obiteljskih politika.

Druge vrste istraživanja u području obiteljske politike se temelje na različitim statističkim metodama: regresijskim modelima, klaster analizama, analizi glavnih komponenti, analizi vremenskih nizova i drugima (Raitano, 2009; Thévenon, 2011; Ainsaar, 2019). Ti radovi istražuju određivanje troška djece, utjecaj potpora na zaposlenost i spolnu jednakost, važnost potpora za dobrobit i razvoj djece, utjecaj na stope fertiliteta i gospodarski razvoj zemlje, ali i stope siromaštva djece te sustave roditeljskih i roditeljskih naknada, ravnotežu između privatnog i poslovnog života. Za roditeljske i roditeljske naknade posebno se ističe *International Network on Leave Policies and Research*, koji godišnje objavljuje izvještaj za 40-ak zemalja svijeta s pregledom i usporedbom sustava roditeljskih i roditeljskih dopusta te istraživanja iz tog područja.

Česte su rasprave oko optimalnog modela sustava i vrsta potpora. Opći konsenzus u dosadašnjim istraživanjima je važnost adekvatnih proračunskih izdvajanja za potpore djeci i roditeljima. Bez odgovarajuće ukupne razine novčanih potpora nikakve kombinacije i vrste potpora ne mogu biti učinkovite (Popova, 2016). Potrebno je dodatno ciljati posebno ugrožene skupine – obitelji s više djece i jednoroditeljske obitelji čiji članovi nisu zaposleni i nalaze se ispod praga rizika od siromaštva. Avram i Militaru (2016) naglašavaju utjecaj obilježja populacije (poput izražene nejednakosti tržišnih dohodaka) i cjelokupnog fiskalnog sustava na uspješnost sustava potpora za djecu.

Neka od važnijih istraživanja sustava potpora za djecu i roditelje u Republici Hrvatskoj su proveli istraživači s Ekonomskog instituta (Stubbs *i ostali*, 2017), Pravnog fakulteta (Šućur *i ostali*, 2015; Dobrotić i Vučković Juroš, 2016; Ajduković, Dobrotić i Matančević, 2017), Instituta za javne financije (Urban, 2014; Urban i Pezer, 2020) te različite radne skupine u projektima Svjetske banke, UN-a, Ministarstva demografije, obitelji, mladih i socijalne politike i Ministarstva financija. Kao glavni nedostatak sustava prije promjene doplatka za djecu u srpnju 2018., kojom je povećana gornja granica dohodovnog cenzusa, bila su istaknuta kućanstva čiji su dohodci previsoki za primanje doplatka za djecu, a preniski za iskorištavanje poreznog odbitka, koja su stoga ostvarivala jako nisku ukupnu potporu. U Republici Hrvatskoj je izražen i problem dugotrajnog dječjeg siromaštva. Još neki od nedostataka su neusklađenosti potpora lokalnih jedinica, slaba razvijenost ustanova skrbi za predškolsku djecu, niska proračunska izdvajanja za potpore za djecu u usporedbi s razvijenim zemljama EU, visoka stopa

siromaštva djece mjerena potrošnjom i dr. Demografska istraživanja ističu važnost obiteljske politike u Republici Hrvatskoj i njenu ulogu u poticanju fertiliteta (Akrap, 2005; Čipin i Međimurec, 2017).

U radu će se prikazati i istražiti sustavi potpora za djecu u sljedećim zemljama: Helenskoj Republici, Saveznoj Republici Njemačkoj, Slovačkoj Republici, Kraljevini Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske. Navedene zemlje su odabrane jer predstavljaju različite tipove tzv. države blagostanja (engl. welfare state, Esping-Andersen, 1990, 1999). One se međusobno razlikuju po međusobnoj interakciji države i tržišta te uloge obitelji u osiguravanju socijalne zaštite i sigurnosti, dekomodifikaciji stanovnika (ostvarivanju socijalnih prava neovisno o statusu na tržištu rada) te stratificiranosti društva. Inicijalna Esping-Andersenova podjela tipova države blagostanja je s vremenom nadopunjavana, ali osnove na kojima se temelji su ostale iste. Sukladno s politikom koju provode države, različite su posljedice na obitelji, gospodarstvo, tržište rada i sl. Od spomenutih tipova države blagostanja, zemlje za istraživanje su odabrane kao predstavnice na temelju dostupnosti podataka i simulaciji sustava u mikrosimulacijskom modelu. Iako sve odabrane države ne dijele makroekonomske i druge uvjete s Republikom Hrvatskom, ipak se iz njihovih iskustava može dosta naučiti i primijeniti u hrvatskom sustavu (uz prilagodbu instrumenata obiteljske politike).

Zamjenska stopa fertiliteta od prosječno 2,1 djeteta po ženi više nije zastupljena u većini razvijenih zemalja posljednjih desetljeća, kao očekivana posljedica demografske tranzicije (Bloom, Canning i Sevilla, 2001; Werding, 2014). No, stopa fertiliteta od 1,5, koja prema McDonaldu (2006) znači gospodarsku održivost uz imigraciju i prilagodbu tržišta rada, ipak je lakše ostvariva. Neke zemlje, među kojima i Republika Hrvatska, ne mogu ostvariti niti tu nižu stopu. Iako su opća očekivanja da bi povećanje državnih transfera za djecu trebalo potaknuti obitelji na veći broj djece, to često dovodi do kompromisa između „kvalitete“ i broja djece (Becker, 1960; Gauthier, 2007). U dosadašnjim istraživanjima utjecaj obiteljskih politika na fertilitet nije jednoznačno utvrđen i jedan od češćih zaključaka je da se više može utjecati na vrijeme rađanja majki nego na broj ostvarene djece (Hoem, Prskawetz i Neyer, 2001; Gauthier, 2007; Adda, Dustmann i Stevens, 2017). Bihevioralni efekti počivaju na puno pretpostavki i bez kvalitetnih longitudinalnih podataka se teško mogu odrediti, i neće se obraditi u empirijskom dijelu. Kako bi se utvrdilo provode li države pronatalitetnu politiku i potiču obitelji s više djece ili uzimaju u obzir ekonomiju obujma, odredit će se premija za djecu ostvarena

kroz sustav potpora za djecu ovisno o paritetu rađanja. To je iznos za koji se poveća iznos potpore kućanstva za prvo, drugo i svako sljedeće dijete.

Jedan od osnovnih ciljeva sustava potpora za djecu i roditelje je smanjenje siromaštva i materijalne oskudice djece i obitelji. Prag rizika od novčanog siromaštva uobičajeno iznosi 60% medijana raspoloživog ekvivalentnog dohotka. Prema World Bank Group (2016) riziku siromaštva su više izloženi mladi, slabo obrazovane osobe, poljoprivrednici, osobe koje žive u ruralnim krajevima te u kućanstvima s više djece. Siromaštvo djece, odnosno osoba u dobi do 17 godina, u Republici Hrvatskoj je na razini prosjeka EU, ali sustav potpora ne smanjuje značajno stopu siromaštva socijalnim transferima u usporedbi sa zemljama iz jadransko-alpske regije (Urban i Pezer, 2017).

Nejednakost je širi koncept od siromaštva jer obuhvaća cijelo stanovništvo, a ne samo podskup siromašnih. Izražena dohodovna nejednakost dovodi do drugih nejednakosti; umanjuju se obrazovna, poslovna te zdravstvena i razna druga prava pojedinaca (jednakost prilika; engl. equality of opportunity), a izraženo raslojavanje društva usporava gospodarski rast. Sustavom potpora se utječe na raspoloživi dohodak i uravnotežuje dohodovna nejednakost između kućanstava te omogućava održivi ekonomski napredak. Ginijev koeficijent, kao najčešće korištena mjera nejednakosti, za Republiku Hrvatsku je blizu prosjeka EU. U sustavu potpora za djecu u Republici Hrvatskoj, doplatka za djecu te različite druge mjere socijalne zaštite smanjuju nejednakost, a porezne olakšice zbog svoje regresivnosti djelomično poništavaju pozitivni učinak doplatka za djecu te drugih socijalnih naknada (Urban, 2017).

Horizontalna i vertikalna pravednost su međusobno isprepleteni ciljevi, odnosno lice i naličje jednog novčića (Musgrave, 1959), a također su povezani i sa siromaštvom te ih fiskalni instrumenti ne bi smjeli narušiti. Horizontalno pravedan sustav u javnim financijama je onaj u kojem porezi i socijalne naknade u jednakoj mjeri mijenjaju razinu korisnosti „jednakih“ pojedinaca. Stoga bi država trebala pokrivati dio troškova brige o djeci (McDonald, 2006; Verbist i Van Lancker, 2016). No načelo se komplicira prisustvom djece u obitelji koja zahtijevaju veći dohodak u usporedbi s kućanstvima bez djece. Kako bi se utvrdile razine korisnosti kućanstava, koriste se ekvivalentne ljestvice kojim se omogućuje usporedba dohotka kućanstava s i bez djece, uzimajući u obzir ekonomiju razmjera. Vertikalno pravedan sustav poreza i socijalnih naknada kućanstva različitih razina korisnosti različito tretira: ona s nižom

možnosti plaćanja trebala bi od države primati više nego kućanstva s višim dohodcima. Za procjenu pravednosti mogu se koristiti pokazatelji pokrivenosti troškova brige o djeci.

U empirijskom će se dijelu istraživanja proučiti osnovne naknade središnje države iz sustava potpora za djecu, poput socijalnih novčanih naknada za djecu i poreznih olakšica, dok će se naknade za roditelje (poput roditeljskih i očevih dopusta), koje imaju dvojak ulogu kao naknade i zamjena za dohodak tijekom odsustva s tržišta rada, pokriti u teorijskom dijelu. U istraživanju će se promatrati utjecaj obiteljskih politika na pokazatelje blagostanja: siromaštvo i nejednakost. Analizom će se utvrditi koliko se troškova brige o djeci pokriva potporama i kolike premije roditelji ostvaruju ovisno o paritetu rađanja (za prvorodeno, drugorođeno, trećerodeno i četvrtorođeno dijete). Rad će za razliku od većine dosadašnjih istraživanja drugačije definirati djecu: uz djecu do 17 godina, obuhvatit će se i uzdržavane mlađe punoljetne osobe. Za mlađe uzdržavane punoljetne osobe predložit će se sljedeća definicija: osobe starosti od 18 do 25 godina, bez partnera, u kućanstvu s roditeljima te ekonomski neaktivne (nezaposlene ili izvan tržišta rada zbog školovanja, bolesti ili dr.) Simulacijom reformi hrvatskog sustava potpora za djecu istražiti će se može li se postići povoljniji utjecaj na blagostanje obitelji. Bihevioralni učinci sustava potpora za djecu i roditelje će se obraditi u teorijskom dijelu.

1.2. Ciljevi istraživanja

Opći cilj istraživanja je spoznati, opisati i analizirati sustav potpora za djecu u Republici Hrvatskoj i njegov utjecaj na blagostanje obitelji s djecom te ga usporediti sa sustavima odabranih zemalja (Helenskom Republikom, Saveznom Republikom Njemačkom, Slovačkom Republikom, Kraljevinom Švedskom i Ujedinjenom Kraljevinom Velike Britanije i Sjeverne Irske). Istraživanje se odnosi na 2018. godinu. Specifični ciljevi se mogu podijeliti na znanstvene i aplikativne.

Znanstveni ciljevi su:

1. Kvantitativno utvrditi prednosti i nedostatke postojećeg sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj u usporedbi s odabranim državama i prosječnim vrijednostima za Europsku uniju.
2. Identificirati najučinkovitije instrumente sustava potpora za djecu u smanjivanju siromaštva djece te dohodovne nejednakosti u različitim tipovima države blagostanja.
3. Odrediti razinu i utjecaj potpora sustava za djecu na uzdržavane mlađe punoljetne osobe u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama.

4. Analizirati premiju za djecu ostvarenu kroz fiskalni sustav i ispitati njene odrednice u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama.
5. Utvrditi stopu pokrivenosti troškova brige o djeci kroz sustav potpora za djecu u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama.
6. Simulirati alternativne scenarije različitih socijalnih i poreznih politika za kućanstva s djecom u Republici Hrvatskoj.
7. Analizirati siromaštvo djece u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama po različitim dobnim skupinama.

Aplikativni ciljevi su:

1. Donijeti zaključke i smjernice za nositelje obiteljske politike.
2. Popularizirati upotrebu mikrosimulacijskih modela za donošenje odluka o socijalnim naknadama i poreznim politikama.

1.3. Hipoteze istraživanja

Kako bi se analizirali sustavi potpora u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, u radu će se ispitati sljedeće hipoteze:

H₁: Oblikovanje sustava potpora za djecu utječe na uspješnost potpora u poboljšanju blagostanja obitelji s djecom.

H_{1A}: Potpore za djecu u Republici Hrvatskoj nisu pravedno raspodijeljene te imaju slabiji utjecaj na smanjenje dohodovne nejednakosti i siromaštva djece u usporedbi s odabranim europskim zemljama.

H_{1B}: Novčana naknada za djecu je najučinkovitiji element sustava potpora za djecu u smanjenju siromaštva djece i dohodovne nejednakosti u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama.

H₂: Sustav potpora za djecu u Republici Hrvatskoj razlikuje se od sustava u drugim europskim zemljama s obzirom na izdvajanje sredstava za pojedine skupine djece.

H_{2A}: U usporedbi s odabranim zemljama hrvatski sustav pruža iznadprosječnu premiju kućanstvima za treće i četvrto dijete.

H_{2B}: U usporedbi s odabranim zemljama hrvatski sustav odvaja relativno najviše sredstava na uzdržavane mlađe punoljetne osobe.

H₃: Primjenom iskustava drugih zemalja hrvatski sustav potpora za djecu može poboljšati blagostanje obitelji s djecom uz nepromijenjene troškove.

Obrazloženje hipoteza:

H₁: *Oblikovanje sustava potpora za djecu utječe na uspješnost potpora u poboljšanju blagostanja obitelji s djecom.*

H_{1A}: *Potpore za djecu u Republici Hrvatskoj nisu pravedno raspodijeljene te imaju slabiji utjecaj na smanjenje dohodovne nejednakosti i siromaštva djece u usporedbi s odabranim europskim zemljama.*

H_{1B}: *Novčana naknada za djecu je najučinkovitiji element sustava potpora za djecu u smanjenju siromaštva djece i dohodovne nejednakosti u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama.*

Teorijska osnova za postavljanje ove hipoteze počiva na mikrosimulacijskim istraživanjima (poput Levy, Lietz & Sutherland, 2007; Popova, 2016; Avram & Militaru, 2016), koja ističu kako je za uspješan sustav potpora za djecu bitna adekvatna visina proračunskih izdvajanja, učinkovito oblikovanje (dizajn) instrumenata sustava potpora za djecu, ali i obilježja stanovništva. S obzirom da je naglasak u istraživanju stavljen na potpore u različitim tipovima države blagostanja želi se istražiti kako različito oblikovani sustavi (univerzalne naknade, naknade s dohodovnim cenzusom, porezni odbitak i umanjenje poreza itd.) utječu na dohotke kućanstava s djecom, siromaštvo djece i dohodovnu nejednakost. Iako se osnovni utjecaj različitog dizajna sustava potpora može vidjeti već iz samog opisa sustava potpora, kvantitativnom analizom će se moći precizno utvrditi učinak na blagostanje obitelji sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj, Helenskoj Republici, Saveznoj Republici Njemačkoj, Slovačkoj Republici, Kraljevini Švedskoj te Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Prvom pomoćnom hipotezom (H_{1A}) nastoje se provjeriti rezultati prijašnjih istraživanja (Urban, 2014; World Bank, 2014; Šućur *i ostali*, 2016; Verbist i Van Lancker, 2016; Urban i Pezer, 2020) i proširiti ih na više pokazatelja blagostanja obitelji, ali i ispitati utjecaj promjene doplatka za djecu iz 2018. godine. Kao jedan od glavnih nedostataka istaknuta je nepravedna raspodjela potpora: kućanstva čiji su dohodci previsoki za primanje doplatka za djecu, a preniski za iskorištavanje poreznog odbitka, koja su stoga ostvarivala jako nisku ukupnu potporu; te visoke potpore od regresivnog poreznog odbitka. Usporedbom pokazatelja poput stope siromaštva djece, Ginijevog koeficijenta nejednakosti, ali i kompenzacijskog indeksa usporedit će se hrvatski sustav s odabranim zemljama te precizno odrediti koliko uspješno različiti sustavi utječu na blagostanje obitelji s djecom.

Dosadašnja istraživanja su identificirala naknade iz sustava potpora za djecu kao jedan od ključnih elemenata koji utječu na dohodak kućanstava s djecom (Sutherland, 2001; Figari, Paulus i Sutherland, 2007). Bradshaw & Huby (2014) su napravili dekompoziciju smanjenja siromaštva za veliki broj europskih zemalja te utvrdili, u pravilu, veći utjecaj naknada za djecu nego drugih naknada (mirovina, socijalna pomoć, naknada za stanovanje ili naknada za poticanje rada) na smanjenje siromaštva djece. Analizom i dekompozicijom siromaštva se želi provjeriti vrijedi li takav učinak i u Republici Hrvatskoj te usporediti s drugim zemljama i ispitati druga pomoćna hipoteza (H_{1B}). Primjenom mikrosimulacijskog modela mogu se dobiti precizni izračuni, koji će osim osnovnih naknada za djecu¹ izolirati i dio naknada vezan uz prisustvo djece za instrumente šire obiteljske politike (poput naknada socijalne pomoći). S obzirom na to da se smanjenjem siromaštva smanjuje i nejednakost, također se očekuje sličan učinak naknada na nejednakost.

Analiza koja će se provesti kako bi se provjerila postavljena hipoteza H_1 će pokušati odgovoriti na sljedeća pitanja: *Kakav je hrvatski sustav potpora za djecu samostalno, i u kontekstu europskih zemalja, predstavnicu različitih tipova države blagostanja? Koliki je doprinos obiteljske politike u užem smislu (socijalnih naknada i poreznih olakšica za djecu) u ukupno ostvarenoj potpori za djecu, a koliki ostalih naknada koje ovise o prisutnosti djece u kućanstvu? Koji element sustava potpora za djecu ostvaruje najjače redistributivne učinke? Kakav je utjecaj sustava potpora za djecu na stopu siromaštva, jaz siromaštva i ozbiljnost siromaštva?*

H_2 : *Sustav potpora za djecu u Republici Hrvatskoj razlikuje se od sustava u drugim europskim zemljama s obzirom na izdvajanje sredstava za pojedine skupine djece.*

H_{2A} : *U usporedbi s odabranim zemljama hrvatski sustav pruža iznadprosječnu premiju kućanstvima za treće i četvrto dijete.*

H_{2B} : *U usporedbi s odabranim zemljama hrvatski sustav odvaja relativno najviše sredstava na uzdržavane mlađe punoljetne osobe.*

Ovom će se hipotezom utvrditi specifičnosti hrvatskog sustava potpora za djecu u usporedbi s drugim zemljama za posebne skupine: obitelji s više djece i uzdržavanu punoljetnu djecu. Republika Hrvatska uz doplatu za djecu obiteljima s troje ili više djece pruža pronatalitetni dodatak u okviru doplatu za djecu, a i koeficijenti za izračun poreznog odbitka za uzdržavano dijete rastu sa svakim sljedećim djetetom. Za razliku od Republike Hrvatske, Ujedinjena

¹ Pod naknadom za djecu se podrazumijeva i umanjenje poreza (engl. tax credit) koji se u zemljama, poput Slovačke Republike i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske tretira kao naknada, unatoč nazivu.

Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske pruža najviši iznos za prvo dijete, a za ostalu djecu manji iznos, a Slovačka Republika pruža gotovo univerzalan iznos za svako dijete. Uzevši u obzir pravila u različitim zemljama analizom za prvu pomoćnu hipotezu (H_{2A}) se želi usporediti Republiku Hrvatsku s drugim državama te utvrditi kolike premije ostvaruju roditelji za djecu ovisno o paritetu rađanja i kakav je položaj kućanstava s više djece u različitim državama blagostanja.

Druga pomoćna hipoteza (H_{2B}) počiva na usporedbi propisa koji određuju prava na primanje doplatka za djecu i uvećanja osobnog poreznog odbitka za uzdržavanu djecu. U Republici Hrvatskoj se doplatka za djecu prima najduže do završetka srednje škole (relativno niska dobna granica, do 19. godine uobičajeno), dok porezni odbitak roditelji mogu koristiti tijekom cijelog redovnog školovanja do prvog zapošljavanja. U drugim zemljama su uobičajeno za sve potpore za djecu kroz fiskalni sustav postavljene čvrste dobne granice (uz iznimku invalidnosti). Osim nejasno definirane granice za ostvarivanje prava na odbitak za uzdržavanu djecu, porezni odbitak je sam po sebi netransparentan i u pravilu regresivan fiskalni instrument (Avram, 2018). Roditelji mogu ostvarivati izdašne uštede poreza ovisno o visini svog dohotka i nerijetko ostvareni iznos značajno premašuje potporu koju su do punoljetnosti mogli primati korisnici doplatka za djecu.

Prihvatanjem ili odbacivanjem ove hipoteze moći će se odgovoriti i na sljedeća pitanja: *Koji su uvjeti za ostvarivanje potpora za djecu u različitim tipovima države blagostanja? Kolike premije ostvaruju kućanstva kroz fiskalni sustav za svako dijete i mijenja li se premija ovisno o dohotku i nekim drugim čimbenicima? Ostvaruju li potporu uzdržavane mlađe punoljetne osobe u Republici Hrvatskoj i europskim zemljama kroz fiskalne instrumente obiteljske politike? Ako ostvaruju neke potpore, kolika su proračunska izdvajanja za tu skupinu?*

H₃: *Primjenom iskustava drugih zemalja hrvatski sustav potpora za djecu može poboljšati blagostanje obitelji s djecom uz nepromijenjene troškove.*

Provjera postavljene hipoteze se nastavlja na analizu za potrebe hipoteza H_1 i H_2 i dosadašnja istraživanja, koja su otkrila da potpore u Republici Hrvatskoj nisu ravnomjerno raspoređene po dohodovnim skupinama. U hrvatski sustav će se uvesti različiti instrumenti sustava potpora za djecu iz pet zemalja te proučiti njihov učinak na blagostanje obitelji. Hipoteza se temelji na pretpostavci da se može očuvati proračunska neutralnost (nepromijenjeni troškovi); odnosno, nije potrebno povisiti poreze niti na neki drugi način prikupiti dodatna sredstva jer se

preraspodjelom potpore s kućanstava s višim dohodcima prema onim s nižim dohodcima može poboljšati blagostanje obitelji, reformama inspiriranim sustavima potpora iz drugih zemalja. Učenjem od drugih tipova države blagostanja bi se trebala i povećati transparentnost obiteljske politike, čak i ako se hipoteza odbaci. Analizom će se pokušati odgovoriti na sljedeća pitanja: *Kakav bi bio utjecaj uvođenja univerzalne naknade za djecu na blagostanje obitelji u Republici Hrvatskoj? Može li se netransparentni porezni odbitak zamijeniti s nekim drugim instrumentom? Može li proračunski neutralna reforma sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj biti učinkovitija od postojećeg sustava? U kojim dohodovnim skupinama i tipovima obitelji će biti najviše gubitnika i dobitnika predloženih reformi hrvatskog sustava potpora za djecu?*

1.4. Metode znanstvenog istraživanja

Inicijalna priprema disertacije počiva na proučavanju literature. *Deduktivnom metodom i komparativnom analizom* će se steći teorijske osnove i spoznaje o sustavima potpora za djecu, njihovim ciljevima, utjecaju na blagostanje obitelji i metodama korištenim u znanstvenim i stručnim radovima. Primjenom *mikrosimulacijskih modela* će se simulirati iznosi potpora kroz sustav socijalnih naknada i poreza za Republiku Hrvatsku i odabrane zemlje te simulirati različiti scenariji. Pokazatelji blagostanja poput mjera siromaštva i nejednakosti te izračun premija za djecu i pokrivenosti troškova brige o djeci će se provesti *matematičkim i statističkim metodama*. *Linearnom regresijom* će se provesti analiza utjecaja određenih karakteristika djece i kućanstava na premiju ostvarenu rastom potpore sa svakim sljedećim djetetom. *Komparativnom analizom* će se usporediti sustavi Republike Hrvatske i odabranih zemalja te različitih reformskih scenarija hrvatskog sustava. Utjecaj elemenata sustava potpora za djecu na blagostanje obitelji i njihov dohodak će se odrediti *metodom analize i sinteze* te će se *induktivnom metodom* ocijeniti uspješnost obiteljske politike u Republici Hrvatskoj.

U istraživanju će se koristiti sekundarni izvori podataka na reprezentativnom uzorku kućanstava. Osnovni podatci su iz EU ankete o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC) koja sadrži presječne i longitudinalne višedimenzijske mikropodatke o dohotku, siromaštvu, socijalnoj isključenosti i životnim uvjetima za 2016. godinu (s podacima o dohodcima iz 2015.) te ranije godine. EU-SILC anketa omogućuje usporedbu i analizu za zemlje Europske Unije. Podatci za kućanstva Ujedinjenog Kraljevstva se temelje na Anketi o obiteljskim resursima (Family Resources Survey, FRS) za 2015./2016. godinu (s podacima o dohodcima iz 2015.).

Informacije o zakonima i pravilima koji se primjenjuju za sustav potpora obiteljima s djecom se nalaze u Izvještajima zemalja (Country reports) u okviru EUROMOD-a, ali i u službenim pravnim glasilima zemalja te drugim izvorima poput mrežnih stranica Europske Unije. Analizirat će se sustav potpora temeljen na propisima koja su vrijedila u 2018. godini, odnosno do uključivo 30. 6. 2018. uz dodatnu analizu promjene doplatka za djecu u Republici Hrvatskoj od 1.7.2018.

Osnovna metoda istraživanja za **sve hipoteze** su mikrosimulacije. Mikrosimulacijskim modelom EUROMOD će se simulirati sustavi potpora za djecu na hipotetskim i stvarnim kućanstvima i pojedincima za Republiku Hrvatsku i odabrane EU zemlje kako bi se opisalo, izmjerilo i analiziralo učinke sustava potpora za djecu na blagostanje obitelji. Rezultati mikrosimulacija će se koristiti u analizi ostalih hipoteza.

EUROMOD je mikrosimulacijski model razvijen na Sveučilištu u Essexu u Institutu za društvena i ekonomska istraživanja (ISER) i simulira porezne obveze i socijalne naknade za pojedince i kućanstva prema zakonskom okviru u zemljama članicama EU. Model je statički i nebihevioralan, što znači da su ponašanja korisnika i društveno-demografska obilježja stanovništva jednaka u vremenu (proučavanje samo efekata tzv. reforme „preko noći“) i podrazumijeva potpuno ubiranje naknada i plaćanje poreza bez izbjegavanja i utaje.

Osim mikrosimulacija raspoloživih dohodaka te iznosa socijalnih naknada i poreza, u radu će se koristiti i mikrosimulacijska tehnika uvoza politika iz jedne zemlje u drugu (Levy, Lietz i Sutherland, 2007b) – za ispitivanje hipoteze **H₃**. Tom se metodom uvodi politika iz zemlje B u zemlju A tako da se prilagode iznosi naknade, eventualni dohodovni pragovi i drugi elementi kako bi se instrument uklopio u postojeći sustav zemlje A. Osim prilagodbe instrumenta koji se uvodi također je potrebno prilagoditi i postojeći sustav poreza i naknada zemlje A novom instrumentu.

Pokazatelji blagostanja obitelji koji će se analizirati u radu i koristiti se u ispitivanju **svih hipoteza** su siromaštvo i nejednakost. Siromaštvo će se mjeriti FGT (Foster-Greer-Thorbecke) indeksima te su osnova za testiranje hipoteze **H_{1B}**. Siromaštvo će se posebno analizirati i po dobnim skupinama djece te kućanstvima ovisno o broju djece. Kako bi se provjerila uspješnost reformskih scenarija u Republici Hrvatskoj (inspiriranih obiteljskom politikom drugih tipova države blagostanja) statistički će se provjeriti značajnost razlika između ostvarenih stopa

siromaštva. Osim toga, pri izračunu će se koristiti pomični i fiksni prag siromaštva, jednak 60% (raspoloživog) medijalnog dohotka kućanstava. Istražit će se (pozitivni ili negativni) *utjecaji pojedinih elemenata* sustava potpora za djecu usporedbom stopa siromaštva za dohotke s uključenim/isključenim elementima sustava potpore za djecu.

Nejednakost između kućanstava će se mjeriti Ginijevim koeficijentom. Ginijev koeficijent je najčešće korištena mjera nejednakosti koja se bazira na Lorenzovoj krivulji. Njegova vrijednost se kreće od 0 (potpuna jednakost) do 1 (potpuna nejednakost). U radu će se istražiti doprinos pojedinog elementa sustava potpora za djecu u smanjenju nejednakosti za ispitivanje hipoteze **H_{1B}**.

Kako bi se analizirala pravednost raspodjele potpora za djecu osnovna će biti *grafička analiza*, tj. prikazom distribucije elemenata potpore za djecu po decilnim dohodovnim skupinama te za kućanstva s različitim brojem djece (1-4) i usporedbom krivulja koncentracije. Dopunska analiza je pokriće troškova brige o djeci, koje se osim toga može koristiti i kao pokazatelj pravednosti (Verbist i Van Lancker, 2016; Urban i Pezer, 2020).

Kompenzacijskim indeksima će se mjeriti pokrivenost troškova djece. Kako bi se dobila vrijednost potpora koristit će se *metoda isplata vezanih uz djecu* (engl. child-contingent payments, Corak, Lietz i Sutherland, 2005; Figari, Paulus i Sutherland, 2011) te će se primjenom mikrosimulacijskog modela i različitih baza podataka izolirati vrijednost ostvarena za prisustvo djece kroz sustav potpora za djecu. Trošak djece je jednak monetarnom iznosu potrebnom da dva „ista“ kućanstva (jedno s djecom, a drugo bez djece) imaju jednake ekvivalente raspoložive dohotke. Ekvivalentni dohodci će se računati primjenom modificirane ljestvice Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) te će biti i mjera životnog standarda.

Usporedbom raspoloživih dohodaka za kućanstvo s n i $n+1$ djece odredit će se premija ostvarena za prvo i svako sljedeće dijete (do četvrtog djeteta) u kućanstvu (na stvarnim podatcima). Analiza će se provesti i po kvartilnim skupinama. *Regresijskim modelom* će se potom odrediti odrednice iznosa premije kako bi se ispitala hipoteza **H_{2A}**. Varijable koje će se koristiti u modelu su: iznos premije ostvarene za dijete, binarna varijabla za jednoroditeljska kućanstva, binarne varijable za paritet rođenja djeteta, binarna varijabla za uzdržavanu mlađu punoljetnu osobu, predfiskalni dohodak kućanstva i kvadrat predfiskalnog dohotka kućanstva.

U radu će se još provesti i *analiza dobitnika/gubitnika* reformi hrvatskog sustava potpora za djecu usporedbom raspoloživih dohodaka kućanstava za trenutni sustav i reformske scenarije, po dohodovnim skupinama, u ispitivanju hipoteze **H₃**.

Hipotetska kućanstva su ilustrativni primjeri kućanstava (s i bez djece), koja u kombinaciji sa stvarnim uzorkom, omogućavaju bolju analizu sustava poreza i socijalnih naknada. Ona predstavljaju različite tipove kućanstava s članovima različite dobi, kako bi se obuhvatili željeni elementi sustava potpora. Tako se provodi jednostavna analiza sustava, a u kombinaciji sa stvarnim uzorkom pruža cjelokupnu sliku isprepletenog sustava poreza i socijalnih naknada.

Priprema podataka te izračuni će se provesti primjenom softvera *Stata* i *Microsoft Office Excel*.

1.5. Očekivani znanstveni doprinos

Disertacija je višestruki doprinos literaturi u području obiteljskih politika i statičke mikrosimulacije, ali i hrvatskoj znanosti i obiteljskoj politici.

Disertacija će doprinijeti boljem shvaćanju utjecaja obiteljske politike obuhvatom široke grupe pokazatelja blagostanja obitelji s djecom u predstavnicama različitih tipova države blagostanja. Osim primjene nekih postojećih metoda (poput mjera siromaštva i nejednakosti), koristit će se i nedavno predstavljen pokazatelj mjere pokrivenosti troška uzdržavanja djece (Urban i Pezer, 2020). Doprinos je predstavljanje dopune postojećim indikatorima blagostanja: izračun premije za djecu (za prvo, drugo, treće i četvrto dijete) primjenom mikrosimulacijskog modela i matematičkih metoda za različite tipove države blagostanja (i Republiku Hrvatsku) i utvrđivanje njenih odrednica. Osim navedenog, istraživanje će obuhvatiti i mlade uzdržavane punoljetne osobe, koje su u pravilu zanemarivane u istraživanjima, a roditeljima su nerijetko i veći izdatak za obiteljski budžet od mlađe djece. Komparativnom analizom različitih tipova države blagostanja će se provjeriti zaključci starih istraživanja i donijeti novi i u jednom radu dati širu sliku utjecaja obiteljske politike na blagostanje obitelji.

Sljedeći je doprinos upotreba mikropodataka i mikrosimulacijskog modela za Republiku Hrvatsku, koji omogućavaju veliku preciznost i fleksibilnost u analizi distribucijskih učinaka sustava poreza i socijalnih naknada. Takvi su modeli tek u začetima upotrebe u Republici Hrvatskoj, za razliku od Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske ili skandinavskih zemalja koje ih koriste desetljećima. Veliki je značaj upotrebe

mikrosimulacijskog modela jer je to i nužan korak u donošenju politika temeljem dokaza (engl. evidence-based policy-making).

Istraživanje će biti od posebnog interesa za hrvatsku znanost i obiteljsku politiku. Pažljiva analiza hrvatskog sustava potpora za djecu će ukazati na potencijalne nedostatke postojećeg sustava i biti prva ex-post analiza nedavne reforme doplatka za djecu. Primjenom metode uvoza obiteljskih politika iz drugih zemalja u Republiku Hrvatsku, kreirat će se pet alternativnih scenarija koji će poslužiti kao smjernice kreatorima javnih politika u Republici Hrvatskoj, ali i drugim državama sličnih populacijskih i drugih obilježja s ciljem poboljšanja blagostanja obitelji s djecom. Iako je dosad provedeno jedno istraživanje koje uvozi obiteljsku politiku iz Republike Slovenije i Republike Austrije u Republiku Hrvatsku (Urban i Pezer, 2020), disertacija će pružiti novu perspektivu i analizirati obiteljske politike iz različitih tipova države blagostanja te provjeriti utjecaj novih i drugačijih instrumenata obiteljske politike u Republici Hrvatskoj.

Uz navedeno, rad će biti doprinos znanstvenoj literaturi analizom dosadašnjih istraživanja iz područja obiteljske politike u Republici Hrvatskoj i EU-u. Disertacija će obuhvatiti istraživanja koji objašnjavaju utjecaj fiskalnih instrumenata na blagostanje djece i obitelji, ali i gospodarstvo temeljem pažljivih kvantitativnih, ali i kvalitativnih istraživanja.

Zaključci i rezultati istraživanja će biti doprinos proširenju spoznaja i razumijevanju važnog područja javnih politika, za skupinu stanovništva od posebnog interesa, u vremenima starenja stanovništva i negativnih migracijskih trendova u Republici Hrvatskoj i šire.

1.6. Struktura disertacije

Doktorska disertacija ima ukupno šest poglavlja (uključujući uvod i zaključak). U uvodnom dijelu ističe se važnost disertacije i istraživanja obiteljskih politika te njihovih učinaka na blagostanje obitelji. Također se definira predmet istraživanja, istraživački ciljevi, hipoteze te opis metoda istraživanja. Osim toga u uvodu se navodi i očekivani znanstveni doprinos te struktura doktorske disertacije.

Drugo poglavlje je teorijski pregled i sinteza dosadašnjih istraživanja. U poglavlju se objašnjava kojim se fiskalnim instrumentima oblikuje javna obiteljska politika, ali i druge sastavnice obiteljske politike i njihov utjecaj na gospodarstvo, fertilitet, ravnotežu obiteljskog i poslovnog

života. Objašnjava se teorijski pristup procjene troškova brige o djeci, utjecaj siromaštva djece i prednosti ulaganja u obitelji s djecom. U različitim tipovima države blagostanja različito pristupaju obiteljskoj politici te se u poglavlju predstavljaju razlike između tih pristupa. S obzirom na to da je glavni alat istraživanja mikrosimulacijski model, jedno potpoglavlje je posvećeno radovima koji su nastali primjenom mikrosimulacijskih modela. Poglavlje završava sustavnom analizom dosadašnjih istraživanja u Republici Hrvatskoj. Drugo poglavlje je osnova za razumijevanje metoda istraživanja i utjecaja politika na blagostanje obitelji te naglašava važnost ulaganja u obitelj i djecu koja nisu samo privatno nego i javno dobro.

U trećem poglavlju se objašnjavaju i prikazuju osnovni fiskalni instrumenti koji su dio sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama, koje predstavljaju različite tipove države blagostanja. Objašnjavaju se socijalne naknade za djecu te porezne olakšice koje ostvaruju roditelji u obliku umanjenja poreza ili poreznog odbitka za uzdržavanu djecu. Navode se kriteriji koje moraju zadovoljiti primatelji, iznosi koji se mogu ostvariti te kako se oni mijenjaju ovisno o strukturi i dohotku kućanstva. Osim naknada i poreznih instrumenata namijenjenih roditeljima također se pruža pregled i osnovnih naknada iz sustava socijalne skrbi čiji iznosi u pravilu ovise o prisustvu djece u obitelji. Kao sinteza opisa sustava, usporedno su prikazani instrumenti sustava potpora za djecu i iznosi koji se mogu ostvariti za djecu u odabranim zemljama.

U četvrtom poglavlju se opisuju podatci i metode te predstavljaju rezultati istraživanja za Republiku Hrvatsku i odabrane europske zemlje. Objašnjava se mikrosimulacijski model EUROMOD te ankete o dohotku stanovništva koje su korištene u analizi. U ovom se poglavlju istražuju hipoteze te provodi komparativna analiza potpora za djecu u različitim tipovima države blagostanja. Za svaku je zemlju prikazana analiza sustava za hipotetska kućanstva s djecom i prikazuju se rezultati analize sustava potpora za djecu po decilnim dohodovnim skupinama i broju djece u kućanstvu. Potom se istražuje kolike su stope siromaštva djece te utjecaj sustava potpora za djecu na nejednakost. Analiziraju se stopa pokrivenosti troškova brige o djeci i premija koja se ostvaruje za svako dijete prema paritetu rađanja (od prvog do četvrtog) te se donose zaključci o pravednosti sustava potpora za djecu. Poglavlje se zaključuje komparativnom analizom rezultata te se utvrđuje istinitost dvije postavljene hipoteze.

Peto poglavlje se odnosi na istraživanje za Republiku Hrvatsku. U poglavlju se prikazuju rezultati usporedbe sustava potpora za djecu prije i nakon nedavne promjene doplatka za djecu

(usporedbom distribucije potpora po dohodovnim skupinama i pokazateljima blagostanja). Objašnjavaju se pretpostavke za uvoz socijalnih naknada i poreznih instrumenata za obitelji s djecom iz odabranih zemalja u Republiku Hrvatsku. Rezultati provedene analize primjene uvezenih instrumenata na hrvatskim podacima su prikazani u komparativnoj analizi te se uspoređuju njihovi utjecaji na blagostanje obitelji. Poglavlje završava definiranjem smjernica za kreatora obiteljske politike u Republici Hrvatskoj temeljem provedene analize i utvrđivanjem istinitosti treće hipoteze.

U zaključku su sustavno sažeti rezultati istraživanja s naglaskom na njihove implikacije za obiteljsku politiku u Republici Hrvatskoj. Spomenuta su i ograničenja istraživanja te prijedlozi za buduća istraživanja. Nakon zaključka slijedi popis literature, slika, tablica i priloga.

2. VRIJEDNOST I VAŽNOST POTPORA ZA OBITELJI U PODRŽAVANJU RODITELJSTVA I NOŠENJU S TROŠKOVIMA I RIZICIMA BRIGE O DJECI

Ovo poglavlje objašnjava vrijednost i važnost djece i potpora za djecu, na koji način države pružaju potpore te što se može postići tim potporama. Donosi se pregled istraživanja o obiteljskoj politici u svijetu i Hrvatskoj, a jedno je potpoglavlje posvećeno radovima koji su istraživali sustave potpora za djecu pomoću mikrosimulacijskih modela. U posljednjem se dijelu prikazuju dosadašnja istraživanja provedena za Hrvatsku i analizira se Hrvatska u europskom kontekstu.

2.1. Obiteljske politike i pokriće troškova uzdržavanja djece

2.1.1. Siromaštvo djece i blagostanje obitelji s djecom

Djeca su budućnost društva i njihova je dobrobit u središtu brojnih inicijativa. UN-ova Konvencija o pravima djeteta je bila prekretnica, koja je istaknula važnost zaštite djece i njihovih prava te zakonsku obavezu svake zemlje u poštivanju prava djece. Važnost djece, s posebnim naglaskom na borbu protiv siromaštva djece, naglašena je i u brojnim drugim strateškim dokumentima EU-a i UN-a (European Commission, 2010, 2017; United Nations, 2019). Raširenosti izazova siromaštva djece svjedoči i viša stopa siromaštva od stope siromaštva stanovništva u EU-u (vidjeti tablicu 2.).

Zašto je važno ulagati u djecu i pomoći roditeljima u nošenju s troškovima brige o djeci svjedoče istraživanja u različitim znanstvenim disciplinama. Siromaštvo u djetinjstvu značajno utječe na kasnije mogućnosti u životu, a često se prenosi i iz generacije u generaciju. Djeca iz siromašnih obitelji imaju 50% veću vjerojatnost 25 godina kasnije i sami biti siromašni (Atkinson *i ostali*, 1983). Lošiji društveno-ekonomski položaj roditelja različitim mehanizmima vodi do lošijeg zdravlja djece (Currie, 2009; World Bank Group, 2016). Postoje jaki dokazi da će djeca koja odrastaju u siromašnim obiteljima imati lošije ishode u svom zapošljavanju, obrazovanju, zdravlju i općenito društvenom statusu od druge djece (Ermisch, Francesconi i Pevalin, 2001).

S ciljem društvenog napretka zemlje trebaju razvijati obiteljsku politiku. Gauthier (2002) definira obiteljsku politiku kao amalgam politika usmjeren na obitelji s djecom s ciljem

povećanja razine blagostanja. U širem smislu, to su različite politike poput zapošljavanja, obrazovanja, novčanih naknada, subvencija prijevoza i drugih. U užem smislu, češće korištenom u literaturi, to su potpore u novcu ili naravi namijenjene zaposlenim roditeljima, usluge zdravstva i obrazovanja te obiteljsko pravo.

Ciljevi ulaganja društva u djecu primjenom različitih potpora mogu se podijeliti u šest kategorija, prema prijedlogu Letablier *i ostalih* (2009):

- i) Kompenzacija troškova brige o djeci radi smanjenja jaza u životnom standardu kućanstava s djecom i bez djece.
- ii) Smanjenje siromaštva kućanstava s djecom i djece.
- iii) Ulaganje u kognitivni i društveni razvoj te dobrobit djece.
- iv) Potpora fertilitetu, kako bi se smanjio jaz između željenog i stvarnog broja djece.
- v) Povećanje zaposlenosti žena i uravnoteživanje obiteljskog i poslovnog života.
- vi) Promicanje rodne ravnopravnosti, osobito u posvećenosti djeci i na tržištu rada.

Važnost i način ostvarivanja većine ciljeva će se detaljnije prikazati u nastavku poglavlja, a u ostalim poglavljima i empirijski analizirati.

2.1.2. Troškovi uzdržavanja djece te prednosti ulaganja u obitelji

Briga o djeci iziskuje troškove, koji čine znatan udio obiteljskog proračuna. Roditelji snose troškove hrane, odjeće, obrazovanja i drugih aktivnosti. Osim tih izravnih imaju i brojne neizravne troškove; oni troše svoje vrijeme na brigu o djeci što stvara oportunitetne troškove. Neizravno, i cijelo društvo može imati „troškove“ u obliku negativnih posljedica na ljudski kapital ili ekonomski rast zbog nedovoljnog ulaganja u djecu.² Ali i roditelji i društvo imaju brojne prednosti od ulaganja u djecu. S obzirom na kompleksnost i opseg utjecaja djece, na mikro i makro razini, teško je jednoznačno odrediti troškove djece, ali i brojne koristi.

Becker (1960) je bio prvi koji je na ekonomski način analizirao fertilitet (Doepke, 2014) i razmotrio utjecaj troškova i prednosti djece. Djecu je definirao kao posebnu vrstu dobra u analizi „potražnje djece“, za određenu razinu dohotka, uz pretpostavku da svaka obitelj ima korisnost od svoje djece, osim pukog zadovoljstva. Uveo je u analizu i kompromis između

² Djeca također pridonose zakrčivanju pločnika, cesta, aerodroma i parkova, kad odrastu trebat će skupe mirovine, a i doprinose pojačanoj emisiji štetnih plinova (Lee i Miller, 1990). Bloom, Canning i Sevilla (2001) dodatnu raspravljaju o utjecaju porasta broja stanovnika na društvo i gospodarstvo.

„kvalitete“ i broja djece, definirajući kao kvalitetu veću korisnost koju roditelji očekuju od većeg ulaganja u djecu.³

Kako bi se odredili izravni troškovi djece, na obiteljskoj razini, može se primijeniti nekoliko metoda za prikupljanje podataka. Neke od poznatijih su tzv. potrošačke košarice i različite anketne metode. Međutim, istraživači su složni da je teško procijeniti točan dio izravnih troškova djece i usporediti životni standard parova bez djece i roditelja jer je teško odrediti udio djece u nedjeljivim dobrima, ekonomiju obujma, utjecaj na ponudu rada i promjene preferencija roditelja i dr. (Letablier i ostali, 2009; Verbist i Van Lancker, 2016). Najbliže procjene se mogu postići ljestvicama ekvivalencije, koje mogu uzeti u obzir različite strukture obitelji i razlike koje proizlaze iz njih.⁴

Letablier i ostali (2009) navode da je empirijski trošak djeteta procijenjen na 20-30% proračuna para bez djece, pri čemu trošak svakog sljedećeg djeteta opada zbog ekonomije obujma, a dio troškova raste s dohotkom obitelji. Zatim navode da, prema nekim istraživanjima, trošak djece blago raste (Gray i Stanton, 2010) ili stagnira s dobi do 14. godine, a značajno raste prelaskom u odraslu dob kada se povećavaju izdatci na školovanje i stanovanje. Struktura izdataka obitelji na djecu razlikuje se između zemalja te su izdatci za stanovanje puno značajniji u sjevernim zemljama Europe, poput Njemačke, a puno niži u mediteranskim zemljama gdje je udio izdataka na odjeću značajniji, zbog razlika u mentalitetu i tradiciji.

Dijelom i zbog biološke uloge, majke imaju veće neizravne troškove brige o djeci. Pri čemu su glavni trošak propuštene zarade zbog promjene ponude rada: prekidi zbog roditeljskih dopusta, rad sa skraćenim vremenom te otežani karijerni napredak zbog vremena posvećenog djeci koji dovodi do gubitka radnih vještina. Imajući u vidu ograničenja zbog brige o djeci, žene često odabiru slabije plaćena zanimanja poput učiteljica, medicinskih sestara, blagajnica i sl. Sve to dovodi do platnog jaza između žena i muškaraca. Razlike u plaći između žena i muškaraca najizraženije su za žene dobi 27-38 godina, a sam fertilitet je zaslužan za trećinu ukupnog jaza (Adda, Dustmann i Stevens, 2017). Abendroth, Huffman i Treas (2014) navode da najveći negativan utjecaj na plaću majki u usporedbi sa ženama bez djece donosi prvo dijete i prelazak

³ Becker i Lewis (1973) detaljnije analiziraju kompromis između kvalitete i broja djece.

⁴ Međutim, u takvim se analizama obično pretpostavlja jednaka dobrobit svih članova kućanstva, što kritiziraju Deaton i Muellbauer (1986), jer to ne mora odražavati stvarni standard djece, a nerijetko su procjene troškova djece podcijenjene ili precijenjene (Gray i Stanton, 2010; Oldfield i Bradshaw, 2011).

na skraćeno radno vrijeme. S porastom pariteta rađanja, penalizacija po djetetu je nešto manja, ali se karijerni put majki ne oporavlja u usporedbi sa ženama bez djece. Takvi neizravni troškovi djece, uz manju vrijednost velikog broja djece, dijelom su razlog sve manjem broju velikih obitelji s troje ili više djece, barem u Hrvatskoj i Austriji (Hoem, Prskawetz i Neyer, 2001; Čipin i Međimurec, 2017).

Društvo i roditelji imaju prednosti od ulaganja u djecu. Na obiteljskoj razini, roditelji imaju korisnost od djece koja obuhvaća pomoć u kućanstvu, dodatni dohodak i brigu za roditelje tijekom starosti (Lindert, 1980; Werding, 2014). Ako privatna korisnost premašuje troškove, očekivano je da se roditelji odlučuju za djecu (Penne *i ostali*, 2020).

Becker (1960) analizira kako se korisnost djece mijenjala kroz povijest te tako utjecala i na fertilitet. Sredinom 19. stoljeća su u SAD-u djeca bila važan izvor dohotka kućanstvu, kao radna snaga, te je njihova monetarna korisnost značajno premašivala troškove, a uz tadašnju visoku smrtnost dojenčadi te nedostatak suvremenih metoda kontracepcije, obitelji su imale više djece. Ta analiza vrijedi i danas za nerazvijene zemlje te korisnost djece premašuje njihove troškove (Deaton i Muellbauer, 1986). U razvijenim zemljama, obitelji ipak ne trebaju puno djece, a troškovi djece su u pravilu veći od monetarne korisnosti djece. Caldwell (1982) argumentira da su razlike u korisnostima djece u siromašnim zemljama i troškovima djece u bogatim društvima odrednice fertiliteta.

Osim korisnosti za roditelje, cijelo društvo ostvaruje brojne prednosti od ulaganja u djecu, odnosno pokriva njihovih troškova. U literaturi su djeca često definirana kao javno ili društveno dobro jer roditelji brigom o djeci proizvode pozitivne eksternalije. Djeca, ljudski kapital, su glavni generatori budućeg gospodarskog rasta kao radna snaga te porezni obveznici za financiranje socijalne države (Lee i Miller, 1990; Folbre, 1994; England i Folbre, 1999; Olsaretti, 2013). Djeca će proizvoditi robu i pružati usluge, kada odrastu, i održavat će institucije o kojima će ovisiti budući umirovljenici. Ulaganje u ljudski kapital tijekom djetinjstva smanjuje buduće izdatke na naknade za nezaposlene, provođenje zakona i reda i sl. (Banks i Brewer, 2002), dok Letablier *i ostali* (2009) ističu da rast kvalificirane radne snage pozitivno utječe na nacionalni makroekonomski rast. Kako bi se omogućile sve spomenute prednosti za društvo, potrebno je pomoći roditeljima i djelovanjem različitih politika pokriti dio troškova brige o djeci jer bi suprotno bila penalizacija roditelja, i „slobodno jahanje“ društva na njihov trošak (Folbre, 1994; Stropnik, 1995; Olsaretti, 2013).

2.1.3. Fiskalni instrumenti za provedbu obiteljske politike

Društva pomažu roditeljima pružajući različite novčane i nenovčane potpore, poput doplatka za djecu, zdravstvene skrbi, roditeljskih dopusta, vrtića, škola i dr. Kako je objašnjeno u prethodnom dijelu rada, ulaganje društva u djecu i pokriće njihovih troškova je nužno, a u ovom se dijelu rada objašnjava kako to sve može društvo ulagati u djecu i koji su izazovi u oblikovanju sustava potpora za djecu s naglaskom na novčane potpore dostupne obiteljima za djecu.

Novčane potpore obiteljima s djecom mogu biti naknade socijalne zaštite ili porezne olakšice u sustavu poreza na dohodak. Naknade socijalne zaštite mogu biti univerzalne (engl. universal benefits) ili ciljane (s provjerom dohotka, engl. targeted, means-tested benefits) te varirati s dobi i brojem djece. Najjednostavnije su univerzalne naknade za djecu, dostupne obiteljima za svako dijete u jednakom iznosu, neovisno o njihovom dohotku ili imovini. Ciljane naknade nisu dostupne za svako dijete te pravo na naknadu, a često i iznos naknade, ovise o dohotku ili imovini obitelji. Prema MISSOC-u (2019), otprilike pola zemalja EU 28 ima barem jednu univerzalnu naknadu za djecu, a u gotovo niti jednoj zemlji se naknade za djecu ne oporezuju.

U sklopu poreznog sustava roditelji mogu ostvariti odbitak i/ili umanjeње poreza. Odbitak poreza (engl. tax allowance) je olakšica koja umanjuje poreznu osnovicu, a umanjeње poreza (engl. tax credit) je olakšica koja umanjuje iznos poreza. Porezni obveznici od odbitka za djecu mogu ostvariti uštedu (platiti manji porez) ovisno o visini njihovog dohotka i porezne stope, dok se kod umanjeња poreza ostvaruje jednaka ušteda za sve obveznike. Umanjeње poreza može biti s povratom (neutrošivo umanjeње) za porezne obveznike nižih dohodaka, kada je porezna obaveza niža od umanjeња poreza te se poreznom obvezniku isplaćuje nastala razlika. Kada se razlika ne isplaćuje tada je umanjeње poreza bez povrata (utrošivo umanjeње). Porezne olakšice za djecu su prisutne u većini zemalja EU-a (MISSOC, 2019), uglavnom za troškove vrtića (engl. childcare). Prema malo starijoj analizi, porezne su olakšice činile 2% per capita dohotka i barem 15% iznosa potpora za djecu u zemljama poput Španjolske, Austrije, Francuske i dr. (Corak, Lietz i Sutherland, 2005).

Obitelji s djecom obično imaju pravo na povećane iznose naknada socijalne pomoći, i primaju razne naknade u naravi i subvencije, poput javnog školstva i zdravstva. Posebno ugrožene skupine obitelji s djecom, poput samohranih roditelja ili djece s određenim stupnjem invalidnosti, imaju pravo na više iznose naknada te dodatne kategorijalne naknade. Većina

zemalja kombinira sve oblike potpore za djecu: novčane naknade u sustavu socijalne zaštite, porezne olakšice te naknade u naravi.

Dva su osnovna načela koja bi potpore za djecu, kao i svi fiskalni instrumenti, trebali zadovoljiti: horizontalnu i vertikalnu pravednost. Načelo horizontalne pravednosti bi značilo da treba postojati redistribucija od kućanstava bez djece prema onima s djecom jer bi u suprotnom kućanstvo bez djece, jednakog predfiskalnog dohotka kao i kućanstvo s djecom, imalo bolji životni standard. Potrebno je poštovati načelo vertikalne pravednosti, odnosno kućanstva s nižim dohodcima bi trebala dobiti veću potporu od kućanstava s višim dohodcima.

Teško je uravnotežiti pravednost, kompenzaciju troškova brige o djeci, dohodovnu redistributivnost i proračunska ograničenja. S obzirom na porast troškova djece s dohotkom roditelja, zbog ulaganja u njihovu „kvalitetu“ bilo bi poželjno imućnijim kućanstvima pružati više potpore. Međutim, u takvim je kućanstvima izraženija ekonomija obujma, odnosno svako dodatno dijete je manji trošak (Paulus, Sutherland i Tsakloglou, 2010), a i niske potpore kućanstvima s niskim dohodcima ne bi mogle dovoljno smanjiti siromaštvo djece te bi bila upitna vertikalna pravednost.

Univerzalne naknade su korisne za sva kućanstva s djecom, jednostavnije se administriraju i trebale bi pružiti određeni minimum svima, a ciljane naknade pružaju veću potporu ograničenom broju kućanstava. Letablier *i ostali* (2009) navode da su univerzalne naknade često politički popularnije, a ciljane naknade mogu dovesti do problema dualizacije, odnosno povećati podjelu između primatelja naknada i onih koji ih financiraju te potencijalno dovesti do dezintegracije socijalne zaštite. Osim toga, dijelom zbog stigmatizacije, dio primatelja koji imaju pravo na naknadu neće ju iskoristiti, a dio onih koji nemaju pravo na naknade će ih zbog nekih propusta ili sive ekonomije primati (Bradshaw, 2012; Clavet *i ostali*, 2019).

Složeni učinak poreznih olakšica na raspoloživi dohodak, osim o njihovoj vrsti, ovisi i o poreznom sustavu zemlje (npr. poreznim stopama i razredima, definiciji jedinice poreznog obveznika). Poreznim se olakšicama utječe na dohodovnu nejednakost: porezni odbitci su u pravilu regresivni, a umanjenja poreza blago progresivna ili dohodovno proporcionalna. Utvrđena je njihova visoka iskorištenost u višim dohodovnim skupinama, ali ipak obuhvaćaju širok raspon stanovništva (Avram, 2018).

U znanstvenoj literaturi se porezne olakšice kao fiskalni instrument često vežu uz netransparentan porezni sustav, ali porezne olakšice manje utječu na radne poticaje i njihova je iskorištenost (engl. take-up) veća u usporedbi s naknadama socijalne zaštite (Figari, Paulus i Sutherland, 2007; Bradshaw, 2012).

Iako mnogi nisu skloni naknadama u naravi i novčane naknade smatraju superiornijima, naknadama u naravi se osigurava primjena potpore za točno određenu uslugu određenog standarda kvalitete i povećava egalitarnost, nadoknađuje se asimetričnost informiranosti i poboljšava se učinkovitost potpora koje su loše ciljane (Letablier *i ostali*, 2009).

Istraživanja su utvrdila da je u smanjenju siromaštva djece najučinkovitija kombinacija univerzalnih i ciljanih naknada (Levy, Lietz i Sutherland, 2007b; Popova, 2016). Međutim univerzalna i ciljana potpora za djecu se mogu pružiti i poreznim olakšicama. Iako olakšice imaju ciljeve slične naknadama za djecu, one ipak ne ostvaruju isti distribucijski učinak te ih je zbog kompleksnije strukture teže ciljati (Avram, 2018). Stoga, kombinacija univerzalnih i ciljanih naknada socijalne zaštite, uz naknade u naravi, trebala bi biti najučinkovitija u ostvarenju ciljeva obiteljske politike.

2.1.4. Obiteljska politika i država blagostanja

Svaka zemlja ima određene propise kojima provodi svoju socijalnu (i obiteljsku) politiku, ali ipak postoje neke sličnosti među zemljama te se one mogu grupirati. Najpoznatiju podjelu prema određenim zajedničkim obilježjima razvijenih zemalja predložio je Esping-Andersen (1990). Predloženi tipovi države blagostanja se međusobno razlikuju po međusobnoj interakciji države i tržišta te uloge obitelji u osiguravanju socijalne zaštite i sigurnosti, dekomodifikaciji stanovnika (ostvarivanju socijalnih prava neovisno o statusu na tržištu rada) te stratificiranosti društva. Inicijalna Esping-Andersenova podjela tipova države blagostanja je s vremenom nadopunjavana, ali osnove na kojima se temelji su ostale iste. Sukladno s politikom koju provode države, različite su posljedice na obitelji, gospodarstvo, tržište rada i sl. Liberalni tip karakteriziraju skromni socijalni transferi, a tipični predstavnici su zemlje engleskog govornog područja. Korporativno-konzervativni tip predstavljaju zemlje uglavnom smještene u kontinentalnoj Europi, a imaju za cilj očuvati obitelji pružajući umjerenu potporu svojim građanima. Treći su tip socijalne demokracije, čiji su najpoznatiji predstavnici skandinavske zemlje, a imaju uglavnom univerzalističke programe i najvelikodušniju potporu. Tu su

tipologiju kasnije preispitali i mnogi drugi istraživači, uključujući i nastavno istraživanje Esping-Andersena (1999).

U području obiteljskih politika istraživači su predložili svoje klastere i ocijenili moć objašnjenja Esping-Andersenove tipologije. U njihovim analizama zaključeno je da tri predložene vrste države blagostanja nisu dovoljne da bi se uzele u obzir sve razlike između zemalja i predložene su nešto drugačije podjele (Gornick, Meyers i Ross, 1997; Bambra, 2007). Sam Esping-Andersen (1999) razmatra, između ostalog, i četvrti tip države blagostanja – mediteranski, čije su predstavnice zemlje južne Europe. U većini analiza država ili režima blagostanja bivše socijalističke zemlje su zanemarivane, a zbog svojih specifičnosti ne mogu se uklopiti u predložene tipove. Aidukaite (2009) predlaže postkomunistički tip države blagostanja te ističe neke posebnosti poput prevlasti sustava socijalnog osiguranja i visoke pokrivenosti, ali relativno niske razine naknada socijalne zaštite.

Uz reviziju tri tipa države blagostanja, Esping-Andersen (1999) je konceptualizirao funkciju socijalne politike obitelji – familizam (engl. familialism), odnosno u kojoj mjeri su obitelji odgovorne za dobrobit svojih članova. Leitner (2003) je dodatno razradila taj koncept te predložila podjelu koja je danas najcitiranija. Fokusirala se na instrumente obiteljske politike kao indikatore familizma uzevši u obzir i rodnu perspektivu. Familističke politike države obvezuju obitelji da se brinu o svojim članovima, ali uz podršku; primjer su novčane naknade za djecu, plaćeni rodiljni i roditeljski dopusti i sl. Defamilističke politike teret skrbi miču od obitelji i država pruža brigu za članove obitelji, pomoću ustanova za predškolsku skrb (i starije osobe). Na temelju kombinacije familističkih (jakih ili slabih) i defamilističkih politika (jakih ili slabih), Leitner je predložila četiri vrste familizma. U *eksplicitnom familizmu* obitelji se brinu za svoje članove i gotovo ne postoje javne niti tržišne ustanove koje bi zamijenile ulogu obitelji (npr. Njemačka, Italija). U *neobaveznom familizmu* su obiteljima dostupne usluge skrbi za članove, ali i naknade za skrbničku ulogu obitelji (npr. Francuska, Švedska). U *implicitnom familizmu*, obitelji dobivaju niske naknade za brigu o obitelji, a nisu dostupne niti ustanove skrbi te je stoga obitelj glavna skrbnica zbog nedostatka alternativa (npr. Grčka, Španjolska). U *defamilizmu* su dostupne javne ili tržišne usluge skrbi, ali su slabe familističke politike (npr. Ujedinjena Kraljevina i Irska). U takvim sustavima su obitelji dijelom rasterećene od skrbi za svoje članove, ali se ne vrednuje njihov neplaćeni rad za članove obitelji.

Osim spomenutih podjela, u literaturi je poznata tipologija socijalne politike R. Titmussa: rezidualna, industrijska i institucionalna (Tittmus, 1974). Millar i Warman (1996) predlažu četiri pristupa kako države interveniraju u obiteljske odnose (prema Puljiz, 1999b): mediteranski, srednjoeuropski, anglo-saksonski i skandinavski. Lewis (1994) povezuje obiteljsku politiku i status hranitelja te predlaže tri tipologije: (i) *čvrsti muški hranitelj* – zemlje koje pružaju niske potpore i pomoći za zaposlene majke te su majke uglavnom zaposlene na pola radnog vremena (npr. Ujedinjena Kraljevina); (ii) *modificirani muški hranitelj* – zemlje koje pružaju izdašne potpore obiteljima s djecom i majke su zaposlene (npr. Francuska); (iii) *meki muški hranitelj* ili *dva hranitelja* – potiče emancipaciju žena te mogu ostvariti u potpunosti ulogu majke i punopravnog hranitelja obitelji (npr. Švedska). Uz određene razlike, u gotovo svim predloženim podjelama uočavaju se slične grupe zemalja.

Prema spomenutim tipovima države blagostanja, uz Hrvatsku (postkomunistički tip), odabrane su sljedeće zemlje u analizi: Ujedinjena Kraljevina kao predstavnica liberalnog režima, Njemačka je predstavnica korporativno-konzervativnog režima, Švedska socijalno-demokratskog, Grčka mediteranskog i Slovačka postkomunističkog. Odabrane su zemlje također predstavnice i različitih vrsta familizima, ali empirijsko istraživanje analizira samo dio familističkih politika (novčane potpore). Međutim, istraživanje pruža spoznaje o utjecaju odabranih instrumenata obiteljskih politika na financijsko blagostanje obitelji s djecom u različitim tipovima država blagostanja i familizma.

2.2. Fertilitet, planiranje obitelji te jaz između ostvarenog i željenog broja djece

2.2.1. Demografski trendovi u Europi

Kako bi se uspješno provodile ekonomske politike, potrebno je pratiti i istraživati razvoj i strukturu stanovništva i pažljivo planirati populacijsku politiku u svakoj zemlji. Promatrajući zadnje demografske trendove, izraženi proces je starenje, koje posebno pogađa središnju i istočnu Europu, zapadni Balkan te Rusiju, ali i zapadnu Europu (Bussolo, Koettl-Brodmann i Sinnott, 2015). Kao posljedica pada fertiliteta i mortaliteta te starenja *baby-boom* generacije sve je veći udio starog stanovništva u ukupnom broju. Rast broja stanovnika se drastično usporio, ali i posljedično se smanjuje broj stanovnika razvijenih zemalja, koji je u nekim zemljama dodatno pojačan izraženim emigracijama radnog kontingenta. Posljedica svega je snažni pritisak na zdravstveni i mirovinski sustav, odnosno održivost javnih financija te je

gospodarski razvoj zemalja djelomično usporen (Bloom, Canning i Sevilla, 2001; Bussolo, Koettl-Brodmann i Sinnott, 2015).

Bloom, Canning i Sevilla (2001) naglašavaju posljedice na gospodarstvo u procesu demografske tranzicije – smanjivanja mortaliteta i fertiliteta, koje nije usklađeno te dovodi do rasta broja stanovnika jer fertilitet počinje opadati nakon pada mortaliteta. Upravo u tom vremenskom odmaku se nalazi tzv. demografska dividenda koja podrazumijeva maksimalnu iskoristivost *baby-boom* generacije u njihovoj radnoj dobi, koju mora pratiti i dovoljno radnih mjesta kako bi gospodarstvo što više raslo i lakše podnijelo nepovoljniji omjer aktivnog i neaktivnog stanovništva kad ta generacija bude u mirovini. Dok su zemlje zapadne Europe uspješno ostvarile demografsku dividendu, iako su sada suočene sa starenjem stanovništva, istočna Europa nije ostvarila demografsku dividendu i u izazovnijem je položaju. Stope mortaliteta su na istoku ostale visoke, fertilitet je stalno opadao, a politika je bila loše vođena. Zemlje u razvoju Afrike i Azije upravo prolaze ili će tek proći kroz demografsku tranziciju, a dobar su izvor migrantske radne snage za zemlje koje su suočene sa starenjem stanovništva.

Fertilitet, odnosno broj djece po ženi tijekom fertileznog razdoblja je jedan od najčešćih pokazatelja koji prate demografiju, a veže se i uz obiteljsku politiku. Zamjenska stopa fertiliteta od prosječno 2,1 djeteta po ženi više nije zastupljena u većini razvijenih zemalja posljednjih desetljeća, kao očekivana posljedica demografske tranzicije (Bloom, Canning i Sevilla, 2001; Werding, 2014). U EU-u, ukupna stopa fertiliteta (engl. total fertility rate) opada od sedamdesetih godina, ali nije jednaka u svim zemljama, a prosjek za EU 28 u 2018. je iznosio 1,56 (tablica 2.). No, stopa fertiliteta od 1,5 prema McDonaldu (2006) znači gospodarsku održivost uz imigraciju i prilagodbu tržišta rada. Dok u većini zemalja EU-a fertilitet opada od sedamdesetih, u središnjoj i istočnoj Europi do pada dolazi u devedesetima (Basten i Frejka, 2015). Neki razlozi smanjenju fertiliteta se mogu pripisati odgađanju rađanja, ali ne postoje jasni pokazatelji je li zbog odgađanja uistinu došlo do kvantitativnog učinka na broj rođene djece ili se samo utječe na tempo rađanja (Letablier i ostali, 2009).⁵

⁵ Ukupna stopa fertiliteta se može iskazati kao periodska ili kohortna. Periodska analiza obuhvaća sve žene fertileznog dobi u jednoj kalendarskoj godini i standardni je pokazatelj. Kohortna stopa je bolji pokazatelj jer se temelji na longitudinalnim podatcima te pokazuje fertilitet kohorte žena nakon fertileznog razdoblja. Letablier i ostali (2009) te Čipin i Međimurec (2017) navode da je u literaturi prepoznat negativan utjecaj odgađanja rađanja ili nepredvidivih događaja na periodske stope fertiliteta jer se ipak nešto kasnije ta rađanja dogode.

Jedna od posljedica nižih stopa fertiliteta je sve manji broj članova obitelji. Malobrojne su velike obitelji s troje ili četvero djece, a obitelji s jednim djetetom dominantne su u središnjoj, južnoj i istočnoj Europi (Letablier *i ostali*, 2009). Sve je više i obitelji bez djece, što je često korelirano s visokim obrazovanjem žena. Osim toga, dostupnost kontracepcije te (legalnih) pobačaja imaju određen utjecaj na fertilitet. Većina spomenutih razloga za pad stope fertiliteta ispod zamjenske se u literaturi navode kao druga demografska tranzicija: individualizacija, više izvanbračne djece, više stope razvoda i manje brakova (Van De Kaa, 1987). Međutim, u novim članicama EU-a, i Hrvatskoj, velik utjecaj na nisku stopu fertiliteta imaju i visoke stope nezaposlenosti, prekarni rad, atipično radno vrijeme i slični ekonomski čimbenici, posebno izraženi tijekom nedavne financijske krize (Akrap, 2005; Basten i Frejka, 2015; Čipin i Međimurec, 2017).

Bonoli (2008) je istražio kako su se promijenile odrednice fertiliteta te jesu li danas važniji utjecaji stope zaposlenosti žena, dostupnost vrtića i iznos potpora za djecu od prije istraživanih stope urbaniziranosti, zaposlenosti izvan poljoprivrede i stope visoko obrazovanih žena. Iako su stare odrednice, za Švicarsku, još uvijek signifikantne, dostupnost vrtića i potpore za djecu su također važni. Werding (2014) ističe kako razni trendovi utječu na odluke o roditeljstvu i sve ih treba uzeti u obzir pri izradi modela za predviđanje fertiliteta. Od nekih nedostataka postojećih modela ističe se važnost uključivanja razmatranja željenog broja djece, a ne samo stvarnog broja te državne potpore kao odrednicu fertiliteta. Državne potpore također imaju redistributivan i poticajan učinak za siromašne koji zahvaljujući njima često imaju više djece nego što bi inače mogli priuštiti. Za potpune modele i što bolje analize Werding (2014) predlaže zajednički interdisciplinarni pristup ekonomije i drugih znanosti u istraživanju fertiliteta.

Pozitivni utjecaji djece na društvo spomenuti su u poglavlju 2.2.1., ali osim pozitivnih vanjskih učinaka, djeca konzumiraju javna dobra i imovinu i mogu uzrokovati negativne vanjske učinke (zakrčivati pločnike, ceste, parkove i sl.) te negativno utjecati na okoliš (Lee i Miller, 1991). U nekim zemljama negativni učinci čak mogu nadmašiti prednosti djece. Brojna su istraživanja o utjecaju povećanja broja stanovnika na gospodarski rast (Kuznets, 1967; Simon, 1981; Romer, 1986; Lucas, 1988) te su poznate i maltuzijanske negativne prognoze, no Bloom, Canning i Sevilla (2001) naglašavaju da je najvjerojatniji neutralan učinak rasta broja stanovnika na gospodarstvo. Međutim, neke bi manje razvijene zemlje u kojima porast broja djece ima veće negativne učinke od pozitivnih mogle provoditi blagu antinatalitetnu politiku (Lee i Miller, 1990).

U razvijenim zemljama postoji snažan zaokret u dobnoj strukturi prema starijim generacijama, koji traže veću zdravstvenu skrb i mirovine zbog smanjenja radne snage (Bloom, Canning i Fink, 2011). U zemljama kao što je Hrvatska, koje nisu imale demografsku dividendu i ne privlače strane radnike, pronatalitetna populacijska politika važan je alat za osiguranje gospodarskog rasta dijelom usporenog i zbog depopulacije (Urban i Pezer, 2020).

U Hrvatskoj su kohortnu stopu fertiliteta iznad troje djece zadnji put ostvarile žene rođene početkom 20. stoljeća, a za donošenje odluka o broju djece u Hrvatskoj bitni su brojni ekonomski i kulturološki čimbenici, koji nisu dostatno istraženi (Čipin i Međimurec, 2017). Istraživanje Akrapa (2005) je otkrilo želju ispitanica za rađanjem (nerijetko i troje djece) uz potporu države za rješavanje stambene problematike, nezaposlenosti i društvene infrastrukture koja će omogućiti majkama usklađivanje obiteljskog i poslovnog života.

Populacijska i obiteljska politika su povezane i njihovi su ciljevi različiti, ali određene mjere su zajedničke te imaju međusobni utjecaj. Stropnik (1995) populacijskoj politici pripisuje makroorijentaciju, a obiteljskoj politici mikroorijentaciju, odnosno populacijska politika utječe na različita obilježja društva poput zakona i ideologija koje su makrodeterminante nataliteta, a obiteljska politika ima utjecaja na determinante nataliteta na razini obitelji.

Obiteljskom politikom se ograničeno može djelovati na fertilitet i ne postoji konsenzus o tome mogu li uistinu neke mjere povećati broj rođene djece ili samo utjecati na trenutak kada će netko rađati (Stropnik, 1995; Hoem, Prskawetz i Neyer, 2001; Gauthier, 2007; Adda, Dustmann i Stevens, 2017). Ali, da nema mjera obiteljske politike poput novčanih potpora, koje pomažu roditeljima nositi se s troškovima djece i tako djelovati na jaz između ostvarenog i željenog broja djece, fertilitet bi možda bio još i niži (Stropnik, 1995).

2.2.2. Utjecaj obiteljskih politika na ravnotežu privatnog i poslovnog života

Briga o djeci, osim financijskih izdataka zahtjeva vrijeme roditelja. To je poseban izazov za sve žene koje trebaju uskladiti ulogu majke i zaposlenice. S obzirom na to da se sve više opaža trend da veću zaposlenost žena prati i viša stopa fertiliteta (tablica 2.), jasno je koliko su važne mjere obiteljske politike koje podržavaju tu ravnotežu.

U ostvarivanju tog cilja, uz novčane potpore, veliku ulogu ima i vremenska dimenzija roditeljskih i roditeljskih dopusta te ponuda ustanova za brigu o djeci poput vrtića. Uobičajeni instrumenti

obiteljske politike su sljedeći: *rodiljni dopust* – dopust namijenjen uglavnom majci, koji obično počinju neko vrijeme prije poroda te se majkama nadoknađuje veći dio njihove plaće u trajanju od nekoliko mjeseci, *roditeljski dopust* – dopust nakon rodiljnog koji je u pravilu malo plaćen ili neplaćen, *očev dopust* – dopust u trajanju nekoliko dana neposredno nakon rođenja djeteta namijenjen očevima, *dopust za brigu o djeci u posebnim okolnostima* – većina zemalja omogućava roditeljima određeni broj dana kroz dulji vremenski period kada mogu izostati s posla zbog brige o djetetu.

Dobrotić (2015) donosi pregled radova o utjecaju politika usklađivanja obiteljskih i poslovnih obaveza i položaju roditelja na tržištu rada. Navodi kako su zbog rasta udjela dvohraniteljskih kućanstava nastali izazovi za postojeću socijalnu politiku. Dopusti smanjuju spolnu nejednakost, ali ipak prema nekim istraživanjima doprinose penalizaciji majki (Abendroth, Huffman i Treas, 2014). Dobro plaćeni dopusti imaju najpovoljnije učinke na žene na tržištu rada, ali i na smanjenje jaza u stopi nezaposlenosti majki i žena bez djece (Thévenon i Solaz, 2013). Važan pokazatelj uspješnosti obiteljske politike je stopa korištenja dopusta. Osim izdašnosti naknada, koja je jedan od glavnih čimbenika važan utjecaj ima i samo trajanje dopusta. Dobrotić (2015) navodi da prema nekim istraživanjima dopust u trajanju 28 tjedana maksimizira zaposlenost žena. Iako su za djecu najvažnije prve tri godine života, majke ne bi predugo trebale izbivati s tržišta rada i „gubiti ljudski kapital“, kako bi se što lakše vratile na posao. Podjela dopusta između oba roditelja je zamjetan trend u oblikovanju takvih politika. Smanjenju rodnog jaza doprinosi veća angažiranost očeva oko brige za djecu, a očevi dopusti ili kvote unutar roditeljskih dopusta su jedan od načina postizanja tog cilja. Dobrotić i Varga (2018) navode brojna istraživanja koja su utvrdila da očevi najviše koriste dopuste koji nisu prenosivi na majku i izdašno su plaćeni.

Poslodavci također imaju vrlo važnu ulogu i mogu roditeljima olakšati brigu o djeci. Fleksibilno radno vrijeme, rad od kuće, rad na pola radnog vremena, slobodni dani za brigu o djetetu i mnoge druge povlastice će omogućiti poslodavcima zadržavanje i zadovoljstvo zaposlenika.

Dostupna i kvalitetna predškolska skrb je nužna za obitelji, ali najveće pozitivne učinke ima na razvoj djece. Važnost takvih ustanova se očituje i smjernicama EU-a poput Barcelonskih ciljeva, koji nalažu obuhvat 33% djece jasličke dobi i 90% vrtičke dobi ustanovama rane i predškolske skrbi (European Commission, 2018). Iako nema suglasja u kojoj dobi je najbolje da djeca krenu u ustanove rane i predškolske skrbi, dugoročni pozitivni učinci na kognitivni i

društveni razvoj djece očituju se i do dobi pohađanja fakulteta (Bradshaw *i ostali*, 1993; Cameron i Heckman, 1999; Sylva *i ostali*, 2004). Dostupnost takvih ustanova djeluje na povećanje ponude rada roditelja, što dugoročno znači i veće porezne prihode (Goux i Maurin, 2008), koji opravdavaju ulaganja u dostupnost i kvalitetu takvih ustanova. Potrebno je pažljivo uravnotežiti trajanje dopusta i dostupnost ustanova skrbi za djecu, kako bi se roditelji mogli vratiti na posao. Osim formalne skrbi, roditeljima je bitna i neformalna skrb, koju pružaju obično članovi unutar obitelji, a također mogu pozitivno djelovati na zaposlenost roditelja.

Sveobuhvatne obiteljske politike bi trebale istovremeno pokrivati financijske troškove brige o djeci, pružati ranu i predškolsku skrb za djecu, omogućiti fleksibilnost zaposlenima i pomoći u nošenju sa troškovima stanovanja (McDonald, 2006), a sve se mjere trebaju skupno evaluirati (Letablier *i ostali*, 2009).

2.3. Istraživanja obiteljskih politika primjenom mikrosimulacijskih modela

Mikrosimulacijskim modelima se simuliraju sustavi poreza, doprinosa i socijalnih naknada za pojedince i kućanstva, ali i više od toga. Vrijedan su alat u istraživanjima i sve se češće koriste u istraživanju utjecaja različitih fiskalnih instrumenata u znanstvene svrhe, ali i za donošenje javnih politika. S obzirom na važnost djece, učinci obiteljske politike na obitelji s djecom su jedna od najčešćih primjena mikrosimulacijskih modela.

Mikrosimulacije su pojam koji se upotrebljava za opisivanje širokog spektra tehnika modeliranja na razini jedinica (kao što su osobe, poduzeća ili vozila) na koje se primjenjuje skup pravila za simulaciju promjena stanja ili ponašanja. Ta pravila mogu biti deterministička ili stohastička, a rezultat je procjena ishoda primjenom tih pravila. Do rezultata se dolazi u brojnim koracima i uzimajući u obzir brojne interakcije. Te su procjene također na mikrorazini, što omogućuje analizu distribucije ishoda i njihovih promjena, kao i izračun svih relevantnih agregata (Figari, Paulus i Sutherland, 2015).

Mikrosimulacijski modeli u društvenim znanostima su se počeli razvijati pedesetih godina. Modeli koji su simulirali učinke javnih politika na dohotke kućanstva su nastali osamdesetih godina, nakon povećane dostupnosti anketa o dohotku i tehnološkog napretka, koji su omogućili dovoljnu računalnu snagu, a najveći poticaj njihovu razvoju dao je Guy Orcutt (Li i O'Donoghue, 2013; Figari, Paulus i Sutherland, 2015).

Iako se mikrosimulacijski modeli mogu podijeliti na statičke, dinamičke i bihevioralne (Harding, 1996), granice između njih sve više nestaju jer se njihovi ulazni i izlazni podatci često preklapaju te statički i dinamički modeli često sadrže bihevioralnu komponentu. Osnovni izvori mikropodataka za mikrosimulacijske modele, koji se koriste u ekonomskim istraživanjima, su ankete stanovništva, koje sadrže osnovna demografska obilježja pojedinaca te podatke o dohotku ostvarene tijekom određene godine. Osim godišnjih anketa mogu se koristiti i longitudinalni podatci, ali i hipotetski, administrativni te iz popisa stanovništva.

Statički nebihevioralni modeli su najjednostavniji te se koriste u analizi u jednoj točki u vremenu, ali ipak pružaju puno mogućnosti. To su aritmetički modeli, koji ne uzimaju u obzir bihevioralne promjene pojedinaca (npr. stopu fertiliteta ili zaposlenost), a koriste se za procjenu utjecaja (promjene) javnih politika „preko noći“ ili „u prvom krugu“ (engl. first round impact). Analize koje se mogu raditi obuhvaćaju sljedeće: utjecaj fiskalnih instrumenata na određene grupe stanovništva (npr. obitelji s djecom), utjecaj reformi na državni proračun, komparativnu analizu učinka fiskalnog instrumenta iz druge zemlje i sl. Primjenom *metode statičkog starenja* (prilagodbom strukture stanovništva, stope inflacije, fiskalnog sustava) mogu se predvidjeti, u određenoj mjeri dugoročni učinci starenja stanovništva na proračun (Harding, 1996; Immervoll i ostali, 2005; Kump i Navicke, 2014). *Statističkim usklađivanjem* mogu se nadopuniti podatci iz anketa o dohotku s drugim podacima, poput onih o potrošnji, kako bi se simulirali neizravni porezi (Harding, 1996).

U nastavku rada (u dijelovima 2.3.1. – 2.3.4.), prikazuju se radovi nastali primjenom statičkih nebihevioralnih mikrosimulacijskih modela poreza i socijalnih naknada. Ovo je nadopuna i ažuriranje nastalo po uzoru na pregled Urbana i Pezer (2018), koji predlažu podjelu radova koji analiziraju potporu za kućanstva s djecom u četiri skupine: (1) analiza fiskalnih izdataka i raspodjele potpora, (2) analize stvarnih ili najavljenih reformi, (3) analize proizvoljnih reformi i (4) analize uvezenih sustava potpora za djecu. Tablica 1. prikazuje kategorizaciju istraživanja.

Iako se većina prikazanih analiza odnosi na incidenciju potpora za djecu, kako se one distribuiraju po populaciji djece i široj populaciji, skupina istraživanja (1) posebno je posvećena procjeni iznosa potpora za djecu i analizi fiskalnih instrumenata kojima se ona ostvaruje. Sva su ostala istraživanja vezana uz reforme. Istraživanja iz skupine (2) bave se reformama koje najavljuju ili donose zakonodavci. U skupini (3) su analize proizvoljnih reformi; istraživači simuliraju vlastite ideje za promjene politika, koje mogu biti inspirirane stvarnom politikom ili

teorijskim konceptima. U posljednjoj skupini (4) su analize fiskalnih instrumenata ili grupa instrumenata koje se može „uvesti” iz zemlje B u A (engl. policy import). Taj uvoz politike može biti dvosmjernan, u kojem se instrument zemlje B uvozi u zemlju A i obrnuto, što je vježba pod nazivom zamjena politike (engl. policy swap) (Urban i Pezer, 2018).

Tablica 1. Kategorizacija istraživanja obiteljske politike pomoću mikrosimulacijskih modela

Grupa	Istraživanja
<i>(1) analize fiskalnih izdataka i raspodjele potpora</i>	Corak, Lietz i Sutherland (2005)
	Figari, Paulus i Sutherland (2011)
	Cantó i ostali (2014)
	Hufkens i ostali (2015)
	Urban i Pezer (2020)* Penne i ostali (2020)*
<i>(2) analize provedenih ili najavljenih reformi obiteljskih politika</i>	Sutherland i Piachaud (2001)
	Sutherland (2006)
	Fuchs i Lietz (2007)
	Salanauskaite i Verbist (2009)
	Brewer, Browne i Joyce (2011)
	Kump, Majcen i Čok (2011)
	Militaru i Cristescu (2017) Christl, De Poli i Varga (2020)*
<i>(3) analize proizvoljnih reformi</i>	Sutherland (2001)
	Levy, Lietz i Sutherland (2007a)
	Levy, Matsaganis i Sutherland (2013)
	Popova (2013)
	Urban (2017) Clavet i ostali (2019)*
<i>(4) analize uvezenih sustava potpora za djecu</i>	Atkinson, Bourguignon i Chiappori (1988)
	Immervoll, Sutherland i de Vos (2000)
	Levy (2003)
	Baclet, Dell i Wrohlich (2005)
	Matsaganis i ostali (2006)
	Levy, Lietz i Sutherland (2007b)
	Matsaganis i ostali (2007)
	Levy, Morawski i Myck, (2009)
	Salanauskaite i Verbist (2013)
Avram i Militaru (2016) Popova (2016)	

Izvor: Urban i Pezer (2018) uz dopunu i prilagodbu autorice

Napomena: Određena se istraživanja mogu svrstati u više grupa, ali su stavljena u onu grupu u čijem je području veći doprinos rada. * označava radove koje Urban i Pezer (2018) nisu naveli u istraživanju.

Nakon odabira fiskalnih instrumenata obiteljske politike od interesa te ciljanog uzorka, istraživači najčešće analiziraju utjecaj obiteljske politike na siromaštvo i dohodovnu (re)distributivnost, navode Urban i Pezer (2018).

Bihevioralni i dinamički modeli se nešto manje koriste u analizama politika jer počivaju na puno pretpostavki, ali njihove su mogućnosti veće jer uzimaju u obzir bihevioralne promjene i protok vremena. Bihevioralni modeli pokušavaju modelirati utjecaj javne politike na ponašanje pojedinaca i obitelji. Odluke o sudjelovanju na tržištu rada su rezultat promjena u sustavu poreza i naknada. Primjerice, potražnja za nekim proizvodom vjerojatno će se promijeniti zbog razlika u cijeni koje proizlaze iz poreza na dodanu vrijednost. Promjene u sustavu poreza i naknada mogu utjecati na odluku o podnošenju zahtjeva za naknade socijalne zaštite na koje pojedinac ima pravo (O'Donoghue, 1998).

Dinamički modeli mogu pružiti korisne projekcije za vrednovanje javnih politika, za procjenu budućih rezultata različitih dugoročnih programa poput mirovina, financiranja obrazovanja te zdravstvene i dugoročne skrbi, itd. Oni koriste proces *dinamičkog starenja* kako bi se kućanstva projicirala kroz vrijeme. Dok statičko starenje mijenja težinu jednog poprečnog presjeka, dinamičko starenje simulira prijelaze na pojedinačnoj razini i tako proizvodi hipotetske skupove podataka panela. Simulirani prijelazi uključuju promjene u demografskim obilježjima, obrazovnim kvalifikacijama, obrascima tržišta rada i mobilnosti dohotka. Osnovne su dvije vrste: dinamički modeli stanovništva i dinamički kohortni modeli (O'Donoghue, 1998; Li i O'Donoghue, 2013).^{6,7}

Dinamički su modeli također korišteni u analizi obiteljskih politika. Analiziran je, između ostalog, utjecaj određenih obiteljskih politika na fertilitet (Stichnoth, Abiry i Reuss, 2015; Adda, Dustmann i Stevens, 2017), zaposlenost majki (Haan i Wrohlich, 2010; Kurowska, Myck i Wrohlich, 2017), ali procijenjena je i životna fiskalna incidencija obiteljskih transfera (Bonin, Reuss i Stichnoth, 2016).

⁶ Prema O'Donoghue (1998), modeli stanovništva uzimaju presjek populacije u jednom trenutku i projiciraju ga za niz godina u budućnost, stvarajući nove presjeke u intervalima. Ti se modeli obično koriste za proučavanje mirovina i utjecaja demografskih i ekonomskih promjena na troškove mirovinske i dugoročne skrbi. Kohortni modeli generiraju skupne podatke panela koji pokrivaju cijeli vijek trajanja, ali općenito samo za jednu kohortu. Simulirajući promjene tijekom cijelog životnog ciklusa, ti se modeli koriste za istraživanje preraspodjele tijekom životnog ciklusa, za izradu procjena životnih prihoda i njihovu usporedbu s distribucijama na temelju mjerenja dohotka tijekom kraćih razdoblja kao što je godina.

⁷ Za detaljni pregled dinamičkih mikrosimulacijskih modela pogledati Li i O'Donoghue (2013).

Osim navedenoga, korištenjem prostornih mikrosimulacijskih modela mogu se analizirati i prostorni utjecaji javnih politika. Oni mogu pokazati utjecaj reformi politika središnje države na lokalnoj razini, ali i detaljniju analizu lokalnih naknada. Ballas i Clarke (2001) su analizirali utjecaj proizvoljne reforme novčane naknade za djecu i poreza na dohodak u Ujedinjenoj Kraljevini na lokalnoj razini. Harding, Vidyattama i Tanton (2011) su mikrosimulacijskim prostornim modelom u Australiji identificirali na koju bi grupu stanovništva i na kojem području najviše utjecala promjena novčane naknade za obitelj – mlade obitelji prosječnog dohotka na rubovima grada.

2.3.1. Analiza fiskalnih izdataka i raspodjele potpora za djecu

Ovaj dio rada donosi pregled skupine istraživanja koja utvrđuju što sve može biti potpora za djecu, koja je njezina raspodjela po kućanstvima s djecom i procjenjuje iznos potpore. Istraživanja obuhvaćaju uobičajeno novčane naknade koje pruža središnja država, ali i naknade nižih razina vlasti te naknade u naravi. Ovakvi radovi dočaravaju prednosti mikrosimulacijskih modela i veću preciznost koju pružaju u usporedbi s anketnim podacima. Mikrosimulacijski model EUROMOD korišten je u svim analizama.

Corak, Lietz i Sutherland (2005) su istražili utjecaj fiskalnih instrumenata na kućanstva s djecom te siromaštvo djece. Primijenili su, tada, novu metodu, isplate vezane uz djecu (engl. child-contingent payments), odnosno izračun vrijednosti potpore ostvarene od fiskalnih instrumenata usporedbom dohotka kućanstava s djecom i protučinjeničnog skupa podataka tih kućanstava, ali bez djece za zemlje EU-a. Njihov su pristup potom usavršili Figari, Paulus i Sutherland (2011). Ta je metoda omogućila puno precizniju procjenu vrijednosti potpora za djecu jer su se mogle izračunati potpore od poreznih olakšica te neto vrijednosti naknada socijalne zaštite (nakon oporezivanja), koje se ne mogu odrediti u anketama. Zahvaljujući novoj metodi jasno je utvrđena potpora od poreznih olakšica, čija je važnost u drugim istraživanjima bila zanemarena. Ali su također i izračunate vrijednosti potpore od drugih naknada socijalne zaštite, koje nisu instrumenti uže obiteljske politike i utvrđena je njihova velika značajnost. Komparativnim su analizama utvrđeni iznosi potpore ovisno o dobi i dohotku skupine od interesa, ali dane su i prve procjene pokrivenosti troškova djece potporama.

Cantó *i ostali* (2014) su među prvima koji su istražili fiskalne izdatke u Španjolskoj na regionalnoj razini na potpore za djecu i njihovu raspodjelu po kućanstvima s djecom različite dobi. Simulirali su regionalne instrumente obiteljske potpore na cijeloj populaciji te odredili

koje vrste instrumenata pružaju najveću potporu obiteljima, ovisno o dohotku i dobi djece. Potvrdili su ranije spoznaje o značajnom utjecaju obilježja stanovništva uz oblikovanje sustava potpore. Utvrdili su, između ostalog, da su u Španjolskoj naknade središnje države i regionalne naknade najizdašnije za kućanstva s novorođenčadi i malom djecom, a s obzirom da su ona zastupljenija u kućanstvima s višim dohodcima, ukupni učinak potpora je regresivan.

Hufkens *i ostali* (2015) analizu proširuju i na naknade u naravi, radi čega su morali nadograditi mikrosimulacijski model jer su spomenute naknade rijetko uključene u osnovne mikrosimulacijske modele. Njihovo istraživanje se odnosi na gotovo sve instrumente obiteljske politike namijenjene djeci i roditeljima predškolske djece te analizira koliko su roditeljima dostupne politike za uravnoteženje obiteljskog i poslovnog života. Analiza obuhvaća, osim osnovnih naknada socijalne zaštite i poreznih olakšica za ta kućanstva, roditeljske naknade, naknade za kućnu brigu o djeci, subvencije usluga ranog predškolskog odgoja i obrazovanja te porezne olakšice za te usluge. Analizirali su obuhvat stanovništva i izdašnost pojedinih instrumenata te njihov utjecaj na nejednakost. Njihova je analiza utvrdila da potpore od fiskalnih instrumenata u pravilu imaju niske ili negativne koeficijente koncentracije što znači da smanjuju dohodovnu nejednakost. Ali iznimka su roditeljske i roditeljske potpore koje u nekim zemljama imaju visoke koeficijente koncentracije, ali taj je rezultat očekivan s obzirom na to da te naknade ovise o plaćama.

Nadogradnjom metode iz prethodnih istraživanja (Corak, Lietz i Sutherland, 2005; Figari, Paulus i Sutherland, 2011; Verbist i Van Lancker, 2016), Urban i Pezer (2020) su utvrdili iznos potpore kućanstvima s djecom u Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji od obiteljskih naknada, poreznih olakšica za djecu i naknada socijalne pomoći te su predložili nove i (agregatne) pokazatelje pokrivenosti troškova brige o djeci. Dodatno, u radu provode simulaciju uvoza određenih instrumenata obiteljske politike iz Austrije i Slovenije u Hrvatsku. Penne *i ostali* (2020) su proveli srodno istraživanje, ali na hipotetskim kućanstvima.

2.3.2. *Analize provedenih ili najavljenih reformi obiteljskih politika*

Analize provedenih ili najavljenih reformi izrazito su korisne te su ključne za provođenje javnih politika na temelju dokaza. Istraživanjima se analiziraju učinci reformi na siromaštvo, nejednakost, utvrđuju dobitnici i gubitnici, prognoziraju dugoročni učinci i temelj su za prilagodbe politika i budućih reformi. Osim EUROMOD-a, u analizama se koriste i nacionalni modeli.

Ujedinjena Kraljevina jedna je od pionirskih zemalja u korištenju mikrosimulacijskih modela, a radikalne najave britanske vlade su urodile velikim brojem istraživanja. Možda najveću pozornost istraživača dobilo je obećanje Tonyja Blaira iz 1999. o okončanju siromaštva djece do 2020. reformama u tri faze. Zahvaljujući detaljnim analizama, najviše prof. Holly Sutherland, pokazane su velike mogućnosti statičkih nebihevioralnih mikrosimulacijskih modela te njihov značajan doprinos razumijevanju utjecaja samih politika, obilježja obitelji, ali i linija siromaštva na siromaštvo djece.

Sutherland i Piachaud (2001) su prvo ocijenili uspjeh promjene politika od 1997. do 2000. godine te zaključili da je smanjena stopa siromaštva djece, ali s tek neznatnim utjecajem na jaz siromaštva. Nastavljajući istraživanje, Sutherland (2006) je analizirala koliko je izgledno ostvarenje najavljenog obećanja, te je li moguće smanjiti siromaštvo ako se koristi relativna linija siromaštva te kakvi bi se fiskalni instrumenti morali uvoditi i jesu li potrebni i pozitivni makroekonomski utjecaji. Zaključci oba istraživanja su primjenjivi na sve zemlje, a ne samo na Ujedinjenu Kraljevinu: novčane su naknade važne u smanjenju siromaštva djece i moguće je namaknuti dodatna sredstva za potpore za djecu, unatoč nepopularnim stavovima dijela javnosti. Ali uz novčane transfere potrebne su dugoročne mjere za povećanje obrazovanja i zapošljavanja siromašnih obitelji.

Ambiciozni nastavak obećanja britanske vlade iz 2010. za okončanje siromaštva je bio povod za dodatne prognoze uspjeha uvođenja univerzalne novčane naknade za djecu i drugih manjih promjena. Brewer, Browne i Joyce (2011) su simulirali protučinjenično stanje – što ako se ne provedu najavljene reforme. Rezultati su ukazali na to da reforma povećava siromaštvo djece i kako obećanje o iskorjenjivanju siromaštva neće biti ostvareno, a autori su predložili da vlada odredi realnije ciljeve. Osim preporuka zakonodavcima, rad se ističe metodološkim doprinosom prognoziranja dugoročnog utjecaja reformi.

Austrija je također zemlja s nekoliko mikrosimulacijskih modela, koji se koriste u planiranju i analizi javnih politika. Fuchs i Lietz (2007) analiziraju reforme u sustavu poreza i naknada socijalne zaštite u razdoblju 1998. – 2005. Neke od reformi su imale izravan utjecaj na kućanstva s djecom, poput uvođenja univerzalne novčane naknade za djecu. Analizirali su utjecaj na stopu siromaštva, porast raspoloživog dohotka i sl. pokazatelje za cijelu populaciju, ali i određene tipove kućanstava. Osim toga, u radu se proveli i analizu hipotetskog scenarija,

u kojem bi indeksirali iznose obiteljskih naknada u skladu s rastom cijena (indeksom potrošačkih cijena) te analizirali rast raspoloživog dohotka i redistributivne učinke.

U jednoj od najopširnijih analiza, koja spaja mikrosimulacije i makrosimulacije, Christl, De Poli i Varga (2020) su analizirali kako je i na što sve utjecala nedavna reforma kojom se pojednostavio austrijski sustav potpora za djecu, ali i smanjilo porezno rasterećenje kućanstava s djecom. U analizi su korišteni mikrosimulacijski model EUROMOD i DSGE model QUEST, uz procjenu učinaka na ponudu rada. Takvom sveobuhvatnom analizom su zaključili da reforma smanjuje dohodovnu nejednakost i siromaštvo kućanstava s djecom te povećava ponudu rada žena, a na makro razini dolazi do malog, ali pozitivnog utjecaja na zaposlenost, investicije, potrošnju i BDP.

Salanauskaite i Verbist (2009) su analizirale prelazak s naknade provjerom dohotka na univerzalnu novčanu naknadu u Litvi. Uz promjenu vrste potpore za djecu povećani su i proračunski izdatci. Posebnost reforme je bila u tome što je do promjene došlo postupno, a to je omogućilo analizu kratkoročnih i dugoročnih učinaka reforme, koja je bila učinkovita u smanjenju siromaštva i dohodovne nejednakosti.

U Sloveniji je val predloženih strukturnih reformi 2005. godine potaknuo veću upotrebu mikrosimulacijskog modela, uz dostupnost administrativnih podataka, koji omogućuju nešto preciznije izračune od onih temeljnim na anketnim podacima. Kump, Majcen i Čok (2011) su analizirali, između ostalog, utjecaj promjene doplatka za djecu kojom su se promijenili uvjeti ostvarivanja prava i povećali iznosi naknade. Pažljivom su analizom utvrdili da bi promjene uzrokovale značajan porast proračunskih izdataka, a broj primatelja bi se smanjio čime su opravdali i odgađanje spomenute reforme.

Kako bi istražile utjecaj rumunjske reforme obiteljske politike iz 2015., Militaru i Cristescu (2017) su simulirale protučinjenični scenarij – dohotke kućanstava kada reforma ne bi bila provedena. Usporedbom različitih elemenata raspoloživog dohotka, procijenile su koji je fiskalni instrument najviše pridonio poboljšanju standarda obitelji s djecom.

2.3.3. Analize proizvoljnih reformi obiteljskih politika

Analize proizvoljnih ili hipotetskih reformi predstavljaju brojne mogućnosti mikrosimulacijskih modela, primarno EUROMOD-a, te su korišteni i za nadnacionalne analize.

Levy, Lietz i Sutherland (2007a) su istražili kako bi se mogao uvesti fiskalni instrument osnovnog dječjeg dohotka (engl. child basic income). To je bio prijedlog EU-a, kojim bi se borilo protiv siromaštva djece, kao skupine od posebnog interesa. U analizi za EU 15, istražili su kako bi se mogao oblikovati i financirati takav instrument. Predložili su sustav kojim bi takva EU naknada nadopunila postojeći nacionalni sustav potpore do zajedničkog relativnog iznosa u odnosu na nacionalni medijalni dohodak, uz nekoliko različitih scenarija. Simulirali su i prijedlog kojim bi se financirao ovakav instrument – proporcionalni porez na razini EU-a. Mikrosimulacijama su utvrdili potrebnu stopu poreza te utvrdili koje bi zemlje bile neto gubitnici, a koje neto dobitnici u ovakvom sustavu raspodjele sredstava iz kućanstava bez djeca prema onima s djecom te između zemalja.

Prethodno istraživanje je nastavljeno, te su Levy, Matsaganis i Sutherland (2013) predložili dopunu i proširili obuhvat na EU 27. Novi prijedlog je uvođenje naknade u iznosu od 50 eura (apsolutno i prilagođeno za paritet kupovne moći) za svu djecu mlađu od šest godina, koja bi se također financirala EU porezom. Čak bi i ovakav obuhvat samo dijela djece značajno utjecao na smanjenje siromaštva djece.

Osim nadnacionalnih analiza, mogućnosti simulacija su brojne i na nacionalnoj razini. Sutherland (2001) je istražila kakav bi utjecaj imalo određeno relativno povećanje iznosa naknada za obitelji s djecom u Danskoj, Francuskoj, Španjolskoj i Ujedinjenoj Kraljevini: za 10, 20, 30 i 50%. Svrha istraživanja je bila analizirati obilježja različitih instrumenata te kako oni utječu na siromaštvo, uz pomoć komparativnog pristupa. Analiza je otkrila da je siromaštvo djece u nekim zemljama vrlo osjetljivo na promjene iznosa nekih naknada, ovisno o obilježjima populacije, samih instrumenata, proračunskih izdvajanja i definicije dohotka.

Popova (2013) je uz pomoć modela RUSMOD analizira utjecaj naknada za socijalnu pomoć, naknada za stanovanje i naknada za djecu na stope siromaštva u Rusiji, s ciljem poboljšanja ciljanosti tih naknada. Simulirala je devet scenarija koji u različitoj mjeri smanjuju stopu siromaštva djece, a analiza je obuhvaćala i regionalne politike. Zaključila je da bi naknade trebale ciljati kućanstva ispod praga siromaštva, pod nadležnosti središnje države, a iznosi naknada bi trebali biti prilagođeni za regionalne razlike u cijeni.

Urban (2017) analizira pravednost hrvatskoga sustava potpora za djecu, u kojem se porezni odbitak za djecu često kritizira kao regresivan. Porezni odbitak za djecu pokazao se vertikalno

nepravednim za apsolutne i relativne pristupe analizi nejednakosti, ali za određen pristupe daje pozitivan doprinos vertikalnom učinku. Reformski scenarij sadržava dvije promjene: 1. broj poreznih razreda smanjuje se s tri na jedan, a 2. sustav potpora za djecu u Hrvatskoj, koji se sastoji od doplatka za djecu (s provjerom dohotka) i odbitka za djecu, zamjenjuje se univerzalnom naknadom za djecu. Možda neočekivano, reformirani sustav ostvaruje vertikalni učinak vrlo sličan osnovnom scenariju za različite aspekte nejednakosti.

Clavet *i ostali* (2019) koriste SRMOD kako bi na inovativan način provjerili kakav bi tip naknade bio učinkovitiji u smanjenju siromaštva djece: izdašnija trenutna novčana naknada za djecu ili promjena naknade socijalne pomoći koja bi sadržavala element povećanja zaposlenosti (engl. in-work benefit). Promjena doplatka za djecu bi se provela uz proračunski neutralan učinak jer počiva na pretpostavci puno boljeg obuhvata primitaka obitelji iz rada u sivoj ekonomiji te provjerom ekvivaliziranog dohotka kućanstva. Takve bi promjene smanjile broj korisnika te bi se za uštedena proračunska sredstva mogao povećati iznos naknade, a obuhvatiti najpotrebitije. Alternativna reforma bi zahtijevala veće proračunske izdatke i povećala bi ponudu rada roditelja, no pokazala se manje uspješnom od reforme novčane naknade za djecu u smanjenju siromaštva djece.

2.3.4. Istraživanja uvezenih potpora za djecu iz jedne zemlje u drugu

Motivacija za ovakva istraživanja proizlazi često zbog trendova rasta siromaštva djece (više od općeg i starijeg siromaštva u EU-28) i niskih stopa fertiliteta. Vlade se trude pronaći najučinkovitiju politiku za poboljšanje blagostanja. Ako su trenutačne mjere neučinkovite, jedan je od načina poboljšanja blagostanja obitelji ugledati se na druge zemlje i njihove politike. Uporaba mikrosimulacijskih modela jedan je od najlakših načina razmjene politika među zemljama.

Jedno od prvih takvih istraživanja je rad u kojem se uvoze instrumenti obiteljske politike iz Ujedinjene Kraljevine u Francusku (Atkinson, Bourguignon i Chiappori, 1988). Istraživanje je provedeno s ciljem utvrđivanja utjecaja britanskog sustava obiteljske politike na blagostanje francuskih obitelji s djecom te su istraživači donijeli važne zaključke i preporuke za sva buduća istraživanja. Ovakve vježbe nisu jednostavne i instrumenti se ne mogu samo kopirati iz jedne zemlje u drugu te je potrebno dobro promisliti kako uklopiti novi instrument u postojeći sustav poreza i naknada socijalne zaštite (Urban i Pezer, 2018).

Istražujući utjecaj francuske obiteljske politike na njemački sustav, potaknuti javnim raspravama, Baclet, Dell i Wrohlich (2005) su samo na temelju mikrosimuliranih izlaznih podataka za obje zemlje utvrdili da francuski sustav zapravo nije izdašniji od njemačkog. Štoviše, kućanstva s manje od troje djece, izgubila bi dio potpore kada bi se primijenio francuski sustav.

Većina istraživanja u ovoj skupini primjenjuje metodu uvoza ili zamjene politike: uklanjaju se sve naknade vezane uz djecu i zamjenjuju se naknadama iz drugih zemalja te se potom uspoređuju različiti pokazatelji, a najčešće korišten model je EUROMOD. Istraživači su nastojali utvrditi kako uspješno oblikovati obiteljsku politiku te je li bitno oblikovanje sustava potpora za djecu ili visina izdataka na potpore i postoji li najučinkovitiji instrument.

Prva upotreba EUROMOD-a za zamjenu novčane naknade za djecu je bila vježba za Ujedinjenju Kraljevinu i Nizozemsku. Immervoll, Sutherland i de Vos (2000) su istražili kako u kojoj državi naknade obaju zemalja utječu na siromaštvo djece. Kako bi proveli zamjenu novčanih naknada usporedili su sličnosti i razlike te su proveli nekoliko simulacijskih scenarija, koji su se razlikovali u iznosima naknada (proračunski neutralno ili prilagođeno za paritet kupovne moći) te samom oblikovanju naknada. Rezultati su bili korisni za obje zemlje, jer je istovremeno bila analizirana i reforma novčane naknade koja se provodila u Nizozemskoj, a za Ujedinjenu su Kraljevinu zaključili da se siromaštvo djece može najviše smanjiti naknadama koje su izdašnije za stariju djecu i obitelji s više djece.

Kasnija su istraživanja također analizirala kako na blagostanje obitelji utječu oblikovanje i vrste uvezenih fiskalnih instrumenata i jesu li uspješniji od postojećih sustava. Levy (2003) je proveo istraživanje za Španjolsku, a Levy, Morawski i Myck (2009) za Poljsku, u kojima je osnovni instrument potpore tada bilo umanjenje poreza bez povrata. Oba su istraživanja došla do zaključka da bi inozemne obiteljske politike polučile veći uspjeh u smanjenju siromaštva, a najuspješniji bi bio britanski sustav, koji kombinira univerzalnu naknadu za djecu te s naknadom uz provjeru dohotka. U Španjolskoj je neophodno povećati proračunske izdatke na te instrumente.

Matsaganis *i ostali* (2006, 2007) u radovima koji se odnose na zemlje južne Europe (Grčkoj, Italiji, Španjolskoj i Portugalu) istražuju uspješnost uvođenja univerzalne novčane naknade za

djecu te zaključuju da su utjecaji na siromaštvo različiti i da sustav koji se sastoji samo od takvog instrumenta nije najučinkovitiji za smanjenje siromaštva djece.

Levy, Lietz i Sutherland (2007b) su naglasili kako različiti sustavi djeluju drugačije na određene tipove kućanstava s djecom, na temelju njihovog istraživanja zamjene politika u Austriji, Španjolskoj i Ujedinjenoj Kraljevini. Osim toga, zaključuju da je bitno oblikovanje potpore za djecu, ali bez određene visine proračunskih izdataka niti jedna vrsta fiskalnog instrumenta nije učinkovita. Sličan zaključak je potvrdilo i istraživanje za Litvu (Salanauskaite i Verbist, 2013), na temelju provedenog uvoza instrumenata obiteljske politike iz Slovenije, Mađarske, Estonije i Češke. Na uspješnost reforme obiteljske politike utjecat će vrsta fiskalnog instrumenta, interakcija s ostalim instrumentima i odabir parametara, ali i obilježja populacije.

Kako bi se obuhvatili svi aspekti uvoza politike, jedno od najopsežnijih istraživanja provele su Avram i Militaru (2016) za Češku i Rumunjsku. Ispitale su različite scenarije i zamijenile ne samo obiteljsku politiku, već i obilježja stanovništva i cijeli porezni sustav. Zaključuju da će politika iz zemlje A, kada se primjenjuje na zemlju B, imati vrlo različite učinke, ne samo zbog veličine i oblikovanja politike, nego će ovisiti i o obilježjima stanovništva i cjelokupnom sustavu poreza. Kompromisi između fiskalnih izdataka na instrumente obiteljske politike i smanjenja siromaštva djece nisu uvijek potrebni jer neke zemlje imaju vrlo učinkovite ostale naknade socijalne zaštite i poreznu politiku. U slučaju Rumunjske, ukazano je na vrlo velik jaz u prihodima između bogatih i siromašnih, koji se ne može lako pokriti niti visokim izdancima na potpore za djecu kako bi se smanjilo siromaštvo.

Na tragu prethodnih istraživanja, Popova (2016) je u analizi za Rusiju potvrdila da se s niskim proračunskim izdancima na potpore za djecu ne može puno postići, ali za zemlje s visokim izdancima oblikovanje potpore je ključno, a najuspješnija je kombinacija univerzalnih naknada i onih s provjerom dohotka.

2.4. Pregled istraživanja o siromaštvu djece i obiteljskim politikama u Republici Hrvatskoj

Hrvatska je najnovija članica EU-a i jedna je od najmanje gospodarski razvijenih članica. Zbog nedavnih emigracija i konstantnih niskih stopa fertiliteta, između ostalog, bilježi pad broja stanovnika. Tablica 2. prikazuje odabrane socio-demografske pokazatelje, prema kojima se Hrvatska nalazi u donjoj („lošijoj“) polovici za svaki pokazatelj. Stopa siromaštva djece nalazi

se oko prosjeka EU-a, ali je viša od stope siromaštva ukupnog stanovništva. Izdatci za (novčane) naknade za obitelj su niži od prosjeka EU-a, što Hrvatsku smješta na 9. mjesto u EU-u. Po stopi zaposlenosti žena, Hrvatska je zemlja s trećom, a ukupnoj stopi fertiliteta s devetom najnižom stopom.

Tablica 2. Pregled socio-demografskih pokazatelja za zemlje Europske Unije (EU), 2018.

	<i>Stopa siromaštva djece (%)</i>	<i>Stopa siromaštva (%)</i>	<i>Izdatci na obiteljske potpore* (% BDP-a)</i>	<i>Ukupna stopa fertiliteta</i>	<i>Zaposlenost žena (%)</i>
<i>EU 28</i>	20,3	17,1	1,5	1,56	67,4
Kraljevina Belgija	20,6	16,4	1,7	1,62	65,5
Republika Bugarska	26,6	22,0	1,1	1,56	68,3
Češka Republika	11,0	9,6	1,5	1,71	72,2
Kraljevina Danska	11,0	12,7	1,3	1,73	73,9
<i>Savezna Republika Njemačka</i>	14,5	16,0	2,0	1,57	75,8
Republika Estonija	15,2	21,9	2,0	1,67	75,6
Irska	15,8	14,9	1,2	1,75	68,1
<i>Helenska Republika</i>	22,7	18,5	1,3	1,35	49,1
Kraljevina Španjolska	26,8	21,5	0,5	1,26	61,0
Francuska Republika	19,9	13,4	1,4	1,88	67,6
<i>Republika Hrvatska</i>	19,7	19,3	1,1	1,47	60,1
Talijanska Republika	26,2	20,3	1,6	1,29	53,1
Republika Cipar	17,3	15,4	1,0	1,32	68,9
Republika Latvija	17,5	23,3	1,3	1,60	74,8
Republika Litva	23,9	22,9	0,9	1,63	76,7
Veliko Vojvodstvo	22,7	18,3	2,4	1,38	68,0
Luksemburg	22,7	18,3	2,4	1,38	68,0
Mađarska	13,8	12,8	1,6	1,55	66,8
Republika Malta	21,4	16,8	0,6	1,23	64,1
Kraljevina Nizozemska	13,1	13,3	0,7	1,59	74,2
Republika Austrija	19,2	14,3	1,9	1,47	71,7
Republika Poljska	13,0	14,8	2,0	1,46	65,0
Portugalska Republika	19,0	17,3	0,8	1,42	72,1
Rumunjska	32,0	23,5	0,8	1,76	60,6
Republika Slovenija	11,7	13,3	1,2	1,60	71,7
<i>Slovačka Republika</i>	20,5	12,2	1,4	1,54	65,5
Republika Finska	11,1	12,0	1,3	1,41	74,5
<i>Kraljevina Švedska</i>	19,3	16,4	1,2	1,76	80,2
<i>Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske</i>	24,1	18,9	1,9	1,68	73,8

Izvor: Izrada autorice prema podatcima s Eurostata (2020d, 2020c, 2020a, 2020b)

Napomena: * podatci se odnose na novčane naknade za obitelji i djecu u 2017. Djeca su starosti 0-17 godina, a zaposlenost žena se odnosi na dobnu skupinu 20-64 godine.

Hrvatsku nije jednostavno svrstati u jedan tip države blagostanja: zbog svoje prošlosti, kao bivša zemlja Jugoslavije, ali i određenih pokazatelja, koji su srodni mediteranskim zemljama. Dobrotić i Vučković Juroš (2016) predlažu, a dodatno analiziraju i Baturina, Bežovan i Matančević (2011), svrstavanje Hrvatske u postkomunistički tip države blagostanja, a po familizmu u eksplicitni obiteljski režim. Ovakva kategorizacija Hrvatske znači da je zemlja s relativno niskim, ali dostupnim i pokrivenim naknadama za obitelji s djecom i da obitelji imaju vrlo važnu ulogu u brizi za svoje članove (Ajduković, Matančević i Rimac, 2017).

Obiteljska politika Hrvatske mijenjala se kroz vrijeme. Kako navodi Puljiz (1994), u doba Jugoslavije, bio je to „industrijski model socijalne politike koji je bio usklađen s projektom *socijalističke preobrazbe društva*“. To je značilo da su naknade imali samo zaposleni (u državnom sektoru). Prelazak na tržišno gospodarstvo donio je promjene, ali i negativan utjecaj tranzicije te rata. Zbog tadašnje situacije, obiteljska, ali i socijalna, politika Hrvatske morala je voditi računa o obiteljima stradalih u ratu i porastu siromaštva. Kao i u ostalim tranzicijskim zemljama, u Hrvatskoj su još uvijek izraženi negativni demografski trendovi (Zrinščak, 2002) te se pokušavalo odgovoriti i na te izazove u razdoblju 1995. – 2000. Tada je nastao Nacionalni program demografskog razvitka te se uvodi moderan doplatak za djecu. Iako su bile predviđene brojne demografske i obiteljske mjere, mnoge od njih nisu provedene (Puljiz i Zrinščak, 2002). Od 2000. dolazi do restrikcija u obiteljskoj politici u Hrvatskoj zbog gospodarskih razloga i pritiska međunarodnih organizacija (Puljiz i Zrinščak, 2002).

Puljiz i Zrinščak (2002) navode povijesni pregled osnovnih instrumenata obiteljske politike u Hrvatskoj. Porodni je dopust uveden 1946. za zaposlene majke i trajao je tada samo 12 tjedana. Postupno je produljivan, a naknade su bile relativno izdašne. Od 1996. usporediv je s današnjim sustavom te je proširen i na nezaposlene, umirovljene te samozaposlene majke. Doplatak za djecu je uveden 1945., a s imovinskim cenzusom od 1951. Zbog učestalih izmjena propisa i iznosa, nije bila jasna njegova demografsko-populacijska funkcija. Njegova suvremena inačica je iz 1999. Od 1994. u hrvatskom poreznom sustavu postoje porezni odbitci za uzdržavane članove obitelji, s pronatalitetnim odbitkom za uzdržavanu djecu.

Brojna su istraživanja ukazala na nepravедnost i neusklađenost sustava novčanih potpora koji čine doplatak za djecu i porezni odbitak (Puljiz i Zrinščak, 2002; Urban, 2014; World Bank, 2014; Stubbs *i ostali*, 2017). Doplatak za djecu je po svojim obilježjima mjera obiteljske i socijalne politike jer je izdašniji za kućanstva s nižim dohodcima. Suprotno njemu, porezni

odbitak za djecu u sustavu poreza na dohodak omogućava veću uštedu poreza kućanstvima s visokim dohodcima, koja premašuje iznos doplatka za djecu.

Usluge za obitelji i djecu, primarno ustanove za predškolsku skrb, nisu zadovoljavale potrebe obitelji u doba Jugoslavije te su neformalni oblici skrbi bili nužni. Taj je problem zadržan do danas, te Hrvatska ima jednu od najnižih stopa djece u vrtićima u EU-u (Mills *i ostali*, 2014; Dobrotić, Matković i Menger, 2018) te će se teško ostvariti Barcelonski ciljevi (European Commission, 2018) obuhvata djece u ustanovama ranog predškolskog odgoja i obrazovanja.

Novija je politika, uz dugačku gospodarsku krizu, usmjerena na suvremene obiteljske odnose i zaokret je s transferne, koja je primarno trebala smanjiti siromaštvo. Do 2020. značajnije su promjene bile u sustavu roditeljskih naknada, koje postaju sve izdašnije, a 2018. je proširen i obuhvat korisnika doplatkom za djecu. Zrinščak ističe da je potreban daljnji razvoj obiteljske politike, s većom pažnjom za rodnu ravnopravnost, borbu protiv obiteljskog nasilja, usklađivanje poslovnog i privatnog života i dr. (Božić, 2009). Istraživači u Hrvatskoj često naglašavaju nedostatak mogućnosti fleksibilnih oblika rada za usklađivanje poslovnih i obiteljskih obaveza (Dobrotić i Laklija, 2009; Akrap i Čipin, 2011) i potrebu za uvođenjem očevog dopusta (Dobrotić i Varga, 2018). Čipin i Međimurec (2017) preporučaju niz mjera koje bi trebalo provesti obiteljskom politikom, koje bi možda i mogle blago pozitivno utjecati na fertilitet; mjere u domeni politike vremena, infrastrukturna politika i novčane politike. Osim središnje države, potrebno je uskladiti i obiteljsku politiku jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, ali i voditi računa o različitim kategorijalnim naknadama (poput onih za djecu branitelja).

Kao i u ostatku EU-a, i u Hrvatskoj su istraživanja posvećena siromaštvu djece, ali su ona malobrojna. Stubbs *i ostali* (2017) su nedavno istraživali strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava s djecom. Njihovo je istraživanje naglasilo problem dugotrajnog siromaštva, nisko pokrivanje osnovnih potreba kućanstava naknadama i svakodnevne probleme spajanja kraja s krajem za takva kućanstva. Slični su problemi prepoznati i u posebnoj podgrupi djece – predškolskoj skupini, čije je siromaštvo pojačano tijekom nedavne financijske krize (Šućur *i ostali*, 2015). Prema pokazateljima multidimenzionalnog siromaštva djece, Hrvatska je među zemljama s višim stopama (Ledić, 2018). Spomenuta su istraživanja istaknula najlošiji položaj romske djece, obitelji s više djece, djece s invaliditetom i jednoroditeljskim obiteljima te istaknula nedostatan broj djece u ustanovama za brigu u ranom djetinjstvu i predškolskoj dobi.

Imajući u vidu važnost suzbijanja siromaštva provedena je grupa kvalitativnih istraživanja Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu o utjecaju siromaštva na dobrobit djece u razdoblju od 2014.-2016. te se posebno ističu njihove preporuke, koje su nastale u suradnji s pedagoškim, akademskim, civilnim i drugim stručnjacima. Ajduković, Matančević i Rimac (2017) predlažu nekoliko mjera za (i) unaprjeđenje socijalne politike, od kojih se posebno ističe nužnost političke volje djelovanja u smjeru suzbijanja siromaštva, (ii) razvoj neovisnog civilnog sektora i (iii) uključenost i aktiviranje svih dionika, pri čemu se naglašava posebno važnost akademskih istraživanja. Dodatno, potrebno je sustavno evaluirati postojeće socijalne politike i djelovati u skladu s podacima i znanstvenim spoznajama (Ajduković, Dobrotić i Matančević, 2017)

Matančević (2019) ističe nekoliko nacionalnih strateških dokumenata, kojima se nastoji djelovati izravnim ili neizravnim mjerama na smanjenje siromaštva djece: „Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju (2007.)“, „Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.“ i „Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.“. Od navedenih se dokumenata pozitivno ističe sveobuhvatnošću i usklađenošću sa strategijom EU „Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj 2014.-2020. Međutim, izostala je njena implementacija (Ajduković, Dobrotić i Matančević, 2017).

Istraživači u spomenutim radovima su složni u smjeru djelovanja obiteljske politike u Hrvatskoj i smanjenju siromaštva djece, koji zahtijeva integrirani nasuprot fragmentiranom pristupu. Njihove se preporuke mogu sažeti na sljedeći način: potrebno je posebno se posvetiti problemu siromaštva s djecom i ulagati u djecu, provesti politike koje će roditeljima omogućiti usklađenost poslovnih i roditeljskih obaveza (poput skraćenog radnog vremena), poboljšati dostupnost ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, uskladiti djelovanje središnje i lokalnih vlasti, poticati djelovanje civilnog društva, koherentno pristupiti svim novčanim potporama za djecu i ograničiti stigmatizaciju korisnika.

3. PREGLED OSNOVNIH OBITELJSKIH POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA S RAZLIČITIM TIPOVIMA DRŽAVE BLAGOSTANJA

Ovo poglavlje donosi pregled važećih propisa za instrumente kojima se provodi fiskalna politika u 2018. godini na razini središnje države. Detaljnije su opisani instrumenti koji se koriste u mikrosimulacijskoj analizi. Zbog veće važnosti i analize hrvatskog sustava, najobuhvatnija je analiza hrvatskih instrumenata obiteljske politike.

3.1. Sustav poreznih olakšica i socijalnih naknada za obitelji s djecom u Republici Hrvatskoj

U hrvatskom sustavu poreza i socijalnih naknada dostupne su brojne naknade i drugi oblici potpora za obitelji s djecom; od naknada za roditelje tijekom trudnoće do raznih naknada u naravi na lokalnoj razini. Osnovne i najizdašnije novčane potpore dolaze od doplatka za djecu i poreznog odbitka za djecu, dok zajamčena minimalna naknada (kao instrument šire obiteljske politike) pruža dodatne svote obiteljima s djecom u usporedbi s obiteljima bez djece. Osim novčanih naknada dostupne su i razne naknade u naravi i subvencije, koje se uobičajeno definiraju na lokalnoj razini, poput: besplatnih udžbenika, subvencija predškolskih programa i javnog gradskog prijevoza i dr. Obitelji s djecom također imaju prava na obiteljsku mirovinu ili invalidninu, a djeca stradalih i poginulih branitelja imaju dodatna prava poput uvećanih iznosa raznih naknada, ljetovanja, prednost pri smještaju u domove i dr.

U poreznom sustavu Republike Hrvatske porezni obveznici s djecom mogu s **osobnim odbitkom za uzdržavanu djecu** uvećati neoporezivi dio dohotka. Osobni odbitak prema načelu pravednosti u javnim financijama služi za pokrivanje egzistencijalnog minimuma (Poslovni dnevnik, 2010). Prema Zakonu o Porezu na dohodak (Porezna Uprava, 2019b) uzdržavanom djecom se smatraju djeca koju uzdržavaju roditelji, posvojitelji, udomitelji, skrbnici, te maćehe i očusi tijekom redovnog školovanja i nakon, do prvog zapošljavanja. Osim toga, oporezivi primici djece ne smiju prelaziti 15.000,00 kn na godišnjoj razini. Tablica 3. pruža pregled definiranih koeficijenata i iznosa, važećih od 1. siječnja 2017. Iznosi odbitka se računaju kao umnožak koeficijenta i osnovice osobnog odbitka, koja iznosi 2.500,00 kn. Ukupan ostvareni iznos odbitka za djecu roditelji mogu podijeliti među sobom u željenom omjeru, kako bi ostvarili najveću uštedu od umanjenja porezne osnovice.

Tablica 3. Iznosi poreznog odbitka za djecu u Republici Hrvatskoj.

<i>Dijete</i>	<i>Koeficijent</i>	<i>Mjesečni iznos (u kn)</i>	<i>Godišnji iznos (u kn)</i>
I. (prvo dijete)	0,7	1.750,00	21.000,00
II. (drugo dijete)	1,0	2.500,00	30.000,00
III. (treće dijete)	1,4	3.500,00	42.000,00
IV. (četvrto dijete)	1,9	4.750,00	57.000,00
V. (peto dijete)	2,5	6.250,00	75.000,00
VI. (šesto dijete)	3,2	8.000,00	96.000,00
VII. (sedmo dijete)	4,0	10.000,00	120.000,00
VIII. (osmo dijete)	4,9	12.250,00	147.000,00
IX. (deveto dijete)	5,9	14.750,00	177.000,00
Svako sljedeće dijete	Prethodni +1,1	Prethodni + 2.750,00	Prethodni + 33.000,00

Izvor: Izrada autorice prema Poreznoj Upravi (2019a)

Nakon prvog zaposlenja, djeca mogu imati status uzdržavanog člana uže obitelji, ako njihovi oporezivi primici ne prelaze iznos od 15.000,00 kn. Njihovi roditelji tada ostvaruju pravo na **odbitak za uzdržavanog člana uže obitelji** u mjesečnom iznosu od 1.750,00 kn (koeficijent 0,7), odnosno godišnjem iznosu od 21.000,00 kn.

Porezni obveznici roditelji također imaju pravo na odbitak u iznosu od 3.750,00 kn mjesečno (koeficijent 1,5) za svako dijete i svakog uzdržavanog člana obitelji, kojima je temeljem propisa utvrđena 100% invalidnost ili ostvaruju pravo na tuđu pomoć i njegu.

Porezni odbitak se obračunava mjesečno (npr. s isplatom dohotka od nesamostalnog rada), ali se ukupni iznos utvrđuje na godišnjoj razini, pri godišnjem obračunu poreza. Zbog karakteristike ovog fiskalnog instrumenta, konačni iznos potpore koju ostvaruju roditelji uštedom porezne obveze u odnosu na pojedince bez djece ovisi o graničnoj poreznoj stopi koja se primjenjuje na ostvareni dohodak. Porezni sustav u Hrvatskoj je progresivan te se 2018. na dohotke u iznosu do 210.000,00 kn godišnje (do 17.500,00 kn mjesečno) primjenjivala stopa od 24%, a na više dohotke stopa od 36%. Zakonom o porezu na dohodak su utvrđeni oporezivi primici: dohodak od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti i drugi dohodak (dohodak od imovine i imovinskih prava, dohodak od kapitala, dohodak od osiguranja i dr.). Osim o graničnoj stopi poreza na dohodak, ukupna ušteda od poreznog odbitka ovisi i o stopi prireza porezu na dohodak, koja se razlikuje na razini lokalne samouprave.

U sustavu socijalnih naknada osnovna naknada koja se pruža obiteljima s djecom je **doplatak za djecu**. Doplatak za djecu ima dvojaku ulogu – kao instrument socijalne politike i demografske pronatalitetne politike (Babić, 2008). Roditelj ili druga osoba (korisnik) ima pravo na novčanu naknadu za uzdržavanje i odgoj djece kako je definirano prema Zakonu o doplatku za djecu. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO) obavlja sve administrativne poslove oko ostvarivanja prava (HZMO, 2019). Doplatak za djecu se može primati do 15. godine života djeteta, a nakon toga do završetka srednjoškolskog školovanja, najkasnije do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 19 godina života. Iznimno, učenici petogodišnjih srednjih škola mogu primati doplatak najduže do školske godine u kojoj navršavaju 20. godinu života.

Osim dobne granice, pravo se ostvaruje uz ispunjavanje dohodovnog cenzusa. Korisnici mogu biti roditelji čiji dohodak, na razini kućanstva, u prethodnoj kalendarskoj godini ne prelazi 70% proračunske osnovice, mjesečno po članu kućanstva. Proračunska osnovica za 2018. godinu iznosi 3.326,00 kn (Narodne novine 124/2017). Tablica 4. donosi pregled cenzusnih grupa te pripadajućih prava na iznos doplatka za djecu. Ukupan dohodak kućanstva je zbroj svih oporezivih primitaka te sljedećih naknada: mirovine, plaće ostvarene radom u inozemstvu, naknade za njegu i skrb o djetetu, naknade za vrijeme privremene spriječenosti za rad, naknade zbog nezaposlenosti i naknade zbog profesionalne rehabilitacije (HZMO, 2019).

Tablica 4. Iznosi doplatka za djecu i dohodovni pragovi cenzusa za kućanstvo u Republici Hrvatskoj, mjesečno u kunama.

<i>Dohodak po članu kućanstva (cenzusne grupe; u kn)</i>	<i>Doplatak za djecu po djetetu (u kn)</i>
i: < 543,14 kn	299,34
ii: 543,14 – 1.119,53 kn	249,45
iii: 1.119,53 – 2.328,20 kn	199,56

Izvor: Izrada autorice prema HZMO (2019)

Korisnici koji ostvaruju pravo na doplatak za troje ili više djece ostvaruju pravo na **pronatalitetni dodatak doplatku za djecu**. Korisnici imaju pravo na dodatnih 500,00 kn mjesečno uz doplatak za treće dijete, odnosno 1.000,00 kn mjesečno, ako primaju doplatak za četvero ili više djece.

Za djecu s oštećenjem zdravlja korisnici mogu primati doplatak do 21. godine života. Za djecu s težim ili teškim invaliditetom, utvrđenim prema posebnim propisima, korisnici mogu primati doplatak za djecu sve dok postoji taj invaliditet, ako je on nastao prije 18. godine života ili tijekom redovnog školovanja. Za djecu bez roditelja ili čiji su roditelji lišeni poslovne sposobnosti ili nesposobni za samostalan život i rad, iznos doplatka za djecu, prema cenzusu, se uvećava za 25%. Djeca s jednim roditeljem ili čiji je jedan roditelj lišen poslovne sposobnosti ili nesposoban za samostalan život i rad iznos doplatka za djecu, prema cenzusu, se uvećava za 15%. Za djecu s teškim ili težim invaliditetom korisnici ostvaruju pravo na doplatak za djecu u iznosu od 25% proračunske osnovice, neovisno o prihodu kućanstva, a za djecu s oštećenjem zdravlja korisnici ostvaruju pravo na 25% veći iznos doplatka za djecu, od pripadajućeg prema cenzusu.

Pri utvrđivanju porezne osnovice ne uzimaju se u obzir doplatak za djecu, minimalni iznos roditeljskih potpora, potpore za novorođenče i dr. primici (Porezna Uprava, 2019a), što znači da korisnici mogu **istovremeno primati doplatak za djecu i imati pravo na porezni odbitak** uz dovoljno visok dohodak.

Zajamčena minimalna naknada (ZMN) je osnovna naknada socijalne pomoći, kojom se pokrivaju osnovne životne potrebe onih kućanstava koji nemaju dovoljno sredstava. Kućanstva s djecom imaju pravo na veći iznos ZMN-a od kućanstava bez djece. Uvjet za ostvarivanje prava na ZMN je dohodovni i imovinski cenzus. Samci imaju pravo na iznos do 800 kn (osnovica; faktor 1), a za kućanstva se maksimalni iznos određuje kao umnožak osnovice i zbroja faktora za svakog pojedinog člana: za samohranog roditelja 1, odraslog člana kućanstva 0,6, za dijete (do 18. godine života) 0,4 te dijete u jednoroditeljskoj obitelji 0,55. Iznos naknade jednak je razlici prosječnog prihoda ostvarenog u protekla tri mjeseca koje ostvaruje kućanstvo ili samac i maksimalnog iznosa ZMN-a (Zakon o socijalnoj skrbi). U prihode kućanstva se ne uračunavaju razne naknade socijalne skrbi niti doplatak za djecu i dr. prihodi definirani Zakonom. Prateću **naknadu za troškove stanovanja** administriraju lokalne jedinice, a ona uobičajeno iznosi 50% prava na ZMN. Kućanstvima primateljima ZMN-a (i/ili osobne invalidnine) je također dostupna **naknada za ugroženog kupca energenata** (kupon) u iznosu do 200 kn za pokriće troškova električne energije.

Jednokratna novčana potpora za novorođeno dijete u iznosu od 2.328,20 kn se isplaćuje zdravstveno osiguranim roditeljima uz ispunjavanje određenih dodatnih uvjeta (poput

hrvatskog državljanstva ili prebivališta; vidjeti Zakon o rodiljnim i roditeljskim potporama), (Središnji državni portal, 2019).

Rodiljne i roditeljske potpore su definirane Zakonom o rodiljnim i roditeljskim potporama, a za njegovu provedbu zadužen je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO). Potpore obuhvaćaju vremensku i novčanu naknadu roditeljima pri kraju trudnoće do prvih mjeseci ili godina života djeteta. Dostupni su i dopusti za brigu o djeci sa smetnjama u razvoju, rad s polovicom punog radnog vremena radi pojačane njege djeteta, stanka za dojenje, posvojiteljski dopust i dopust za slučaj smrti djeteta.

Zaposleni i samozaposleni roditelji imaju pravo na **rodiljni dopust** od 28. dana (ili 45. uz liječničku potvrdu) prije očekivanog poroda do 6 mjeseci nakon rođenja djeteta. Obavezni dio dopusta počinje od 28. dana prije poroda do 70. dana nakon rođenja djeteta, a ostatak dopusta (do 6. mjeseca nakon rođenja) je dodatni dio, koji se može prenijeti na oca djeteta. Novčana naknada tijekom trajanja dopusta iznosi 100% od osnovice za naknadu plaće, ako je osoba zdravstveno osigurana neprekidno 12 mjeseci ili 18 mjeseci s prekidima u posljednje dvije godine (HZZO, 2019).

Nakon navršenih šest mjeseci djetetova života roditelji imaju pravo na **roditeljski dopust**, koji se može iskoristiti do osme godine života djeteta. Roditeljski dopust traje osam mjeseci (za pravo i drugo dijete) ili 30 mjeseci (za blizance, treće i svako sljedeće dijete), ako ga koriste oba roditelja (svaki po 4 ili 15 mjeseci). Ako samo jedan roditelj koristi roditeljski dopust tada on traje 6 ili 30 mjeseci. Novčana naknada tijekom 6 mjeseci dopusta (8 mjeseci za blizance i treće dijete te svako sljedeće) iznosi 100% od osnovice za naknadu plaće do najvišeg iznosa od 120% proračunske osnovice (3.991,20 kn). Nakon toga, naknada iznosi 70% proračunske osnovice.

Nezaposleni roditelji, poljoprivrednici izvan sustava poreza na dobit ili dohodak te korisnici koji ostvaruju drugi dohodak imaju pravo na **rodiljnu i roditeljsku poštedu od rada**. Majka ima pravo na rodiljnu poštedu od rada od rođenja djeteta dok ne navrší šest mjeseci života. Nakon toga roditelji mogu koristiti roditeljsku poštedu rada do 1. godine života djeteta za prvo i drugo dijete, a do 3. godine života djeteta za blizance, treće i svako sljedeće dijete. Novčana naknada tijekom poštete od rada iznosi 70% proračunske osnovice mjesečno (2.328,20 kn).

Korisnici izvan sustava rada (umirovljenici, redovni učenici i studenti i dr.) imaju pod sličnim uvjetima kao i nezaposleni pravo na **rodiljnu i roditeljsku brigu o djetetu**, uz jednaku naknadu (70% proračunske osnovice).

3.2. Pregled naknada za djecu i obitelji u mediteranskom tipu države blagostanja na primjeru Helenske Republike

Za razliku od hrvatskog sustava, koji obiteljima s djecom pruža značajne potpore kroz novčanu naknadu (doplatak za djecu) i porezni odbitak za uzdržavanu djecu, grčki sustav pruža osnovnu potporu obiteljima s djecom kroz novčanu naknadu za djecu.

Obitelji u Grčkoj ostvaruju pravo na **novčanu naknadu za djecu** (engl. child benefit) koja su mlađa od 19 ili 24 godine u redovnom školovanju (studenti) ili u vojnoj službi, a nisu u braku. Naknadu mogu primati i roditelji djece invalida (stope invalidnosti >67%) neovisno o dobi, kao i djeca siročad bez oba roditelja. Naknada je neoporeziva i ostvariva uz primjenu dohodovnog cenzusa. Kako bi se odredila visina naknade računa se *ekvivalentni dohodak kućanstva*: podijeli se oporezivi dohodak kućanstva sa sumom pondera za svakog člana obitelji. Ponderi su sljedeći: 1 za nositelja kućanstva, 0,5 za supružnika i 0,25 za svako uzdržavano dijete u kućanstvu. Tablica 5. donosi pregled iznosa naknade po djetetu ovisno o ekvivalentnom dohotku kućanstva.

Tablica 5. Dohodovni razredi i iznosi naknada za djecu u Helenskoj Republici

<i>Ekvivalentni dohodak kućanstva (godišnje, u eurima)</i>	<i>Dijete</i>	<i>Iznos naknade (mjesečno, u eurima)</i>
0 – 6.000	I.	70
	II.	70
	III. i svako sljedeće	140
6.001 – 10.000	I.	42
	II.	42
	III. i svako sljedeće	84
10.001 – 15.000	I.	28
	II.	28
	III. i svako sljedeće	56

Izvor: Izrada autorice prema Leventi i ostali (2018)

Naknada se isplaćuje jednom u dva mjeseca te sadrži i **dodatak za veliku obitelj** (povećani iznosi za treće i svako sljedeće dijete). Kućanstva moraju podnijeti godišnju poreznu prijavu kako bi ostvarili pravo na naknadu.

Iako nije porezni instrument namijenjen djeci, kućanstva s djecom imaju pravo na malo veće **umanjenje poreza na dohodak iz radnog odnosa** (engl. employment income tax credit). Umanjenje poreza se primjenjuje na dohotke do 20.000 eura godišnje ostvarene od zaposlenja, mirovine i poljoprivrede (engl. EPF incomes: employment, pensions and farming income) u iznosu od 1.900 eura za porezne obveznike bez djece, 1.950 eura za porezne obveznike s jednim djetetom odnosno 2.000 eura za dvoje djece te 2.100 eura za troje ili više djece (Leventi *i ostali*, 2018). To je umanjenje poreza bez povrata, a smanjuje se za 10 eura za svakih dodatnih 1.000 eura dohotka (iznad 20.000 eura). Uzdržavana djeca ne smiju biti u braku i njihov godišnji dohodak ne smije prelaziti 3.000 eura godišnje (6.000 ako su invalidi), a obuhvaćaju djecu do 18 godina, nezaposlene mlađe od 20 godina ili mlađe od 26 godina u redovnom školovanju (ili vojnoj službi) te invalide (stope invalidnosti > 67%).

U sustavu socijalne pomoći, kućanstva ostvaruju pravo na **zajamčeni minimalni dohodak** (engl. guaranteed minimum income, GMI) uz primjenu dohodovnog i imovinskog cenzusa. Godišnji oporezivi dohodak kućanstva, mirovine i naknade (isključujući određene naknade za invalide i doprinose za mirovine) ne smije prelaziti 2.400 eura godišnje za jednočlano kućanstvo. Cenzus se povećava za 1.200 eura za svakog odraslog člana i 600 eura za dijete (\leq 18 godina). Za samohrane roditelje cenzus se povećava za 1.200 eura za prvo dijete. Maksimalni dohodak kućanstva ne smije prelaziti 10.800 eura neovisno o broju članova. Iznos naknade jednak je razlici dohotka kućanstva i dohodovnog cenzusa, a ne smije biti veći od 900 eura, niti manji od 10 eura mjesečno (Leventi *i ostali*, 2018).

Majke koje rode djecu izvan bolnice imaju pravo na **jednokratnu naknadu za troškove akušerstva**, u iznosu od 900 eura za jedno dijete, 1.200 eura za blizance i 1.600 eura za trojke (MISSOC, 2019).

Grčki sustav roditeljskih dopusta i naknada ima **različita pravila za zaposlenike javnog i privatnog sektora**. Osnovni dio **roditeljskog dopusta za zaposlenice privatnog sektora** počinje 8 tjedana prije očekivanog poroda i nastavlja se devet tjedana nakon rođenja djeteta. Nakon isteka osnovnog dijela, počinje posebni dio roditeljskog dopusta koji traje 6

mjeseci. Novčana naknada tijekom osnovnog dijela dopusta iznosi 100% plaće, ako ona ne prelazi prag određen socijalnim fondom osiguranja svih zaposlenika u privatnom sektoru, a tijekom posebnog dijela dopusta jednaka je minimalnoj dnevnoj plaći reguliranoj Nacionalnim općim kolektivnim ugovorom. Osnovni uvjet za ostvarivanje prava su ostvarenih 200 radnih dana u protekle dvije godine. Samozaposlene majke imaju pravo na mjesečnu naknadu za četiri mjeseca u iznosu od 150 ili 200 eura mjesečno (Hatzvarnava-Kazassi i Karamessini, 2018). **Očevi** imaju pravo na plaćena dva radna dana dopusta u trenutku rođenja djeteta, koje im plaća poslodavac.

Roditeljski dopust za zaposlenike javnog sektora iznosi četiri mjeseca po djetetu za svakog roditelja i ne može se prenositi na drugog roditelja. Nema novčane naknade tijekom trajanja roditeljskog dopusta, ali zaposleni roditelji imaju pravo na socijalno osiguranje. Dopust se može iskoristiti dok dijete ne navrší šest godina. Za roditelje blizanaca, trajanje dopusta se udvostručuje, odnosno, utrostručuje za roditelje trojki. Dostupni su i **dodatni dani za brigu** o bolesnom djetetu, obveze roditelja za školu, invalide i sl. (Hatzvarnava-Kazassi i Karamessini, 2018). Dodatno, roditelji mogu koristiti pravo na **jedan sat dnevno plaćenog dopusta** u trajanju do 30 mjeseci nakon roditeljskog dopusta.

Zaposlenici javnog sektora imaju pravo na **roditeljski dopust** u trajanju od pet mjeseci: dva mjeseca prije planiranog poroda i tri mjeseca nakon rođenja djeteta. Novčana naknada za vrijeme dopusta iznosi 100% plaće (bez limita). Očevi također imaju pravo na dva plaćena dana dopusta u vrijeme rođenja djeteta.

U javnom sektoru, svaki roditelj ima pravo na neplaćeni **roditeljski dopust za zaposlenike javnog sektora** do pet godina, koji nije prenosiv na drugog roditelja. Iznimka su roditelji troje ili više djece koji imaju pravo na plaćena tri mjeseca dopusta. Dopust se može iskoristiti dok dijete ne navrší šest godina. Potpuno plaćeni **dopust za brigu o djetetu** dostupan je roditelju tijekom devet mjeseci nakon roditeljskog dopusta. Za jednoroditeljska kućanstva dopust se produžava za mjesec dana, a za višestruka rođenja pruža se dodatnih šest mjeseci za svako dijete. Kao i zaposlenici privatnog sektora, zaposlenici javnog sektora imaju pravo na **dodatne dane za brigu** o bolesnoj djeci, potrebe škole i sl. Umjesto dopusta za brigu o djetetu, roditelji mogu koristiti pravo na **dva sata dnevno plaćenog dopusta** do djetetove druge godine, odnosno jedan sat, za djecu od druge do četvrte godine (Hatzvarnava-Kazassi i Karamessini, 2018).

Posvojitelji zaposleni u privatnom sektoru, koji posvajaju dijete mlađe od šest godina imaju pravo na roditeljski dopust po istim pravima kao i roditelji u privatnom sektoru. Posvojitelji zaposleni u javnom sektoru imaju pravo na tri mjeseca plaćenog dopusta tijekom prvih šest mjeseca nakon posvojenja, za djecu mlađu od šest godina.

3.3. Pregled poreznih olakšica i socijalnih naknada za djecu u konzervativno-korporativnom tipu države blagostanja na primjeru Savezne Republike Njemačke

Njemački sustav primarno pruža obiteljima s djecom novčanu naknadu, doplatu, ali za one s najvišim dohodcima omogućava uštedu od poreznog odbitka za djecu u nešto većem iznosu od doplatu.

Doplata za djecu (njem. Kindergeld) je osnovna univerzalna mjesečna neoporeziva naknada za obitelji s uzdržavanom djecom u Njemačkoj. Naknada ovisi o broju djece u kućanstvu i isplaćuje se jednom članu kućanstva u kojem se nalazi dijete (tablica 6.). Naknada se odobrava za djecu starosti do 17 godina, ali za nezaposlene do 21., djecu u školovanju do 24. godine ili neograničeno za invalide.

Tablica 6. Iznosi doplatu za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj

<i>Dijete</i>	<i>Iznos naknade po djetetu, mjesečno u eurima</i>
I. – II:	194
III.	200
IV. i svako sljedeće	225

Izvor: Izrada autorice prema Gallego Granados & Harnisch (2018)

Porezni odbitak za djecu (njem. Kinderfreibetrag) se odobrava poreznim obveznicima za uzdržavanu djecu u kućanstvu, koja ostvaruju pravo na doplatu za djecu. Ovisno o tome koji je instrument povoljniji za poreznog obveznika (doplata ili ušteda poreza zbog poreznog odbitka) – taj oblik potpore će iskoristiti. U pravilu, obveznici s višim dohodcima imaju veću korist od poreznog odbitka. Porezni odbitak iznosi 7.428 eura po djetetu godišnje (od čega je 4.788 eura glavni odbitak, a 2.640 eura odbitak za školovanje i sl. aktivnosti, ali se promatraju kao jedan odbitak). Ako dva (nevjenčana) roditelja traže odbitak za isto dijete tada se on dijeli na dva dijela. U suprotnom, jedan roditelj ostvaruje pravo na cijeli odbitak.

Vjenčani parovi mogu odabrati *zajedničko oporezivanje* (engl. joint taxation) – takvim odabirom mogu imati manju ili jednaku poreznu obvezu kao kod individualnog oporezivanja. Porezni odbitak za parove tada iznosi 3.714 eura po djetetu po roditelju (godišnje) – neovisno koji način oporezivanja odabrali (zajednički ili individualni). Također se provjerava što je isplativije za poreznog obveznika – primanje doplatka ili odbitak za djecu.

Osim poreznog odbitka za djecu, kućanstva imaju pravo i na **odbitak poreza za troškove brige i skrbi o djeci** u iznosu od maksimalno 4.000 eura godišnje.

Zbog karakteristike fiskalnog instrumenta poreznog odbitka, konačni iznos potpore koju ostvaruju roditelji ovisi o poreznim stopama koje se primjenjuju na njihov dohodak, i ovisi o odabiru oporezivanja – individualnom ili zajedničkom. Njemački je sustav progresivan, a za razliku od uobičajenih sustava koji primjenjuju jednu poreznu stopu u jednom poreznom razredu – specifičan je po primijeni geometrijski progresivne stope unutar dva niža porezna razreda. Osnovni osobni porezni odbitak iznosi 9.000 eura. Najniža porezna stopa iznosi 14%, a najviša 45%.

Odbitak za samohrane roditelje (engl. Tax allowance for single parents; njem. Alleinerziehendenentlastungsbetrag) je dostupan u iznosu od 1.908 eura godišnje po djetetu, za djecu koja ostvaruju pravo na doplatku za djecu. Odbitak se uvećava za 240 eura za svako dodatno dijete u kućanstvu. U kućanstvu ne smije živjeti druga odrasla osoba (npr. baka ili djed) osim roditelja.

Obitelji s djecom čiji dohodci i doplatku nisu dovoljni za pokriće osnovnih potreba djece, kako je to definirano naknadom za nezaposlene II (vidjeti dalje u tekstu) dobivaju **dodatni doplatku za djecu** (njem. Kinderzuschlag). Dodatak mogu ostvariti roditelji čija djeca imaju pravo na doplatku (mlađi od 25 godina, neoženjeni/neudane i u istom kućanstvu s roditeljima) te čiji dohodci⁸ i imovina se nalaze u definiranom rasponu. Na mjesečnoj razini, donja granica iznosi 600 eura za samohranog roditelja, odnosno 900 eura za par, a gornja granica jednaka je zbroju donje granice i broja djece pomnoženog s maksimalnim iznosom potpore (170 eura). Dodatno,

⁸ Dohodci nakon plaćenih doprinosa, s uključenim naknadama (ne uključujući doplatku, naknadu za troškove stanovanja te roditeljske naknade), ali prije poreza.

granice se uvećavaju za troškove stanovanja, koji se množe faktorom <1 .⁹ Naknada iznosi najviše 170 eura po djetetu mjesečno, a ona se smanjuje za (i) iznos jednak 50% obiteljskog dohotka koji prelazi donju granicu, (ii) za dohodak djeteta (tržišni ili zamjenski) te ako imovina kućanstva prelazi iznos koji vrijedi i za socijalnu pomoć (Gallego Granados i Harnisch, 2018).

Djeca školske dobi (izuzev fakulteta i predškole), čije obitelji primaju određene socijalne naknade (naknadu za nezaposlenost, socijalnu pomoć i dr.) imaju pravo na **naknadu za obrazovanje** u iznosu od 100 eura godišnje za svako dijete školske dobi. Osim spomenute naknade dostupne su i razne druge naknade u naravi u sklopu *Bildungs- und Teilhabepaket* (Gallego Granados i Harnisch, 2018).

Prisutnost djece u kućanstvu utječe i u Njemačkoj na visinu naknada socijalne pomoći. Dostupno je nekoliko različitih naknada i za njih je zajedničko da su međusobno isključive. U slučaju kada kućanstvo ima pravo na više naknada tada može odabrati najpovoljniju ili onu koja mu više odgovara.

Pojedinci u dobi od 18 do 65 godina koji su sposobni raditi (barem 3 sata dnevno) primaju **naknadu za nezaposlene II** (njem. Arbeitslosengeld II) i druge socijalne naknade (njem. Sozialgeld). Pojedinci ne mogu biti primatelji obje naknade. Cilj naknade je osigurati dostojanstven život primateljima. Pravo na naknadu ovisi o dohodovnom i imovinskom cenzusu na razini kućanstva, a primatelji naknade ne moraju biti nezaposleni. Prag cenzusa i iznos naknade se definira ovisno o strukturi obitelji (samohrani roditelji, broj i dob djece i dr.), troškovima najamnine i grijanja (vidjeti detalje u Gallego Granados i Harnisch, 2018, str. 33.-34.). Najviši iznos naknada u kućanstvu iznosi za samca (glavu kućanstva) 416 eura, drugu odraslu osobu u paru 374 eura, a za djecu raste s dobi te iznosi 240-332 eura (Gallego Granados i Harnisch, 2018). Za naknadu za nezaposlene II, dohodak od (ne)samostalnog rada u iznosu od 101 do 1.000 eura smanjuje naknadu za 80%, a od 1.000 do 1.200 eura (1.500 eura kućanstva s djecom) za 90%. Kućanstva s dohodcima iznad 1.200 (1.500) eura nemaju pravo na naknadu.

Srodna naknada namijenjena trećoj životnoj dobi i pojedincima nesposobnima za rad je **socijalna pomoć za stariju životnu dob i umanjenu radnu sposobnost** (njem.

⁹ Faktori za samohrane roditelje iznose: 0,7725 za jedno dijete, 0,6293 za dvoje djece, 0,5309 za troje, 0,4592 za četvero te 0,4045 za petero ili više djece u kućanstvu; za parove: 0,8316 za jedno dijete, 0,7117 za dvoje djece, 0,6220 za troje, 0,55524 za četvero i 0,4969 za petero ili više djece.

Grundsicherung im Alter). Maksimalni iznosi su jednaki kao i kod naknade za nezaposlene II, ali se provodi stroži imovinski i dohodovni cenzus. Svi ostali pojedinci stariji od 65, ili u dobi od 18 do 65 godina, ali nesposobni za rad (barem 3 sata dnevno), koji ne primaju niti jednu od prethodne dvije naknade imaju pravo na **opću socijalnu pomoć** (njem. Sozialhilfe). Uz manje razlike u imovinskom i dohodovnom cenzusu, iznosi su jednaki kao i kod naknade za nezaposlene II. Korisnici sve tri naknade socijalne pomoći u izvanrednim situacijama imaju pravo na više iznose.

Naknada za troškove stanovanja (njem. Wohngeld) pokriva dio troškova stanovanja na razini kućanstva. Dohodovni cenzus se provodi za sav bruto dohodak uz određene odbitke poput plaćanja doprinosa za dugotrajnu skrb, ili 1.150 eura godišnje za suživot s osobom s invaliditetom, 1.320 eura godišnje za svako dijete u kućanstvu samohranog roditelja te 100 eura mjesečno po djetetu mlađem od 25 s vlastitim dohotkom. Mjesečni iznos naknade ovisi o visini najma, dohotku kućanstva i raznim parametrima ovisno o strukturi kućanstva (Gallego Granados i Harnisch, 2018).

U sustavu **doprinosa za socijalno osiguranje**, pojedinci (zaposlenici i umirovljeni) stariji od 23 godine bez djece, plaćaju dodatak u iznosu od 0,25% bruto plaće u odnosu na roditelje za doprinose za dugoročnu brigu (Gallego Granados i Harnisch, 2018).

Rodiljni dopust (njem. Mutterschutz) traje četrnaest tjedana (šest tjedana prije planiranog poroda i osam tjedana nakon), od kojih je obavezno koristiti osam tjedana nakon rođenja djeteta. Majke su zaštićene od otkaza od 12. tjedna trudnoće do četiri mjeseca nakon poroda. Novčana naknada tijekom dopusta iznosi 100% plaće (prosjeck zarade u tri mjeseca prije dopusta). Majke niskih primanja (ispod 390 eura mjesečno), i nezaposlene majke koje imaju pravo na naknadu za nezaposlene također imaju pravo na naknadu u visini njihovih primanja (odnosno naknade za nezaposlenost). Samozaposlene i nezaposlene majke, koje nisu zdravstveno osigurane, nemaju pravu na naknadu, ali mogu dobivati mjesečno do 250 eura kroz socijalnu pomoć. Za višestruke porode trajanje dopusta se produljuje do 12 tjedana nakon poroda.

Roditeljski dopust (njem. Elternzeit i Elterngeld) traje do tri godine nakon rođenja djeteta za svakog roditelja, od kojih se 24 mjeseca mogu iskoristiti do djetetovog osmog rođendana. Dopust nije prenosiv na drugog roditelja, a ista pravila se primjenjuju i za posvojitelje. Novčana

naknada tijekom roditeljskog dopusta ovisi o dohotku roditelja te postoje dvije vrste, koje se mogu i kombinirati (Reimer, Erler i Blum, 2018):

Basiselterngeld pruža se roditeljima 12 mjeseci nakon rođenja djeteta. Produžuje se još dva mjeseca, ako oba roditelja koriste barem dva mjeseca dopusta. Naknada iznosi 65% prošlogodišnje neto zarade, a ne smije biti niža od 300 eura mjesečno, odnosno viša od 1.800 eura. Isplaćena naknada za roditeljski dopust se oduzima od naknade koja bi se ostvarila u istom periodu za roditeljski dopust što efektivno skraćuje roditeljski dopust na 10 mjeseci. Naknada je primarno namijenjena roditeljima koji će koristiti dopust s posla, ali mogu ga koristiti i roditelji koji rade skraćeno (do 30 sati tjedno).

ElterngeldPlus je namijenjen roditeljima koji se žele ranije vratiti na posao pa će raditi skraćeno tijekom dopusta, u trajanju 24 mjeseca nakon rođenja djeteta. Ako oba roditelja rade skraćeno četiri mjeseca za redom dopust se produžuje za još četiri mjeseca. Novčana naknada iznosi 65% prošlogodišnje neto zarade kao nadoknada propuštenog dohotka zbog skraćenog radnog vremena do maksimalne visine od 50% *Basiselterngelda*, tj. između 150 i 900 eura mjesečno. Isplaćena naknada za roditeljski dopust se oduzima od naknade koja bi se ostvarila u istom periodu za roditeljski dopust što efektivno skraćuje roditeljski dopust na 22 mjeseca.

Naknada za nezaposlene roditelje iznosi 300 eura mjesečno, ali dugotrajno nezaposleni nemaju pravo na naknadu. Roditelji više djece imaju pravo na **povećani iznos naknade** (njem. Geschwisterbonus). Za dvoje djece mlađe od tri godine naknada za roditeljski dopust se povećava 10%. Za višestruka rođenja (blizance, trojke itd.) naknada se povećava za 300 eura mjesečno (*Basiselterngeld* model) ili 150 eura (*ElterngeldPlus*) za svako dodatno dijete.

Roditelji imaju pravo na slobodne plaćene dane za brigu o bolesnoj djeci, a Bavarska i Saska pružaju svojim stanovnicima i dodatne naknade za brigu o djeci do treće godine života (Reimer, Erler i Blum, 2018).

3.4. Sustav potpora za djecu u postkomunističkom tipu države blagostanja na primjeru Slovačke Republike

Slovački sustav pruža obiteljima kombinaciju univerzalne novčane naknade i umanjenja poreza. Sustav potpora se ističe i po tome što roditelje potiče na rad jer ima poseban uvjet za ostvarenje prava na umanjenje poreza.

Doplatak za djecu (sl. Prídavok na dieťa) je univerzalna naknada obiteljima za uzdržavanu djecu do 15 godina (17 godina za invalide), do 25 godina za studente ili invalide. Uz

osnovnu naknadu dostupan je dodatni doplatak za primatelje (starosne, prijevremene ili invalidske) mirovine, a nezaposlene, koji ne ostvaruju pravo na porezno umanjeње za uzdržavanu djecu. Naknada iznosi 23,68 eura, a dodatni doplatak 11,1 euro po djetetu mjesečno (Paur, 2018).

Umanjenje poreza za djecu (engl. Tax credit on dependent children; sl. Daňový bonus pre nezaopatrene deti) je namijenjeno poreznim obveznicima za uzdržavanu djecu (definiranu kao i za doplatak) te se ostvaruje uz doplatak za djecu. Umanjenje poreza može ostvariti samo jedan roditelj po uzdržavanom djetetu. Porezni obveznik mora biti zaposlen i godišnje zaraditi barem 6 minimalnih plaća ili kao samozaposlen ostvariti bruto prihod ili rentu u vrijednosti 6 minimalnih plaća, a dijete ne smije biti primatelj invalidske mirovine. Ova olakšica je umanjeње poreza s povratom (engl. refundable tax credit) i iznosi 21,56 eura mjesečno po djetetu.

Slovačke obitelji mogu dobivati **materijalnu pomoć** (sk. Dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke), ako je njihov dohodak niži od propisanog iznosa, koji ovisi o strukturi obitelji. Dohodovni prag je suma iznosa za članove: 199,48 eura za glavu kućanstva, 139,16 eura za svakog sljedećeg odraslog člana te 91,06 eura za uzdržavano dijete. Uzdržavano dijete je definirano kao dijete starosti do 16 godina (18 godina za invalide) i ispod 26 godina u školovanju ili s dohotkom nižim od minimalne plaće (bez primanja invalidske mirovine ili naknade za nezaposlene) te ne smiju biti u braku. Dohodak obitelji koji se provjerava čini 75% iznosa dohotka od (ne)samostalnog rada, mirovina, roditeljskih i roditeljskih naknada i dr. te razne druge naknade u punom iznosu (Paur, 2018, str. 19.-20.). Tablica 7. prikazuje osnovni iznos naknade. Ukupni iznos naknade jednak je zbroju osnovnog iznosa i sljedećih dodataka: (i) naknada za troškove stanovanja u iznosu od 55,80 eura za samačka kućanstva ili 89,20 za višečlana kućanstva; (ii) naknada za skrb (za stare, invalide, bolesne, skrbnike za invalide, samohrane roditelje djece starosti do 31 tjedna) u iznosu od 63,07 eura; (iii) naknada za aktivaciju koja se pruža kako bi se potaknula zapošljivost niskokvalificiranih ili obeshrabrenih nezaposlenih u iznosu od 63,07 eura; (iv) dodatak za uzdržavano dijete koje redovno pohađa obaveznu školu u iznosu od 17,20 eura mjesečno (Paur, 2018).

Tablica 7. Osnovni iznos materijalne pomoći u Slovačkoj Republici, 2018.

<i>Tip obitelji</i>	<i>Iznos naknade (mjesečno, u eurima)</i>
Samac	61,60
Samohrani roditelj, 1-4 djece	117,20
Samohrani roditelj, 5 ili više djece	171,20
Par, bez djece	107,10
Par, 1-4 djece	160,40
Par, 5 ili više djece	216,10

Izvor: Izrada autorice prema Pauru (2018)

Napomena: na iznos naknade se dodaje 13,50 eura mjesečno za trudnice i dijete mlađe od godinu dana.

Roditelji imaju pravo na **naknadu za novorođenu djecu** (sl. Príspevok pri narodení dieťaťa) u iznosu od 829,86 eura za prvo, drugo i treće dijete ili 151,37 eura za četvrto ili svako sljedeće dijete. Za višestruka rođenja, jednokratna naknada se povećava za 75,69 eura. Roditelji imaju pravo i na **godišnju naknadu za višestruka rođenja** u iznosu od 110,36 eura za svako dijete (MISSOC, 2019).

Rodiljni dopust (sl. materská dovolenka) u Slovačkoj traje 34 tjedna: počinje 6-8 tjedana prije očekivanog poroda i traje 26-28 tjedana nakon rođenja djeteta. Novčana naknada za vrijeme dopusta iznosi 75% prošlogodišnje prosječne plaće. Najniži iznos naknade je jednak naknadi za roditeljski dopust, a najviši dvostrukoj prosječnoj plaći u državi (u 2017. je ona iznosila 954 eura; Gerbery, 2018). Dopust se produljuje na 37 tjedana za samohrane majke ili 43 tjedna za višestruka rođenja. Očevi mogu koristiti roditeljski dopust umjesto majki od 6. tjednog nakon rođenja djeteta, u trajanju od najviše 28 tjedana.

Roditeljski dopust (sl. rodičovský príspevok) je tzv. obiteljska naknada, koju može koristiti jedan roditelj dok dijete ne navrší tri godine starosti, odnosno šest godina za djecu oštećenog zdravlja. Novčana naknada tijekom dopusta iznosi 214,70 eura mjesečno (Gerbery, 2018). Naknada se povećava za 25% za višestruka rođenja, a smanjuje za 50%, ako starije dijete istih roditelja izostane iz obveznog školovanja. Posvojitelji imaju jednaka prava na roditeljski i roditeljski dopust kao i drugi roditelji.

Osim spomenutih dopusta, roditelji imaju pravo na **10 dana plaćenog dopusta godišnje za brigu o bolesnoj rodbini** (uključujući djecu) **ili brigu o djeci** do 10. godine života zbog drugih razloga (npr. kad su zatvorene škole).

Roditeljima je dostupna i **naknada za brigu o djeci** (sl. Príspevok na starostlivost' o dieťa) za pokriće dijela troškova, a namijenjena je roditeljima (ili posvojiteljima) koji rade ili se školuju do treće godine života djeteta (šeste godine za djecu oštećenog zdravlja). Naknada se isplaćuje u tri oblika: (i) ako se za dijete brinu službeni pružatelji usluga, u visini troškova do 280 eura mjesečno; (ii) ako se o djetetu brine neka druga osoba ili rodbina, u iznosu od 41,10 eura mjesečno; (iii) za djecu u javnim jaslicama ili vrtićima do najviše 80 eura mjesečno (Gerbery, 2018).

3.5. Pregled socijalnih naknada za djecu u socijalno-demokratskom tipu države blagostanja na primjeru Kraljevine Švedske

Novčana naknada za djecu (šved. barnbidrag) u Švedskoj je univerzalna naknada, koju primaju roditelji za djecu starosti 0-15 godina ili stariji (uobičajeno do 18. godine) tijekom obaveznog školovanja (engl. upper secondary school). Svi korisnici dobivaju osnovni iznos, a roditelji dvoje ili više djece imaju pravo i na **Dodatak za veliku obitelj** (šved. Flerbarnstillägg). Za djecu do 16. godine naknadu primaju roditelji, a starija djeca sama primaju naknadu (tzv. produljena naknada za djecu). Djeca do 15. godine primaju naknadu 12 mjeseci kroz godinu, a starija djeca naknadu primaju 10 mjeseci kroz godinu, ali dodatak primaju za svih 12 mjeseci u godini (Lindström i Wallera, 2018; MISSOC, 2019). Tablica 8. donosi pregled iznosa osnovne novčane naknade i dodatka za veliku obitelj po djetetu u 2018. godini.

Tablica 8. Novčana naknada za dijete u Kraljevini Švedskoj, mjesečno, 2018.

<i>Dijete</i>	<i>Osnovni iznos po djetetu, u krunama (u eurima)</i>	<i>Dodatak za veliku obitelj, u krunama (u eurima)</i>
I.		0
II.		150 (14)
III.	1.250 (120)	580 (55)
IV.		1.010 (96)
Svako sljedeće dijete		1.250 (119)

Izvor: Izrada autorice prema Lindströmu i Wallera (2018)

Obitelji s djecom u Švedskoj, slično kao i u ostalim zemljama, dobivaju veće naknade socijalne pomoći. **Naknada za socijalnu pomoć** (šved. Ekonomiskt bistånd) ima svrhu posljednjeg utočišta i jednaka je vrijednosti osnovnih sredstava za život (odjeću, obuću, higijenske potrepštine i dr.). Naknada se provodi uz dohodovni i imovinski cenzus na razini kućanstva koje čini nuklearna obitelj (roditelji i djeca do 18. ili 20. godine ako su još uvijek u obaveznom školovanju). Radno sposobno stanovništvo mora ispuniti sljedeće uvjete kako bi moglo ostvariti pravo na naknadu: aktivno tražiti posao, prijaviti se zavodu za zapošljavanje, aktivno sudjelovati u programima i aktivnostima na tržištu rada (prekvalifikacije, edukacije i sl.) te prihvaćati ponuđene poslove (MISSOC, 2019). Slično kao i u drugim sustavima, najviši iznos je određen različitim iznosima za svakog člana kućanstva: u 2018. samci imaju pravo na mjesečno 3.030 kruna (289 eura), djeca ovisno o dobi od 1.960 do 3.800 kruna (od 187 do 362 eura), a parovi 5.460 kruna (520 eura). Dodatno, kućanstvo ima pravo i na pokriće zajedničkih potreba u iznosu ovisnom o broju članova kućanstva: od 970 kruna (92 eura) za samca do 2.180 kruna (208 eura) za sedam ili više članova (Lindström i Wallera, 2018).

Obitelji, ovisno o svojoj strukturi i visini najma primaju i **naknadu za pokriće troškova stanovanja** (šved. bostadsbidrag). Naknada se može podijeliti u dvije vrste: naknada za obitelji s djecom, naknada za mlade ljude bez djece i naknada za obitelji s kojima povremeno žive djeca. Lindström i Wallera (2018, str. 17.-20.) detaljnije objašnjavaju kako se izračunava iznos naknade. Njen konačni iznos se kreće od 1.300 kruna (124 eura) mjesečno za mlade do 5.200 kruna (495 eura) za obitelji s troje ili više djece (MISSOC, 2019).

Obveza je majki koristiti dva tjedna **rodiljnog (trudničkog) dopusta** (šved. graviditetsspenning) prije ili nakon rođenja djeteta, a mogu odabrati žele li ili ne plaćenu naknadu tijekom dopusta. Majke na čuvanju trudnoće imaju neograničeno pravo na naknadu u iznosu od 77,6% svoje plaće. Jednaka je novčana naknada dostupna i trudnicama koje rade teške fizičke poslove u trajanju od 50 dana tijekom posljednja dva mjeseca trudnoće, uz liječničku potvrdu. Ako im se ne odobri trudnički dopust, zaposlenice mogu početi koristiti roditeljski dopust zadnja dva tjedna trudnoće.

Drugi roditelj (ili skrbnik), uobičajeno otac, ima pravo na 10 dana **privremenog dopusta za rođenje djeteta** (šved. tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption) kako bi mogao prisustvovati porodu, brinuti se za drugu djecu ili sl. Novčana naknada iznosi 77,6% plaće, do najvišeg iznosa od 341.184 kruna (oko 33.000 eura) godišnje (Duvander i

Haas, 2018). Dopust se koristi bilo kad unutar 60 dana od rođenja djeteta i povećava se za višestruke porode (npr. poduplava se za blizance). Ova je naknada dostupna i za posvojitelje.

Svaki roditelj ima pravo na korištenje **roditeljskog dopusta** (šved. föräldrapenning) do djetetovog 18. mjeseca starosti, neovisno o tome primaju li novčanu naknadu za dopust. Novčana naknada se isplaćuje za 240 dana dopusta, a može se primati tijekom ili nakon proteka 18 mjeseci dopusta. 90 dana dopusta (za koji se isplaćuje naknada) je neprenosivo na drugog roditelja, a ostatak se može prenijeti na drugog roditelja uz pisani pristanak (Duvander i Haas, 2018). 195 dana dopusta se plaća u visini 77,6% plaće, do najvišeg iznosa od 455.004 kruna (oko 45.000 eura), a preostalih 45 dana se plaća univerzalan iznos od 180 kruna (oko 18 eura) po danu. Roditelji koji nemaju pravo na naknadu ovisno o iznosu plaće primaju naknadu u iznosu od 250 kruna (oko 25 eura) dnevno za 240 dana. Dopust se može iskoristiti u kombinaciji rada sa skraćenim vremenom i broji se u danima (uključujući i vikende) te se produžuje (i plaćeni i neplaćeni dio) za višestruka rođenja te samohrane roditelje.

Dok dijete ne navrši osam godina starosti ili završi prvi razred škole, roditelji mogu skratiti svoje radno vrijeme za najviše 25% (bez naknade).

3.6. Sustav socijalnih naknada za djecu u liberalnom tipu države blagostanja na primjeru Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske

Sustav potpora za djecu Ujedinjene Kraljevine pruža obiteljima novčanu naknadu za djecu i umanjenje poreza za djecu, ali umanjenje poreza se u radovima gotovo uobičajeno analizira kao novčana naknada (De Agostini, 2018).

Umanjenje poreza za djecu (engl. child tax credit, CTC) je naknada za obitelji s uzdržavanom djecom neovisno o zaposlenosti roditelja, ali uz provjeru dohotka (dohodovni cenzus). Uzdržavana djeca su definirana kao sve osobe mlađe od 16 godina ili mlađe od 19, u školovanju i neudane/neoženjene. Iznos ovisi o obiteljskom i dječjem elementu, te dodacima za invalidnost i malu djecu. Tablica 9. prikazuje koji elementi čine ukupno umanjenje poreza te koji su njihovi iznosi u 2018. godini. Ako dohodak kućanstva ne prelazi prag od 6.420 funti godišnje (ili 16.105 funti za kućanstva koja nemaju pravo na naknadu za zaposlene, engl. working tax credit,

WTC¹⁰) imaju pravo na puni iznos naknade (De Agostini, 2018). Kućanstvima čiji su dohodci iznad tog praga se od relevantnog dohotka oduzima iznos praga te se za 41% dobivenog rezultata smanjuje puni iznos naknade (engl. tapered away).

Tablica 9. Umanjenje poreza za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske (CTC), 2018.

<i>Dijelovi umanjenja poreza za djecu</i>	<i>Iznos u funtama godišnje (u eurima)</i>
Obiteljski element	545 (641)
Dodatak za djecu starosti do 12 mjeseci	545 (641)
Dječji element	2.780 (3.271)
Dodatak za djecu s invaliditetom	3.275 (3.853)
Dodatak za djecu s teškim invaliditetom	1.325 (1.559)

Izvor: Izrada autorice prema De Agostini (2018)

Naknada za djecu (engl. child benefit) je univerzalna naknada obiteljima za svako uzdržavano dijete: osobu mlađu od 16 godina ili 19 godina u redovnom (engl. full-time) obrazovanju. Naknada iznosi 20,70 funti (24 eura) tjedno za prvo dijete te 13,70 funti (16 funti) tjedno za svako sljedeće dijete. Naknada je oporeziva, ako roditelji imaju dohodak iznad 50.000 funti (oko 58.800 eura) godišnje u iznosu od 1% za svakih 100 funti dohotka iznad 50.000 funti te je za one s dohodcima iznad 60.000 funti (70.588 eura) oporeziva u cijelosti (De Agostini, 2018).

Osnovna naknada socijalne pomoći za stanovništvo radne dobi čiji su dohodci ispod određenog praga je **dohodovna potpora** (engl. Income Support), koja je namijenjena onima koji nemaju obavezu tražiti posao (npr. skrbnici, samohrani roditelji djece do 5 godina, roditelji na neplaćenom roditeljskom dopustu). Srodna naknada za nezaposlene koji mogu raditi je **naknada za tražitelje posla s provjerom dohotka** (engl. income-based Jobseeker's Allowance). Naknade su definirane na razini kućanstva (uključujući uzdržavanu djecu) te nisu namijenjene studentima ili umirovljenicima niti onima s određenom financijskom imovinom (uštedevinom, vrijednosnim papirima ili sl.) te imaju slične uvjete. Pravo na naknadu se utvrđuje tjedno i nije podložna oporezivanju. Maksimalni iznos naknade je suma osobnih iznosa (od 57,9 do 114,85 funti tjedno), premija (za skrbnike i invalide, od 16,40 do 47,80 funti tjedno) te troškova stanovanja i ovisi o strukturi i dohotku obitelji (De Agostini, 2018). Kao i u drugim državama, iznos naknade je jednak razlici ostvarenog dohotka i maksimalnog mogućeg iznosa

¹⁰ Naknada za zaposlene povećava plaću zaposlenika s niskim plaćama koji su stariji od 25 godina (samo)zaposleni barem 30 sati tjedno, zaposlenicima s invaliditetom koji rade barem 16 sati tjedno ili obiteljima s uzdržavanom djecom, u kojima je barem jedan roditelj (samo)zaposlen najmanje 16 sati tjedno.

naknade. Roditelji primatelji dohodovne potpore ili naknade za tražitelje posla s provjerom dohotka primaju umanjene poreze za djecu (CTC).

Za dugotrajno bolesne i invalide koji su ograničene radne sposobnosti dostupna je **naknada za zaposlenost i potporu** (engl. Employment and Support Allowance), koja je slična prethodnim naknadama, a dolazi u dva oblika, s provjerom dohotka i bez. Primatelji ove naknade nemaju pravo na dohodovnu potporu niti naknadu za tražitelje posla s provjerom dohotka, ali mogu primiti oba oblika naknade za zaposlenost i potporu. Pročitati više u De Agostini (2018, str. 34.-36.).

Za pokriće troškova najma, Ujedinjena Kraljevina svojim stanovnicima nižih dohodaka, koji žive u javnom ili privatnom unajmljenom prostoru, pruža **naknadu za troškove stanovanja** (engl. housing benefit and local housing allowance). Slično kao i za ostale naknade socijalne pomoći za konačan iznos uzimaju se u obzir osobni iznosi i premija, koji nude viši iznos kućanstvima s djecom. Ograničenja troškova najamnine ovise o veličini životnog prostora i kreću se od 268,46 funti tjedno za jednosoban dijeljeni smještaj do 429,53 funti tjedno za četvero- ili višesoban smještaj (De Agostini, 2018).

Posebnost britanskog sustava je **ograničenje naknada** (engl. benefit cap) kojim se ograničava ukupan iznos naknada kućanstva koje prima naknadu za troškove stanovanja ili premašuje 26.000 funti godišnje za parove i samohrane roditelje (ili 18.200 funti za samačka kućanstva) ostvarenim naknadama. Ograničenje se primjenjuje na prethodno spomenute naknade socijalne pomoći, naknadu za djecu, umanjene poreze za djecu i dr. Ograničenje je više u Londonu nego u ostatku Ujedinjene Kraljevine, a iznosi 23.000 funti (20.000 funti) godišnje za parove i samohrane roditelje te 15.410 funti (13.400) za samce (De Agostini, 2018).

Rodiljni dopust (engl. maternity leave) traje 52 tjedna. Dopust se može početi koristiti 11 tjedana prije očekivanog poroda, a obveza je koristiti ga dva tjedna nakon rođenja djeteta. Novčana naknada tijekom prvih šest tjedana iznosi 90% prosječne plaće majke, sljedećih 33 tjedna je univerzalna naknada od 145,18 funti (oko 165 eura) ili 90% prosječne bruto tjedne zarade (što je niže), a za preostalih 13 tjedana nema novčane naknade (O'Brien i Koslowski, 2018). Majke moraju biti zaposlene (engl. 'employee status') kako bi ostvarile pravo na naknadu i dopust. Majke drugog statusa (engl. 'worker', 'exclusively self-employed' ili 'contractor') imaju

pravo na dopust (engl. Maternity Allowance) koji traje 39 tjedana uz univerzalnu naknadu od 145,18 funti ili 90% prosječne bruto tjedne zarade (što je niže).

Majke mogu prenijeti skoro cijeli dopust na oca (osim dva obavezna tjedna nakon rođenja djeteta) te se tada naziva **dijeljeni roditeljski dopust** (engl. Shared Parental Leave). Novčana naknada tijekom dijeljenog dopusta iznosi kao i tijekom roditeljskog dopusta, ali bez dijela u kojem je naknada 90% plaće. Posvojitelji i roditelji koji koriste surogatstvo imaju jednaka prava na roditeljski dopust (O'Brien i Koslowski, 2018).

Očevi (u statusu zaposlenika: engl. 'worker') imaju pravo na **očev dopust** u trajanju od jedan ili dva tjedna, tijekom kojeg imaju pravo na naknadu od 145,18 funti tjedno ili 90% prosječne tjedne plaće (ako je niža od univerzalne naknade). Dopust se može iskoristiti od trenutka rođenja djeteta do 56 dana nakon poroda.

Roditeljski dopust traje 18 tjedana po roditelju, po djetetu, ali godišnje se najviše može koristiti četiri tjedna dopusta (po djetetu). Dopust je neprenosiv i ne plaća se novčana naknada. Poslodavci ga mogu odgađati do šest mjeseci, ako bi korištenje dopusta uzrokovalo značajne poteškoće u poslovanju (O'Brien i Koslowski, 2018).

3.7. Usporedni prikaz sustava naknada i poreznih olakšica za djecu u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama

Za bolju predodžbu različitih sustava potpora za djecu u Hrvatskoj i odabranim zemljama, u ovom se dijelu donosi njihov usporedni prikaz. Tablica 10. prikazuje osnovne novčane naknade i porezne olakšice za djecu. Iz tablice se uočava kako sve države osim Švedske kućanstvima pružaju novčane naknade i porezne olakšice, ali umanjenja poreza često imaju isti tretman kao i socijalne naknade (npr. u Ujedinjenoj Kraljevini). Od novčanih naknada, podjednako su zastupljene obje vrste, one s provjerom i bez provjere dohotka, dok su od poreznih olakšica samo u Hrvatskoj i Njemačkoj dostupni porezni odbitci. Također, u Hrvatskoj i Njemačkoj roditelji ostvaruju značajnu potporu i od novčane naknade i poreznog odbitka, dok je u Grčkoj umanjenje poreza samo simbolično te je kao u Švedskoj novčana naknada za djecu osnovni oblik potpore za kućanstva s djecom.

Kućanstva imaju pravo na naknade za svu maloljetnu djecu, a u Grčkoj, Njemačkoj i Slovačkoj te dijelom i u Hrvatskoj i dulje, uobičajeno do ranih dvadesetih godina pod uvjetom da se djeca školuju. Odbitak za djecu u Hrvatskoj je jedini instrument sustava potpore za djecu od analiziranih za koji nije definirana dobna granica. U gotovo svim državama se iznosi naknada povećavaju za svako sljedeće dijete (ili se ne mijenjaju), kroz različite dodatke za velike obitelji uobičajeno integrirane u osnovne naknade. Jedna iznimka je novčana naknada Ujedinjene Kraljevine, za koju kućanstvo ostvaruje niži iznos za drugo i svako sljedeće dijete u odnosu na prvo. Osim prikazanih naknada u državama su uobičajeno dostupne različite naknade za samohrane roditelje i naknade za novorođenu djecu.

Tablica 10. Usporedni prikaz osnovnih novčanih naknada i poreznih olakšica za djecu, 2018., mjesečni iznosi po djetetu

	<i>Republika Hrvatska</i>	<i>Helenska Republika</i>	<i>Savezna Republika Njemačka</i>	<i>Slovačka Republika</i>	<i>Kraljevina Švedska</i>	<i>U. Kraljevina V. Britanije i Sj. Irske</i>
NOVČANE NAKNADE ZA DJECU						
<i>Naknade s provjerom dohotka</i>	Doplatak za djecu	engl. Child benefit*	Kinderzuschlag	-	-	-
<i>Dobna granica</i>	15 (19)	18 (23)	17 (24)	-	-	-
<i>Iznos naknade (€)</i>	40; 33; 27	70; 42; 28	170	-	-	-
<i>Pragovi dohodovnog cenzusa (€)</i>	72; 149; 310	500; 833; 1.250	900 - 1.070	-	-	-
<i>Δ iznosa</i>	I↑, 1R↑; D+↑	D+↑	D+↑***	-	-	-
<i>Naknade bez provjere dohotka</i>	-	-	Kindergeld	Prídavok na dieťa	Barnbidrag	Child benefit
<i>Dobna granica</i>	-	-	17 (24)	15 (25)	15 (18)	15 (18)
<i>Iznos naknade (€)</i>	-	-	194	24	120	96
<i>Δ iznosa</i>	-	-	D+↑	♣↑	D+↑	I↑, D+↓
<i>Oporezivost</i>	-	-	●	Ne	Ne	Da
POREZNE OLAKŠICE						
<i>Porezni odbitci</i>	Odbitak za djecu	-	Kinderfreibetrag	-	-	-

	<i>Republika Hrvatska</i>	<i>Helenska Republika</i>	<i>Savezna Republika Njemačka</i>	<i>Slovačka Republika</i>	<i>Kraljevina Švedska</i>	<i>U. Kraljevina V. Britanije i Sj. Irske</i>
<i>Dobna granica</i>	-	-	17 (24)	-	-	-
<i>Nominalni iznos (€)</i>	D1: 233; D2: 333; D3: 467, ...	-	619	-	-	-
<i>Pragovi poreznih razreda (€)</i>	2.333	-	750; 4.579; 21.711	-	-	-
<i>Granične stope poreza (%)</i>	24; 36	-	0; 14-42; 42; 45	-	-	-
<i>Umanjenja poreza</i>	-	engl. Employment income tax credit**	-	Daňový bonus pre nezaopatréné deti	-	Child tax credit
<i>Dobna granica</i>	-	18 (25)	-	15 (25)	-	15 (18)
<i>Iznos umanjenja (€)</i>	-	50	-	22	-	326
<i>Δ iznosa</i>	-	D+↑	-	-	-	I↑
<i>Povrat</i>	-	Ne	-	Da	-	Da♦

Izvor: izrada autorice

Napomena: *Podatci za Helensku Republiku se odnose na granice ekvivalentnog dohotka kućanstva; ** iznos umanjenja je uvećanje iznosa odbitka u usporedbi s kućanstvom bez djece; *** Povećava se granica gornjeg dohodovnog cenzusa; I – invalidnost; 1R – jednoroditeljska kućanstva; D+ - dodatno dijete; ♣ u Slovačkoj, nezaposleni umirovljenici koji nemaju pravo na umanjenje poreza za djecu primaju dodatni doplatak od 11 eura; ● U Njemačkoj, korisnici imaju pravo na doplatak za djecu ili poreznu olakšicu, ovisno o tome što im je isplativije; ♦ Iako se naknada zove umanjenje poreza u analizama se tretira kao socijalna naknada

Rodiljne i roditeljske naknade, koje su novčane i vremenske su prikazane u tablici 11. Švedska je jedina koja nema poseban roditeljski dopust. Rodiljni su dopusti u analiziranim državama uglavnom dobro plaćeni tijekom cijelog dopusta, uz iznimku Ujedinjene Kraljevine, koje uz Hrvatsku jedino omogućava majkama da prenesu dio dopusta na očeve. Očev dopust je prisutan u polovici država te je jako kratak, ali uglavnom dobro plaćen. Međutim, vjerojatno kao i u Hrvatskoj, poslodavci mogu pružiti očevima slobodne dane za pomoć majkama u prvim danima. Roditeljski su dopusti dostupni u svim državama i najizdašniji su u Njemačkoj i Švedskoj te roditelji imaju najviše fleksibilnosti kako ih koristiti. No, za razliku od uglavnom visokih naknada tijekom roditeljskih dopusta, roditeljski dopusti imaju dosta niže naknade.

Tablica 11. Usporedni prikaz roditeljskog, očevog i roditeljskog dopusta

Država	Sažetak	Maksimalna duljina dopusta nakon poroda			Fleksibilnost
		Ukupno	Plaćeno	Više plaćeno	
RODILJNI DOPUST (u mjesecima)					
Republika Hrvatska	●●● PR OB	6	6	6	1; 2
Helenska Republika*	●●● OB	3	3	3	1
Savezna Republika Njemačka	●●● OB	1,9	1,9	1,9	1
Slovačka Republika	●●● OB	6 – 6,5	6 – 6,5♦	6 – 6,5♦	1
Kraljevina Švedska	□ OB	-	-	-	-
Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske	●● PR OB	12	9	1,4	-
OČEV DOPUST (u danima ili tjednima)					
Republika Hrvatska	×	-	-	-	-
Helenska Republika*	●●●	2 dana	2 dana	2 dana	-
Savezna Republika Njemačka	×	-	-	-	-
Slovačka Republika	×	-	-	-	-
Kraljevina Švedska	●●●	10 dana	10 dana	10 dana ♦	1; 3
Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske	●●	1 ili 2	1 ili 2	×	1
RODITELJSKI DOPUST (u mjesecima)					
Republika Hrvatska	●● +	8	8 - 16	×	1; 2; 4; 5; 6a
Helenska Republika*	● +	120	×	×	4
Savezna Republika Njemačka	●●●	72	28	14	1; 2; 4; 6a
Slovačka Republika	●●	→36	→36	×	3; 5
Kraljevina Švedska	●●●	→18	15,9	12,9 ♦	1; 2; 3; 4; 5; 6b
U. Kraljevina V. Britanije i Sj. Irske	●**	4,2	×	×	4; 5; 6a

Izvor: Izrada autorice prema Blum i ostali (2018)

Napomena: * za Grčku su navedeni uvjeti za zaposlene u javnom sektoru; ** dopust iznosi 18 tjedana po roditelju, ali samo se mogu iskoristiti 4 tjedna godišnje, a dijeljeni roditeljski dopust je obuhvaćen roditeljskim dopustom;

Maksimalna duljina dopusta: plaćeno – naknada je univerzalna ili se mijenja s dohotkom, više plaćeno – naknada ovisi o zaradi i iznosi barem 66% ili više;

✘ ne postoji dopust; □ postoji samo roditeljski dopust; ● samo neplaćeni dopust; ●● plaćeni dopust s fiksnom naknadom ili s provjerom dohotka u iznosu manjem od 66% prosječnih primanja tijekom većine dopusta; ●●● većina ili cijeli dopust plaćen 66% ili više prosječne zarade (indikator nastao prema nadzoru ispunjavanja smjernica o zapošljavanju Europske komisije); PR – roditeljski dopust prenosiv na oca; OB – dio dopusta ili cijeli je obavezan; ◆ ograničena visina naknade; † dostupni su dodatni dani za brigu o djeci nakon roditeljskog dopusta; ✘ nije plaćeno; → dopusti do određene dobi djeteta;

Fleksibilnost roditeljskog i očevo dopusta: 1 – dodatno vrijeme za višestruka rođenja, komplikacije ili viši paritet rađanja; 2 – dio dopusta se može iskoristiti u kombinaciji sa skraćenim radnim vremenom te produljiti dopust; 3 – može se koristiti bilo kada tijekom određenog perioda nakon poroda;

Fleksibilnost roditeljskog dopusta: 1 – dopust se može kombinirati sa skraćenim radnim vremenom; 2 – može se koristiti odjednom ili s prekidima; 3 – dopust može trajati kraće s višim naknadom ili duže s nižom naknadom; 4 – dio ili cijeli dopust se može iskoristiti dok dijete ne navrší određenu dob; 5 – dulji dopust za višestruka rođenja ili ozbiljne bolesti/invalidnost; 6a – oba roditelja mogu istovremeno koristiti cijeli dopust; 6b – oba roditelja mogu istovremeno koristiti dio dopusta.

Analiza i prikaz naknada u ovom dijelu nisu sveobuhvatni, ali pružaju osnovni pogled na različita oblikovanja sustava potpora za djecu. Naknade socijalne pomoći nisu uspoređene zbog njihove kompleksnosti i manje važnosti u ovom istraživanju od osnovnih (izravnih) potpora za djecu. U sljedećim će se poglavljima ilustrirati distribucija potpora za hipotetska kućanstva, a potom provesti analiza na stvarnim podacima kako bi se provjerile postavljene hipoteze.

4. ANALIZA SUSTAVA POTPORA ZA DJECU U REPUBLICI HRVATSKOJ I ODABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA

U ovom se poglavlju opisuju podatci korišteni u analizi te metode analize. Također se prikazuju rezultati istraživanja, provjeravaju postavljene hipoteze te donose zaključci o utjecaju obiteljske politike na blagostanje obitelji s djecom, mjereno različitim financijskim pokazateljima.

4.1. Opis podataka, metoda, definicija i pretpostavki korištenih u analizi

4.1.1. EUROMOD – mikrosimulacijski model sustava poreza i socijalnih naknada za Europsku Uniju i mikrosimulacijske tehnike

Osnovni alat istraživanja je mikrosimulacijski model EUROMOD. Mikrosimulacijskim se modelima se simuliraju sustavi poreza, doprinosa i socijalnih naknada za pojedince i kućanstva. Oni su jedan od **najznačajnijih alata** u analizama učinaka fiskalnih reformi i instrumenata na siromaštvo i nejednakost, radne poticaje, proračunske prihode i rashode i sl.

EUROMOD je mikrosimulacijski model otvorenog pristupa za sve zemlje Europske unije. Njegova glavna prednost je što obuhvaća sve zemlje u istom kosturu te omogućava fleksibilne analize i usporedive rezultate (Sutherland i Figari, 2013). Osim analiza za pojedinačne zemlje i usporedbe zemalja, EUROMOD se može koristiti i za analizu „nacionalnih“ fiskalnih instrumenata koji bi se primjenjivali na razini EU-a (Sutherland i Figari, 2013; Urban, 2016).

Uobičajeno se koristi u analizama stvarnih promjena politika tijekom vremena, npr. utjecaj promjene naknada socijalne zaštite na siromaštvo ili dohodovnu nejednakost. Upotrebljava se i za simulaciju najavljenih, alternativnih ili hipotetskih reformi te istraživanje alternativnih ekonomskih ili demografskih scenarija u pojedinačnim zemljama i za cijelu EU (Sutherland i Figari, 2013).

EUROMOD je **statički model**, što znači da se simulacije provode bez prilagodbe podataka potencijalnim promjenama u ponašanju pojedinaca ili društveno-demografskim promjenama, nastalima tijekom vremena (npr. iseljavanje stanovništva tijekom godine ili povećanje nezaposlenosti, starenje, itd.). Iako je statički i nebiheviorski model, može se kombinirati s drugim modelima, poput modela ponude rada, te koristiti i za složenije analize.

U modelu je simulirana većina instrumenata fiskalnih sustava zemalja EU-a, i u korištenoj verziji (I1.0+ i I2.0+) simulirani su sustavi poreza i naknada za 28 EU zemalja do 2018. U pravilu su za zemlje simulirane sljedeće skupine naknada (prema Sutherland i Figariju, 2013): porezi na dohodak, doprinosi poslodavaca i (samo)zaposlenih, naknade za obitelji, naknade za troškove stanovanja, socijalna pomoć i druge naknade s provjerom dohotka. Za naknade koje se zbog svojih obilježja ili složenosti ne mogu simulirati, poput mirovina¹¹, koriste se podatci iz anketa.

Mikropodatke iz anketa i/ili drugih izvora prilagođavaju članovi nacionalnih timova EUROMOD projekta te se koriste u analizama. Osim na stvarnim podacima simulacije se mogu provesti i na hipotetskim kućanstvima, koja se mogu definirati na temelju različitih pretpostavki o strukturi kućanstva i njihovom sudjelovanju na tržištu rada.

Sutherland i Figari (2013) navode najčešće upotrebe EUROMOD-a u analizama: redistributivnih učinaka sustava poreza i socijalnih naknada, zamjene politika između zemalja, oblikovanja poreznog sustava, poticaja za rad i ponude rada te ekonomskih recesija.

Razvoj modela financira Europska komisija, a jedna od ključnih osoba za njegov nastanak i razvoj je prof. Holly Sutherland, koja je sve koordinirala i vodila do 2018. godine. Danas je direktor EUROMOD-a prof. Matteo Ricchiardi, s Instituta za društvena i ekonomska istraživanja Sveučilišta u Essexu te sve veću ulogu u razvoju i održavanju modela preuzima Zajednički istraživački centar Europske komisije.¹²

4.1.2. Definicije, pretpostavke i podatci

U analizi se koriste **mikropodatci** – podatci o pojedincima i kućanstvima, koja se uobičajeno prikupljaju anketama ili iz administrativnih izvora (sekundarni podatci). Za svakog su pojedinca dostupni osnovni demografski i socioekonomski podatci (dob, spol, obrazovanje, radni status, ostvareni tržišni dohodci, plaćeni porezi, socijalne naknade i sl.), (Urban, 2016). Istraživanje je provedeno na temelju podataka prikupljenih u Anketi o dohotku i životnim

¹¹ Podatci iz anketa su presječni (ili dostupni samo za određena kućanstva za posljednje četiri godine) te ne sadrže podatke o svim prijašnjim zaposlenjima te plaćenim doprinosima. Neke od naknada koje se uobičajeno ne simuliraju su naknade za invalidnost, različite zdravstvene naknade te roditeljske i roditeljske naknade.

¹² Hrvatski modul EUROMOD-a zajednički su izradili timovi istraživača iz Instituta za društvena i ekonomska istraživanja Sveučilišta u Essexu i Instituta za javne financije. Više o EUROMOD-u Hrvatska na sljedećoj poveznici: <http://www.ijf.hr/hr/istrazivanja/aktualna-istrazivanja/113/2018/euromod-hrvatska/875/>

uvjetima (EU-SILC; European Union Statistics on Income and Living Conditions) i Anketi o obiteljskim resursima (Family Resources Survey, FRS). Anketama se prikupljaju podatci o reprezentativnom uzorku populacije. Podatci su ponderirani kako bi se korigirali neodgovori te istovremeno skalirale vrijednosti uzorka na cjelokupnu populaciju.

EU-SILC je anketa kojom se pravovremeno prikupljaju usporedivi presječni i longitudinalni višedimenzijski mikropodatci o dohotku, siromaštvu, socijalnoj isključenosti i životnim uvjetima na razini EU-a. Anketa se počela provoditi 2003. u šest zemalja članica, a danas je jedan od najvažnijih izvora za analizu siromaštva i socijalne uključenosti u EU-u. Statistički uredi po zemljama provode anketu te se na temelju zajedničkih koncepata i definicija skupljaju podatci (European Commission. Eurostat, 2019). Uz standardizirane (agregirane) podatke iz EU-SILC anketa, u određenim državama su dostupne tzv. nacionalne SILC ankete. Takve ankete sadrže detaljnije informacije o pojedincima i kućanstvima te stoga omogućuju preciznije simulacije i koriste se za pripremu ulaznih podataka za EUROMOD u nekoliko zemalja.

FRS je anketa o životnim uvjetima i okolnostima stanovnika Ujedinjene Kraljevine te služi analizi i prikupljanja podataka o dohodcima iz svih izvora, stambenoj zbrinutosti, invalidnosti, umirovljenicima i skrbi. Koristi se u praćenju i razvoju politika namijenjenih najugroženijim kućanstvima. Anketu provodi konzorcij kojeg čine Ured za statistiku (Office for National Statistics) i Centar za društvena istraživanja (National Centre for Social Research), u ime Odjela za rad i mirovine (Department for Work and Pensions). Izvještaji o Anketi su dostupni od 1994. godine (UK Government, 2019).

Svi podatci iz anketa se prilagođavaju kako bi se umanjile razlike zbog vremenskog odmaka prikupljenih podataka i simuliranih fiskalnih instrumenata u godini interesa. Sve monetarne varijable se množe faktorima temeljenima na administrativnim podacima (npr. prilagodba za stopu rasta prosječne plaće) kako bi se u obzir uzele promjene u nesimuliranim varijablama do kojih je došlo između godine podataka i godine simuliranog sustava poreza i naknada. Detalji o prilagodbi podataka se nalaze u EUROMOD izvještajima po zemljama: Gallego Granados i Harnisch (2018); Leventi *i ostali* (2018); Lindström i Wallera (2018); Paur (2018); Urban, Bezeredi i Pezer (2018).

Za istraživanje su korištene verzije EUROMOD-a I1.0+ i I2.0+ te su simulirani sustavi poreza i socijalnih naknada iz 2018. Primijenjena su pravila i zakoni koji su vrijedili 30. lipnja 2018.,

uz iznimku za Hrvatsku za koju je u simulaciju uključena promjena doplatka za djecu od 1. srpnja 2018. U tablici 12. prikazan je pregled podataka po zemljama.

Tablica 12. Podatci po zemljama

<i>Država:</i>	<i>Izvor podataka:</i>	<i>Godina:</i>	<i>Veličina uzorka:</i>
Republika Hrvatska	EU-SILC	2017. (2016.)	P: 20.069; K: 7.842
Helenska Republika	EU-SILC i EL-SILC	2015. (2014.)	P: 44.014; K: 18.355
Savezna Republika Njemačka	EU-SILC	2016. (2015.)	P: 26.646; K: 12.744
Slovačka Republika	SK-SILC	2016. (2015.)	P: 16.507; K: 5.738
Kraljevina Švedska	EU-SILC i TPR	2016. (2015.)	P: 14.010; K: 5.787
U. Kraljevina V. Britanije i Sj. Irske	FRS	2015./2016. (2015./2016.)	P: 43.678; K: 19.322

Izvor: Izrada autorice prema Gallego Granados i Harnisch (2018); Leventi i ostali (2018); Lindström i Wallera (2018); Paur (2018); Urban, Bezeredi i Pezer (2018).

Napomene: godina u zagradi označava godinu na koju se odnose podatci o dohodcima; P označava broj pojedinaca, K označava broj kućanstava; Slovačka Republika (SK) koristi podatke iz nacionalnih anketa; Helenska Republika (EL) kombinira podatke iz EU i nacionalne SILC ankete; Kraljevina Švedska koristi pomoćne varijable iz registra stanovništva (Total population register, TPR)

Dijete se definira kao osoba mlađa od 18 godina, u skladu s UN-ovom Konvencijom o pravim djeteta. Ali, u radu su definicijom obuhvaćene i **mlade punoljetne uzdržavane osobe**, a to su osobe u dobi od 18 do 25 godina, koje nemaju partnera i ekonomski su neaktivne (nezaposlene, u sustavu obrazovanja, bolesne ili invalidi), a žive u kućanstvu s roditeljima.

Analiza se provodi na razini dohodaka kućanstava i pretpostavlja se **dijeljenje resursa unutar kućanstva**, tako da je raspoloživi dohodak kućanstva mjera blagostanja svakog člana kućanstva. Primjenjuju se različite definicije i razine dohotka. *Predfiskalni dohodak* jednak je zbroju bruto tržišnih dohodaka (dohotka od nesamostalnog i samostalnog rada, dohotka od imovine i kapitala, privatnih transfera i mirovina) i mirovina, umanjen za plaćene doprinose. *Raspoloživi (postfiskalni dohodak)* je predfiskalni dohodak umanjen za poreze i uvećan za socijalne naknade. Uz spomenute dohodovne koncepte, koristi se i *pretpotporni dohodak*, koji je jednak raspoloživom dohotku umanjenom za iznos potpore za djecu.

Dohodci su ekvivalizirani primjenom OECD-ove modificirane ekvivalentne ljestvice (Hagenaars, de Vos i Asghar Zaidi, 1994). Ekvivalentni dohodci su bolja mjera od monetarnih dohodaka jer uzimaju u obzir ekonomiju obujma (OECD, 2020). Sa svakim dodatnim članom kućanstva rastu potrebe tog kućanstva, ali ne proporcionalno; kućanstvo u kojem žive četiri

osobe ne trebaju četiri puta veći životni prostor niti je njihova potrošnja električne energije četiri puta veća od samačkog kućanstva. Primjenom ekvivalentnih ljestvica, svakom se kućanstvo pripisuje odgovarajuća vrijednost u skladu s njegovim potrebama. Modificirana OECD-ova ljestvica je jedna od najčešće korištenih u literaturi: glavi kućanstva pridaje vrijednost 1, 0,5 svakom sljedećem odraslom članu (starom 14 godina ili više) i vrijednost 0,3 svakom djetetu (starom 13 godina ili manje). Vrijednosti za sve članove kućanstva se zbroje te se dobivenom sumom podijele dohodci u monetarnim iznosima kako bi se dobili ekvivalentni dohodci.

U analizi se pretpostavlja **potpuno ubiranje naknada socijalne zaštite te plaćanje poreza i doprinosa bez utaje**.¹³ Općenito, analiza se temelji na jakoj pretpostavci da se ponašanje pojedinaca (ponuda rada, formiranje obitelji i sl.) ne mijenja uvođenjem novih ili promjenom postojećih fiskalnih instrumenata jer je EUROMOD statički model.

4.1.3. Metode korištene u izračunima

Analiza utjecaja obiteljskih politika na blagostanje obitelji s djecom se provodi u nekoliko faza. Prvo se analizira struktura i distribucija sustava potpora za djecu, potom se ocjenjuje njihov utjecaj na siromaštvo djece i dohodovnu nejednakost, procjenjuje se kompenzacija troškova djece te se u konačnici računa ostvarena premija prema paritetu rađanja djece i analiziraju se njene odrednice.

Isplate vezane uz djecu

Preduvjet za analizu je utvrđivanje iznosa ostvarene **potpore za djecu** od svakog fiskalnog instrumenta i ukupno. Dok je kod naknada za obitelj, poput doplatka za djecu, jednostavno odrediti iznos potpore, ostvarena potpora kroz sustav socijalne pomoći ili od poreznih odbitaka nije toliko očigledna. Metoda koja je široko prihvaćena za izračun ostvarene potpore su **isplate vezane uz djecu** (engl. child-contingent payments).

Bradshaw *i ostali* (1993) su bili jedni od prvih koji su primijenili preteču te metode, ali za hipotetska kućanstva. Uspoređivali su tzv. paket naknada za djecu (engl. child benefits package)

¹³ Potpuno ubiranje naknada podrazumijeva da svi korisnici naknada koji imaju pravo na određenu naknadu nju i primaju. Međutim, u stvarnosti su česte iznimke. Npr. za doplatka za djecu je potrebno predati zahtjev, što možda neki roditelji ne znaju ili ne žele učiniti te iako zadovoljavaju cenzus i imaju pravo na naknadu, oni ju u stvarnosti ne primaju. U Hrvatskoj je jedino simulirano neubiranje ZMN-a, ako je iznos niži od 100 kn. Iako postoji mogućnost prilagodbe simulacije za nepotpuno ubiranje naknada u Grčkoj i Ujedinjenoj Kraljevini, a u Grčkoj i za utaju poreza, kako bi izračuni bilo dosljedniji po zemljama, to je isključeno.

za 15 zemalja te su, između ostalog, analizirali razliku između raspoloživog dohotka para s djecom i istog para bez djece.

Metodu su potom usavršavali Corak, Lietz i Sutherland (2005) te Figari, Paulus i Sutherland (2011). Veliki napredak primjene metode omogućili su mikrosimulacijski modeli. Prijašnja su se istraživanja provodila na hipotetskim kućanstvima te isključivo anketnim podacima. Glavni nedostatak istraživanja na hipotetskim kućanstvima je što ilustriraju kako bi naknade trebale funkcionirati u zamišljenoj obitelji, a ne kako one uistinu funkcioniraju. A istraživanja na temelju anketa ne pružaju dovoljno detaljnih podataka. Primjenom mikrosimulacijskih modela se provode analize koju obuhvaćaju naknade onako kako funkcioniraju u stvarnosti i omogućavaju se precizniji izračuni. U radu se u analizi stvarnih i hipotetskih kućanstava primjenjuje metoda koju su koristili Urban i Pezer (2020) u analizi potpora kućanstvima s djecom u Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji, a koja se temelji na spomenutim radovima.

Cilj metode je obuhvatiti elemente poreznog sustava i naknada socijalne zaštite zbog prisutnosti djece u obitelji. To se postiže tako da se izračunaju sve porezne obaveze i prava na naknade socijalne zaštite uz pretpostavku da djeca nisu prisutna u kućanstvu, pomoću mikrosimulacijskog modela. Dobiveni iznosi se uspoređuju s iznosima kada su djeca prisutna u kućanstvu. Slijedi detaljniji prilagođeni opis metode prema Dodatku B rada Urban i Pezer (2020).

Polazi se od postfiskalnog (raspoloživog) dohotka Y kućanstva s djecom i , definiranog kao suma predfiskalnog dohotka i novčanih naknada umanjениh za poreze:

$$Y_i = X_i - (PD_i + OP_i) + (ND_i + SP_i + ON_i), \quad (1)$$

gdje je X_i predfiskalni dohodak kućanstva i , PD_i iznos poreza na dohodak, OP_i iznos ostalih poreza, ND_i novčane naknade za djecu, SP_i naknade socijalne pomoći, a ON_i ostale naknade. Potom se stvara *protučinjениčni scenarij*, u kojem se računaju raspoloživi dohodak te naknade i plaćeni porezi za isto kućanstvo bez djece.

Vrijednosti u protučinjениčnom scenariju mogu se označiti s *: Y_i^* , X_i^* , PD_i^* , OP_i^* , ND_i^* , SP_i^* , ON_i^* . Odnos između predfiskalnog dohotka kućanstva i u stvarnom i protučinjениčnom scenariju će biti $X_i \geq X_i^*$ jer odrasli članovi imaju jednaki dohodak u dva scenarija, a veći

dohodak kućanstva i u stvarnom scenariju može biti samo posljedica tržišnog dohotka ili nekog drugog primitka koji ostvaruju djeca. Očekivani odnos vrijednosti plaćenog poreza na dohodak je $PD_i \leq PD_i^*$ jer kućanstva s djecom mogu imati pravo na odbitak ili umanjenje poreza za djecu te stoga nižu poreznu obvezu. S obzirom da kućanstva bez djece nemaju prava na novčane naknade za djecu vrijednost, uvijek vrijedi $ND_i^* = 0$. Za naknade socijalne pomoći, koje pružaju kućanstvima s djecom izdašnije iznose očekuje se: $SP_i \geq SP_i^*$.

Uz pretpostavke da djeca ne ostvaruju dohodak te da novčane naknade za djecu nisu oporezive može se odrediti iznos ostvarene potpore za djecu u sustavu poreza i socijalnih naknada na sljedeći način:

$$\begin{aligned} SPD_i &= PD_i^* - PD_i \\ SND_i &= ND_i - ND_i^* \\ SSP_i &= SP_i - SP_i^* \end{aligned} \quad (2)$$

SPD_i , SND_i i SSP_i su iznosi potpore dobivene od različitih skupina fiskalnih instrumenata za kućanstvo i : olakšica u sustavu poreza na dohodak, novčanih naknada za djecu i sustava socijalne pomoći. Ukupan iznos ostvarene potpore jednak je sumi potpora od pojedinačnih vrsta: $S_i = SPD_i + SND_i + SSP_i$.

U analizi hipotetskih kućanstava stvaraju se kućanstva s djecom i bez djece. Primjer stvarnog i protučinjeničnog scenarija je sljedeći: kućanstvo p čini dvoje odraslih i dvoje djece (stvarno kućanstvo), a kućanstvo q (protučinjenično kućanstvo) samo dvoje odraslih. Njihovi su predfiskalni dohodci jednaki jer djeca ne ostvaruju primitke: $X_p = X_q$, a ostali elementi za izračun potpore su sljedeći: $PD_p^* = PD_q$, $ND_p^* = ND_q$ i $SP_p^* = SP_q$. U analizi hipotetskih kućanstava uspoređuju se pojedinačne novčane naknade za djecu kako bi se pokazala njihova vrijednost ovisno o dohotku kućanstva.

Za stvarna kućanstva je analiza složenija. Potrebno je stvoriti tri skupa podataka koji se potom zasebno koriste za simulacije poreza i naknada u EUROMOD-u. Skupovi su sljedeći:

- I. skup podataka – izvorni podatci o kućanstvima (b1),
- II. skup podataka – iz izvornog seta podataka se za sve dohotke djece vrijednosti postavljaju na 0, kako bi se isključio njihov utjecaj na sustav poreza (b2),

III. skup podataka – sva djeca su uklonjena iz podataka te su vrijednosti svih nesimuliranih naknada za djecu postavljene na nula ($b3$).^{14,15}

Iznos poreza na dohodak za svaki skup podataka može se označiti na sljedeći način: PD_i^{b1} , PD_i^{b2} i PD_i^{b3} . Nadalje, novčane naknade za djecu označavaju se s ND_i^{b1} , ND_i^{b2} i ND_i^{b3} , a naknade socijalne pomoći sa SP_i^{b1} , SP_i^{b2} i SP_i^{b3} . Iznos potpore za djecu od naknada socijalne zaštite računa se kao razlika između I. i III. skupa podataka: $SND_i = ND_i^{b1} - ND_i^{b3}$ i $SSP_i = SP_i^{b1} - SP_i^{b3}$. Iznos potpore od poreznih olakšica u sustavu poreza na dohodak jednak je razlici između II. i III. skupa podataka: $SPD_i = PD_i^{b3} - PD_i^{b2}$.

Pokazatelji blagostanja obitelji i drugi pokazatelji koji će se analizirati u radu i koristiti u ispitivanju **svih hipoteza** su sljedeći: pokazatelji siromaštva i nejednakosti, kompenzacijski indeksi te novčana premija od potpora za djecu.

Siromaštvo

Siromaštvo će se mjeriti FGT (Foster-Greer-Thorbecke, Foster, Greer i Thorbecke, 1984) indeksima i računati pomoću sljedeće formule:

$$P_\alpha = \frac{1}{N_c} \sum_{i=1}^n c_i w_i \max \left(0, \frac{z - \bar{I}_i}{z} \right)^\alpha, \quad (3)$$

gdje I_i predstavlja dohodak, \bar{I}_i je ekvivalentni dohodak, z prag siromaštva, $N_c = \sum_i^n c_i w_i$

ukupan broj djece u populaciji, w_i ponder za kućanstvo i u uzorku te n ukupan broj kućanstava u uzorku. Za vrijednost $\alpha=0$ dobiva se udio siromašne djece u ukupnom stanovništvu (stopa siromaštva). Za $\alpha=1$ (jaz siromaštva) vrijednost P ukazuje na udaljenost siromašnih od praga siromaštva (kao postotak praga siromaštva), ali i na trošak uklanjanja siromaštva, a za $\alpha=2$

¹⁴ Nesimulirane uklonjene naknade obuhvaćaju naknade za obrazovanje, stipendije ili druge manje obiteljske naknade koje se moraju ručno ukloniti. Iako je većina roditeljskih i roditeljskih naknada nesimulirana, a vezane su za djecu, ne uklanjaju se jer imaju i funkciju zamjene dohotka roditelja te su podložne porezima te bi njihovo uklanjanje umanjilo porezne obaveze primatelja.

¹⁵ Figari, Paulus i Sutherland (2011) koriste i četvrti skup podataka, kako bi analizirali oporezivanje naknada koje nisu vezane za djecu. S obzirom na to da ovo istraživanje obuhvaća samo naknade vezane uz djecu, četvrti skup podataka nije potreban, iako se u Grčkoj, Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini neke naknade oporezuju.

(intenzitet siromaštva) dodatno se u obzir uzima i nejednakost među siromašnima. Ovi pokazatelji siromaštva su osnova za testiranje hipoteze H_{1B} .

Siromaštvo se posebno analizira i po dobnim skupinama djece (0-3 godine, 4-6 godina, 7-13 godina, 14-17 godina, 18-25 godina) te kućanstvima ovisno o broju djece (1-4). Kako bi se provjerila uspješnost reformskih scenarija u Hrvatskoj (inspiriranih obiteljskom politikom drugih tipova države blagostanja) provjerava se statistička značajnost razlika između ostvarenih stopa siromaštva, primjenom softvera DASP (Araar i Duclos, 2007). Osim toga, pri analizi reformi hrvatskog sustava u izračunu se koristi pomični i fiksni prag siromaštva, jednak 60% (raspoloživog) medijalnog ekvivalentnog dohotka kućanstava. Istražuju se (pozitivni ili negativni) utjecaji pojedinih elemenata sustava potpora za djecu usporedbom stopa siromaštva za dohotke dodavanjem/isključivanjem elemenata sustava potpore za djecu.

Nejednakost

Nejednakost između kućanstava se mjeri Ginijevim koeficijentom. *Ginijev koeficijent* je najčešće korištena mjera nejednakosti, koja se bazira na Lorenzovoj krivulji. Njegova vrijednost se kreće od 0 (potpuna jednakost) do 1 (potpuna nejednakost). U radu se istražuje *doprinos različitih elemenata* sustava potpora za djecu u smanjenju nejednakosti, radi ispitivanja hipoteze H_{1B} , tako što se uspoređuje vrijednosti Ginijevog koeficijenta (s intervalom pouzdanosti od 95%) za dohotke s isključenim pojedinim elementima.

Pravedna raspodjela potpora za djecu i pokrivenost troškova brige o djeci

Kako bi se analizirala pravednost distribucije sustava potpora za djecu, osnovna je *grafička analiza*, tj. prikaz distribucije elemenata sustava potpore za djecu po decilnim dohodovnim skupinama i za kućanstva s različitim brojem djece (1-4) te usporedbom krivulja koncentracije. Krivuljama koncentracije se prikazuje distribucija varijable od interesa u odnosu na odabranu varijablu. U istraživanju se kućanstva rangiraju po predfiskalnom dohotku, a varijable od interesa su olakšice za djecu u sustavu poreza na dohodak, novčane naknade za djecu i potpora od naknada socijalne pomoći. Položaj krivulje iznad linije jednakosti ukazuje na pozitivan utjecaj promatrane varijable na dohodovnu nejednakost (Duclos, 2016). Na grafičkom prikazu se može očitati vrijednost $C(p)$ koja označava koliki udio ukupnog iznosa potpore prima donjih p udjela stanovništva. Dodatno, uspoređuju se i koeficijenti koncentracije potpore za djecu, za

kućanstva rangirana po predfiskalni dohodcima. Koeficijenti koncentracije čije su vrijednosti niže od Ginijevog koeficijenta nejednakosti ili su negativne smanjuju dohodovnu nejednakost.

Dopunska analiza je pokriće troškova brige o djeci, koje se osim toga može koristiti i kao pokazatelj pravednosti (Verbist i Van Lancker, 2016; Urban i Pezer, 2020). Verbist i Van Lancker (2016) predlažu mjerenje horizontalne pravednosti potpora za djecu usporedbom pokrivenosti troškova za djecu, a vertikalne pravednosti stopama siromaštva. Urban i Pezer (2020) predlažu dopunu njihove metode te bolju interpretaciju koja se i primjenjuje u ovom radu.

Prateći metodologiju rada Urbana i Pezer (2020), računaju se *kompensacijski indeksi*, koji ukazuju na pokrivenost troškova djece i kreću se između 0 (0%, troškovi nisu uopće pokriveni) ili 1 (100%, potpuna pokrivenost troškova). Za izračun je potrebno odrediti troškove brige o djeci te iznos potpore za djecu. Iznos potpore za djecu se određuje prema metodi isplata vezanih uz djecu. Računaju se apsolutni i relativni indeksi, koji se razlikuju u definiciji troška djece.

Za relativni kompensacijski indeks su troškovi procijenjeni kao monetarni iznos koji je potreban obitelji s djecom (kućanstvo s) kako bi imali isti standard života kao i njima jednaka obitelj po svemu osim što nema djece (kućanstvo t). Mjera životnog standarda je ekvivalentni dohodak. Urban i Pezer (2020) donose izvod izračuna za vrijednost troška:

$$C_s^R = \Psi_s \cdot \frac{0,5 \cdot e_s + 0,3 \cdot d_s}{1 + 0,5 \cdot (a_s - 1)}, \quad (4)$$

gdje je C_s^R oznaka relativnog troška djece kućanstva s , Ψ_s pretpotporni dohodak (raspoloživi dohodak kućanstva s umanjen za iznos potpora za djecu), a_s označava broj odraslih osoba u kućanstvu starijih od 18 godina (koja nisu obuhvaćena definicijom mlađih uzdržanih osoba), d_s broj djece starih 13 godina ili manje te e_s broj djece (i mlađih uzdržanih osoba) u dobi 14-25 godina. Ponderi kojima se množi broj članova kućanstva ovisno o starosti proizlaze iz modificirane OECD-ove ljestvice za ekvivalenciju dohodaka. Autori ističu da se porastom dohotka povećava trošak djece, što je u skladu s literaturom. Relativni kompensacijski indeks se računa na sljedeći način:

$$RKI_i = \frac{\min(S_i, C_i^R)}{C_i^R}, \quad (5)$$

gdje je RKI_i oznaka za relativni kompenzacijski indeks kućanstva i , C_i^R je relativna mjera troška brige o djeci, te S_i ostvarena potpora za djecu od naknada socijalne zaštite i poreznih olakšica.

Dopunski pokazatelj je apsolutni kompenzacijski indeks, koji postavlja trošak brige o djeci na fiksni iznos, odnosno trošak brige o djeci se ne mijenja s porastom dohotka obitelji. Vrijednost troška u takvoj analizi može biti arbitrarna te se postaviti na razinu linije siromaštva, ili kao u ovom istraživanju, na razinu medijalnog ekvivalentnog pretpotpornog dohotka. Apsolutni se trošak računa prema sljedećoj formuli:

$$C_i^A = p \cdot \bar{\Psi}_M \cdot (0,5 \cdot e_i + 0,3 \cdot d_i), \quad (6)$$

gdje p označava faktor prilagodbe. U empirijskoj analizi ovog istraživanja je postavljen na 1 te se mjeri pokriće medijalnih troškova djece. Postavljanjem faktora prilagodbe na 0,6 mogla bi se analizirati pokrivenosti najosnovnijih potreba djece jer proizlazi iz uobičajenog praga siromaštva (60% medijalnog dohotka). Vrijednosti apsolutnog kompenzacijskog indeksa računa se na isti način kao i vrijednost relativnog kompenzacijskog indeksa:

$$AKI_i = \frac{\min(S_i, C_i^A)}{C_i^A} \quad (7)$$

Premija za dijete

Premija za dijete je iznos koji roditelji primaju od potpora za djecu za dijete. Ona se određuje za djecu po redoslijedu rađanja. Premija za dijete može ukazati na cilj oblikovanja obiteljske politike poput pronatalitetnosti, za porast iznosa premije sa svakim sljedećim djetetom. Međutim, premija može biti i negativna te tada može predstavljati penalizaciju roditelja zbog djece.

Usporedbom iznosa potpore za djecu koju prima isto kućanstvo s n i $n+1$ djece računa se premija potpore ostvarena za prvo i svako sljedeće dijete u kućanstvu i . Analiza se provodi na stvarnim podacima do 4. djeteta u kućanstvu. Iz ulaznog skupa podataka uklanjaju se blizanci (trojke, četvorke i sl.)¹⁶ te se djeca rangiraju po dobi (najstarije ili jedino dijete u kućanstvu

¹⁶ Blizanci se identificiraju u podacima tako da su iste dobi i rođeni u istom mjesecu, uz izuzetak Njemačke i Ujedinjene Kraljevine koje nemaju podatak o mjesecu rođenja, te su blizanci prepoznati samo kao vršnjaci. Uklanjaju se iz ulaznog skupa podataka jer kućanstvo odjednom dobiva naknadu za dvoje djece te nije moguće razdvojiti premiju za svako dijete posebno.

dobiva rang 1) i brišu se njihovi primitci. Za analizu je potrebno pripremiti pet skupova podataka, koji se međusobno razlikuju po broju djece u kućanstvu:

I. skup podataka (b1), koji čine prvorodena djeca i odrasli; brišu su sva djeca čiji je rang veći od 1 te je najviši broj djece u kućanstvu jednak 1,

II. skup podataka (b2), koji čine prvorodena i drugorođena djeca te odrasli; brišu su sva djeca čiji je rang veći od 2 te je najviši broj djece u kućanstvu jednak 2),

III. skup podataka (b3), koji čine prvorodena, drugorođena i trećerođena djeca te; brišu su sva djeca čiji je rang veći od 3 te je najviši broj djece u kućanstvu jednak 3),

IV. skup podataka (b4), koji čine prvorodena, drugorođena, trećerođena i četvrtorođena djeca te odrasli; brišu su sva djeca čiji je rang veći od 4 te je najviši broj djece u kućanstvu jednak 4) i

V. skup podataka (b5), u kojem nema djece, samo su odrasli.

Slično kao u izračunu isplata vezanih za djecu, računaju se iznosi naknada i poreza kućanstva i u svakom skupu podataka. Iznos poreza na dohodak za svaki skup podataka označava se sa $PD_i^{b1}, PD_i^{b2}, PD_i^{b3}, PD_i^{b4}$ i PD_i^{b5} . Slično tome, novčane naknade za djecu označavaju se sa $ND_i^{b1}, ND_i^{b2}, ND_i^{b3}, ND_i^{b4}$ i ND_i^{b5} , a naknade socijalne pomoći sa $SP_i^{b1}, SP_i^{b2}, SP_i^{b3}, SP_i^{b4}$ i SP_i^{b5} .

Primjenom metoda isplata vezanih uz djecu, premije se računaju na sljedeći način. Premija ostvarena za prvo dijete (PPI_i) jednaka je razlici ukupne potpore između I. i V. skupa podataka:

$PPI_i = (PD_i^{b5} - PD_i^{b1}) + (ND_i^{b1} - ND_i^{b5}) + (SP_i^{b1} - SP_i^{b5})$. Premija za drugo dijete jednaka je razlici potpore ostvarene u I. i II. skupu podataka:

$PP2_i = (PD_i^{b1} - PD_i^{b2}) + (ND_i^{b2} - ND_i^{b1}) + (SP_i^{b2} - SP_i^{b1})$. Analogno izračunu premije za drugo

dijete, premija za treće dijete jednaka je razlici potpore ostvarene u II. i III. skupu podataka, te premija za IV. dijete jednaka je razlici potpore ostvarene u III. i IV. skupu podataka. S obzirom na to da sva kućanstva nemaju četvero djece te ne ostvaruju sve vrijednosti premija, analiza se potom provodi na kućanstvima ovisno o ukupnom broju djece u kućanstvu. Kako bi se prikazalo kretanje premije ovisno o dohotku, analiziraju se i kvartilne skupine.

Regresijskim modelom, metodom najmanjih kvadrata, će se potom istražiti odrednice iznosa premije, kako bi se ispitala hipoteza H_{2A} . Regresija se provodi na pojedinačnim podacima: izračuni premija na razini kućanstva se spajaju s pojedinačnim podacima (ulaznim

EUROMOD podacima) te se, ovisno o rangiranju djece po dobi u kućanstvu, svakom djetetu pridružuje premija koju ju kućanstvo ostvarilo za to dijete.¹⁷ Broj opažanja jednak je broju djece u uzorku. Premije koje su ostvarene za svako dijete postaju vrijednosti zavisne varijable te se istražuje kakav i koliki utjecaj na nju imaju sljedeće nezavisne varijable: binarna varijabla za jednoroditeljska kućanstva, binarne varijable za paritet rođenja djeteta, binarna varijabla za mlađu uzdržavanu punoljetnu osobu, predfiskalni dohodak kućanstva i kvadrat predfiskalnog dohotka kućanstva. Procjenjuje se sljedeća regresijska jednadžba:

$$PREMIJA = \beta_0 + \beta_1 \text{rang}_2 + \beta_2 \text{rang}_3 + \beta_3 \text{rang}_4 + \beta_4 \text{ jednoroditeljsko kućanstvo} + \beta_5 \text{ mlađi punoljetnik} + \beta_6 \text{ dohodak} + \beta_7 \text{ dohodak}^2 \quad (8)$$

Tablica P1 u prilogu sadrži pregled varijabli i njihov opis.

Uvoz politike iz zemlje A u zemlju B

Za provjeru hipoteze **H3** te za utvrđivanje što bi se dogodilo kada bi se inozemne obiteljske politike uvele u Hrvatskoj, koristi se **tehnika uvoza politika iz zemlje A u zemlju B**. Takva simulacija ukazuje na poželjne smjerove budućih promjena i reformi, po uzoru na iskustva drugih zemalja. Analiza omogućava bolje razumijevanje različitih oblika i vrsta sustava potpora za djecu i njihov utjecaj u populaciji s drugačijim osobinama od matične zemlje. Uvoz politika se provodi na način da se u Hrvatskoj ukidaju postojeće izravne potpore za djecu (doplatak za djecu i odbitak poreza) i zamjenjuju se odgovarajućim naknadama ili poreznim olakšicama iz druge zemlje. Uvoze se samo instrumenti koji su izravna potpora obiteljima s djecom. Ne zamjenjuju se naknade socijalne pomoći, jer njihova primarna svrha nije pružanje potpore obiteljima s djecom, već sprječavanje siromaštva.

Simulacije uvezenih politika se provode s očuvanjem istih trenutnih proračunskih izdataka (proračunska neutralnost) jer je cilj analize istražiti utjecaj različitih oblika potpore, a ne analizirati izdatke. Očuvanje proračunskih izdataka na sustav potpora za djecu se postiže na sljedeći način: pragovi dohodovnih cenzusa (p_B) se određuju prema sljedećoj formuli:

$$p_B = p_A \cdot \frac{m_B}{m_A}, \quad (9)$$

gdje p_A označava monetarni iznos praga u zemlji čije se instrumenti uvoze, a m_A i m_B su vrijednosti raspoloživih medijalnih dohodaka u zemljama A i B (Levy, Lietz i Sutherland,

¹⁷ Primjer: drugorođeno dijete u kućanstvu i , čiji je rang 2, dobiva vrijednost $PP2_i$.

2007b). Vrijednosti poreznih odbitaka u zemlji A su određene tako da je izračunat udio poreznog odbitka u prosječnoj bruto plaći zemlje A te se potom dobiveni udjel množi s prosječnom bruto plaćom zemlje B. Takav pristup se primjenjuje jer se porezni odbitci računaju za porezne osnovice te bi njihov drugačiji izračun mogao podcijeniti vrijednost tog fiskalnog instrumenta u zemlji B. Ostali monetarni parametri uvezenih instrumenata se množe s deviznim tečajem te potom skaliraju zajedničkim faktorom kako bi se očuvali jednaki proračunski izdatci. Primjenjuje se drugačiji pristup u prilagodbi dohodovnih pragova jer pragovi određuju gdje u distribuciji djeluje određeni instrument, a ne toliko koliki je utjecaj određenog instrumenta. Iako se simuliraju i umanjenja poreza te porezni odbitci, ne rade se promjene postojećeg poreznog sustava u smislu poreznih stopa, razreda, porezne osnovice i sl. (Levy, Lietz i Sutherland, 2007b), ali se prilagođavaju potrebni elementi cijelog sustava poreza i socijalnih naknada u modelu, kako bi se obuhvatili novi instrumenti.

U radu će se još provesti i *analiza dobitnika/gubitnika* reformi hrvatskog sustava potpora za djecu usporedbom raspoloživih dohodaka kućanstava za trenutni sustav i reformske scenarije, po dohodovnim skupinama, u ispitivanju hipoteze **H₃**. Dobitnici su definirani kao kućanstva čiji se raspoloživi dohodak u reformskom scenariju u usporedbi sa sadašnjim sustavom povećao za 50 ili više kuna, a gubitnici kao kućanstva koja u reformskom scenariju gube 50 ili više kuna u odnosu na sadašnji sustav.

4.2. Analiza hipotetskih kućanstava

Hipotetska su kućanstva vrijedan alat u istraživanjima. To su kućanstva s određenim željenim obilježjima te se koriste kako bi se istražio utjecaj varijabli od interesa. Za analize učinaka sustava poreza i socijalnih naknada vrlo su korisna kako bi se istražila progresivnost poreza, utjecaj određenih naknada i dr.

Istraživači mogu odrediti sve varijable i analizirati vrlo jednostavna ili složena kućanstva te odrediti ili izolirati utjecaj određenih fiskalnih instrumenata. Osim toga, hipotetska kućanstva su vrlo korisna u analizama kućanstava koja su nedovoljno zastupljena u stvarnim podacima te za simulaciju određenih instrumenata koji zahtijevaju podatke koji nisu dostupni u anketama (Hufkens i ostali, 2019). U komparativnim su analizama, poput ovog istraživanja, vrlo korisna jer mogu prikazati **kako različita oblikovanja politika utječu na isti tip kućanstva**.

No, takva kućanstva ipak samo **ilustriraju sustav** i nisu pogodna za distributivne analize ili zaključke o cijeloj populaciji, odnosno ona ne pokazuju utjecaj politika na siromaštvo, nejednakost, proračun ili ponudu rada (Hufkens *i ostali*, 2019).

Kako bi se predočile naknade namijenjene obiteljima s djecom opisane u prethodnom poglavlju, za svaku je zemlju prikazana ukupna potpora koju ostvaruju obitelji s dvoje djece i njena dekompozicija po sastavnicama, na slikama 1. - 6. Potom se analizira i ukupna potpora koja se mijenja s brojem djece, prikazana na slici 7. (a-f).

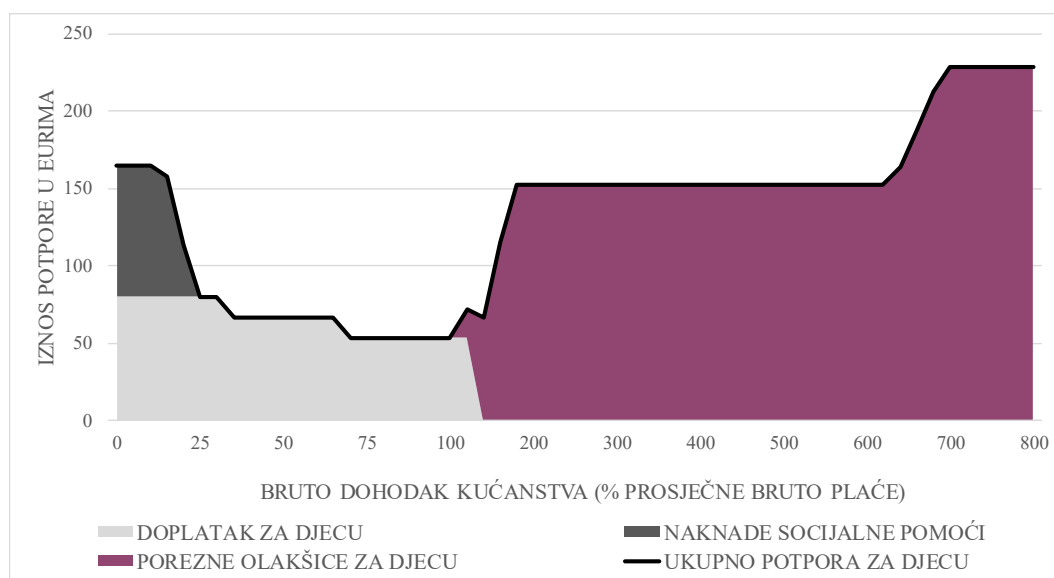
Za potrebe izračuna analiza je provedena na četiri različita tipa kućanstava, koja su jednaka po svemu osim po broju djece, za istu razinu dohotka. Osnovno kućanstvo čini dvoje supružnika (muškarac dobi 43 godine i žena dobi 38 godina). U ostalim su kućanstvima prisutna djeca školske dobi: u kućanstvu s jednim djetetom starosti 8 godina, u kućanstvu s dvoje djece starosti 8 i 13 godina te u kućanstvu s troje djece starosti 8, 13 i 15 godina. Sva kućanstva posjeduju nekretninu, a oboje supružnika radi jednaki broj sati te imaju jednaku satnicu (bruto plaću po satu), a plaća je jedini izvor dohotka kućanstva.

Analiza je napravljena za 56 kućanstava rastućeg dohotka (za svaki tip kućanstva), od kojih se za prvih 20 kućanstava postupno povećavaju radni sati, a za ostatak kućanstava se povećava satnica. U prvom su kućanstvu supružnici/roditelji neaktivni (rade 0 sati tjedno); u sljedećih 19 kućanstava svaki supružnik prima satnicu jednaku pola prosječne satnice u državi, a radi 2, 4, 6, ..., 34, 36, 38 sati tjedno; u preostalim kućanstvima oba roditelja rade 40 sati tjedno, ali se njihova satnica povećava za 10 postotnih bodova u svakom sljedećem kućanstvu, počevši s pola prosječne satnice u državi. Satnica je jednaka prosječnoj mjesečnoj bruto plaći podijeljenoj s 173,33.

Za svaku su zemlju pripremljeni ulazni podatci pomoću Hypothetical Data alata dostupnog u starijim verzijama EUROMOD softvera te su pomoću EUROMOD-a napravljene simulacije. Kako bi se dobio iznos potpore od poreznih olakšica i naknada socijalne zaštite, koristi se metoda izračuna isplata vezanih uz djecu.

Iznos potpore za obitelj s dvoje djece 2018. godine, ovisno o dohotku, u **Hrvatskoj** prikazan je na slici 1. i neujednačen je. Obitelji s najnižim dohodcima ostvaruju značajnu potporu od naknada za socijalnu pomoć uz doplatak za djecu. Prelaskom cenzusa za naknade socijalne

pomoći, kućanstva imaju pravo samo na doplatu za djecu, dok njihovi dohodci ne postanu dovoljno izdašni za uštede poreza zbog poreznog odbitka za djecu. Kućanstvo s dvoje odraslih i dvoje djece može ostvariti potporu od ukupno 165 eura mjesečno (1.239 kn) za one s najnižim dohodcima; potom 53 eura (399 kn) kao najniži iznos potpore za kućanstva previsokih dohodaka za socijalnu pomoć, ali nedovoljnih za iskorištavanje porezne olakšice; do 228 eura (1.714 kn) za one s najvišim dohodcima. Zbog progresivnog sustava poreza na dohodak potpora je dosta izdašna za kućanstva s visokim dohodcima te nadmašuje višestruko potporu kućanstvima s nižim dohodcima.

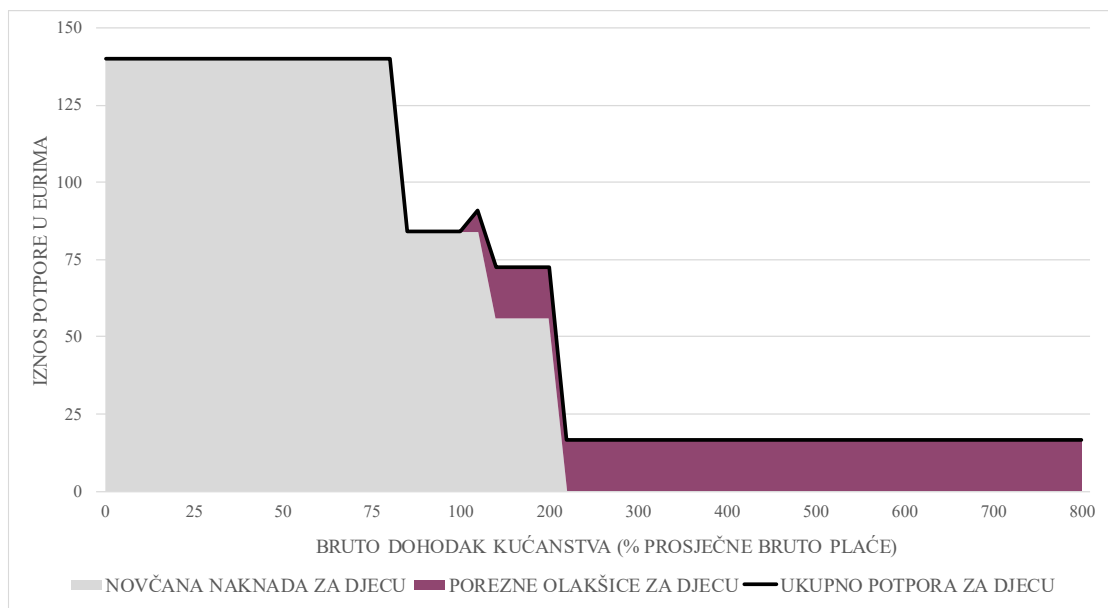

Slika 1. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Republici Hrvatskoj, 2018. mjesečno

Izvor: Izrada autorice pomoću mikrosimulacijskog modela EUROMOD

Napomena: prosječna mjesečna bruto plaća u 2018. iznosila je 8.447 kuna (DZS, 2019). Kućanstvo čini dvoje supružnika (muškarac dobi 43 godine i žena dobi 38 godina) s dvoje djece starosti 8 i 13 godina.

Distribucija potpore za djecu u Grčkoj prema propisima iz 2018. godine opada s porastom dohotka kućanstva, kako je prikazano na slici 2. Novčanu naknadu za djecu (dominantni dio sustava potpora za djecu) primaju kućanstva s nižim dohodcima, pri čemu njen iznos pada s rastom dohotka te za dvoje djece iznosi najviše 140 eura te pada do 56 eura. Kućanstva čiji dohodci prelaze cenzus za naknadu za djecu ne ostvaruju značajnu potporu kroz porezni sustav u usporedbi s kućanstvima bez djece, tek nešto veće umanjeње poreza. Iako Grčka pruža i naknade socijalne pomoći koje su izdašnije za kućanstva s djecom nego bez njih, ovo hipotetsko kućanstvo ne ostvaruje pravo na naknade jer ne zadovoljava imovinski cenzus te će se utjecaj tih naknada analizirati na stvarnim kućanstvima.

Slika 2. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Helenskoj Republici, 2018. mjesečno

Izvor: Izrada autorice pomoću mikrosimulacijskog modela EUROMOD

Napomena: prosječna mjesečna bruto plaća u 2018. iznosila je 1.459 eura (OECD, 2019). Kućanstvo čini dvoje supružnika (muškarac dobi 43 godine i žena dobi 38 godina) s dvoje djece starosti 8 i 13 godina.

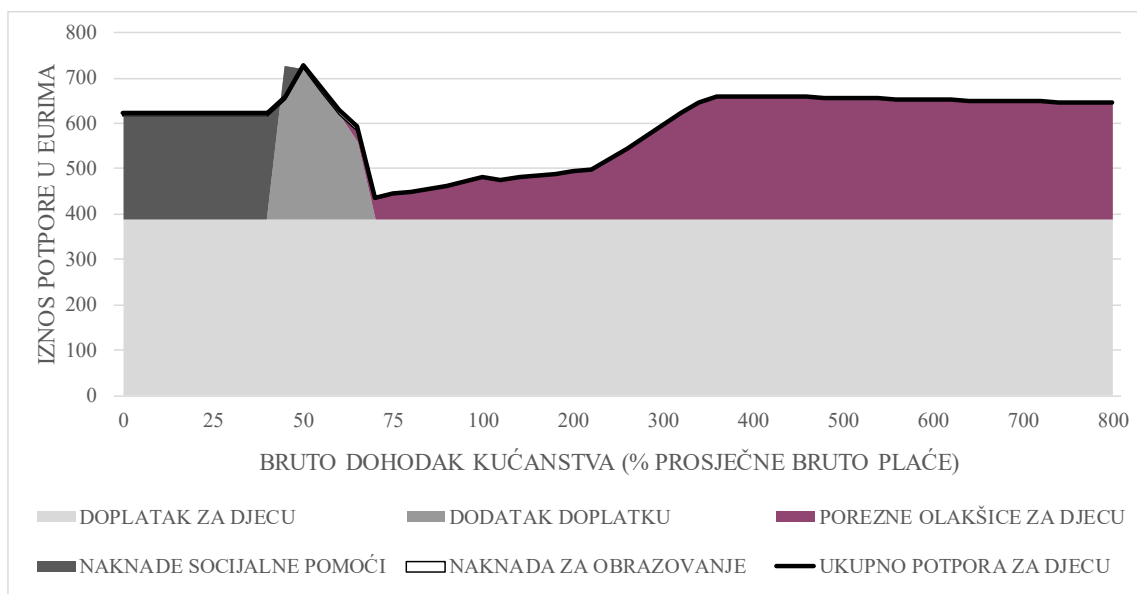
Kako prikazuje slika 3., **potpora za djecu u Njemačkoj** je neujednačena s obzirom na dohodak kućanstva. Kućanstva s najnižim dohodcima ostvaruju značajnu potporu od naknada socijalne pomoći i doplatka za djecu, koja dostiže za kućanstvo s dvoje djece 624 eura mjesečno. Kućanstva čiji su dohodci u definiranom rasponu imaju pravo na dodatak doplatku za djecu.

Zbog iznimno niskog iznosa na mjesečnoj razini, na slici se ne uočava naknada za obrazovanje, koju primaju sva kućanstva primatelji naknade socijalne pomoći i dodatka doplatku za djecu u iznosu od 8,33 eura mjesečno. S porastom dohotka sve je značajniji utjecaj poreznih olakšica. Za simulirano hipotetsko kućanstvo, do visine dohotka kućanstva od 220% prosječne bruto plaće obitelji primaju doplatku za djecu te ostvaruju uštedu od poreza u usporedbi s kućanstvima bez djece zbog odbitka za brigu i skrb o djeci.¹⁸ Za dohotke kućanstva od 240% prosječne plaće i više, porezni odbitak za djecu je isplativiji od doplatka za djecu te ta kućanstva ostvaruju ukupnu potporu kroz porezni sustav jednaku sumi doplatka za djecu i potpore od poreznih olakšica za djecu.¹⁹ S obzirom na karakteristike njemačkog poreznog sustava (progresivno

¹⁸ Zbog nedostatka podataka o trošku za brigu i skrb o djeci, u EUROMOD-u je simuliran najveći mogući iznos za zaposlene roditelje (ako su oba roditelja zaposlena) s djecom do 12 godina starosti koji su u školi ili predškoli s plaćenom skrbi za djecu.

¹⁹ Zbog složenosti provjere isplativosti doplatka za djecu i poreznog odbitka, u EUROMOD-u se kućanstvima dodijeli doplatku za djecu, a potom se provjerava što je isplativije (doplatku za djecu ili odbitak) te u slučaju isplativijeg odbitka, kućanstvo vrati državi zajedno porezom na dohodak iznos doplatka za djecu.

oporezivanje, klauzulu progresivnosti, geometrijski progresivne stope unutar poreznih razreda), potpora za one s najvišim dohodcima ne raste ujednačeno, ali i za još više dohotke, ona ipak ne premašuje (značajno) potporu kućanstava s najnižim dohodcima te iznosi oko 650 eura.

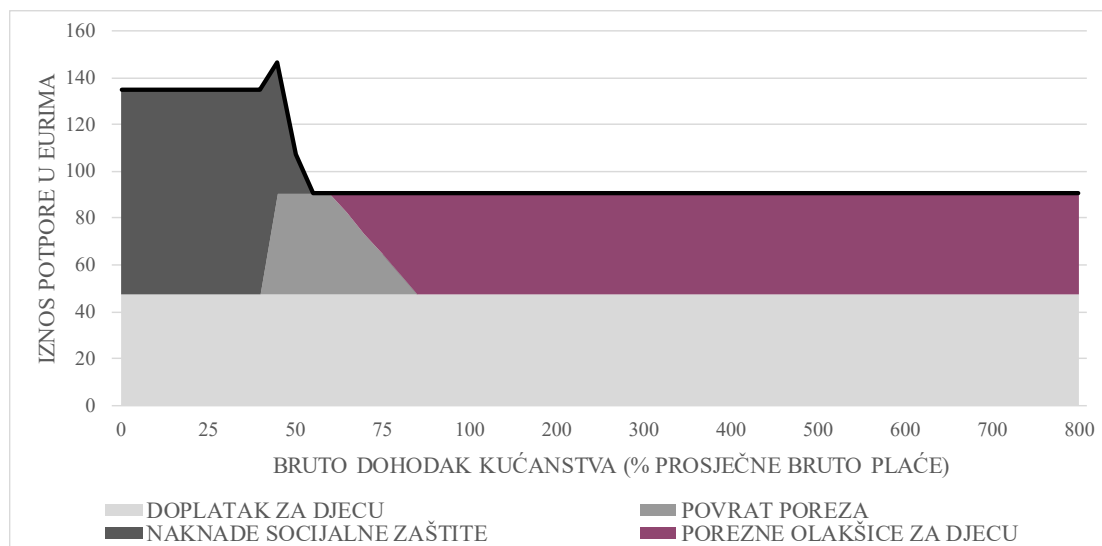
Slika 3. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Saveznoj Republici Njemačkoj, 2018. mjesečno

Izvor: Izrada autorice pomoću mikrosimulacijskog modela EUROMOD

Napomena: prosječna mjesečna bruto plaća u 2018. iznosila je 3.337 eura (OECD, 2019). Kućanstvo čini dvoje supružnika (muškarac dobi 43 godine i žena dobi 38 godina) s dvoje djece starosti 8 i 13 godina.

Zbog složenosti simulacije sustava poreza i socijalnih naknada, kućanstva koja ostvaruju uštedu od poreznih olakšica zapravo ostvaruju ukupnu potporu kroz uštedu poreza koja je jednaka zbroju doplatka za djecu i poreznih olakšica. Kućanstvo čiji je bruto dohodak jednak 45% prosječnog dohotka ostvaruje negativan (manji) iznos socijalne pomoći u usporedbi s kućanstvom bez djece, ali samo zbog međusobne isključivosti dodatka doplatku za djecu i naknada socijalne pomoći prima samo (izdašniji) dodatak doplatku

Slika 4. prikazuje potporu koju ostvaruju **slovačka kućanstva** s dvoje djece. Doplatak za djecu primaju sva kućanstva u jednakom iznosu od 47 eura. Hipotetsko kućanstvo ne zadovoljava uvjete za dodatak doplatku niti za jednu razinu dohotka. Kućanstva s najnižim dohodcima primaju izdašnu potporu kroz naknade socijalne pomoći u usporedbi s kućanstvima bez djece, a tek ona kućanstva koja godišnje uprihode šest minimalnih plaća ostvaruju pravo na umanjeње poreza za djecu. Kako bi se ilustriralo da određeni dohodci nisu dovoljno visoki za potpuno iskorištenje umanjeња poreza prilikom obračuna poreza na dohodak, na slici je posebno označeno koja kućanstva primaju povrat poreza do maksimalnog iznosa (43 eura) kao transfer.

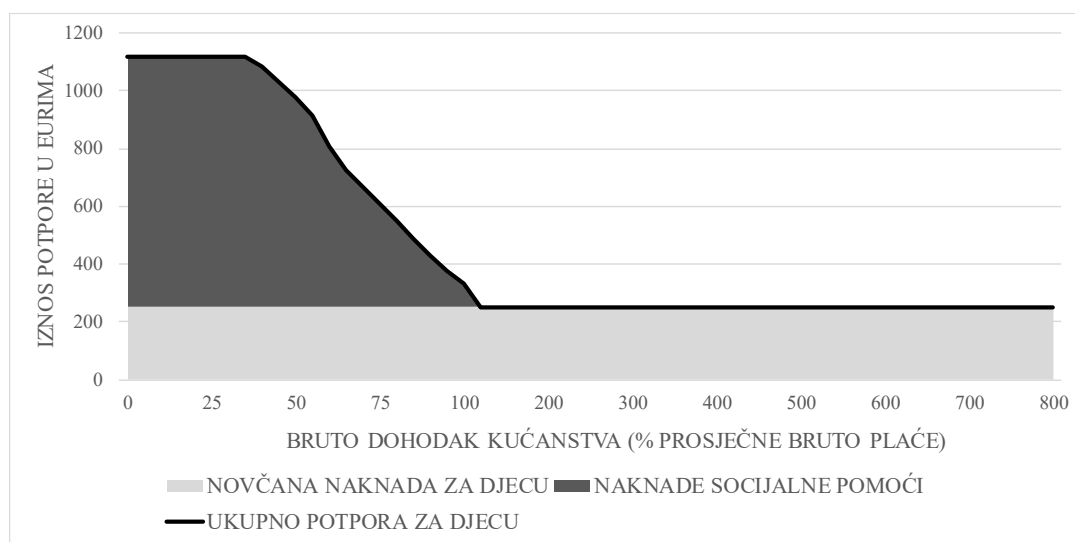

Slika 4. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Slovačkoj Republici, 2018. mjesečno

Izvor: Izrada autorice pomoću mikrosimulacijskog modela EUROMOD

Napomena: prosječna mjesečna bruto plaća u 2018. iznosila je 1.157 eura (OECD, 2019). Kućanstvo čini dvoje supružnika (muškarac dobi 43 godine i žena dobi 38 godina) s dvoje djece starosti 8 i 13 godina.

Kućanstva s djecom u **Švedskoj** primaju univerzalan doplatak za djecu, koji ovisi o broju i starosti djece i najjednostavniji su sustav potpora za djecu obuhvaćenih ovim istraživanjem. Slika 5. prikazuje distribuciju potpore s porastom dohotka hipotetskog kućanstva. Najsiromašnija kućanstva ostvaruju značajnu potporu kroz naknade socijalne pomoći koja iznosi do 868 eura za kućanstvo s dvoje djece.

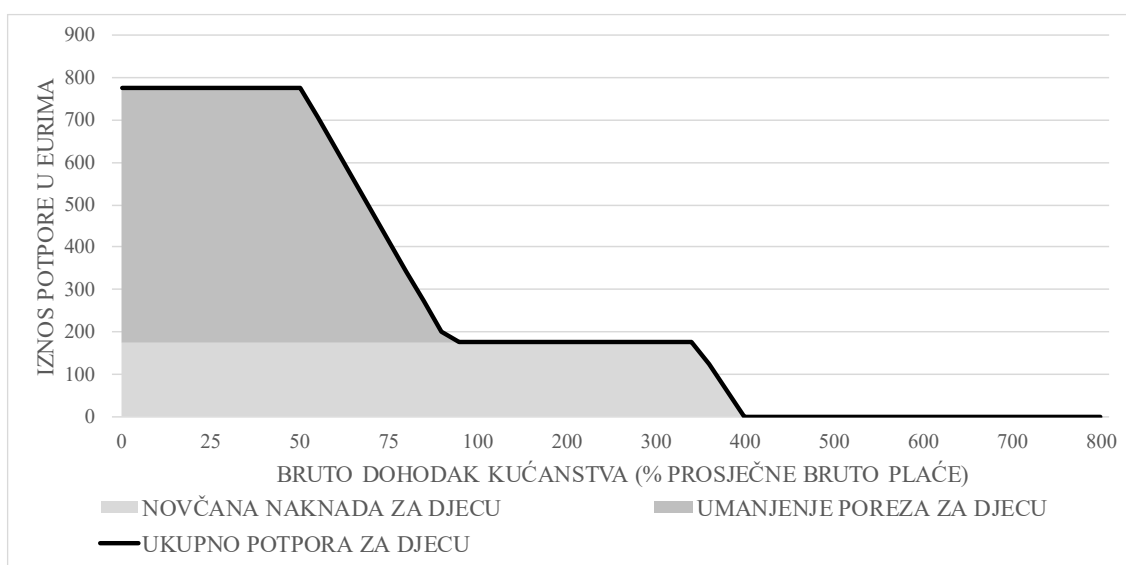

Slika 5. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Kraljevini Švedskoj, 2018. mjesečno

Izvor: Izrada autorice pomoću mikrosimulacijskog modela EUROMOD

Napomena: prosječna mjesečna bruto plaća u 2018. iznosila je 34.894 švedskih kruna (3.323 eura) (OECD, 2019). Kućanstvo čini dvoje supružnika (muškarac dobi 43 godine i žena dobi 38 godina) s dvoje djece starosti 8 i 13 godina.

Ujedinjena Kraljevina također pruža kućanstvima s djecom potporu koju čine dva osnovna elementa: naknada za djecu i umanjenje poreza za djecu. Za obje je naknade izražen njihov gubitak prava iznad praga, ali i postupan pad njihovih iznosa. Iako su dostupne i naknade socijalne pomoći, hipotetsko kućanstvo ne ispunjava uvjete zbog kojih bi primalo viši iznos naknade od kućanstva bez djece (npr. kao samohrani roditelji). Na slici 6. se vidi postupno smanjenje ostvarene potpore porastom dohotka, koja iznosi najviše 774 eura za najsiromašnja kućanstva s djecom.

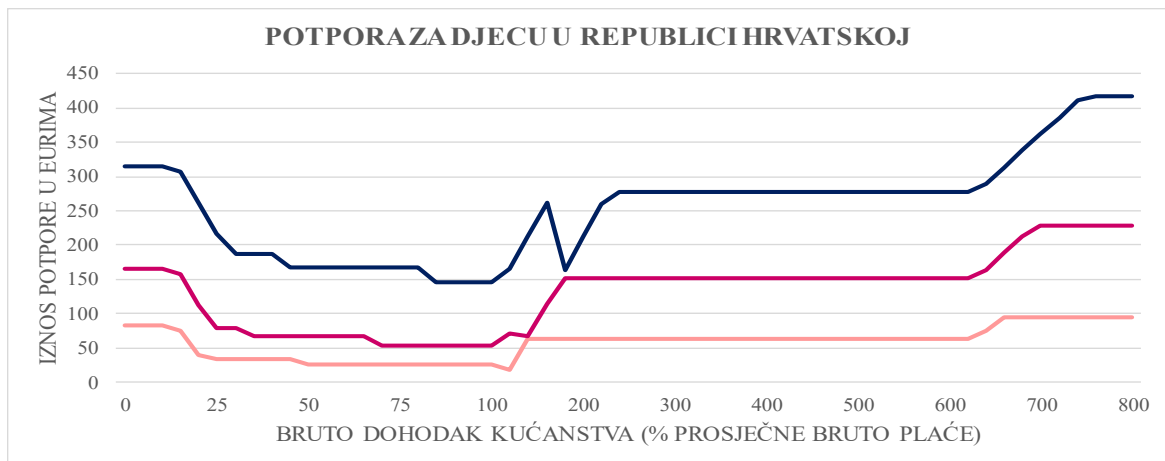
Slika 6. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sj. Irske, 2018. mjesечно

Izvor: Izrada autorice pomoću mikrosimulacijskog modela EUROMOD

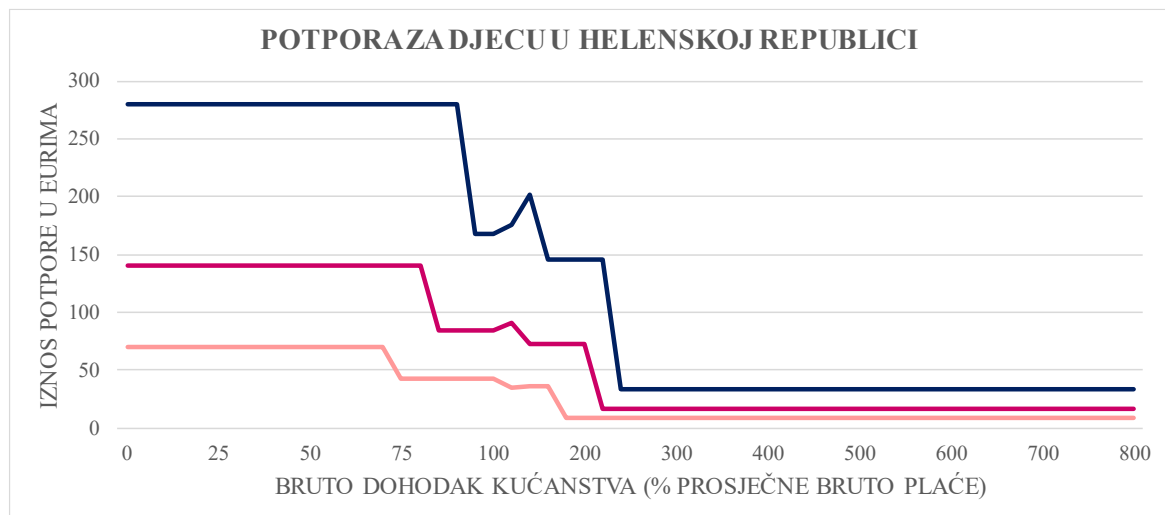
Napomena: prosječna mjesečna bruto plaća u 2018. iznosila je 2.998 funti (3.527 eura) (OECD, 2019). Kućanstvo čini dvoje supružnika (muškarac dobi 43 godine i žena dobi 38 godina) s dvoje djece starosti 8 i 13 godina.

Analiza hipotetskih kućanstava s dvoje djece je pokazala značajne razlike u oblikovanju sustava potpora za djecu, na primjeru jednog tipa kućanstva. Hrvatski sustav pruža najviše kućanstvima s najvišim dohodcima putem izdašnog odbitka. Potpora u Grčkoj je usmjerena na one s nižim i prosječnim dohodcima. Njemački je sustav složen te kombinira različite fiskalne instrumente, ali je dosta izdašan i relativno „flat“. Slovačka potiče obitelji na rad kako bi ostvarili dodatnu potporu. Švedski sustav ima univerzalan doplati i značajan utjecaj naknada socijalne pomoći. Ujedinjena Kraljevina usmjerava potporu najsiromašnijima dok bogatijim kućanstvima ne pruža nikakvu potporu za djecu.

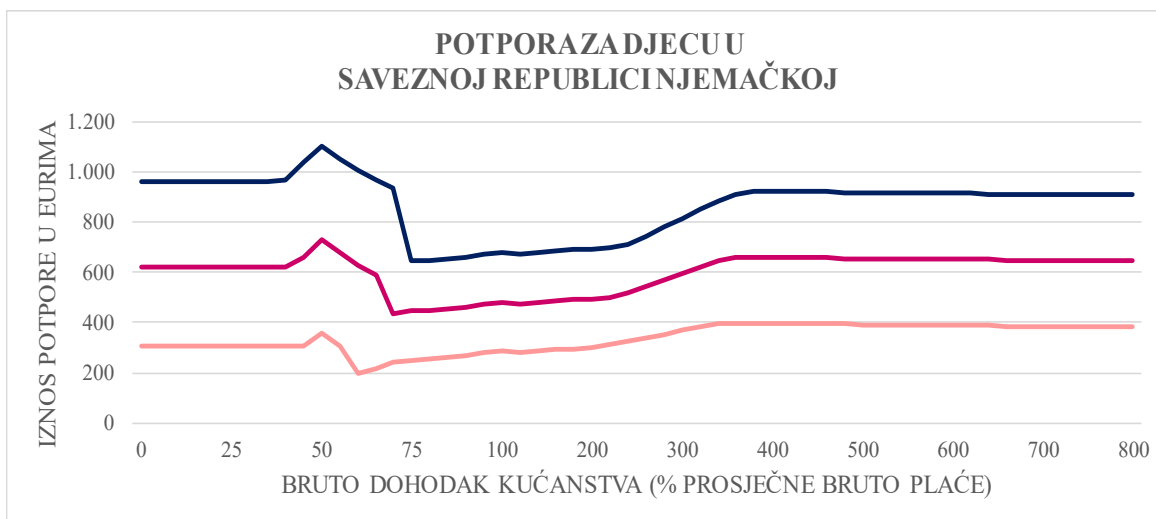
Slika 7. (a-f) prikazuje ukupni iznos potpore koji ostvaruju **kućanstva s jednim, dvoje ili troje djece**. Iznos je dobiven na isti način kao i u analizi s dvoje djece – usporedbom iznosa naknada i plaćenih poreza kućanstva s djecom i bez djece za istu razinu dohotka. Usporedba ukupne potpore koja se mijenja s brojem djece u Hrvatskoj otkriva značajan porast potpore s trećim djetetom – zbog (pronatalitetnog) dodatka za treće dijete, u iznosu od 500 kn mjesečnu, a i odbitak za uzdržavanu djecu ima pronatalitetni karakter, jer se iznos povećava za svako sljedeće dijete. Poput Hrvatske, Grčka i Švedska također pružaju značajno više naknade kućanstvima za treće dijete te pruža dvostruko veći iznos novčane naknade za djecu i uvećano umanjeње poreza. Nasuprot njima, ostale zemlje za svako sljedeće dijete u kućanstvo pružaju jednak (Slovačka i Ujedinjena Kraljevina) ili neznatno veći iznos potpore (Njemačka).

a)

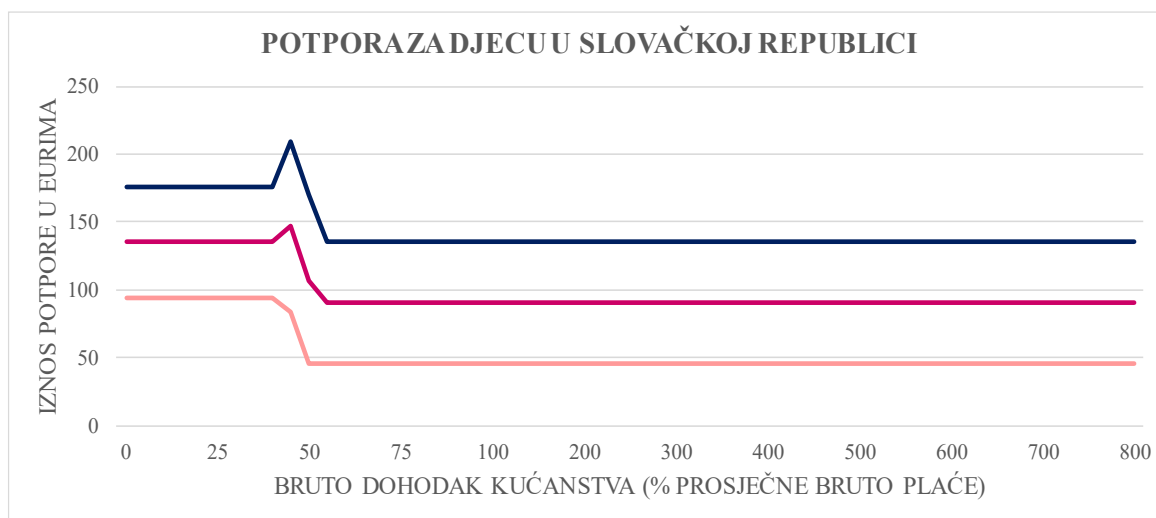

b)

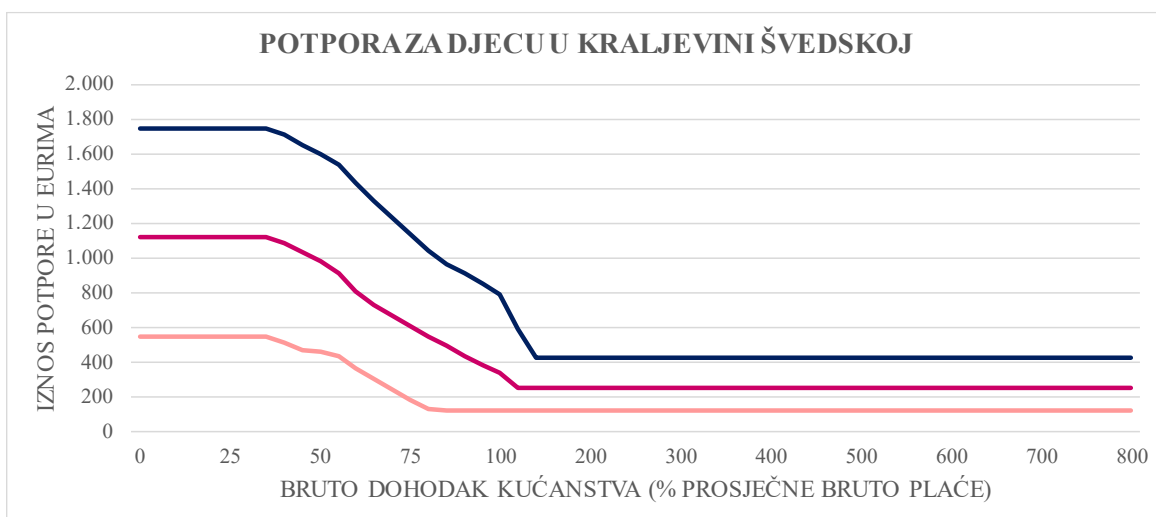

c)

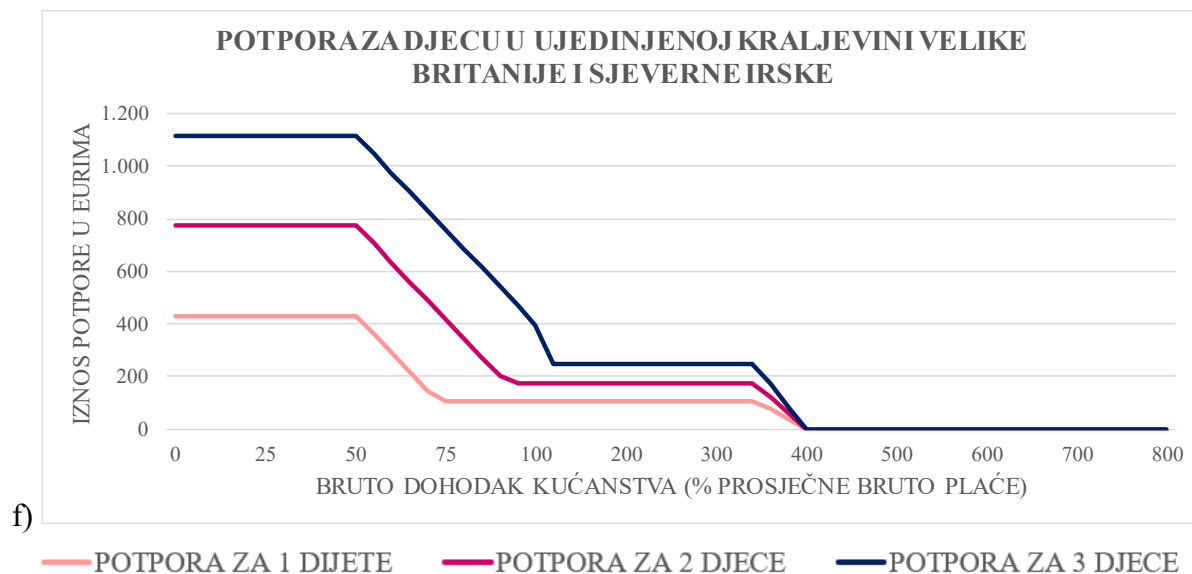
— POTPORA ZA 1 DIJETE — POTPORA ZA 2 DJECE — POTPORA ZA 3 DJECE

d)

e)

Slika 7. (a-f) Prikaz ukupne potpore za djecu u kućanstva s jednim djetetom, dvoje djece i troje djece u analiziranim zemljama

Izvor: Izrada autorice pomoću mikrosimulacijskog modela EUROMOD

Napomena: Oba roditelja, dobi 38 i 43 godine, su zaposlena i ostvaruju jednaki dohodak od nesamostalnog rada, izražen kao postotak prosječne bruto plaće na ordinati. Kućanstvo posjeduje nekretninu i ne plaća stanarinu. Djeca su učenici, dobi 8, 13 i 15 godina.

4.3. Pokazatelji utjecaja sustava potpora na blagostanje djece i obitelji

Tablica 13., nastala na temelju izračuna u mikrosimulacijskom modelu EUROMOD, uz primjenu pondera koji odražavaju vrijednosti za populaciju, donosi pregled novčanih pokazatelja potpora za djecu u analiziranim zemljama te osnovnu deskriptivnu analizu uzoraka po zemljama. Prosječna mjesečna bruto plaća je najniža u Hrvatskoj te iznosi 1.126 eura (DZS, 2019), a najviša u Ujedinjenoj Kraljevini – 3.527 eura, koju slijede Njemačka i Švedska (OECD, 2019). Navedeni odnosi se ponešto mijenjaju kada se analiziraju medijalni ekvivalentni dohodci po stanovniku te je Švedska zemlja s najvišim medijanom, a potom slijede Njemačka i Ujedinjena Kraljevina.

Iako se broj djece kreće u rasponu od 963 tisuće (u Hrvatskoj) do 14.884 tisuće (u Ujedinjenoj Kraljevini), udio djece u stanovništvu je približno jednak u svim analiziranim zemljama te iznosi od 22,1% do 23,5%, s iznimkom Njemačke, gdje je udio nešto niži. Međutim, udio mlađih uzdržanih punoljetnih osoba s kreće u rasponu od 10,1% do 24,9%. S obzirom na gore spomenute razlike u plaćama i medijalnom dohotku monetarni iznosi potpora nisu usporedivi među zemljama, ali može se uočiti razlike u udjelima potpore za djecu u raspoloživom dohotku. Udjel potpore je najniži u Grčkoj (1,8%), a najviši u Ujedinjenoj Kraljevini (3,9%). Struktura potpore se razlikuje po zemljama: u Hrvatskoj je najveći prosječan iznos potpore od poreznih olakšica za djecu, dok takvog oblika potpore, kako je ona definirana u ovom radu po zemljama, uopće nema u Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini. U svim je zemljama gotovo zanemariv prosječan iznos potpore ostvaren od socijalne pomoći po stanovniku, ali ipak važnog udjela u potpori za djecu prikazano analizom hipotetskih kućanstava.

Usporedba ukupnih proračunskih izdataka na potporu za djecu od poreznih olakšica, novčanih naknada za djecu tu sustava socijalne pomoći otkriva kako u Hrvatskoj izdatci na mlađe punoljetne uzdržavane osobe imaju najveći udio u ukupnim izdatcima na djecu (mlađu od 26 godina) od svih analiziranih zemalja.²⁰

²⁰ Postotci su izračunati na sljedeći način: uz provedenu analizu za djecu mlađu od 26 godina (analiza A), napravljena je i analiza za djecu mlađu od 18 godina (analiza B). Od ukupnih izdataka na potpore za djecu iz analize A oduzeti su izdatci na potpore za djecu iz analize B. Dobivena razlika predstavlja izdatke za potpore za mlađe uzdržavane punoljetne osobe, te je u tablici prikazan njihov udio u ukupnim izdatcima za djecu i mlađe uzdržavane osobe (iz analize A).

Tablica 13. Komparativna i deskriptivna analiza novčanih pokazatelja sustava potpora za djecu te analiziranih uzoraka po zemljama, 2018.

	Republika Hrvatska	Slovačka Republika	Kraljevina Švedska	Helenska Republika	Savezna Republika Njemačka	Ujedinjena Kraljevina V. Britanije i Sj. Irske
<i>Devizni tečaj (nacionalna valuta / €)</i>	7,5	1	10,5	1	1	0,85
Prosječna mjesečna bruto plaća (u eurima)	1.126	1.157	3.323	1.459	3.377	3.527
Broj stanovnika (u tisućama)	4.105	5.237	9.800	10.630	80.466	63.900
Broj djece i mladih do 26 godina (u tisućama)	963	1.232	2.285	2.349	15.756	14.884
Broj djece mlađe od 18 godina (u tisućama)	723	964	2.024	1.842	13.001	13.377
Udio djece mlađe od 26 g. u ukupnom stanovništvu (%)	23,5	23,5	23,3	22,1	19,6	23,3
Udio mladih (18-25 godina) u ukupnom broju djece i mladih	24,9	21,7	11,4	21,6	17,5	10,1
Novčani pokazatelji (godišnji iznosi u eurima)						
Medijan ekvivalentnog raspoloživog dohotka	6.768	7.559	24.052	8.100	22.514	20.265
Raspoloživi dohodak po stanovniku	4.868	5.221	18.813	6.304	18.187	16.239
Pretpotporni dohodak po stanovniku	4.722	5.111	18.452	6.192	17.636	15.612
Potpورا od poreznih olakšica za djecu po stanovniku	94	40	0	9	88	0
Novčane naknade za djecu po stanovniku	49	63	324	105	426	577
Potpورا za djecu od socijalne pomoći po stanovniku	3	7	36	-1	35	49
Ukupna potpora za djecu po stanovniku	146	110	360	112	550	626
Udio ukupne potpore za djecu u raspoloživom dohotku (%)	3,0	2,1	1,9	1,8	3,0	3,9
Izdatci na uzdržavane mlade osobe (18 - 25 godina) (udio u ukupnim izdatcima na novčane naknade i porezne olakšice za djecu, %)	18,0	10,6	3,5	10,7	11,3	1,0

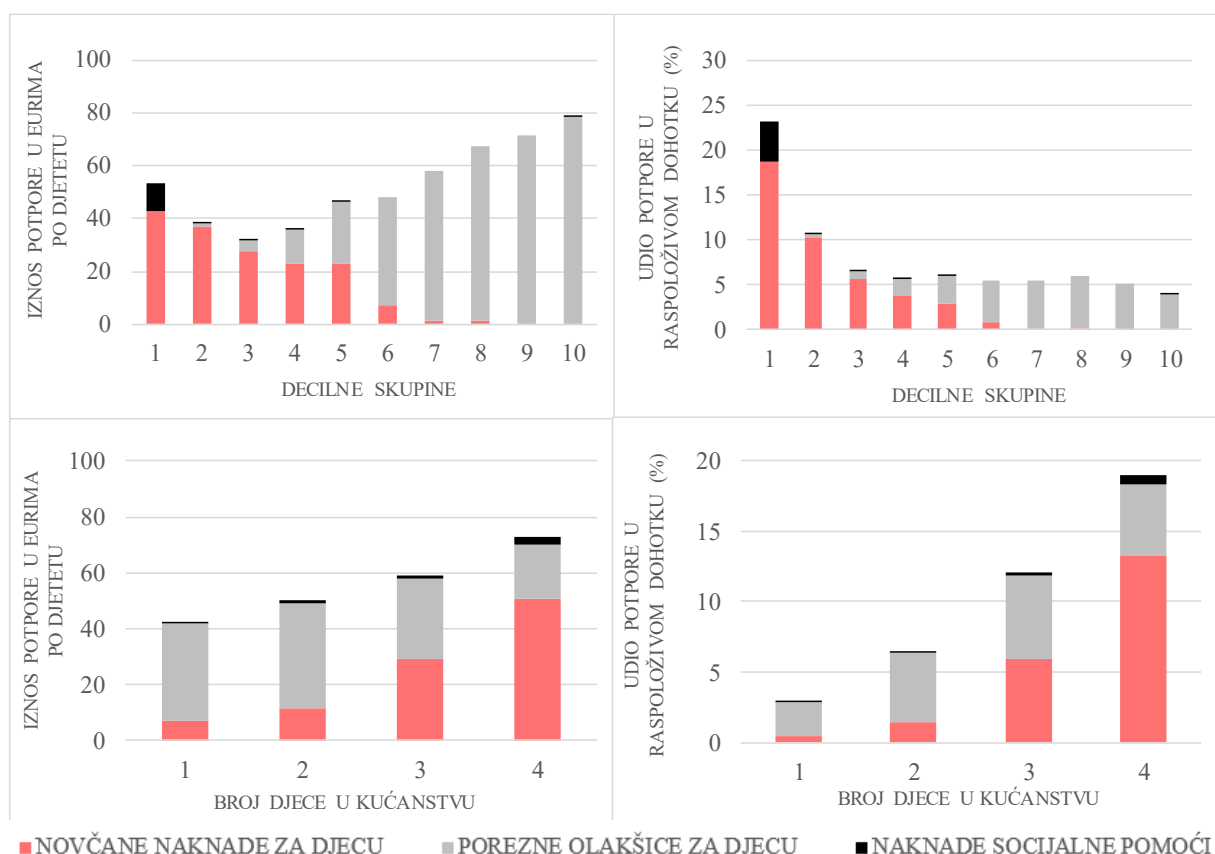
Izvor: Izrada autorice

U nastavku rada detaljnije se analizira distribucija potpore za djecu, kao i njena struktura po dohodovnim skupinama, ali za kućanstva s različitim brojem djece za svaku zemlju.

4.3.1. Strukturna analiza i analiza po dohodovnim skupinama ostvarenih potpora za djecu

Slika 8. prikazuje strukturu potpore za djecu po decilnim skupinama te broju djece za kućanstva s djecom na mjesečnoj razini u **Hrvatskoj** 2018. Analizira se novčana naknada za djecu – doplatak za djecu (s pronatalitetnim dodatkom), porezna olakšica je porezni odbitak za djecu, a naknade socijalne pomoći koju su obuhvaćene analizom su ZMN i naknada za ugroženog kupca energenata.

U gornjem lijevom kutu slike 8. prikazana je distribucija potpore po dohodovnim skupinama i uočava se njen relativno visok iznos za najnižu dohodovnu skupinu, potpora zatim pada do treće decilne skupine te raste do desete. Relativno, udio potpore u raspoloživom dohotku kućanstava, prikazan u gornjem desnom dijelu slike 8., opada značajno od prve do treće decilne skupine te se potom kreće oko 5% za sve ostale decilne skupine. Kretanje iznosa potpore za djecu po decilnim skupinama nalik je analizi prikazanoj za hipotetska kućanstva.

Slika 8. Republika Hrvatska – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava.

Dominantnu važnost za kućanstva s najnižim dohodcima ima doplatka za djecu, koji gotovo iščezava od šeste decilne skupine te kućanstva u višim decilnim skupinama primaju vrlo značajnu potporu za djecu od poreznog odbitka, a ostvareni iznos potpore premašuje onaj u nižim decilnim skupinama.

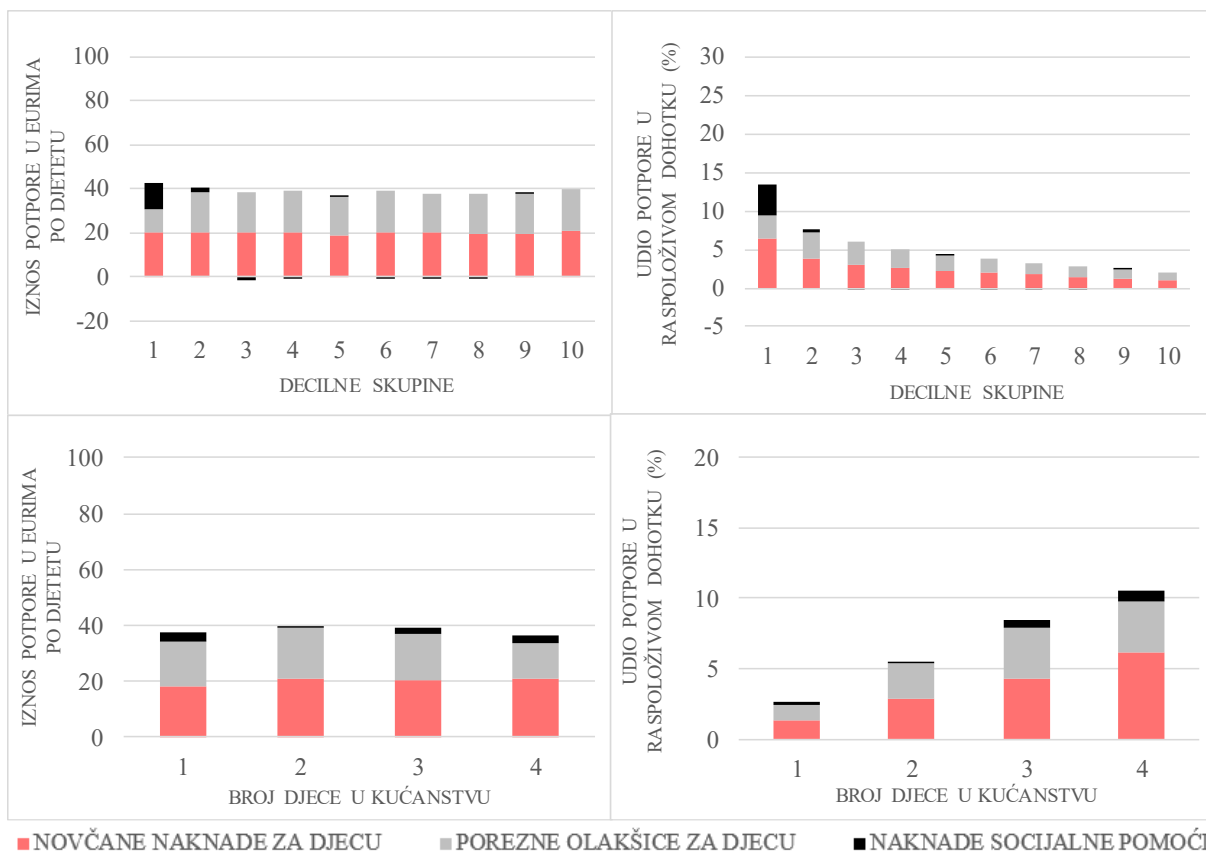
Ako se promatraju kućanstva s različitim broje djece, uočava se značajno povećanje potpore po djetetu sa svakim dodatnim sljedećim djetetom, te sve veći udio doplatka za djecu, ali i naknada socijalne pomoći. Razlog tome je, između ostalog, i pronatalitetni dodatak u okviru doplatka za djecu koji pruža značajne dodatne iznose kućanstvima s troje ili više djece. Tako kućanstvo s četvero djece prima gotovo dvostruko veću potporu po djetetu od kućanstva s jednim djetetom.

Slika 9. prikazuje rezultate za **Slovačku**. Analizirana novčana naknada za djecu je doplatka za djecu, a porezna olakšica je umanjjenje poreza (s povratom) te je analizom obuhvaćena simulirana naknada socijalne pomoći.

Distribucija potpore za djecu je gotovo jednaka po dohodovnim skupinama, te iznosi prosječno oko 40 eura po djetetu, a prikazana je u gornjem lijevom kutu slike 9. U prvoj decilnoj skupini uočava se dominantan udio novčanih naknada za djecu, značajan udio naknade socijalne pomoći te najmanji udio poreznih olakšica za djecu. Naknade socijalne pomoći su, kao i u većini zemalja, namijenjene najsiromašnijima, a pravo na umanjjenje poreza imaju kućanstva čiji primitci prelaze iznos šest minimalnih plaća godišnje. Takvim instrumentom se također potiče roditelje na rad. Na slici se u određenim decilnim skupinama može uočiti negativan iznos potpore od naknada socijalne pomoći, koji je posljedica obuhvata roditeljske naknade dohodovnim cenzusom.²¹ Udio potpora za djecu u raspoloživom dohotku, prikazan u gornjem desnom kutu slike 9., opada s porastom dohotka jer iznos potpore ne prati porast dohotka.

U donjem dijelu slike 9., prikazani su rezultati analize za kućanstva s različitim broje djece. Iznos potpore po djetetu se ne mijenja značajno s porastom broja djece, kao niti struktura potpore. Udio potpore u raspoloživom dohotku raste s brojem djece u kućanstvu te dostiže vrijednost oko 10% za četvero djece.

²¹ Kada se provodi simulacija skupa podataka bez djece, roditelji ostaju bez roditeljskih potpora te stoga ostvaruju pravo na veći iznos socijalne pomoći u usporedbi s kućanstvom u kojem se nalazi novorođenče i roditelji primaju roditeljsku naknadu. Negativni iznos ne znači da roditelji vraćaju iznos socijalne pomoći, nego samo da primaju manji iznos nego u protučinjeničnom scenariju bez djece.

■ NOVČANE NAKNADE ZA DJECU ■ POREZNE OLAKŠICE ZA DJECU ■ NAKNADE SOCIJALNE POMOĆI
Slika 9. Slovačka Republika– struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.

Izvor: Izrada autorice

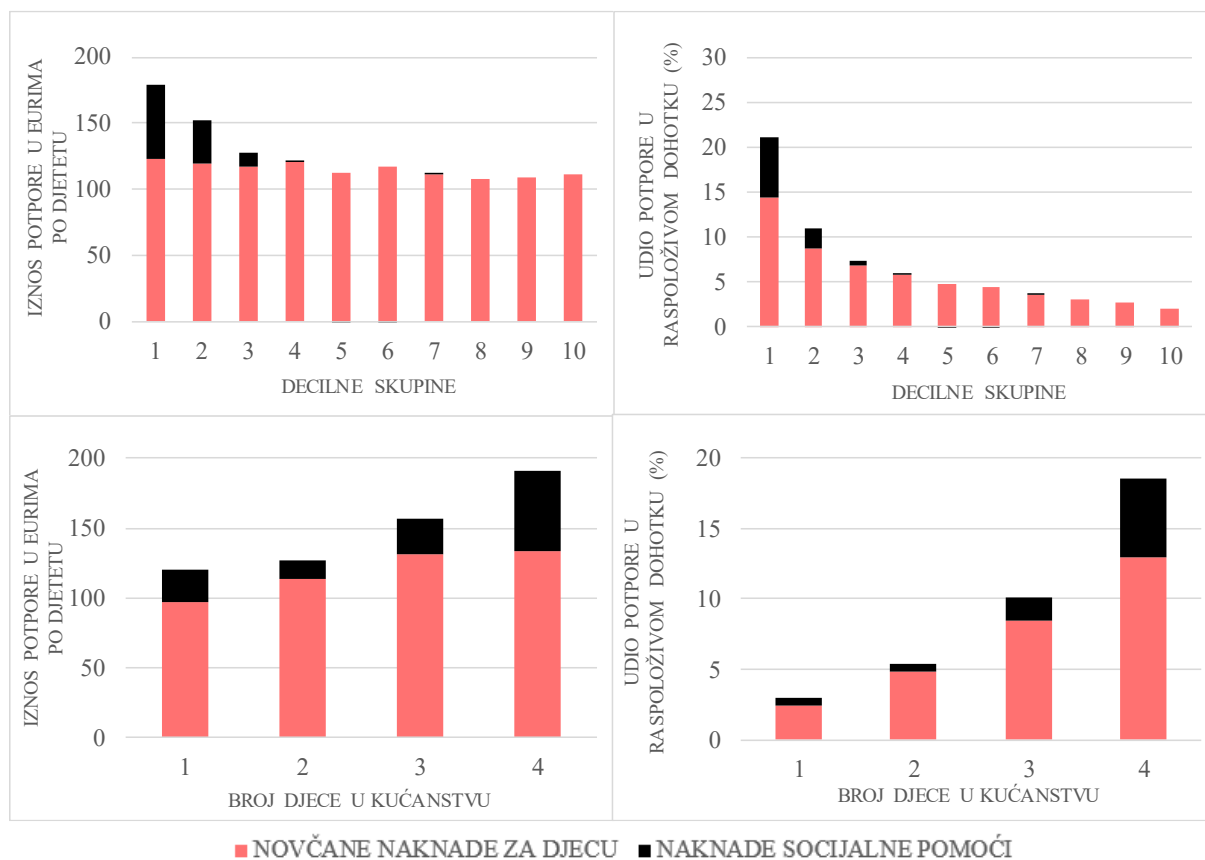
Napomena: Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava.

Slika 10. prikazuje strukturu potpore za djecu po decilnim skupinama te broju za kućanstva s različitim brojem djece na mjesečnoj razini za 2018. godinu u Švedskoj. Analizirane su novčana naknada za djecu te simulirana naknada socijalne pomoći i naknada za troškove stanovanja.

U gornjem lijevom kutu slike 10. prikazana je distribucija potpore po djetetu po decilnim skupinama. Potpora od naknade za djecu je ujednačena po decilnim skupinama i namijenjena je svoj djeci te je vodeći instrument sustava potpore za djecu. Kućanstva s nižim dohodcima ostvaruju i značajnu potporu od naknada socijalne pomoći. Slično kao i u Slovačkoj, s porastom dohotka opada udio potpore za djecu u raspoloživom dohotku.

Usporedba kućanstava s različitim brojem djece u donjem dijelu slike 10. otkriva porast potpora sa svakim sljedećim djetetom jer je novčana naknada za djecu oblikovana tako da sadrži i

dotatak za veliku obitelj. Značajan je porast i naknada socijalne pomoći, najviše primjetan za kućanstva s četvero djece.

Slika 10. Kraljevina Švedska – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.

Izvor: Izrada autorice

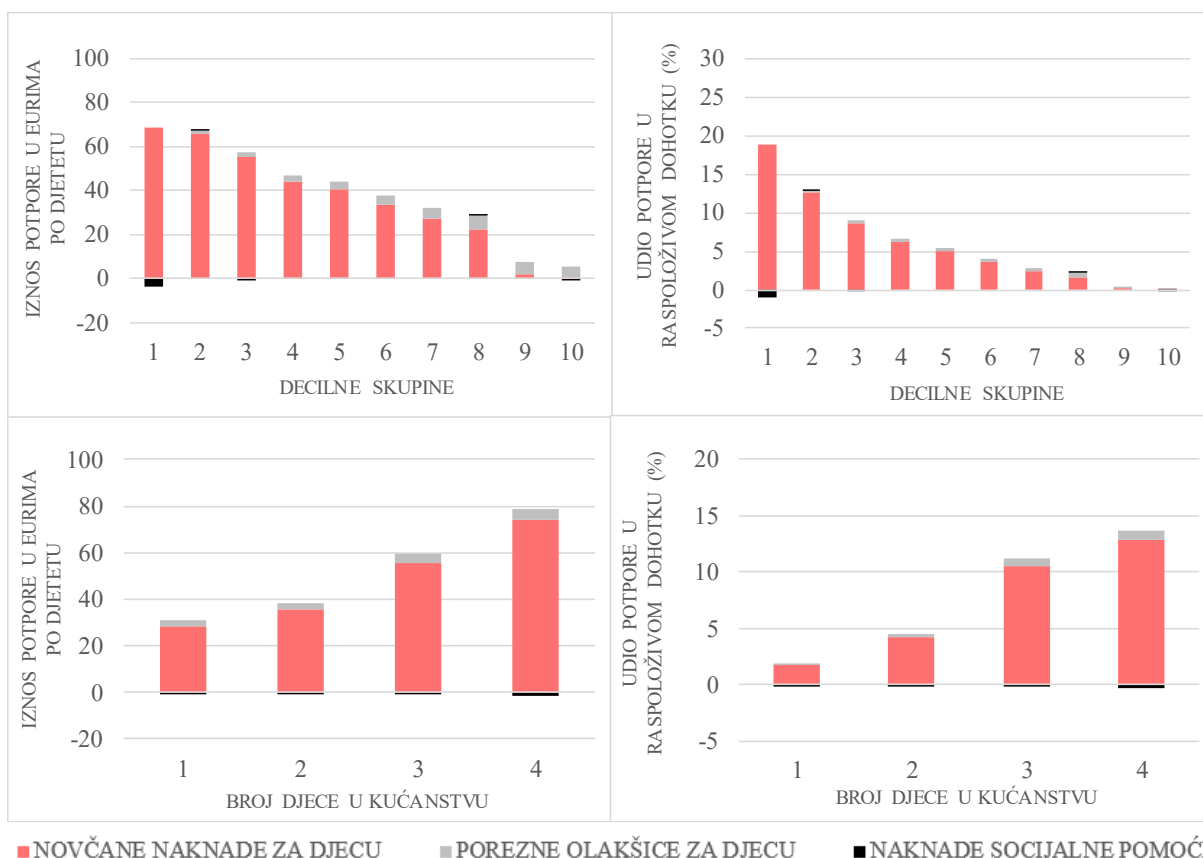
Napomena: Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava.

Slika 11. prikazuje rezultate za **Grčku**. Analizirana je novčana naknada za djecu, porezna olakšica obuhvaća umanjenje poreza za obitelji s djecom, te je od naknada socijalne pomoći simuliran zajamčeni minimalni dohodak.

Za razliku od dosad analiziranih zemalja, u Grčkoj ukupna potpora za djecu konstantno pada s porastom dohotka, kako je prikazano u gornjem dijelu slike 11. Grčki sustav primarno pruža kućanstvima novčanu potporu za djecu. Dominantan je udio novčane naknade za djecu u svim decilnim skupinama osim u devetoj i desetoj, u kojima je zamjetan skromni doprinos od umanjenja poreza na dohodak iz radnog odnosa za kućanstva s djecom. Slično kao i u Slovačkoj, vidljiv je negativan iznos potpore od socijalne pomoći, čemu je razlog obuhvat

novčane naknade za djecu dohodovnim cenzusom. Potpora za djecu je, za razliku od univerzalnog švedskog sustava, najviša za kućanstva s djecom s nižim dohodcima.

Na donjem dijelu slike 11. prikazana je struktura potpore za djecu ovisno o broju djece u kućanstvu. S porastom broja djece u kućanstvu povećava se i iznos potpore po djetetu uzrokovan rastom novčane naknade za djecu koja sadrži dodatak za velike obitelji (uvećani iznos naknade za treće i svako sljedeće dijete).

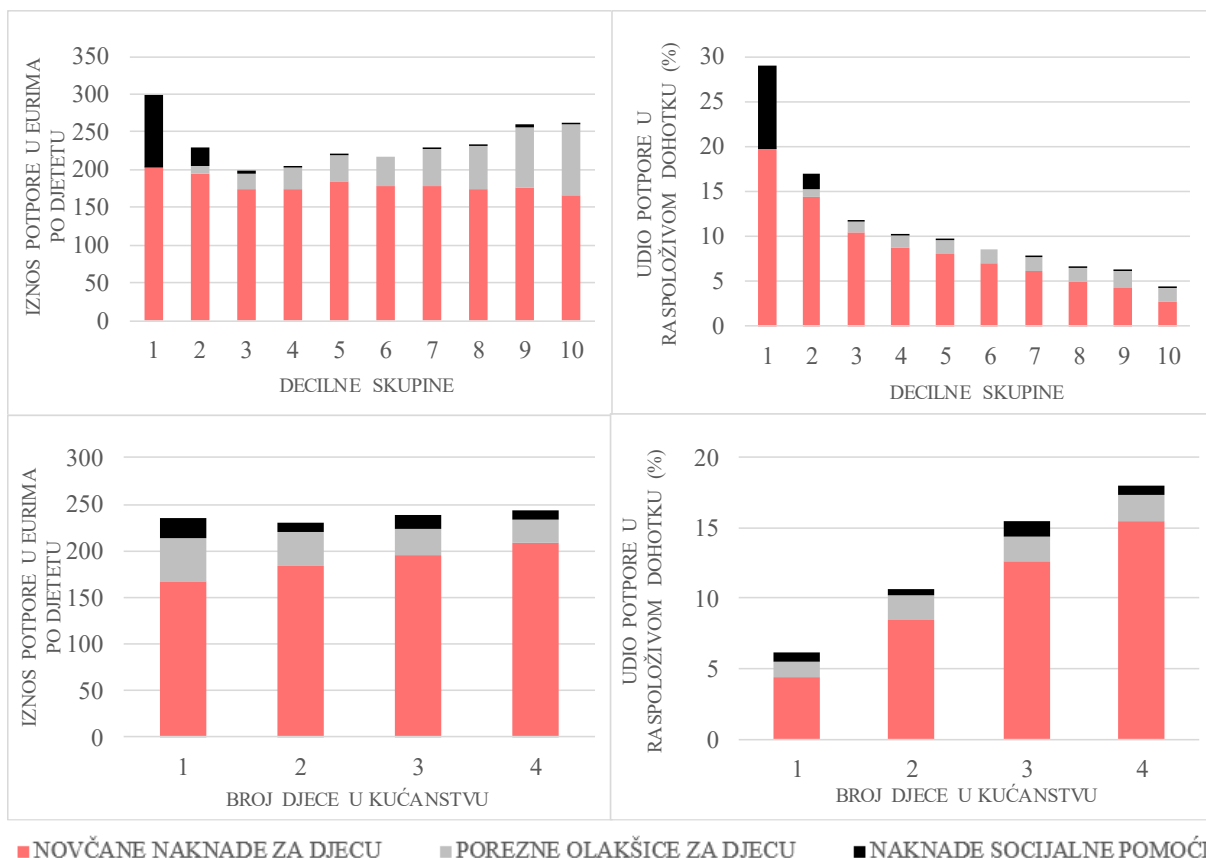

Slika 11. Helenska Republika – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesечно), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava.

Slika 12. prikazuje rezultate za **Njemačku**. Novčane naknade za djecu obuhvaćaju doplatak za djecu, dodatni doplatak za djecu i naknadu za obrazovanje, porezne olakšice čine odbitak za djecu te odbitak za troškove skrbi i brige za djecu, a analizira se i skup naknada socijalne pomoći.

Slika 12. Savezna Republika Njemačka – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.

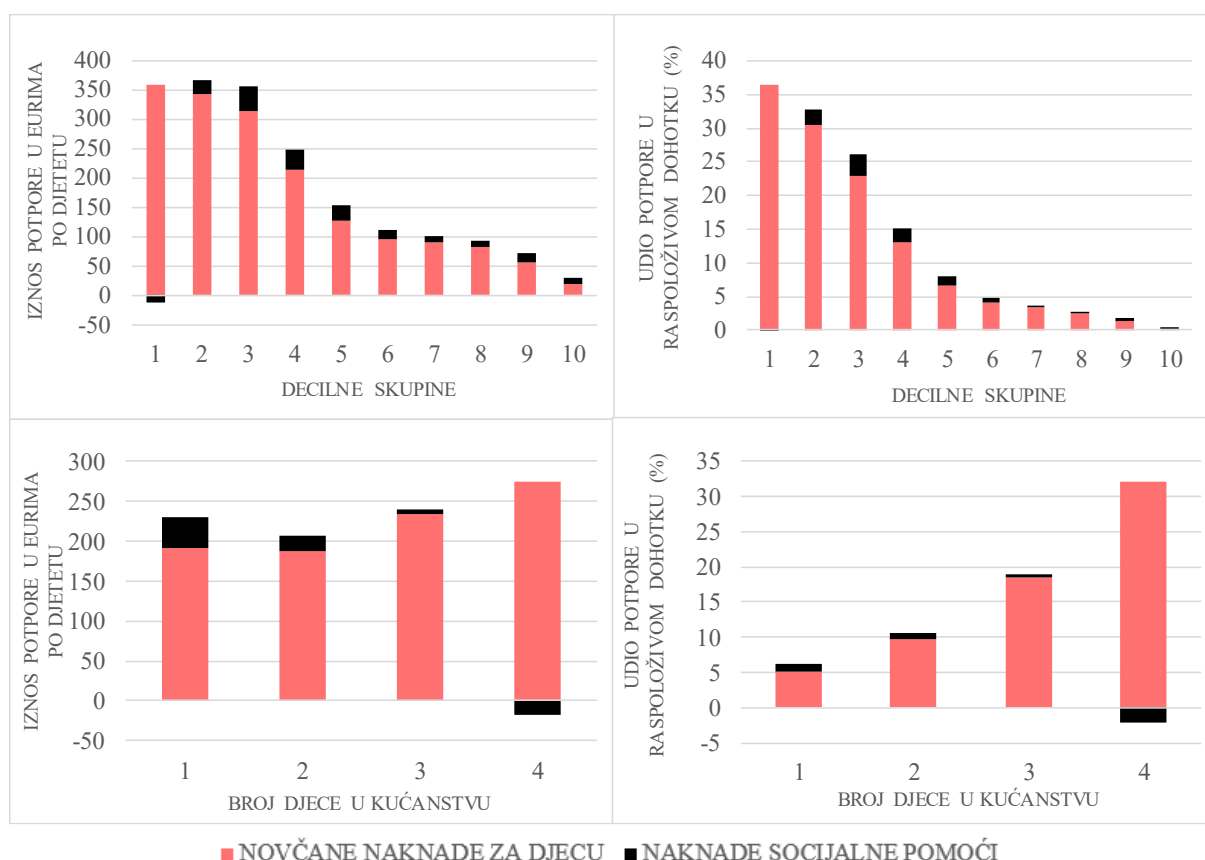
Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava.

Struktura i distribucija potpore za djecu po decilnim skupinama prikazana je u gornjem dijelu slike 12. Uočava se kombinacija potpore od novčanih naknada za djecu i poreznih olakšica, a u prvoj decilnoj skupini i značajne potpore od naknada za socijalnu pomoć. Zbog načina simuliranja naknada u EUROMOD-u na grafu se ne može uočiti u kojoj decilnoj skupini prevladava udio korisnika koji prima odbitak za djecu, umjesto doplatka za djecu, no nije pogrešno pretpostaviti kako su to kućanstva značajno iznad medijana, u najvišim decilima. Osim odbitka za djecu, već i u nižim decilnim skupinama kućanstva ostvaruju potporu od odbitka za troškove brige i skrbi za djecu. Iznos ukupne potpore za djecu postupno raste s dohotkom, zbog karakteristika fiskalnog instrumenta poreznog odbitka. Dobiveni oblik distribucije sličan je hrvatskom sustavu, ali uz puno manje izraženu razliku između decilnih skupina s najnižom i najvišom potporom. Udio potpore u raspoloživom dohotku po decilnim skupinama bilježi postupni pad, a kućanstva u najnižim decilnim skupinama ostvaruju značajan iznos potpore od naknada socijalne pomoći.

U donjem dijelu slike 12. prikazana je struktura i iznos potpore za kućanstva s različitim brojem djece. Njemačka kućanstvima s više djece pruža minimalno uvećani iznos doplatka za djecu pa je iznos potpore po djetetu gotovo nepromijenjen za kućanstva s više djece.

Slika 13. prikazuje rezultate za **Ujedinjenu Kraljevinu**. Novčane naknade za djecu obuhvaćaju doplatak za djecu i umanjenje poreza za djecu (CTC), te se analizira i skup naknada socijalne pomoći, koji uključuje ograničenje naknada.

Slika 13. Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava.

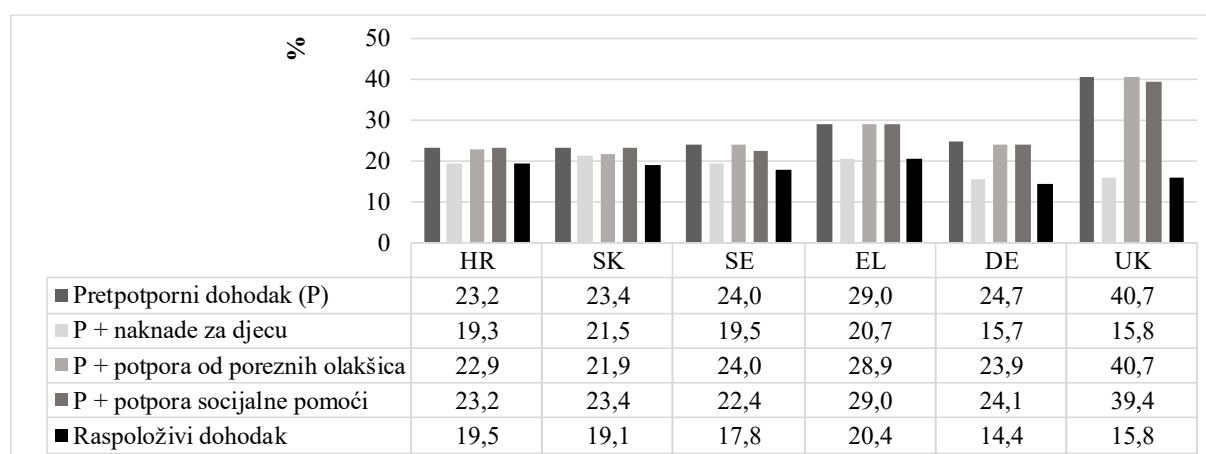
U gornjem dijelu slike 13. prikazana je distribucije potpore po decilnim skupinama. Osnova potpore su naknada za djecu i CTC. Distribucija nalikuje grčkom sustavu, odnosno ukupni iznos potpore opada s porastom dohotka, a potpora je izraženo koncentrirana u nižim decilnim skupinama. Potpora od naknada socijalne pomoći je u skromnim iznosima prisutna u svim decilnim skupinama, a u prvom je zbog ograničenja naknada iznos negativan, tj. kućanstva s

djecom zbog obuhvata novčanih naknada za djecu ograničenjem naknada primaju niži iznos socijalne pomoći od jednakih (protučinjeničnih) kućanstava bez djece.

Usporedba iznosa potpore po djetetu, prikazana u donjem dijelu slike 13., pokazuje porast potpore po djetetu za kućanstva s troje ili više djece, iako sustav naknada Ujedinjene Kraljevine ne sadrži dodatke za velike obitelji. Razlozi tome su da kućanstva s više djece imaju niže ekvivalentne dohotke te je veći broj takvih kućanstava u nižim decilnim skupinama.

4.3.2. Učinci potpora za djecu na siromaštvo djece i dohodovnu nejednakost

Iako se određeni zaključci o utjecaju sustava potpora na siromaštvo i nejednakost mogu donijeti samo na temelju analize distribucije potpore ovisno o dohotku, precizni izračuni pomoću široko prihvaćenih pokazatelja se jedini mogu koristiti u ispitivanju postavljenih hipoteza.

Slika 14. Stopa siromaštva djece (FGT $\alpha=0$) u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

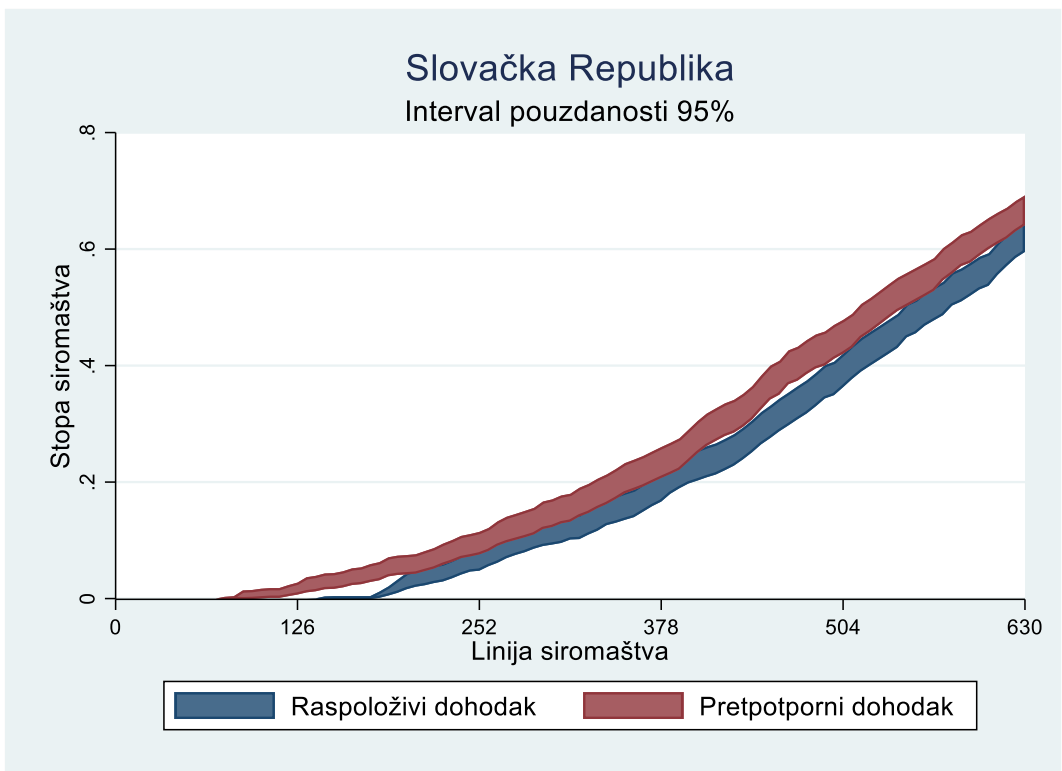
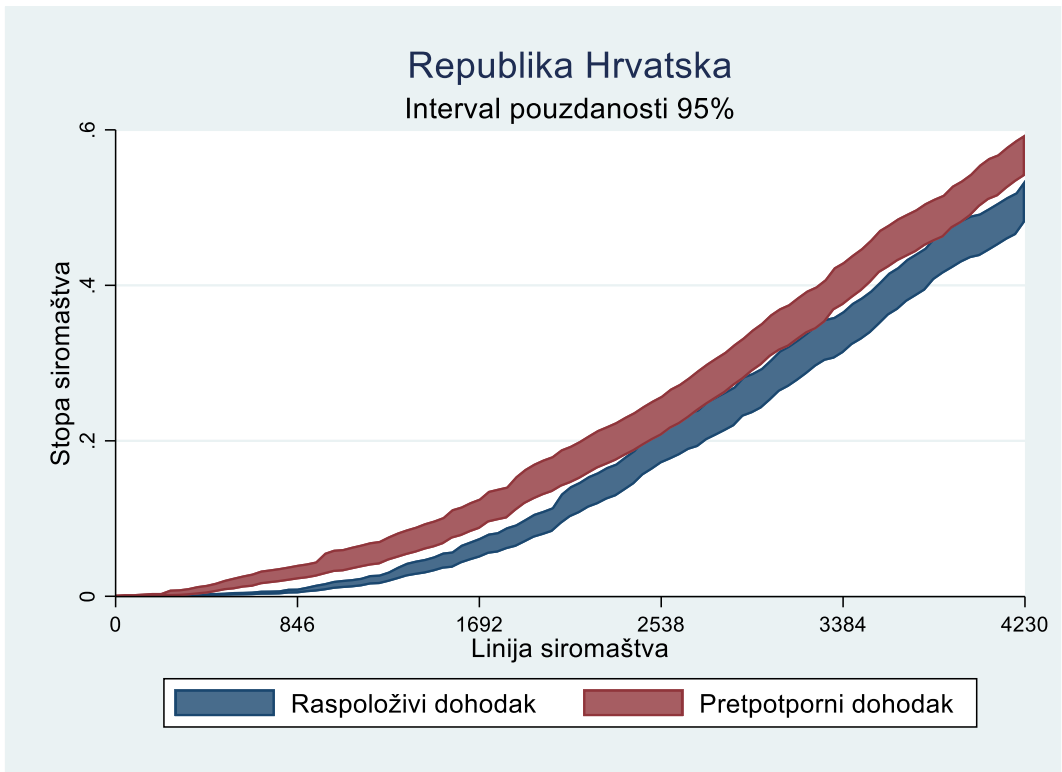
Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku. HR označava Republiku Hrvatsku, SK Slovačku Republiku, SE Kraljevinu Švedsku, EL Helensku Republiku, DE Saveznu Republiku Njemačku i UK Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske. P + potpora za djecu označava kako se mijenja stopa siromaštva dodavanjem pojedinog elementa potpore za djecu na pretpotporni dohodak.

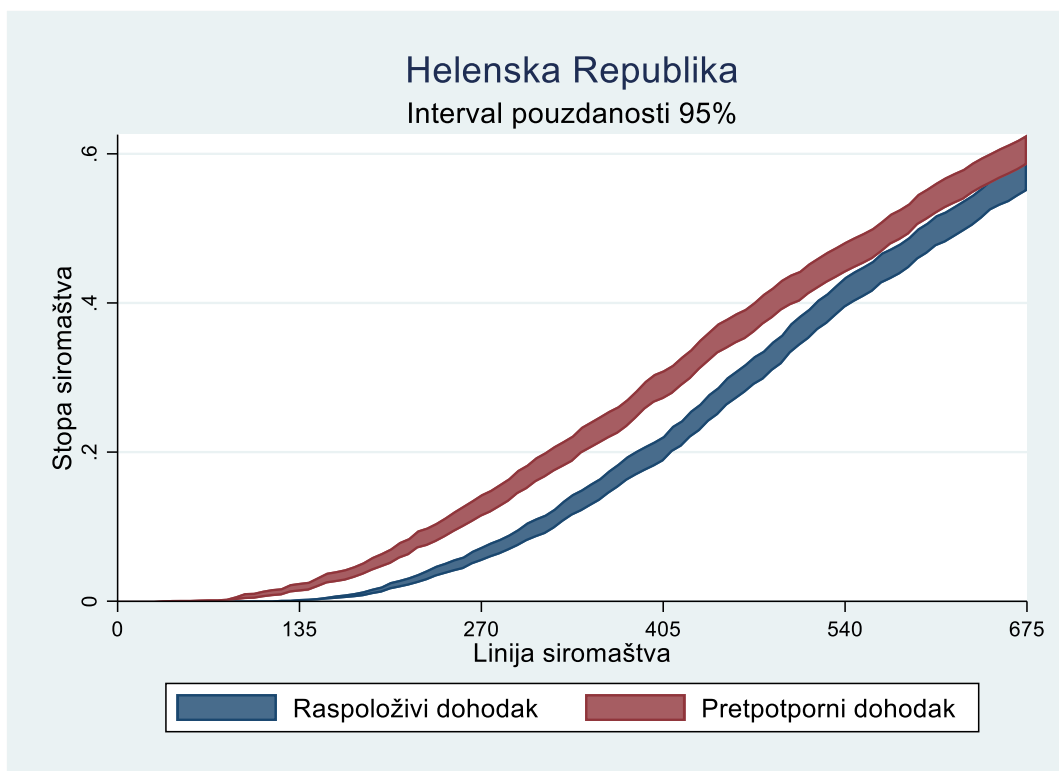
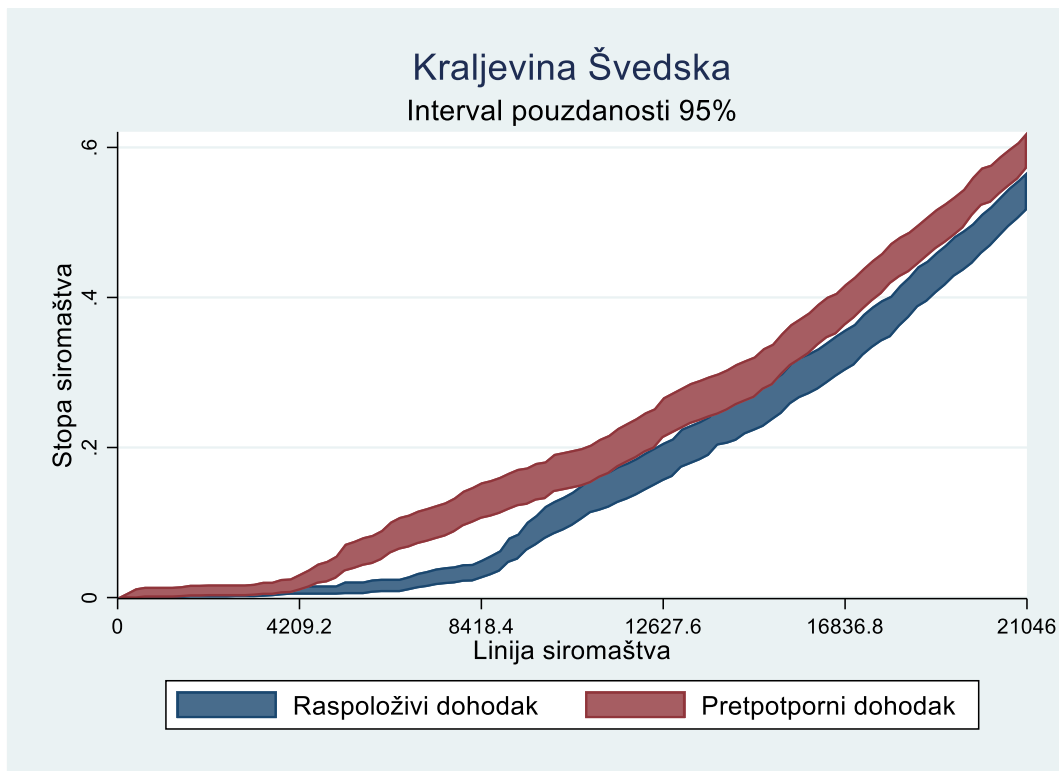
Slika 14. prikazuje **stopu siromaštva** (FGT pokazatelj za $\alpha=0$) djece u Hrvatskoj i odabranim zemljama za liniju siromaštva od 60% medijana raspoloživog dohotka. Stope siromaštva za raspoloživi dohodak se kreću od 14,4% u Njemačkoj do 20,4% u Grčkoj, a za pretpotporne dohotke one iznose od 23,2% u Hrvatskoj do 40,7% u Ujedinjenoj Kraljevini. Usporedbom razlika između stopa siromaštva za raspoloživi i pretpotporni dohodak može se zaključiti da Hrvatska ostvaruje najmanje smanjenje siromaštva od analiziranih zemalja sustavom potpora

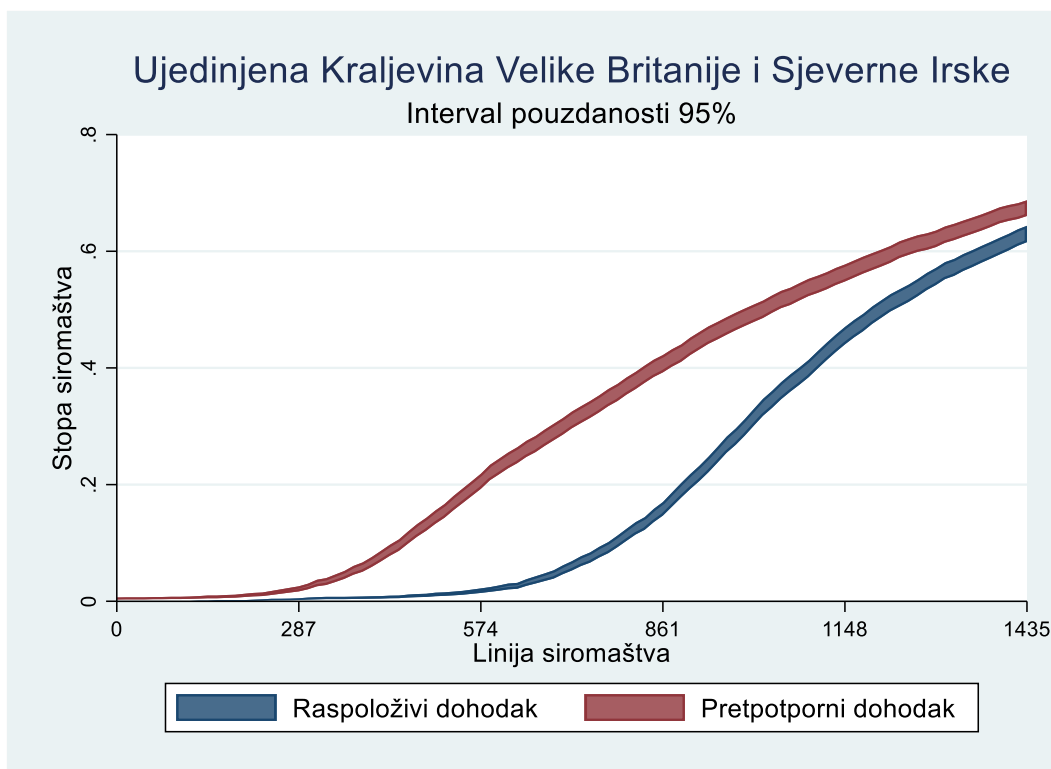
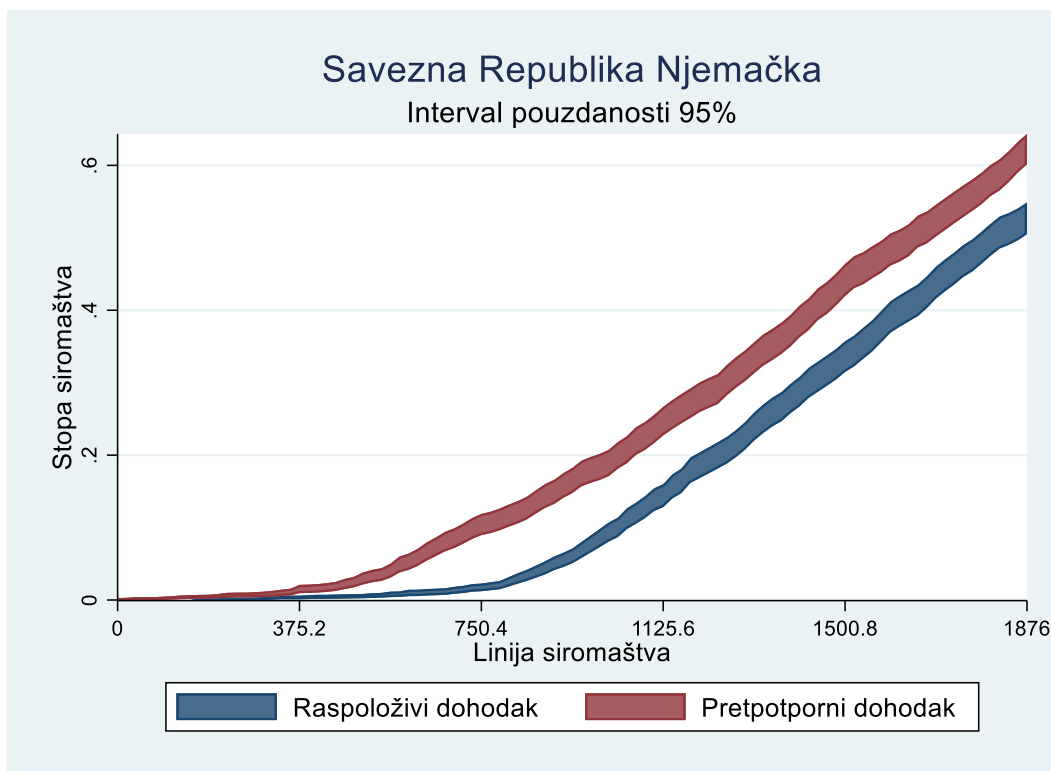
za djecu. Također se pokazuje da je siromaštvo mjereno raspoloživim dohotkom drugo najviše od analiziranih zemalja.

Slika 15. prikazuje **krivulje stope siromaštva** za analizirane zemlje. Krivulje ilustriraju kako se porastom relativne linije siromaštva u odnosu na medijalni raspoloživi (ekvivalentni) dohodak kreće intervalna procjena stope siromaštva djece. Za analizu značajnosti učinaka sustava potpora za djecu koristi se intervalna procjena stope siromaštva, na razini pouzdanosti 95%. Slika prikazuje stope siromaštva za raspoloživi i pretpotporni dohodak jer udaljenost tih linija prikazuje utjecaj potpora za djecu na siromaštvo djece. U skladu sa slikom 14., uočava se najveći utjecaj potpora na smanjenje siromaštva djece u Ujedinjenoj Kraljevini i Njemačkoj. U većini zemalja je pri liniji siromaštva od 100% medijalnog raspoloživog dohotka oko 50% - 60% djece siromašno što je i očekivano s obzirom na svojstva medijalnog dohotka.

Kretanje stopa siromaštva, za oba dohodovna koncepta, pretežno je konveksnog oblika u zemljama, što znači da porastom linije siromaštva, očekivano, ubrzavajuće raste i stopa siromaštva djece. U većini se zemalja, a osobito u Njemačkoj i Ujedinjenoj Kraljevini, najveće smanjenje siromaštva, tj. najveći razmak između linija, postiže pri nižim linijama siromaštva. To je posljedica djelovanja naknada socijalne pomoći i izdašnjih iznosa novčanih naknada za djecu kućanstvima s nižim dohodcima u većini zemalja.

Slika 15. Interval pouzdanosti stopa siromaštva djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

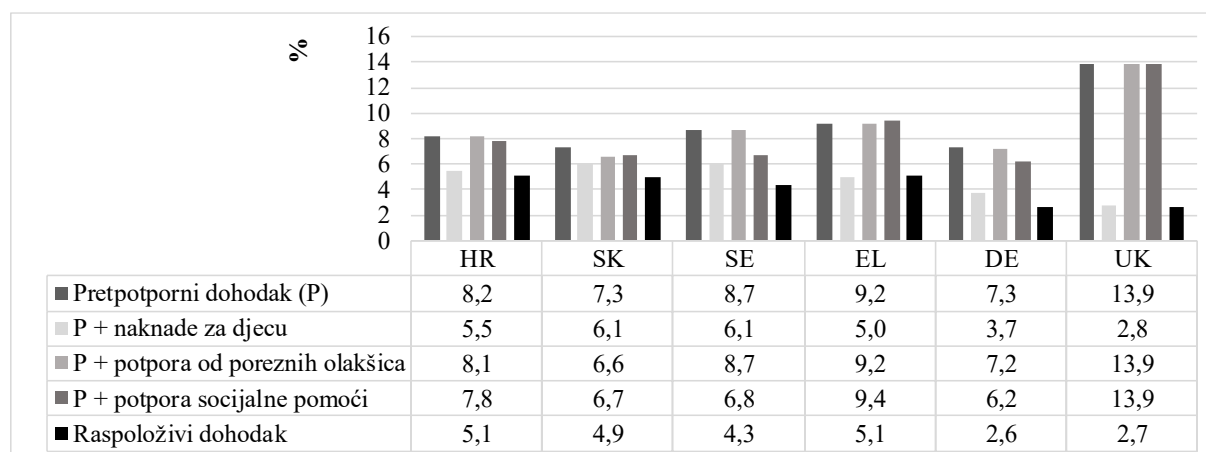
Izvor: Izrada autorice pomoću paketa DASP.

Napomena: Linija siromaštva označena na apscisi je jednaka 20%, 40%, 60%, 80% i 100% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku.

Ako se promatra **utjecaj sastavnica potpore za djecu** u svim zemljama (slika 14.), u smanjenju siromaštva najuspješnije su novčane naknade za djecu. Porezne olakšice imaju najveći utjecaj u Slovačkoj i Njemačkoj, a naknade socijalne pomoći u Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini.

Na slikama 16. i 17. prikazani su **jaz i intenzitet siromaštva djece**. Hrvatska se izdvaja od analiziranih zemalja s najvišim vrijednostima stopa za raspoloživi dohodak. To je dijelom neočekivano, s obzirom na to da je doplatak za djecu oblikovan tako da je dostupan samo kućanstvima s niskim dohodcima. Slovačka je najmanje uspješna u smanjenju stopa jaza i intenziteta siromaštva: njihov sustav potpora za djecu nije izdašniji za kućanstva s nižim dohodcima te mu to nije jedna od osnovnih funkcija. Ujedinjena Kraljevina se posebno ističe uspješnošću smanjenja jaza i intenziteta siromaštva, što je posljedica izdašnih potpora najsiromašnijim kućanstvima.

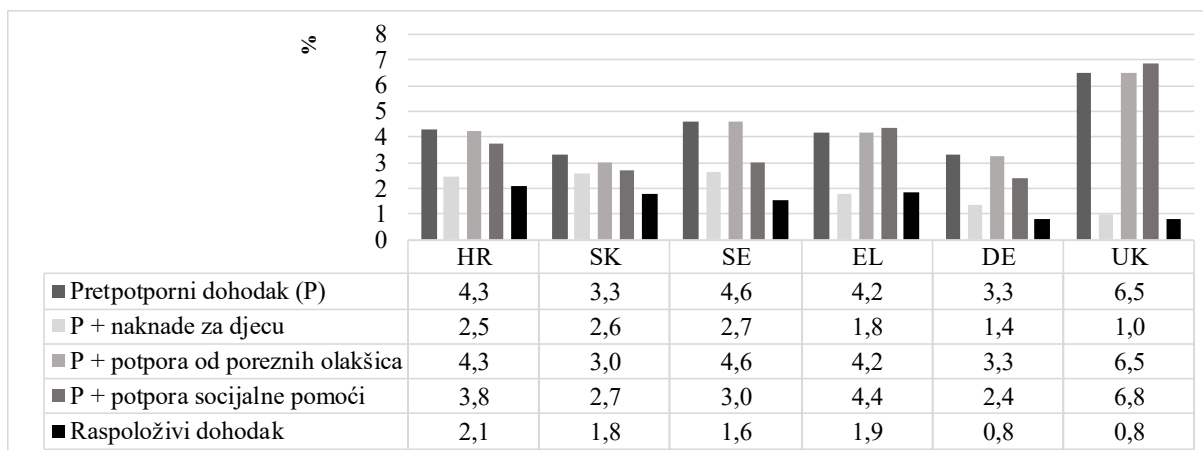
Stope jaza siromaštva se jasno održavaju na vrijednostima intenziteta siromaštva. Ako se analizira učinak pojedinih vrsta potpora za djecu, i dalje su najvažnije novčane naknade za djecu, a na važnosti dobivaju i naknade socijalne pomoći, koje su imale gotovo zanemariv učinak u smanjenju udjela siromašne djece u ukupnom broju djece (FGT $\alpha=0$). Porezne su olakšice u maloj mjeri učinkovite u Slovačkoj i Njemačkoj.

Slika 16. Jaz siromaštva djece (FGT $\alpha=1$) u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku. HR označava Republiku Hrvatsku, SK Slovačku Republiku, SE Kraljevinu Švedsku, EL Helensku Republiku, DE Saveznu Republiku Njemačku i UK Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Slika 17. Intenzitet siromaštva djece (FGT $\alpha=2$) u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

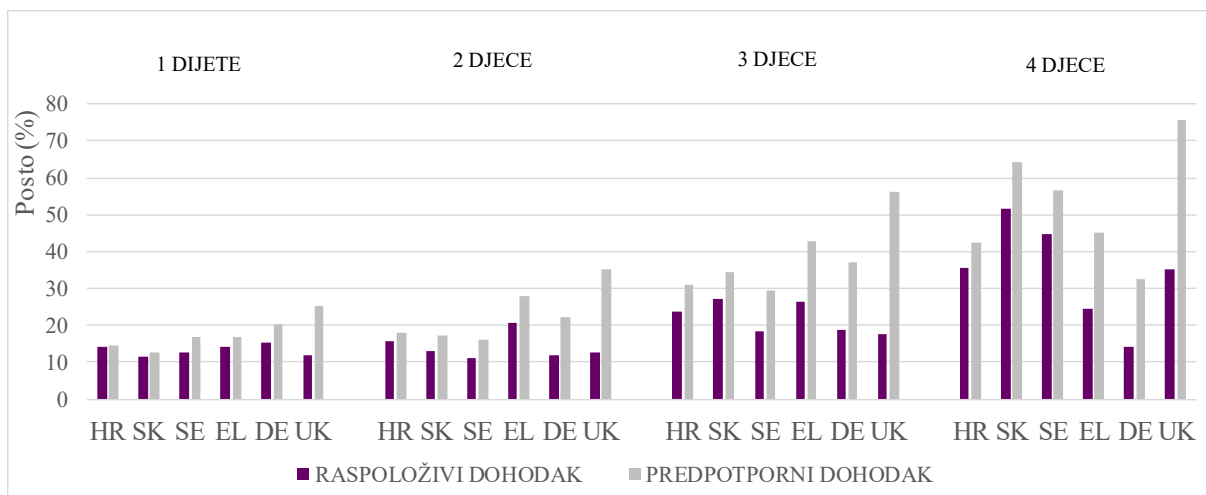
Izvor: Izrada autorice

Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku. HR označava Republiku Hrvatsku, SK Slovačku Republiku, SE Kraljevinu Švedsku, EL Helensku Republiku, DE Saveznu Republiku Njemačku i UK Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Analiza **siromaštva u kućanstvima s različitim brojem djece** prikazana je na slikama 18. - 20. Na slikama se jasno uočava da kućanstva s četvero djece ostvaruju najviše stope siromaštva mjerena trima pokazateljima, a Ujedinjena Kraljevina ostvaruje najveće umanjene siromaštva za sva kućanstva, neovisno o broju djece.

Mjerenom stopom siromaštva (FGT $\alpha=0$), Njemačka i Ujedinjena Kraljevina ostvaruju najveće smanjenje siromaštva djece za sva kućanstva. Grčka postiže veće umanjene siromaštva djece za kućanstva s troje ili više djece, što je posljedica izdašnjih naknada za veće obitelji. Iako Hrvatska pruža pronatalitetni dodatak velikim obiteljima, obuhvat korisnika nije dovoljan za značajno umanjene stope siromaštva.

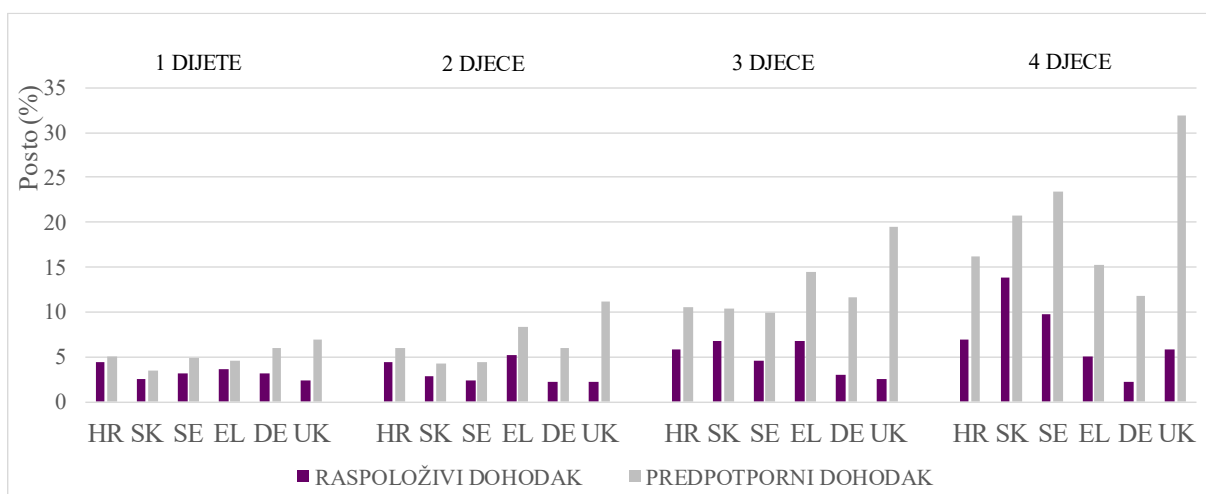
Jaz siromaštva otkriva uspješnost naknada s cenzusima koje su izdašnije kućanstvima s nižim dohodcima te se odražava u nižim stopama siromaštva ostvarenima u zemljama s takvim naknadama. Za Hrvatsku se primjećuje značajnije umanjene siromaštva mjereno ovim pokazateljem za kućanstva s troje ili više djece što znači da pronatalitetni dodatak uspješno obuhvaća kućanstva s najnižim dohodcima te ih dijelom približava pragu siromaštva. Intenzitet siromaštva prati jaz siromaštva.

Slika 18. Stopa siromaštva djece (FGT $\alpha=0$) za kućanstva s različitim brojem djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

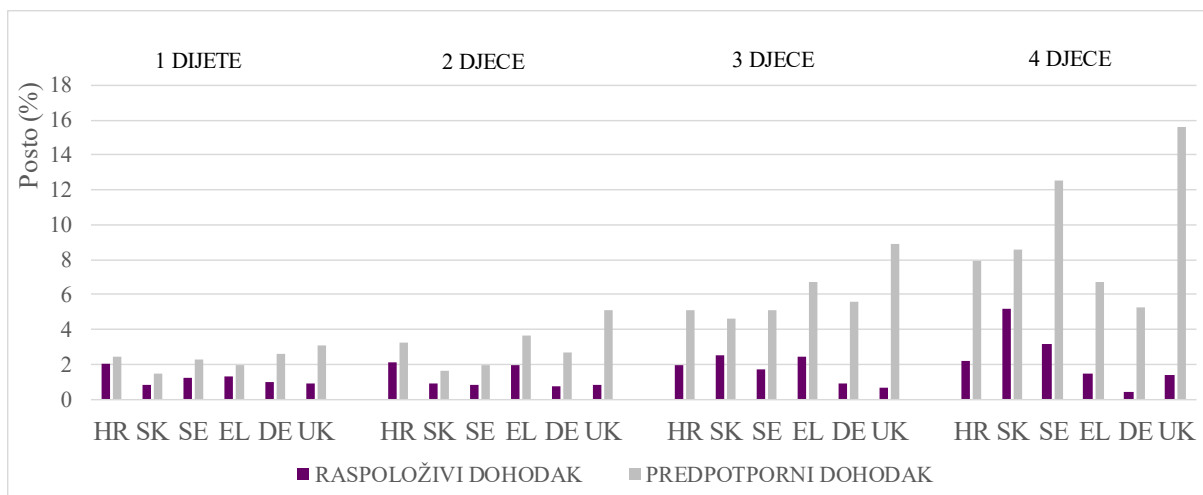
Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku. HR označava Republiku Hrvatsku, SK Slovačku Republiku, SE Kraljevinu Švedsku, EL Helensku Republiku, DE Saveznu Republiku Njemačku i UK Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Slika 19. Jaz siromaštva djece (FGT $\alpha=1$) za kućanstva s različitim brojem djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku. HR označava Republiku Hrvatsku, SK Slovačku Republiku, SE Kraljevinu Švedsku, EL Helensku Republiku, DE Saveznu Republiku Njemačku i UK Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

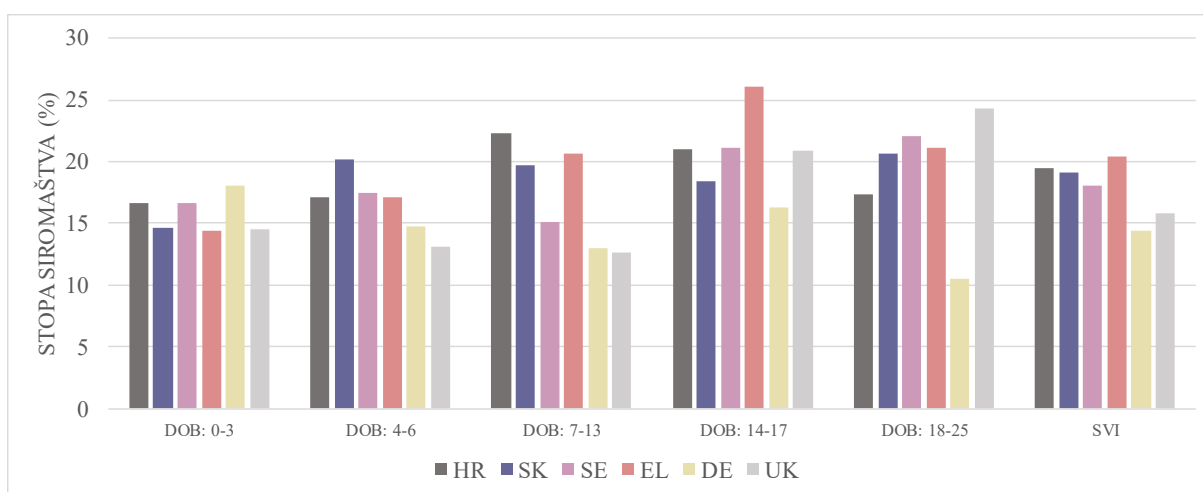

Slika 20. Intenzitet siromaštva djece (FGT $\alpha=2$) za kućanstva s različitim brojem djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku. HR označava Republiku Hrvatsku, SK Slovačku Republiku, SE Kraljevinu Švedsku, EL Helensku Republiku, DE Saveznu Republiku Njemačku i UK Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Siromaštvo djece mijenja se i s **dobi djece**. Njihove potrebe rastu starenjem, što se odražava i izjednačavanjem faktora ekvivalencije s odraslima u ljestvicama ekvivalencije za starije od 14 godina. Promjene potreba djece u analiziranim zemljama nisu reflektirane u analiziranim sustavima potpora za djecu te iznosi naknada socijalne zaštite i poreznih olakšica ne rastu s dobi djece.

Slika 21. Siromaštvo djece po dobnim skupinama mjereno raspoloživim dohotkom u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku. HR označava Republiku Hrvatsku, SK Slovačku Republiku, SE Kraljevinu Švedsku, EL Helensku Republiku, DE Saveznu Republiku Njemačku i UK Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Slika 21. prikazuje stopu siromaštva djece za analizirane zemlje, ovisno o njihovoj dobi, mjerenu raspoloživim dohotkom kućanstva. S obzirom na to da su stope siromaštva za svu djecu najviše u Hrvatskoj i Grčkoj, nije iznenađenje da su i u većini dobnih skupina upravo u tim zemljama najviše stope siromaštva. Osim Hrvatske i Grčke u skupini uzdržanih mlađih osoba (18-25 godina) dosta su visoke stope u Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini, što je posljedica njihovih niskih dobnih granica za primanje novčanih naknada za djecu, a dijelom je vidljivo i u dobnj skupini 14-17 godina. Prosječno, osim u Njemačkoj, stopa siromaštva blago raste ili se ne mijenja s dobi djece. Ali, analiza temeljena na potrošnji kućanstava bi pružila jasniju sliku o siromaštvu djece po dobi i poželjna je dopuna ovakvim istraživanjima.

Osim utjecaja sustava potpora za djecu na siromašnu populaciju kućanstava s djecom, potrebno je istražiti utjecaj i na cjelokupno stanovništvo, **analizom dohodovne nejednakosti**. Osim osnovne analize Ginijevog koeficijenta nejednakosti, **krivuljama i koeficijentima koncentracije** se može analizirati i **pravednost sustava potpora** za djecu te njihov utjecaj na dohodovnu nejednakost.

Tablica 14. Procjena Ginijevog koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Republika Hrvatska, 2018.

	Ginijev koef.	Standardna pogreška	Donja granica	Gornja granica	Usporedba s Y	
Predfiskalni dohodak	35,4	0,5	34,4	36,3		
Raspoloživi dohodak (Y)	29,8	0,4	29,1	30,5		
Y – naknade za djecu	30,6	0,4	29,8	31,3	0,8	***
Y – potpora socijalne pomoći	29,9	0,4	29,1	30,6	0,1	***
Y – potpora od poreznih olakšica za djecu	29,6	0,4	28,8	30,3	-0,2	***
Pretpotporni dohodak	30,5	0,4	29,7	31,2	0,7	***

Izvor: Izrada autorice

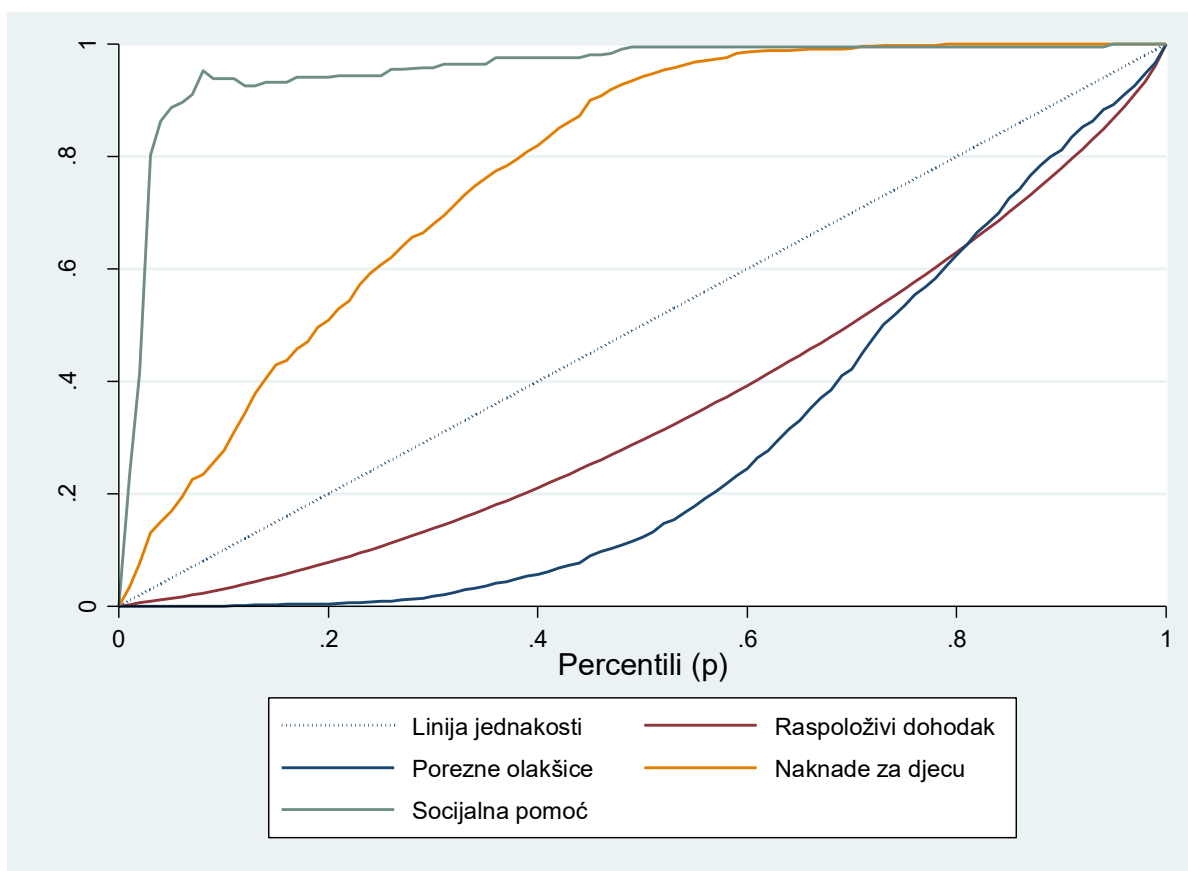
Napomena: Tablica prikazuje procjenu Ginijevog koeficijenta za raspoloživi dohodak te dohodak bez određenih instrumenata potpore za djecu kako bi istražio njihov utjecaj na dohodovnu nejednakost. * - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=10\%$, ** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=5\%$ te *** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=1\%$.

Tablica 14. prikazuje vrijednosti Ginijevog koeficijenta **dohodovne nejednakosti u Hrvatskoj** za različite dohodovne koncepte te utjecaj sastavnica potpore za djecu. Usporedba Ginijevih koeficijenata postfiskalnog i pretpotpornog dohotka ukazuje na uspješno i statistički značajno²² smanjenje nejednakosti koje ostvaruju potpore za djecu. Doplatka za djecu u većoj mjeri

²² Za Hrvatsku i ostale analizirane zemlje primjenom je statističkog paketa DASP (naredba *digini*) provjerena značajnost razlika pomoću dvostranog t-testa.

smanjuje dohodovnu nejednakost od potpore socijalne pomoći, a porezni odbitak za uzdržavanu djecu ima značajan regresivan učinak.

Krivulje koncentracije kao dopunska analiza dohodovne nejednakosti u Hrvatskoj prikazane su na slici 22. U skladu s analizom po decilnim skupinama otkrivaju da su naknade socijalne pomoći gotovo u potpunosti koncentrirane pri najnižim dohodcima te stoga više izravnavaju distribuciju raspoloživih dohodaka od doplatka za djecu, koji se također nalazi iznad linije jednakosti što znači da je više koncentriran u kućanstvima s nižim dohodcima. Koeficijent koncentracije potpore socijalne pomoći iznosi -91,8. S obzirom na dohodovni cenzus doplatka za djecu, očekivana je njegova progresivna distribucija (tj. veća zastupljenost u kućanstvima nižih dohodaka) što i potvrđuje koeficijent koncentracije vrijednosti -56,1. Porezne olakšice su izdašnije za kućanstva s višim dohodcima i nisu uopće prisutne u kućanstvima čiji su dohodci preniski za oporezivanje te stoga djeluju na povećanje dohodovne nejednakosti (Urban, 2017, 2019) i njihova se krivulja nalazi ispod linije jednakosti, a koeficijent koncentracije je veći od Ginijevog koeficijenta nejednakosti i iznosi 42,6.

Slika 22. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Republici Hrvatskoj, 2018.

Izvor: Izrada autorice pomoću paketa DASP

Napomena: Kućanstva su rangirana po ekvivalentnom predfiskalnom dohotku.

Tablica 15. prikazuje vrijednosti Ginijevog koeficijenta za različite dohodovne koncepte u **Slovačkoj**. Razlika u vrijednostima za pretpotporni dohodak i postfiskalni dohodak ukazuje također na značajan utjecaj potpora za djecu na smanjenje dohodovne nejednakosti. Umanjenje poreza za djecu ima veći utjecaj od socijalne pomoći za djecu na smanjenje dohodovne nejednakosti, a potpora od naknada za djecu najveći utjecaj.

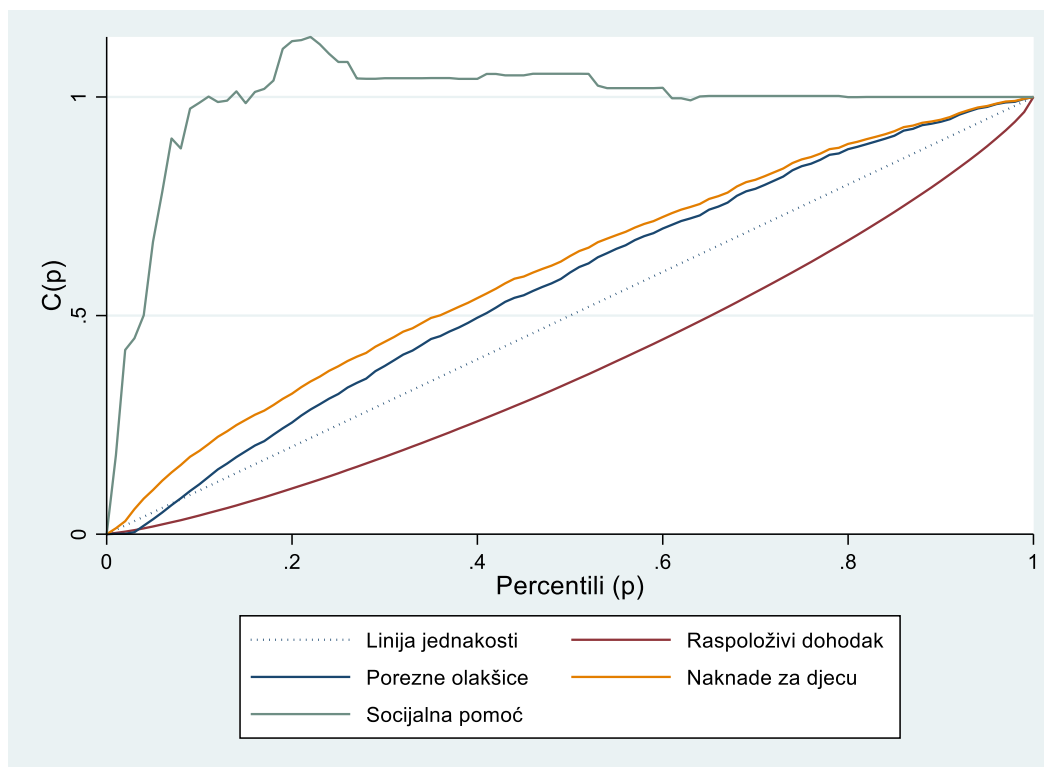
Tablica 15. Procjena Ginijevog koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Slovačka Republika, 2018.

	Ginijev koef.	Standardna pogreška	Donja granica	Gornja granica	Usporedba s Y	
Predfiskalni dohodak	27,9	0,5	26,8	28,9		
Raspoloživi dohodak (Y)	22,7	0,4	21,9	23,5		
Y – naknade za djecu	23,1	0,4	22,3	24,0	0,4	***
Y – potpora socijalne pomoći	22,9	0,4	22,0	23,7	0,2	***
Y – potpora od poreznih olakšica za djecu	23,0	0,4	22,2	23,8	0,3	***
Pretpotporni dohodak	23,6	0,4	22,8	24,5	0,9	***

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Tablica prikazuje procjenu Ginijevog koeficijenta za raspoloživi dohodak te dohodak bez određenih instrumenata potpore za djecu kako bi istražio njihov utjecaj na dohodovnu nejednakost. * - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=10\%$, ** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=5\%$ te *** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=1\%$.

Krivulje koncentracije na slici 23. prikazuju distribuciju potpore za djecu u Slovačkoj za kućanstva rangirana po predfiskalnom dohotku. Sve vrste potpora u Slovačkoj se nalaze iznad linije jednakosti te utječu na smanjenje ukupne dohodovne nejednakosti, a Slovačka je i zemlja s najnižim koeficijentom nejednakosti raspoloživog dohotka od analiziranih zemalja. Porezne olakšice i naknade za djecu su jako blizu linije jednakosti što znači da su ravnomjerno raspoređene po kućanstvima što je ilustrirano i slikom 9. i očekivano je za univerzalne naknade. Njihovi su koeficijenti koncentracije negativni što znači da smanjuju dohodovnu nejednakost. Krivulja socijalne pomoći je neobičnog oblika zbog određenih negativnih vrijednosti, ali jasno pokazuje kako je potpora u cijelosti koncentrirana u kućanstvima s najnižim dohodcima te je koeficijent koncentracije potpore socijalne pomoći -98,21 što znači da smanjuje nejednakost i jako je koncentrirana u kućanstvima s najnižim dohodcima.

Slika 23. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Slovačkoj Republici, 2018.

Izvor: Izrada autorice pomoću paketa DASP

Napomena: Kućanstva su rangirana po ekvivalentnom predfiskalnom dohotku.

Dohodovna nejednakost u Švedskoj također se značajno smanjuje potporama za djecu. Univerzalni doplatka za djecu ima veći učinak od socijalne pomoći za djecu, mjereno porastom Ginijevog koeficijenta nejednakosti, ako se iz raspoloživog dohotka maknu pojedine vrste potpore za djecu (tablica 16.).

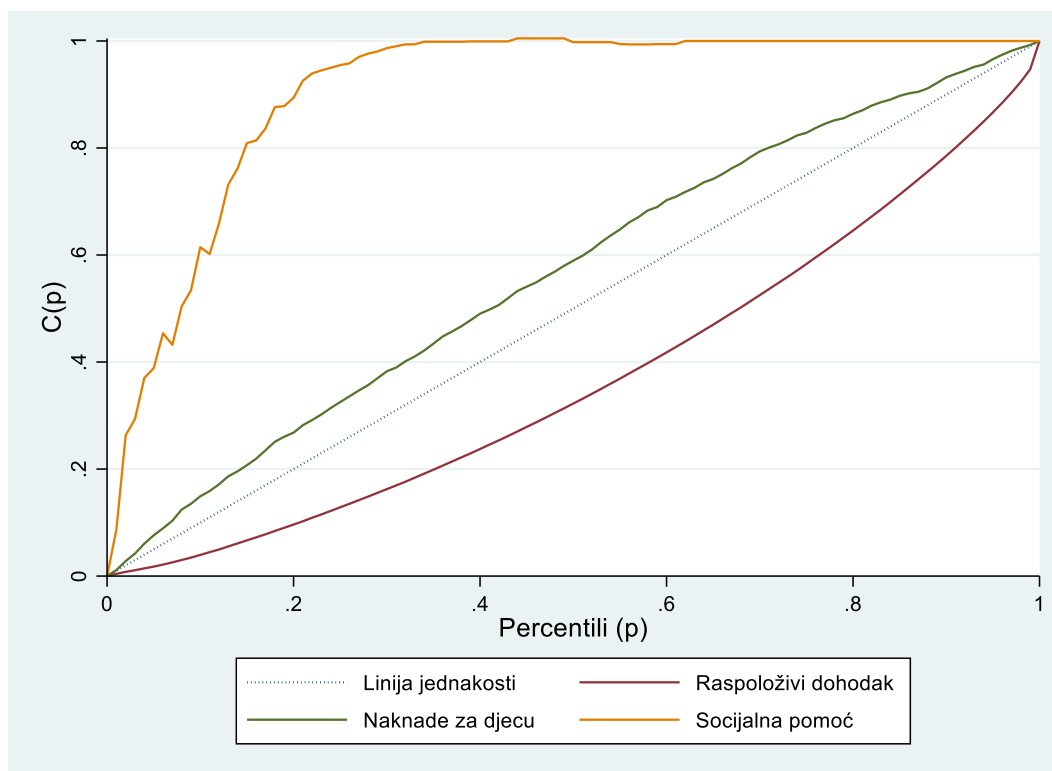
Tablica 16. Procjena Ginijevog koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Kraljevina Švedska, 2018.

	Ginijev koef.	Standardna pogreška	Donja granica	Gornja granica	Usporedba s Y	
Predfiskalni dohodak	37,1	1,1	34,8	39,3		
Raspoloživi dohodak (Y)	26,9	1,0	24,9	29,0		
Y – naknade za djecu	27,5	1,1	25,5	29,6	0,6	***
Y – potpora socijalne pomoći	27,1	1,0	25,0	29,1	0,2	***
Pretpotporni dohodak	27,8	1,1	25,7	29,9	0,9	***

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Tablica prikazuje procjenu Ginijevog koeficijenta za raspoloživi dohodak te dohodak bez određenih instrumenata potpore za djecu kako bi istražio njihov utjecaj na dohodovnu nejednakost. * - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=10\%$, ** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=5\%$ te *** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=1\%$.

Na slici 24. prikazane su krivulje koncentracije potpore za djecu u Švedskoj te je vidljiva koncentracija socijalne pomoći u kućanstvima s najnižim predfiskalnim dohodcima. Položaj krivulje naknada za djecu je iznad linije jednakosti i koeficijent koncentracije je negativan (-16), što znači da smanjuje dohodovnu nejednakost, ali je blizu linije jednakosti, a obilježje je univerzalne naknade.

Slika 24. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Kraljevini Švedskoj, 2018.

Izvor: Izrada autorice pomoću paketa DASP

Napomena: Kućanstva su rangirana po ekvivalentnom predfiskalnom dohotku.

U Grčkoj, Ginijev koeficijent dohodovne nejednakosti za raspoloživi dohodak iznosi 30. Kako se njegova vrijednost mijenja isključivanjem elemenata potpore za djecu prikazano je u tablici 17. Statističkom provjerom jednakosti Ginijevog koeficijenta za pretpotporni i raspoloživi dohodak utvrđena je značajnost razlike. Uklanjanje potpore od naknada za djecu uzrokovalo bi najveći porast dohodovne nejednakosti. Porezne olakšice imaju malo manje značajan utjecaj na nejednakost, što je očekivano s obzirom na njihov skroman iznos, a naknade socijalne pomoći djeluju negativno na dohodovnu nejednakost zbog njihovog negativnog iznosa.

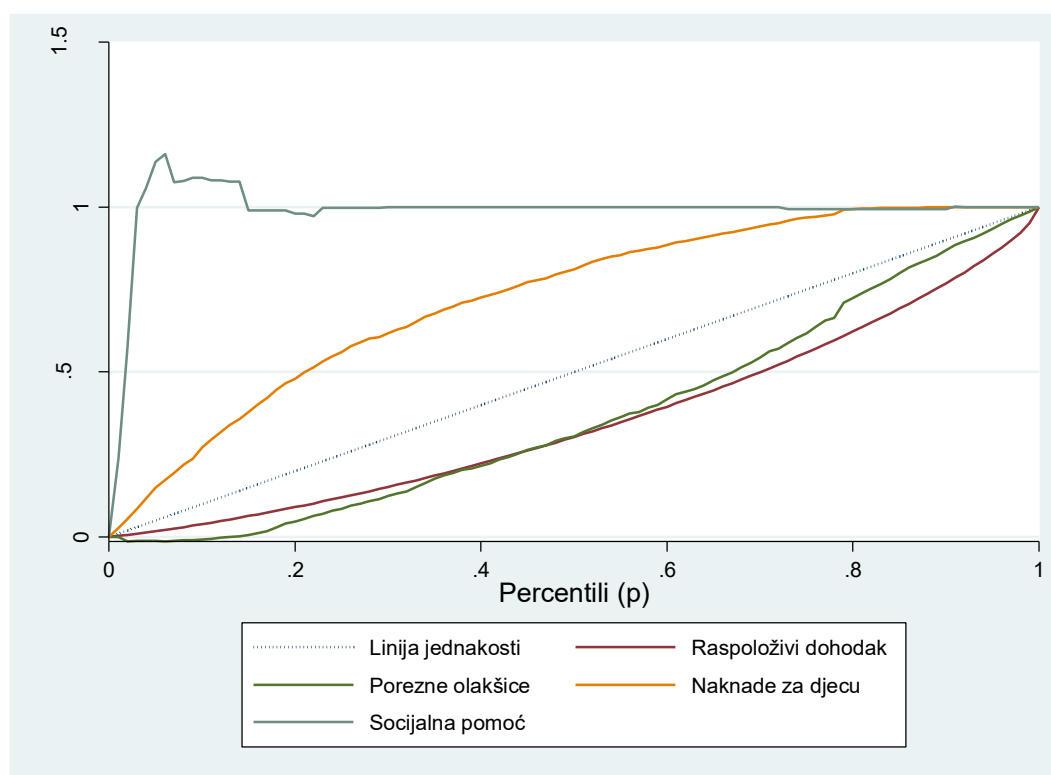
Tablica 17. Procjena Ginijevog koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Helenska Republika, 2018.

	Ginijev koef.	Standardna pogreška	Donja granica	Gornja granica	Usporedba s Y	
Predfiskalni dohodak	38,3	0,6	37,2	39,4		
Raspoloživi dohodak (Y)	29,7	0,4	29,0	30,4		
Y – naknade za djecu	31,0	0,4	30,3	31,7	1,3	***
Y – potpora socijalne pomoći	29,7	0,4	29,0	30,4	0,0	***
Y – potpora od poreznih olakšica za djecu	29,7	0,4	29,0	30,4	0,0	**
Pretpotporni dohodak	31,0	0,4	30,3	31,7	1,3	***

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Tablica prikazuje procjenu Ginijevog koeficijenta za raspoloživi dohodak te dohodak bez određenih instrumenata potpore za djecu kako bi istražio njihov utjecaj na dohodovnu nejednakost. * - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=10\%$, ** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=5\%$ te *** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=1\%$.

Slika 25. prikazuje krivulje koncentracije potpore za djecu u Grčkoj. Naknade za djecu i socijalna pomoć nalaze se iznad linije jednakosti, što znači da je većina te potpore koncentrirana u kućanstvima s nižim predfiskalnim dohodcima te su njihovi koeficijenti koncentracije negativni.

Slika 25. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Helenskoj Republici, 2018.

Izvor: Izrada autorice pomoću paketa DASP

Napomena: Kućanstva su rangirana po ekvivalentnom predfiskalnom dohotku.

Slično kao i u Slovačkoj, krivulja socijalne pomoći neobičnog je oblika zbog negativnih vrijednosti potpore socijalne pomoći, što je vidljivo i u negativnom utjecaju na dohodovnu nejednakost. Umanjenje poreza je skromnih iznosa te je koeficijent koncentracije vrlo blizu vrijednosti Ginijevog koeficijenta (23,5).

Slično kao i u drugim zemljama, najveći utjecaj od potpora za djecu na dohodovnu nejednakost u Njemačkoj imaju novčane naknade za djecu. Cijeli sustav potpora za djecu značajno umanjuje dohodovnu nejednakost, kako je prikazano u tablici 18. Porezni odbitci imaju regresivan učinak, ali taj učinak nije statistički značajan.²³

Tablica 18. Procjena Ginijevog koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Savezna Republika Njemačka, 2018.

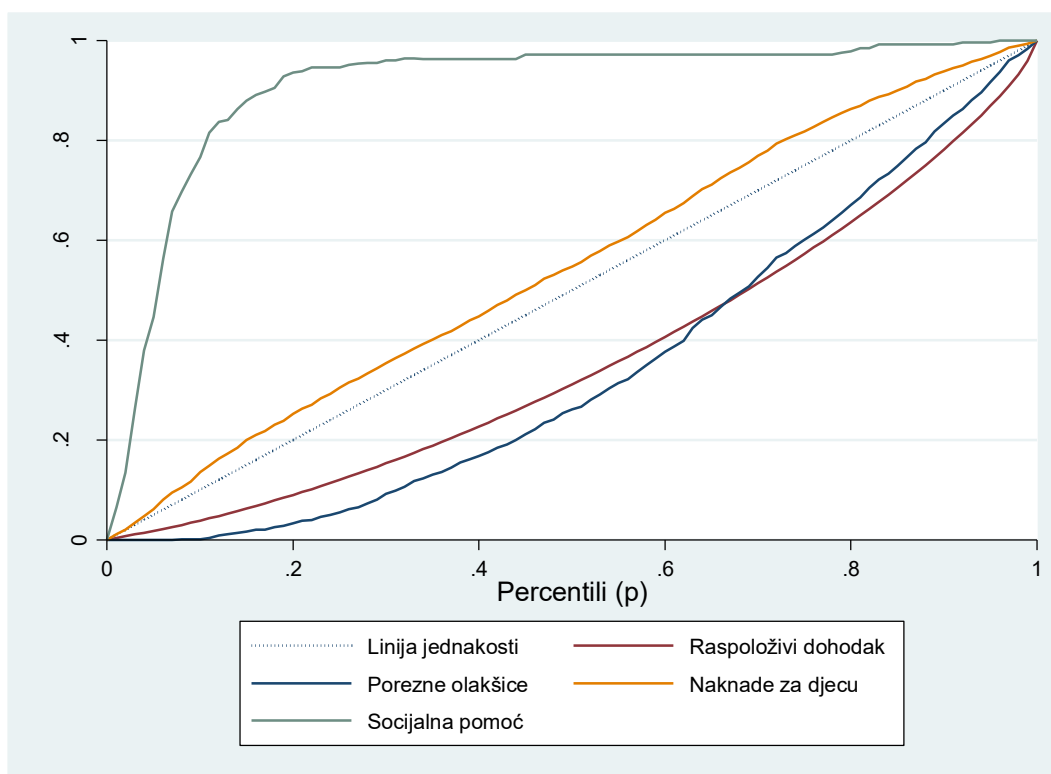
	Ginijev koef.	Standardna pogreška	Donja granica	Gornja granica	Usporedba s Y	
Predfiskalni dohodak	38,1	0,4	37,4	38,8		
Raspoloživi dohodak (Y)	28,2	0,3	27,6	28,7		
Y – naknade za djecu	29,1	0,3	28,5	29,6	0,9	***
Y – potpora socijalne pomoći	28,4	0,3	27,8	28,9	0,2	***
Y – potpora od poreznih olakšica za djecu	28,1	0,3	27,6	28,7	0,0	**
Pretpotporni dohodak	29,3	0,3	28,7	29,9	1,1	***

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Tablica prikazuje procjenu Ginijevog koeficijenta za raspoloživi dohodak te dohodak bez određenih instrumenata potpore za djecu kako bi istražio njihov utjecaj na dohodovnu nejednakost. * - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=10\%$, ** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=5\%$ te *** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=1\%$.

Krivulje koncentracije, na slici 26., imaju sličan oblik kao i dosad analizirane zemlje. Potporu socijalne pomoći primaju kućanstva s nižim predfiskalnim dohodcima te se nalazi iznad linije jednakosti i njen je koeficijent negativan (-80,2), novčana naknada za djecu koja je gotovo univerzalna, nalazi se malo iznad linije jednakosti (koeficijent koncentracije jednak je -9). Porezne su olakšice regresivno distribuirane, te se nalaze ispod linije jednakosti, a i njihov koeficijent koncentracije veći je od Ginijevog koeficijenta nejednakosti (32,1). Potpore od poreznih olakšica su više koncentrirane u kućanstvima s višim predfiskalnim dohodcima.

²³ Potrebno je naglasiti kako zbog simulacije porezni odbitak za uzdržavanu djecu nije iskazan u cijelosti, nego je njegova vrijednost jednaka iznosu koji premašuje doplatak za djecu.

Slika 26 Krivulje koncentracije potpore za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj, 2018.

Izvor: Izrada autorice pomoću paketa DASP

Napomena: Kućanstva su rangirana po ekvivalentnom predfiskalnom dohotku.

Ujedinjena Kraljevina od analiziranih zemalja ima najvišu nejednakost predfiskalnih dohodaka: 45,3 (tablica 19.). Cijelim sustavom poreza i socijalnih naknada snažno snižava dohodovnu nejednakost na vrijednost od 29,1 za raspoložive dohotke. Utjecaj sustava potpora za djecu na smanjenje dohodovne nejednakosti je značajan, pri čemu veću važnost imaju novčane naknade za djecu od socijalne pomoći.

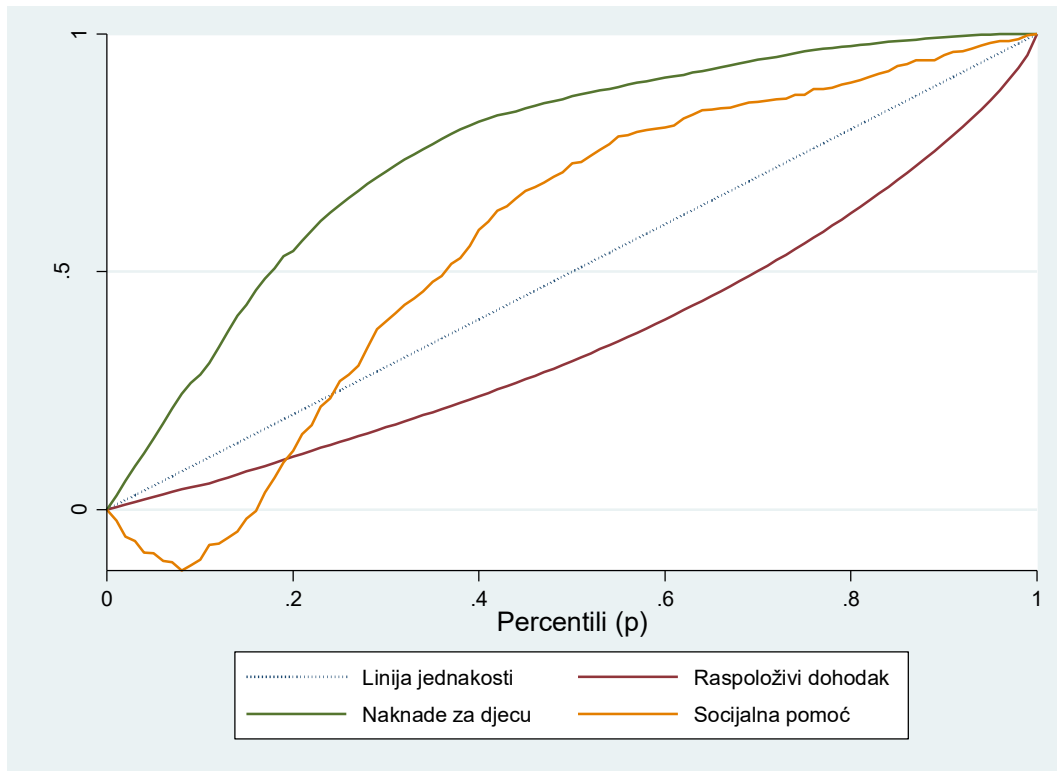
Tablica 19. Procjena Ginijevog koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske, 2018.

	Ginijev koef.	Standardna pogreška	Donja granica	Gornja granica	Usporedba s Y	
Predfiskalni dohodak	45,3	0,4	44,5	46,1		
Raspoloživi dohodak (Y)	29,1	0,3	28,5	29,7		
Y – naknade za djecu	32,1	0,3	31,5	32,6	3,0	***
Y – potpora socijalne pomoći	29,2	0,3	28,7	29,8	0,2	***
Pretpotporni dohodak	32,2	0,3	31,6	32,8	3,1	***

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Tablica prikazuje procjenu Ginijevog koeficijenta za raspoloživi dohodak te dohodak bez određenih instrumenata potpore za djecu kako bi istražio njihov utjecaj na dohodovnu nejednakost. * - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=10\%$, ** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=5\%$ te *** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=1\%$.

Krivulje koncentracije potpore za djecu, prikazane na slici 27., nalaze se iznad linije jednakosti i ilustriraju njihovu distribuciju. Koeficijenti koncentracije za obje grupe instrumenata potpore za djecu su negativni. Koncentracija socijalne pomoći u donjih 20% kućanstava poprima negativnu vrijednost zbog ograničenja naknada.

Slika 27. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske, 2018.

Izvor: Izrada autorice pomoću paketa DASP

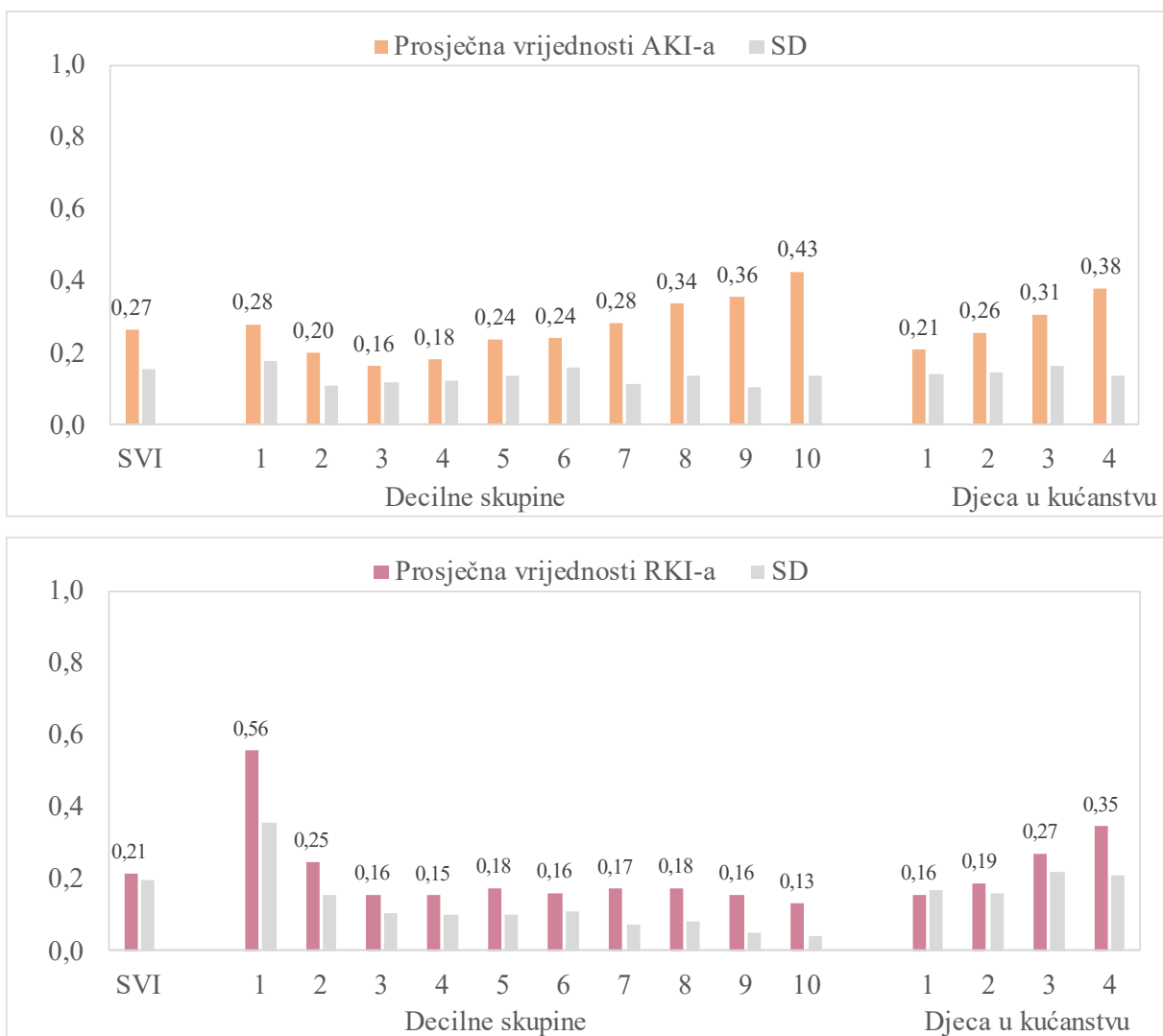
Napomena: Kućanstva su rangirana po ekvivalentnom predfiskalnom dohotku.

4.3.3. Kompenzacijski indeks – mjera pokrivenosti troška brige o djeci

Potporama za djecu se ublažavaju razlike u životnom standardu kućanstava s djecom u usporedbi s kućanstvima iste razine dohotka bez djece. Obiteljskom bi se politikom trebalo planirati dostatno pokriće troškove odgoja i uzdržavanja djece kako takvim kućanstvima ne bi nepravedno bilo narušeno financijsko blagostanje. U ovom potpoglavlju se procjenjuje koliko uspješno obiteljske politike različitih zemalja uspijevaju u tome.

Izračunati su apsolutni i relativni kompenzacijski indeksi za sve analizirane zemlje, koji ukazuju koliko udio troškova pokriva potpora za djecu. Apsolutni kompenzacijski indeks mjeri pokrivenost fiksnih troškova, koji su procijenjeni prema medijalnom dohotku. Relativni kompenzacijski indeks mjeri pokrivenost relativnih troškova, koji rastu s dohotkom kućanstva.

Slika 28. prikazuje prosječnu vrijednost oba indeksa za **Hrvatsku**, po decilnim skupinama te ovisno o broju djece u kućanstvu. Prosječna vrijednost *apsolutnog* indeksa iznosi 0,27 te se može interpretirati kao pokrivenost 27% prosječnih troškova djece. Vrijednost indeksa po decilnim skupinama nalik je distribuciji potpore za djecu prikazane na slici 8.: najnižim decilnim skupinama su blago natprosječno pokriveni troškovi djece, koja potom opada (kako iščezava doplatak za djecu) te bilježi rast iznad prosjeka od sedmog decila (zbog poreznog odbitka). U kućanstvima s troje ili više djece pokrivenost troškova je natprosječna, što je očekivano jer kućanstva u okviru doplatka za djecu primaju pronatalitetni dodatak te raste i porezna olakšica.

Slika 28. Kompenzacijski indeksi za Republiku Hrvatsku, 2018.

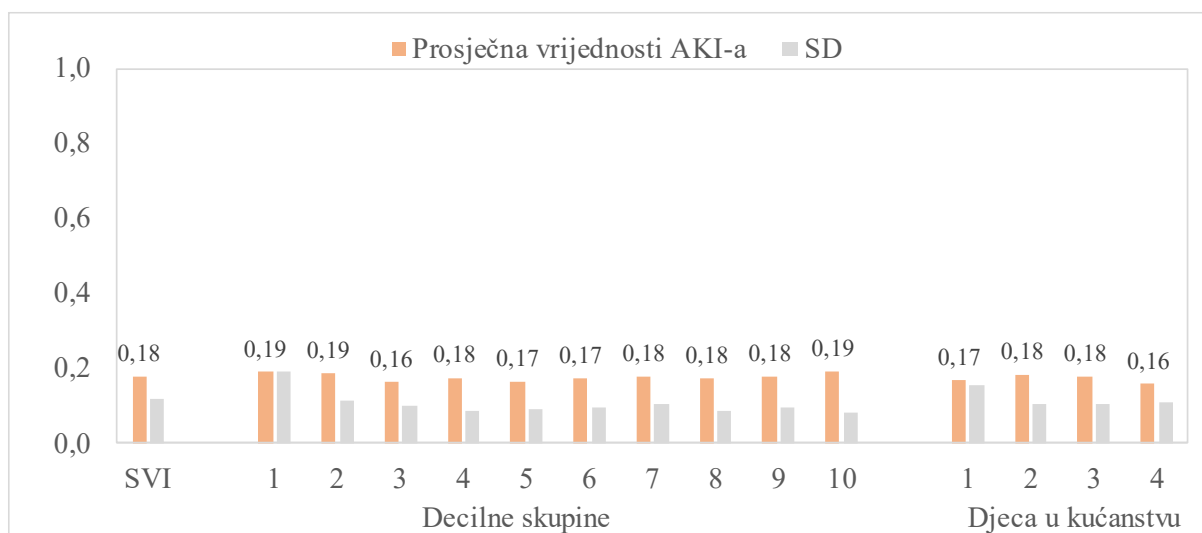
Izvor: Izrada autorice

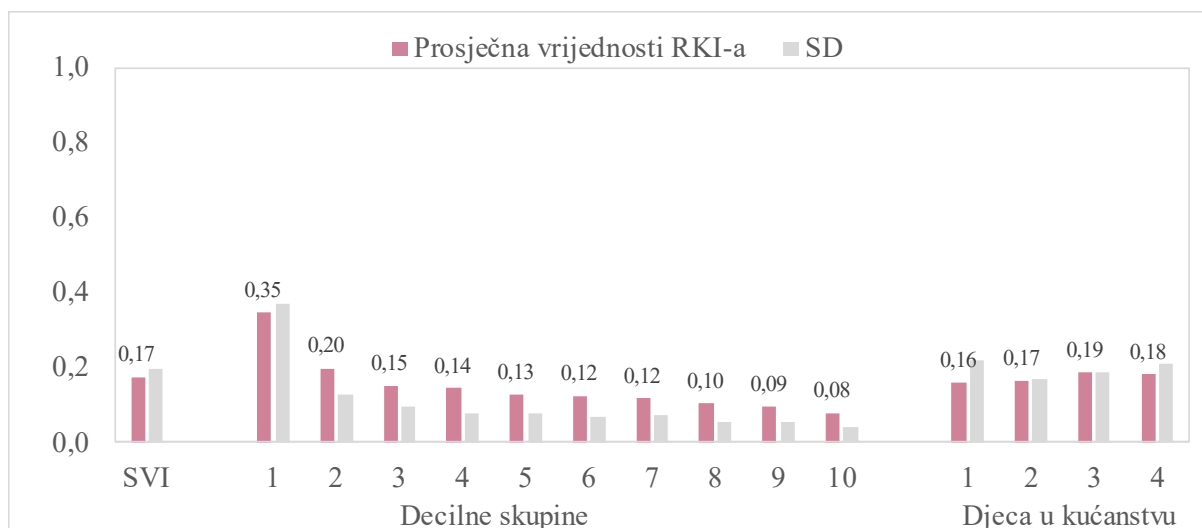
Napomena: AKI označava apsolutni kompenzacijski indeks, a RKI relativni kompenzacijski indeks. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu).

Prosječna vrijednost *relativnog* kompenzacijskog indeksa u Hrvatskoj iznosi 0,21. Po decilnim skupinama, najveća je pokrivenost troškova u najsiromašnijim kućanstvima. Tako je u prvoj decilnoj skupini kućanstvima pokriveno 56% troškova djece. Za više dohotke pokrivenost troškova blago varira oko 17%, što znači da porast iznosa potpore prati porast dohotka (dijelom i premašuje) te je najniža u desetom decilu. Porast potpore za velike obitelji je značajan te je relativna pokrivenost troškova puno viša u kućanstvima s troje ili četvero djece.

Slovački sustav, koji pruža gotovo univerzalnu potporu kućanstvima s djecom, u prosjeku pokriva 18% prosječnih troškova obitelji s djecom, mjereno *apsolutnim* kompenzacijskim indeksom (slika 29.). Vrijednost indeksa se ne mijenja značajno po decilnim skupinama, kao niti za kućanstva s više djece.

Prosječna vrijednost *relativnog* kompenzacijskog indeksa jednaka je 17%, ali uz puno više prosječno odstupanje od prosjeka od apsolutnog indeksa. Po decilnim skupinama, vrijednost relativnog indeksa pada porastom dohotka. U prvoj decilnoj skupini je prosječno pokriveno 35% troškova djece, a u desetoj skupini samo 8%. Relativni kompenzacijski indeks ne mijenja značajno svoju vrijednost u kućanstvima koja se razlikuju po broju djece.

Slika 29. Kompenzacijski indeksi za Slovačku Republiku, 2018.

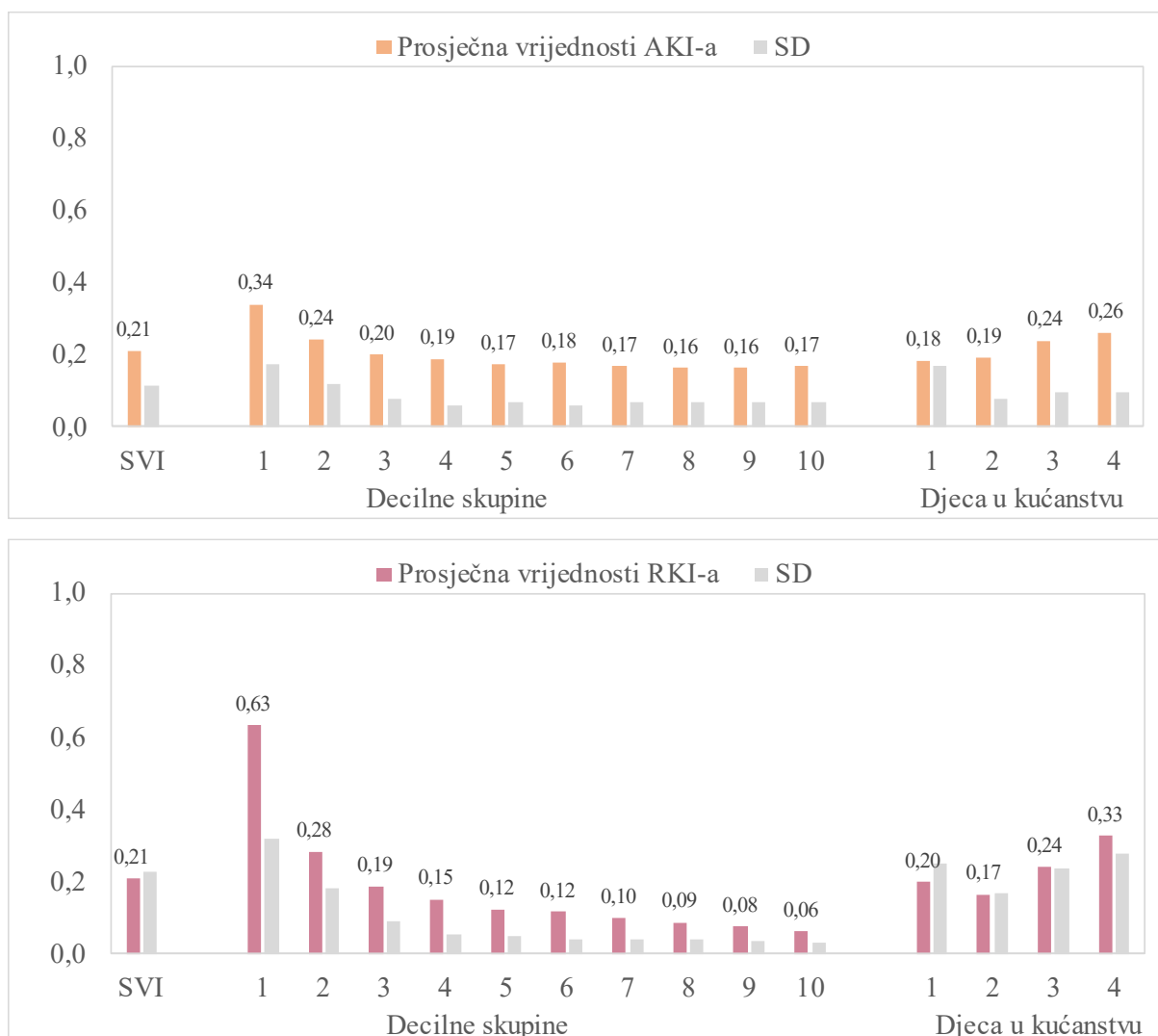
Izvor: Izrada autorice

Napomena: AKI označava apsolutni kompenzacijski indeks, a RKI relativni kompenzacijski indeks. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu)

Kompenzacijski indeksi u **Švedskoj** prikazani su na slici 30. Švedski sustav potpora je univerzalan, uz izdašnu potporu socijalne pomoći obiteljima s djecom s najnižim dohodcima. Prosječna vrijednost pokrivenosti troškova mjerena *apsolutnim* kompenzacijskim indeksom iznosi 21%. Pokrivenost troškova po decilnim skupinama također prati distribuciju potpora prikazanu slikom 10.: donjih 10% kućanstava tako prima potporu s kojom pokriva 34% troškova, a gornjih 10% kućanstava prima potporu za 17% troškova djece. Izuzev donjih decilnih skupina, vrijednost indeksa je gotovo konstantna. S obzirom da Švedska unutar svoje naknade za djecu sadrži element za velike obitelji, vrijednosti apsolutnog indeksa je viša za kućanstva s troje i četvero djece, u usporedbi s kućanstvima s manje djece.

Analiza *relativnog* kompenzacijskog indeksa prikazana je u donjem dijelu slike 30. Njegova prosječna vrijednost jednaka je vrijednosti apsolutnog kompenzacijskog indeksa, 0,21. Po decilnim skupinama, vrijednost indeksa se jako mijenja: čak 63% troškova djece donjih 10% kućanstava po dohotku je pokriveno potporama za djecu, a samo 6% troškova 10% kućanstava s najvišim predfiskalnim dohodcima. Kao i u ostalim zemljama, u kućanstvima s nižim dohodcima veća je pokrivenost troškova. Razlog tome je izdašna potpora socijalne pomoći, koju primaju ta kućanstva, a sva ostala kućanstva, u švedskom sustavu primaju isključivo novčanu naknadu za djecu. Zbog dodatka za veliku obitelj u novčanoj naknadi za djecu, pokrivenost troškova djece, mjerena relativnim kompenzacijskim indeksom, veća je u

kućanstvima s troje i četvero djece nego u kućanstvima s manje djece. No za razliku od Hrvatske, u kojoj je relativni kompenzacijski indeks za kućanstvo s četvero djece za 119% veći od indeksa za kućanstvo s jednim djetetom, u Švedskoj je ta razlika 65%.

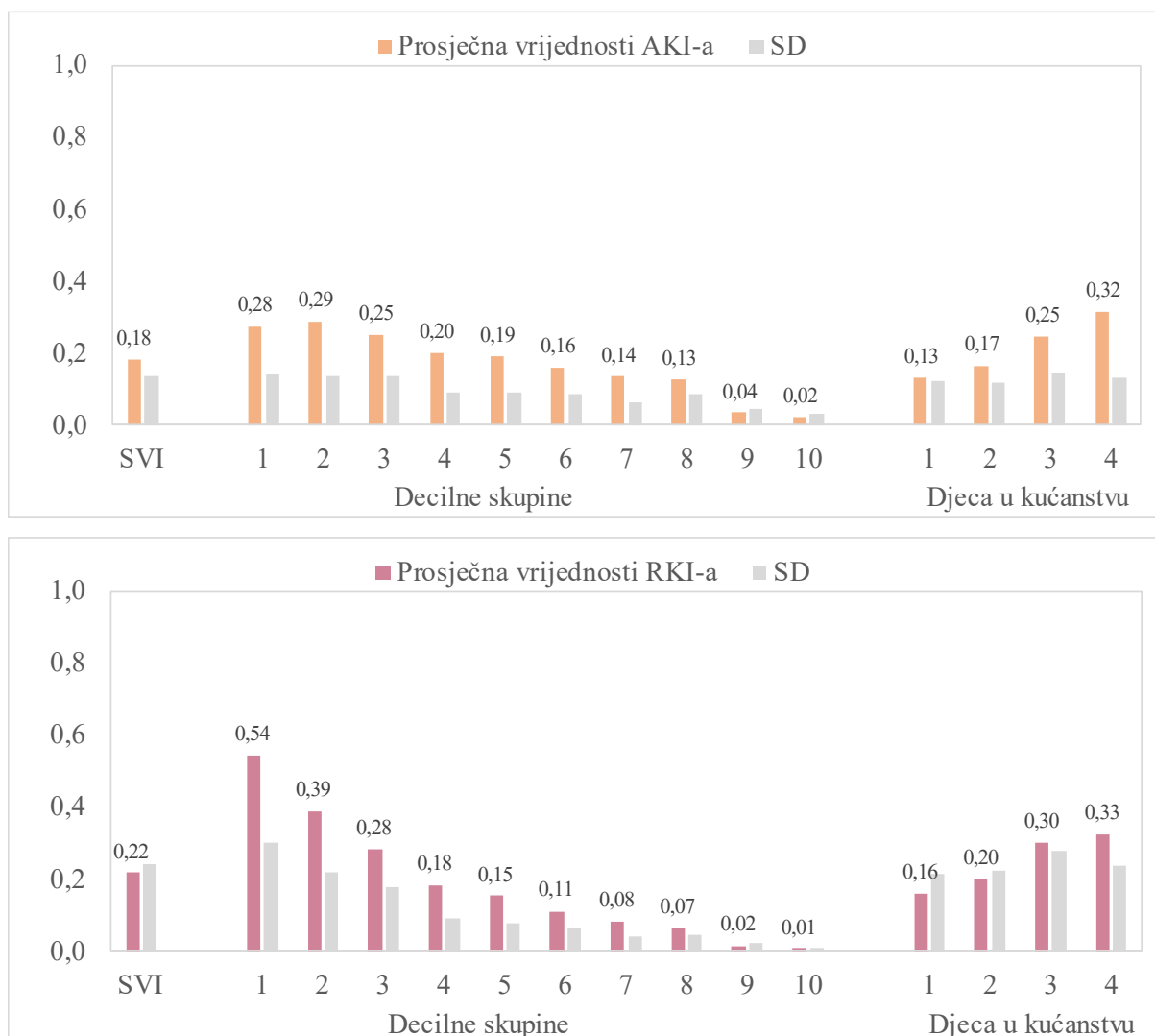
Slika 30. Kompenzacijski indeksi za Kraljevinu Švedsku, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: AKI označava apsolutni kompenzacijski indeks, a RKI relativni kompenzacijski indeks. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom pred-fiskalnom dohotku svih kućanstava. SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu).

Kompenzacijski indeksi u **Grčkoj** prikazani su na slici 31. Prosječna vrijednost *apsolutnog* kompenzacijskog indeksa za sva kućanstva s djecom iznosi 0,18. Kao i u ostalim zemljama, pokrivenost fiksnog troška djece je najviša u nižim decilnim skupinama. Za razliku od drugih zemalja u kojima je to posljedica izdašnih naknada socijalne pomoći, grčki sustav u cenzus naknade zajamčenog minimalnog dohotka uključuje naknadu za djecu pa većina kućanstava u usporedbi s kućanstvima bez djece prima niži iznos socijalne pomoći. Međutim, potpore za

djecu su najizdašnije za kućanstva s najnižim dohodcima te zahvaljujući njima pokrivaju skoro 30% troškova djece. U najvišim decilnim skupinama, u kojima su i kućanstva koja ostvaruju samo skromnu potporu od nešto većeg umanjenja poreza na dohodak, *apsolutni* kompenzacijski indeks je nizak. Grčki sustav pruža znatno veći iznos naknade za djecu za III. i svako sljedeće dijete te se to održava na znatno više vrijednosti kompenzacijskog indeksa u kućanstvima s više djece.

Slika 31. Kompenzacijski indeksi za Helensku Republiku, 2018.

Izvor: Izrada autorice

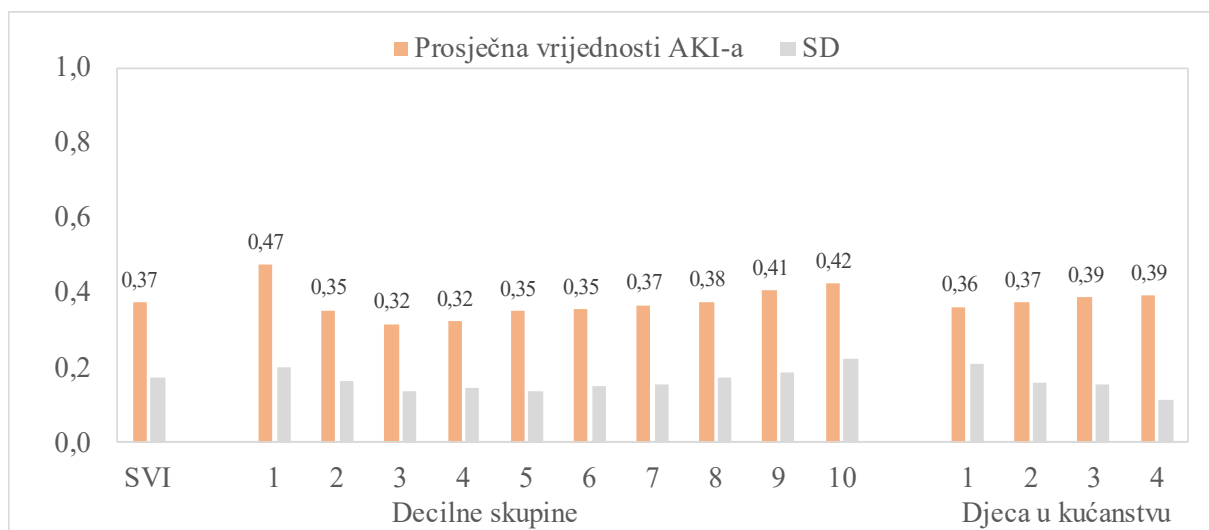
Napomena: AKI označava apsolutni kompenzacijski indeks, a RKI relativni kompenzacijski indeks. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom pred-fiskalnom dohotku svih kućanstava. SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu).

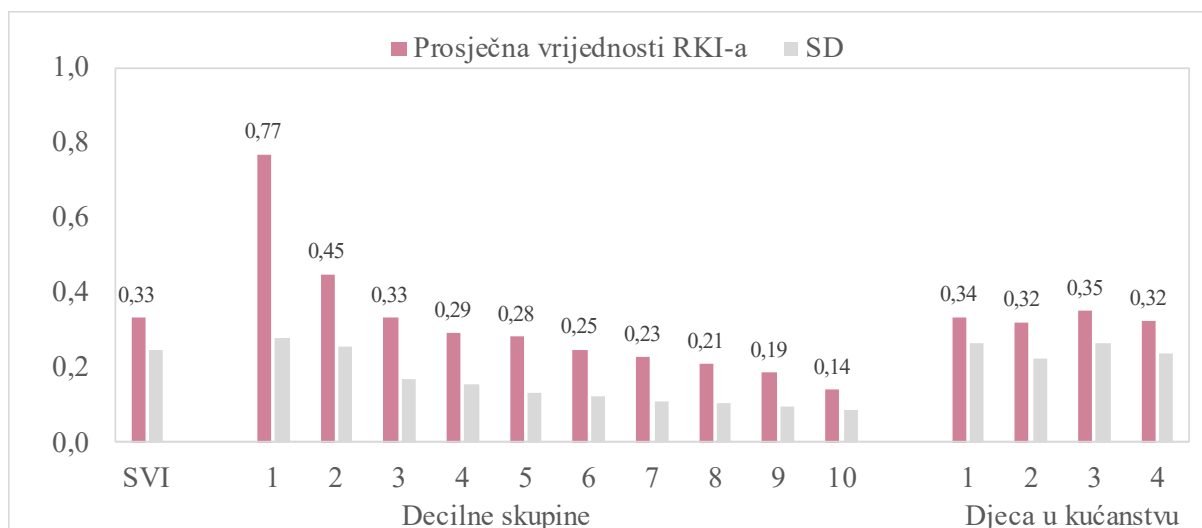
Relativni kompenzacijski indeks, prikazan u donjem dijelu slike 31., jednak je 0,22 za sva kućanstva s djecom, što je vrijednost slična drugim zemljama. 54% troškova kućanstava s najnižim dohodcima je pokriveno potporom za djecu, a samo 1% troškova kućanstava s

najvišim dohodcima. Pokrivenost troškova raste s brojem djece u kućanstvu te, slično kao i u Hrvatskoj, iznimno su visoke razlike u pokrivenosti troškova za kućanstva s četvero (i troje) djece i jednim djetetom.

Vrijednost kompenzacijskih indeksa u **Njemačkoj** je druga najviša od svih analiziranih zemalja, slika 32. *Apsolutni* kompenzacijski indeks iznosi prosječno 0,37 te ima relativno nisku standardnu devijaciju. Vrijednost indeksa najviša je u najnižoj decilnoj skupini, potom opada, te iznad medijalnih dohodaka počinje rasti zbog potpora od poreznih odbitaka. Kompenzacija troškova u kućanstvima ovisno o broju djece se ne mijenja značajno, iako se iznos doplatka za djecu blago povećava za treće i četvrto dijete.

Relativni kompenzacijski indeks, koji se zasniva na ljestvici ekvivalencije dohodaka, prosječno (za sva kućanstva s djecom) iznosi 0,33. Analiza po dohodovnim decilnim skupinama otkriva kako je pokrivenost troškova najviša u prvoj skupini i iznosi 77%, što znači da su zahvaljujući potpori za djecu kućanstvima s djecom u toj skupini ekvivalentni dohodci skoro izjednačeni s kućanstvima bez djece. Za više vrijednosti dohotka vrijednost indeksa pada unatoč postojanju poreznih odbitaka, što je suprotno od rezultata za Hrvatsku. Vrijednost indeksa za kućanstva s različitim brojem djece ne ovisi značajno o broju djece.

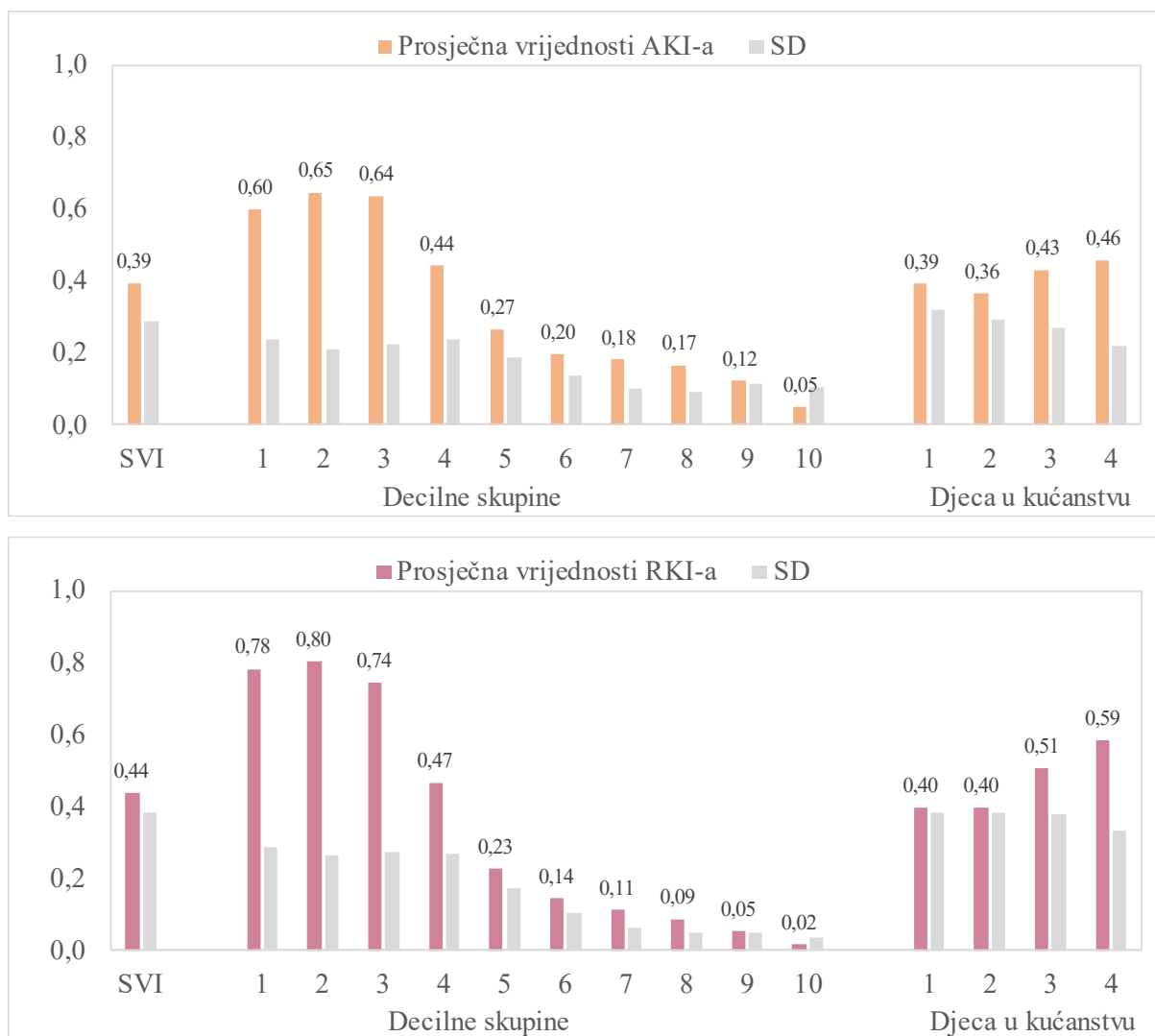
Slika 32. Kompenzacijski indeksi za Saveznu Republiku Njemačku, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: AKI označava apsolutni kompenzacijski indeks, a RKI relativni kompenzacijski indeks. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu).

Slika 33. donosi analizu kompenzacijskih indeksa u **Ujedinjenoj Kraljevini**. U usporedbi s analiziranim zemljama, Ujedinjena Kraljevina u najvećoj mjeri pokriva troškove brige o djeci, mjereno i *apsolutnim* i *relativnim* kompenzacijskim indeksom. *Apsolutni* kompenzacijski indeks prosječno iznosi 0,39. Po decilnim skupinama, pokrivenost troškova djece je najveća u nižim decilnim skupinama, unatoč ograničenju naknada. I kućanstvima s više djece pokrivenost naknada je viša. No, s obzirom na to da Ujedinjena Kraljevina nema nikakve dodatke za velike obitelji, može se pretpostaviti da su takva kućanstva prisutnija u kućanstvima s nižim dohodcima.

Relativni kompenzacijski indeks prosječno iznosi 0,44. Za kućanstva s najnižim predfiskalnim dohodcima on doseže i do 0,8. Za razliku od Njemačke, koja izdašno pokriva troškove samo kućanstvima u prvoj decilnoj skupini, natprosječna potpora za djecu obuhvaća prve četiri decilne skupine. Potom, slično kao i u Grčkoj, relativno je niska pokrivenost troškova djece u kućanstvima s višim dohodcima. Relativni kompenzacijski indeks, kao i apsolutni ukazuje na veće pokriće troškova u kućanstvima s više djece. Uzevši u obzir metodu izračuna indeksa, to je dijelom posljedica njihovih prosječno nižih ekvivalentnih dohodaka.

Slika 33. Kompenzacijski indeksi za Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske, 2018.

Izvor: Izrada autorice

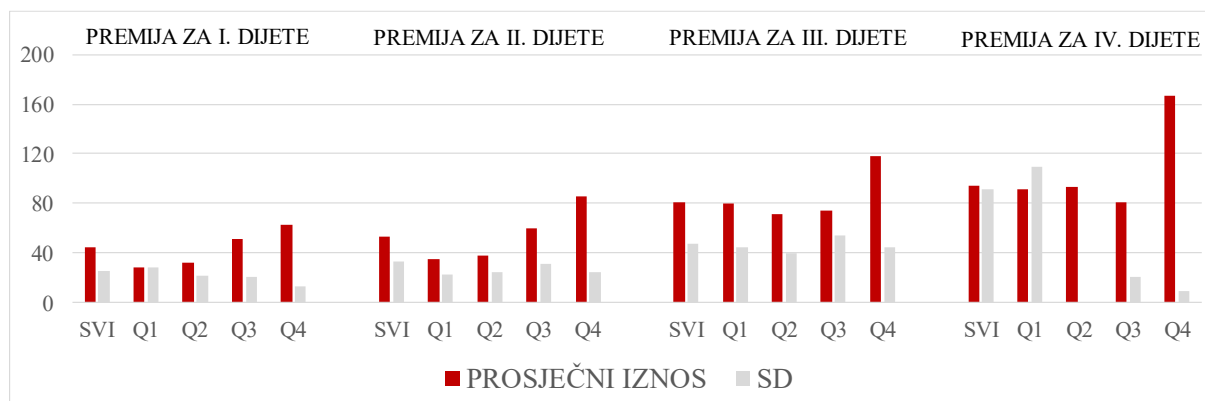
Napomena: AKI označava apsolutni kompenzacijski indeks, a RKI relativni kompenzacijski indeks. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom pred-fiskalnom dohotku svih kućanstava. SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu).

4.3.4. Premija za djecu i njene odrednice u različitim tipovima države blagostanja

Premije za djecu su dopuna pokazateljima i analizama u prethodnim dijelovima poglavlja. Premije od potpora za djecu predstavljaju iznos potpore, koje kućanstvo ostvaruje po djetetu, ovisno o paritetu rađanja. Osim same promjene iznosa potpora za kućanstvo sa svakim sljedećim djetetom, analizira se i utjecaj određenih karakteristika kućanstva i djece na iznos premije.

Slika 34. prikazuje iznose premije u **Hrvatskoj** za djecu, po kvartilnim skupinama. Na slici se jasno uočava izražen porast premije za treće i četvrto dijete: prosječna premija za IV. dijete

(III., II.) je čak 113% (82%, 19%) veća od premije za I. dijete. Analiza po kvartilnim skupinama otkriva da kućanstva u nižim kvartilnim skupinama ostvaruju viši porast naknada nakon trećeg i četvrtog djeteta (zbog pronatalitetnog dodatka), ali taj je porast još izraženiji iznad medijana: zbog pronatalitetne karakteristike poreznog odbitka, čiji iznos raste za svako dijete.²⁴ Sličan oblik distribucije, odnosno razlike u iznosu potpore s porastom broje djece mogla su se primijeniti u analizi hipotetskih kućanstava.

Slika 34. Prosječna premija potpore za djecu u Republici Hrvatskoj (mjesečno u eurima), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u kvartilne skupine prema ekvivalentnom pred fiskalnom dohotku svih kućanstava. Q označava kvartilnu skupinu, a SD standardnu devijaciju.

Tablica 20. sažima rezultate linearne regresije odrednica premije. Sve varijable osim binarne varijable za prepoznavanje samohranih roditelja su značajne u modelu na razini značajnosti 1%. Rezultati analize su u skladu s očekivanjima. Uočava se porast vrijednosti koeficijenata s porastom ranga djece. I. (maloljetno) dijete, koje nije u jednoroditeljskom kućanstvu, a pred fiskalni dohodak kućanstva iznosi 0 u prosjeku ostvaruje premiju od 204,16 kn. Za II. dijete u kućanstvu, uz sve ostale varijable nepromijenjene, premija u prosjeku iznosi 45,72 kn više, a za III. dijete čak 271,45 kn više nego za I. dijete. Iako premija za djecu raste s dohotkom, prosječno za 16,40 kn porastom dohotka za 1 kn taj porast pada na što ukazuje značajnost varijable kvadrata pred fiskalnog dohotka. Primjetno je prosječno opadanje vrijednosti premije za uzdržavane mlađe punoljetne osobe u iznosu od 94,82 kn, uz ostale varijable nepromijenjene, što je u skladu s ukidanjem doplatka za djecu uobičajeno s 19 godina.

²⁴ Analiza je dijelom ilustrativna za kućanstva s više djece u višim kvartilima jer su malobrojna njihova opažanja u uzorku (po 5 opažanja za kućanstva s četvero djece u posljednja dva kvartila)

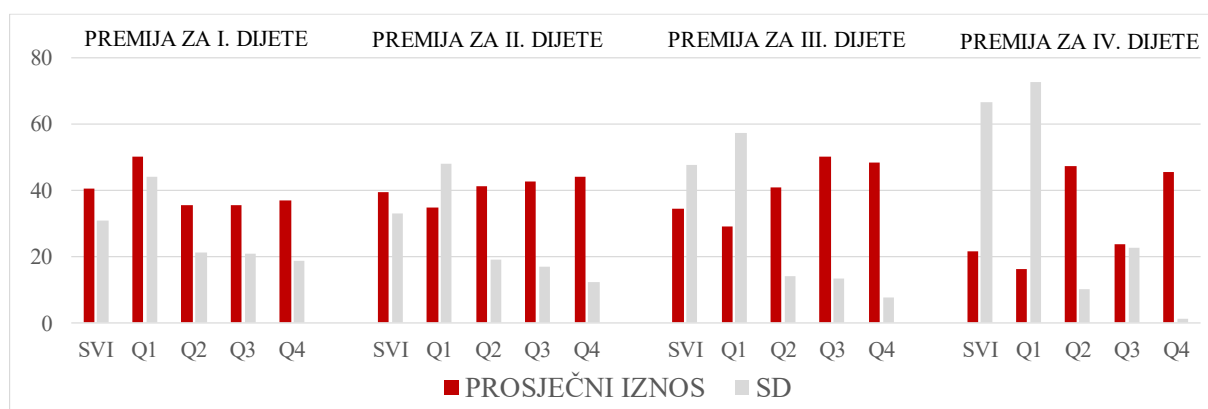
Tablica 20. Odrednice premije za djecu u Republici Hrvatskoj (u kunama)

Varijabla	Koeficijent	Standardna pogreška	p-vrijednost
Samohrani roditelj	-6,73	12,61	0,59
Rang 2	45,72	8,19	0,00
Rang 3	271,45	24,35	0,00
Rang 4	399,76	109,03	0,00
Mlađa punoljetna uzdržavana osoba	-94,82	8,68	0,00
Predfiskalni dohodak kućanstva (X_h)	16,40	1,05	0,00
X_h^2	-0,09	0,02	0,00
Konstanta	204,16	11,45	0,00

R² = 27,9%; broj opažanja: 4.063 (suma pondera 929.258)

Izvor: izrada autorice

Slika 35. prikazuje distribuciju premija potpore za djecu za djecu po paritetu rađanja te po kvartilnim skupinama u **Slovačkoj**. Prosječni iznos premije za I. dijete iznosi 40 eura te ne odstupa previše niti za II. dijete. Međutim, zbog visokih standardnih devijacija, primarno u prvoj kvartilnoj skupini, premije za III. i IV. dijete naizgled snažno opadaju, no stvarne osnove za to nema jer potpora za djecu ne opada sa svakim sljedećim djetetom nego samo s porastom dohotka zbog gubitka socijalne pomoći. Iznosi premije po kvartilnim skupinama se ne mijenjaju značajno za I. i II. dijete, ali za III. i IV. dijete značajnije variraju dijelom zbog niske reprezentativnosti uzorka (niskog broja opažanja kućanstava s troje i četvero djece u višim kvartilnim skupinama).

Slika 35. Prosječna premija potpore za djecu u Slovačkoj Republici (mjesečno u eurima), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u kvartilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. Q označava kvartilnu skupinu, a SD standardnu devijaciju.

Analizirane su i odrednice premije u Slovačkoj, a rezultati su sažeti u tablici 21. U modelu nije značajna binarna varijabla koja označava kućanstva sa samohranim roditeljima, što je pomalo iznenađujuće jer slovački sustav socijalne pomoći pruža (samo malo) veću potporu takvim kućanstvima. I. (maloljetno) dijete u kućanstvu čiji je predfiskalni dohodak jednak 0 u prosjeku prima naknadu u iznosu od 56,05 eura, na razini značajnosti 1%. Sa svakim sljedećim rangom djeteta dolazi do određenog pada iznosa naknade, što je dijelom zbog niže zastupljenosti kućanstava s više djece u višim kvartilnim skupinama. Uz sve ostale varijable nepromijenjene, premija za II. dijete je u prosjeku niža za 6,10 eura u odnosu na I. dijete, a za 28,88 eura za IV. dijete. Na razini značajnosti 10%, porastom predfiskalnog dohotka kućanstva, premija se smanjuje po opadajućoj stopi, što je posljedica gubitka potpore socijalne pomoći.

Tablica 21. Odrednice premije za djecu u Slovačkoj Republici (u eurima)

<i>Varijabla</i>	<i>Koeficijent</i>	<i>Standardna pogreška</i>	<i>p-vrijednost</i>
Samohrani roditelj	-0,24	2,34	0,92
Rang 2	-6,10	1,39	0,00
Rang 3	-13,04	3,58	0,00
Rang 4	-28,88	9,83	0,00
Mlađa punoljetna uzdržavana osoba	-25,87	1,45	0,00
Predfiskalni dohodak kućanstva (X_h)	-7,74	3,38	0,02
X_h^2	1,25	0,67	0,06
Konstanta	56,05	3,55	0,00

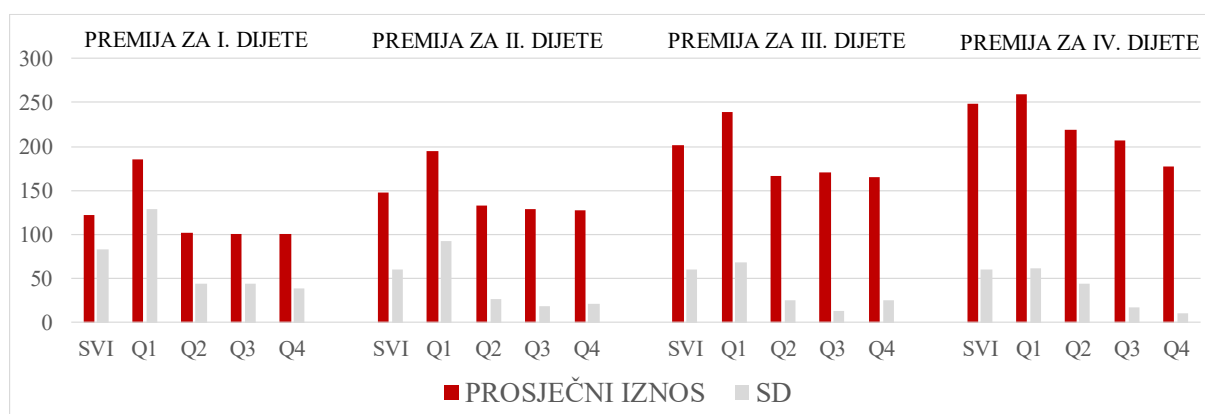
$R^2 = 10,6\%$; broj opažanja: 3.770 (suma pondera 1.192.864)

Izvor: izrada autorice

Premija potpore za djecu u **Švedskoj** prikazana je na slici 36. Premija raste sa svakim sljedećim djetetom, što je posljedica dodatka za veliku obitelj u sklopu novčane naknade za djecu: premija za II. dijete 20% je veća od premije za I., a premija za III. dijete 64% te za IV. je 103% veća od premije za prvo dijete. Iznosi premije po kvartilnim skupinama su ujednačeni, uz iznimku prve kvartilne skupine, koja obuhvaća kućanstva s izdašnom socijalnom pomoći, te distribucije prate oblik potpore ilustriran slikom 10., s niskom standardnom devijacijom.

Sve varijable u modelu su značajne na razini značajnosti 1% u analizi odrednica premije za djecu, prema tablici 22. Premija raste za svako sljedeće dijete zbog dodatka za velike obitelji, što je vidljivo u porastu koeficijenata regresijskih varijabli vezanih za rang djece. Kućanstvo za I. dijete u prosjeku prima premiju od 1.850,00 kruna, ako je njihov predfiskalni dohodak jednak

0. Samohrani roditelji su također značajna karakteristika kućanstva zbog većeg dohodovnog odbitka naknade za stanovanje te, uz sve ostale varijable nepromijenjene, prosječno ostvaruju premiju višu za 292,28 kruna od drugih kućanstava. Premija značajno pada za mlađe uzdržavane punoljetne osobe što je posljedica i dobne granice naknada, ali i njenog skraćenog isplaćivanja na samo 10 mjeseci od 16. godine. Tako za mlađe punoljetne osobe, uz ostale varijable nepromijenjene, kućanstva primaju prosječno čak 1.092,97 kruna nižu premiju. Vrijednost premije skromno opada (po padajućoj stopi) s porastom dohotka zbog gubitka socijalne pomoći što je u skladu s univerzalnom naknadom za djecu. Iako je relativno malen broj opažanja, vrijednost pokazatelja reprezentativnosti R^2 je dosad najviša u analizi. To se u iteracijskom postupku odabira varijabli pokazalo dijelom kao posljedica uključivanja binarne varijable za mlađe uzdržavane punoljetne osobe.

Slika 36. Prosječna premija potpore za djecu u Kraljevini Švedskoj (mesečno u eurima), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u kvartilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. Q označava kvartilnu skupinu, a SD standardnu devijaciju.

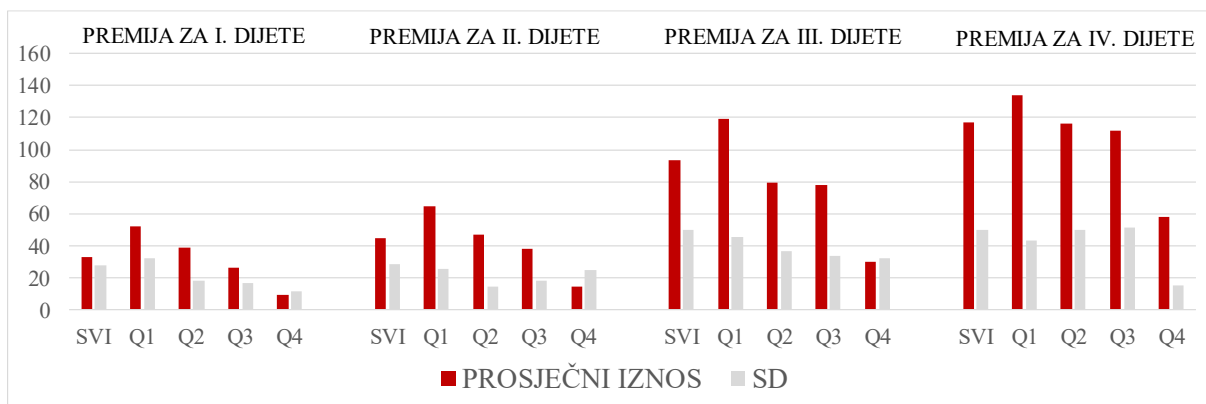
Tablica 22. Odrednice premije za djecu u Kraljevini Švedskoj (u krunama)

Varijabla	Koeficijent	Standardna pogreška	p-vrijednost
Samohrani roditelj	292,28	48,08	0,00
Rang 2	168,88	26,86	0,00
Rang 3	617,63	38,49	0,00
Rang 4	949,28	77,24	0,00
Mlađa punoljetna uzdržavana osoba	-1.092,97	52,88	0,00
Predfiskalni dohodak kućanstva (X_h)	-10,18	0,70	0,00
X_h^2	0,02	0,00	0,00
Konstanta	1.850,19	43,33	0,00

$R^2 = 44,70\%$; broj opažanja: 3.582 (suma pondera 2.188.775)

Izvor: izrada autorice

Premije od potpora za djecu u **Grčkoj** su prikazane na slici 37. Na slici se jasno uočava veliki porast prosječne premije za treće i četvrto dijete: prosječna premija za III. dijete je 186% veća od one za I. dijete, a premija za IV. dijete je čak 259% veća od premije za I. dijete. Iako je očekivan porast premije za III. i IV. dijete samo zbog oblikovanja novčane naknade za djecu, dio porasta premije za IV. dijete ovisi i o tome što se primjenom ljestvice ekvivalencije pri određivanju iznosa naknade takva kućanstva imaju niže ekvivalentne dohotke te primaju više naknade. Distribucija premije po kvartilnim skupinama se relativno ne razlikuje značajno ovisno o tome koja se premija analizira: kućanstva u prvoj kvartilnoj skupini ostvaruju najvišu premiju, a kućanstva u najvišoj kvartilnoj skupini najnižu premiju.

Slika 37. Prosječna premija potpore za djecu u Helenskoj Republici (mjesečno u eurima), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u kvartilne skupine prema ekvivalentnom pred-fiskalnom dohotku svih kućanstava. Q označava kvartilnu skupinu, a SD standardnu devijaciju.

Tablica 23. donosi sažetak analize odrednica premije u Grčkoj. Najviša vrijednost R^2 od analiziranih zemalja ukazuje na zadovoljavajuću reprezentativnost modela, dijelom i zbog puno opažanja u usporedbi s ostalim zemljama. Sve varijable osim binarne varijable za kućanstva sa samohranim roditeljima su značajne na razini 1%. Procijenjeni koeficijenti za regresijske varijable ranga djeteta rastu te su u skladu s oblikovanjem naknade za djecu. Kućanstvo niskog pred-fiskalnog dohotka za I. dijete u prosjeku prima premiju u iznosu od 59,27 eura. Uz ostale varijable nepromijenjene, naknada u prosjeku blago raste za 8,59 eura za II. dijete, a za 53,34 eura za III. dijete. Za mlađe punoljetne uzdržavane osobe, uz ostale varijable nepromijenjene prosječna premija se smanjuje za 19,91 euro, što je vjerojatno kao i u većini zemalja posljedica dodatnog uvjeta redovnog školovanja za starije od 15 godina i punoljetne. Premija očekivano pada porastom dohotka kućanstva (s padajućom stopom) što potvrđuje i analiza s negativnim koeficijentom za varijablu dohotka.

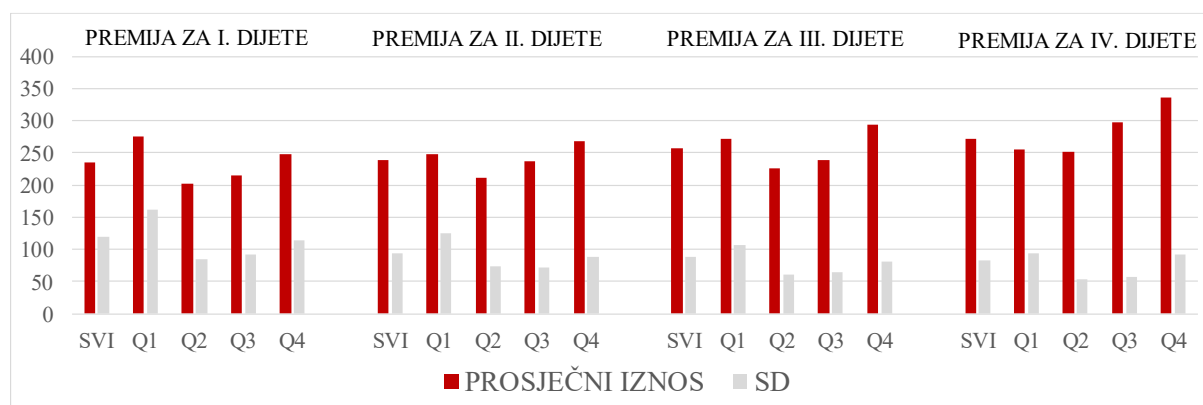
Tablica 23. Odrednice premije za djecu u Helenskoj Republici (u eurima)

Varijabla	Koeficijent	Standardna pogreška	p-vrijednost
Samohrani roditelj	1,55	1,50	0,30
Rang 2	8,59	0,92	0,00
Rang 3	53,34	2,70	0,00
Rang 4	79,13	5,26	0,00
Mlađa punoljetna uzdržavana osoba	-19,91	1,09	0,00
Predfiskalni dohodak kućanstva (X_h)	-12,36	0,72	0,00
X_h^2	0,34	0,03	0,00
Konstanta	59,27	1,18	0,00

$R^2 = 50,23\%$; broj opažanja: 8.410 (suma pondera 2.238.751)

Izvor: izrada autorice

U **Njemačkoj** premije za djecu ne variraju značajno za svako sljedeće dijete, odnosno bilježi se blagi porast premije od 10% za treće dijete, odnosno 16% za četvrto dijete, što je u skladu s blagim povećanjem iznosa doplatka za djecu. Slika 38. prikazuje i kretanje premije po kvartilnim skupinama i vidljiv je porast premije u posljednjoj kvartilnoj skupini, u kojoj kućanstva ostvaruju veće uštede poreza od poreznih odbitaka.

Slika 38. Prosječna premija potpore za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj (mjesečno u eurima), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u kvartilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. Q označava kvartilnu skupinu, a SD standardnu devijaciju.

Analiza odrednica premije prikazana je u tablici 24. Prema analizi, varijable vezane za rang djece nisu značajne u modelu, osim varijable za drugorođeno dijete na razini značajnosti 5%. Također niti varijable predfiskalnog dohotka nisu značajne. U modelu je značajna i s najvišim pozitivnim koeficijentom (nakon konstante) binarna varijabla koja označava kućanstva u kojima su samohrani roditelji, što je očekivano s obzirom na prilagođene iznose socijalne

pomoći te porezni odbitak za jednoroditeljske obitelji. Kućanstvo u Njemačkoj za I. dijete u prosjeku ostvaruje premiju od 244,19 eura. U jednoroditeljskom kućanstvu premija je prosječno viša za 54,13 eura, uz ostale varijable nepromijenjene. Ako se u kućanstvu nalazi mlađa punoljetna uzdržavana osoba, naknada je u prosjeku manja za 107,44 eura, što je posljedica uvjeta redovnog školovanja do 25 godina, odnosno nezaposlenosti do 21 godine. Iako su određene varijable u modelu neznačajne, njihovi su koeficijenti očekivanih predznaka i vrijednosti. Međutim, uz slovački model, njemački je najmanje reprezentativan.

Tablica 24. Odrednice premije za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj (u eurima)

<i>Varijabla</i>	<i>Koeficijent</i>	<i>Standardna pogreška</i>	<i>p-vrijednost</i>
Samohrani roditelj	54,13	5,78	0,00
Rang 2	-7,10	3,35	0,03
Rang 3	4,52	5,79	0,44
Rang 4	17,71	14,32	0,22
Mlađa punoljetna uzdržavana osoba	-107,44	5,87	0,00
Predfiskalni dohodak kućanstva (X _h)	0,42	0,94	0,66
X _h ²	0,04	0,03	0,20
Konstanta	244,19	4,20	0,00

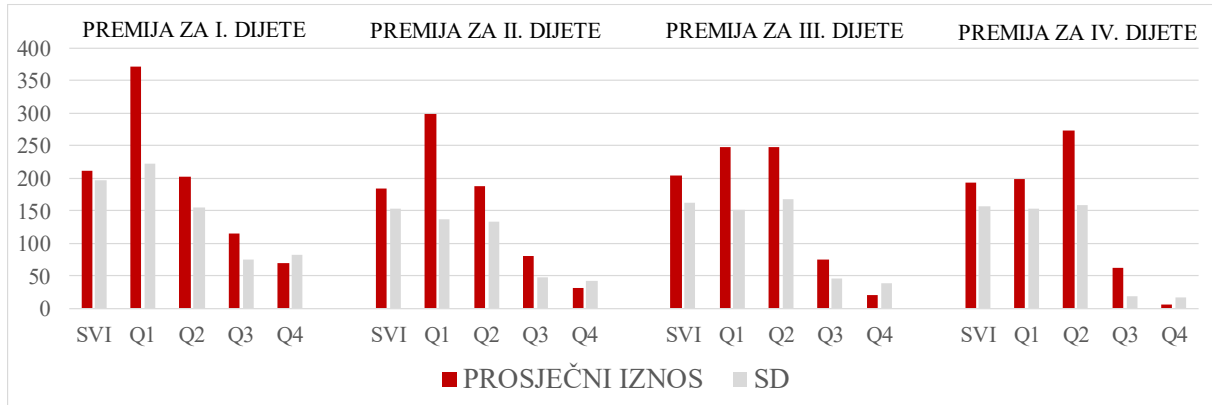
R² = 15,22%; broj opažanja: 4.476 (suma pondera 15.391.762)

Izvor: izrada autorice

Slika 39. prikazuje premiju za djecu u **Ujedinjenoj Kraljevini**. Premija je gotovo jednaka za svako dijete, ali je prisutno njeno blago smanjenje sa svakim sljedećim djetetom, što je posljedica oblikovanja naknade za djecu i djelovanja naknada socijalne pomoći. Detaljnija analiza po kvartilnim skupinama ukazuje na snažan pad iznosa premije porastom predfiskalnih dohodaka kućanstva. Premije za treće i četvrto dijete imaju nešto niže vrijednosti u prvoj kvartilnoj skupini u usporedbi s drugom, što je posljedica ograničenja naknada.

Procjene odrednica premije regresijskim modelom sažete su u tablici 25. Sve su varijable u modelu značajne na razini 1%. Kućanstvo za prvorodeno dijete ostvaruje najvišu premiju, koja zatim pada zbog oblikovanja sustava socijalne pomoći i naknade za djecu. Kućanstvo za I. dijete, predfiskalnog dohotka od 0 funti, u prosjeku, ostvaruje premiju od 235,17 funti. Samohrani roditelji ostvaruju više premije u sustavu socijalne pomoći te stoga jednoroditeljska kućanstva, uz ostale varijable nepromijenjene, ostvaruju u prosjeku 75,72 funte višu premiju. S obzirom na to da uzdržavani mlađi punoljetnici nemaju pravo na novčane naknade za djecu

nego samo potporu socijalne pomoći, očekivan je i pad vrijednosti premije za njih, u prosjeku 56,60 funti. Progresivnost potpore za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini uzrokuje negativan procijenjeni koeficijent varijable predfiskalnog dohotka kućanstva.

Slika 39. Prosječna premija potpore za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske (mjesечно u eurima), 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u kvartilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. Q označava kvartilnu skupinu, a SD standardnu devijaciju.

Tablica 25. Odrednice premije za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske (u funtama)

Varijabla	Koeficijent	Standardna pogreška	p-vrijednost
Samohrani roditelj	75,72	4,63	0,00
Rang 2	-29,62	2,86	0,00
Rang 3	-29,83	5,09	0,00
Rang 4	-61,40	10,73	0,00
Mlađa punoljetna uzdržavana osoba	-56,60	7,49	0,00
Predfiskalni dohodak kućanstva (X _h)	-22,61	1,17	0,00
X _h ²	0,13	0,02	0,00
Konstanta	235,17	4,83	0,00

R² = 31,04%; broj opažanja: 10.547 (suma pondera 14.361.201)

Izvor: izrada autorice

4.4. Zaključci komparativne analize sustava potpora za djecu u različitim tipovima države blagostanja

U ovom su poglavlju analizirane potpore za djecu u predstavnicama različitih tipova države blagostanja. Opisana je njihova struktura i distribucija po decilnim dohodovnim skupinama. Istražio se utjecaj sustava potpora na siromaštvo djece te dohodovnu nejednakost. Primjenom novih pokazatelja istražena je pokrivenost troškova djece potporama te je istražena potpora pružena kućanstvima s različitim brojem djece.

Provedena analiza omogućila je provjeru postavljenih hipoteza H_1 i H_2 :

H₁: Oblikovanje sustava potpora za djecu utječe na uspješnost potpora u poboljšanju blagostanja obitelji s djecom.

H_{1A}: Potpore za djecu u Republici Hrvatskoj nisu pravedno raspodijeljene te imaju slabiji utjecaj na smanjenje dohodovne nejednakosti i siromaštva djece u usporedbi s odabranim europskim zemljama.

H_{1B}: Novčana naknada za djecu je najučinkovitiji element sustava potpora za djecu u smanjenju siromaštva djece i dohodovne nejednakosti u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama.

H₂: Sustav potpora za djecu u Republici Hrvatskoj razlikuje se od sustava u drugim europskim zemljama s obzirom na izdvajanje sredstava za pojedine skupine djece.

H_{2A}: U usporedbi s odabranim zemljama hrvatski sustav pruža iznadprosječnu premiju kućanstvima za treće i četvrto dijete.

H_{2B}: U usporedbi s odabranim zemljama hrvatski sustav odvaja relativno najviše sredstava na uzdržavane mlađe punoljetne osobe.

Hrvatski je sustav potpora komparativno najneravnomjernije distribuiran po dohodovnim skupinama od analiziranih zemalja, izrazito konveksnog oblika distribucije, u skladu s dosadašnjim istraživanjima. Iako relativno, mjereno udjelom u dohotku, potpore jesu među izdašnjijima za određene skupine kućanstava, kompenzacijski indeksi otkrivaju ipak skromnije prosječno relativno pokriće troškova djece za sva kućanstva u usporedbi s drugim zemljama. Posljedica toga je najniža učinkovitost smanjenja stope siromaštva djece ($FGT \alpha = 0$) od analiziranih zemalja. U smanjenju jaza i intenziteta siromaštva manje je učinkovita samo Slovačka. U smanjenju nejednakosti potporom za djecu, Hrvatska je također najmanje uspješna od analiziranih zemalja. Iako progresivan doplatak za djecu umanjuje nejednakost, porezne olakšice su izrazito regresivne. Iako Grčka i Njemačka pružaju roditeljima porezne olakšice, one imaju bitno manje izražen regresivan učinak na dohodovnu nejednakost jer ih prima puno manji dio kućanstava (u Njemačkoj) ili su gotovo zanemarivog iznosa (u Grčkoj). U svim zemljama novčane naknade za djecu postižu najjači učinak na smanjenje siromaštva i nejednakosti jer su, u pravilu, i najizdašnije naknade u sustavu potpora za djecu. Iako su u Hrvatskoj porezne olakšice izdašnije te po stanovniku veći proračunski izdatak, zbog njihovog regresivnog učinka nisu učinkovite u spomenutim ciljevima.

Usporedbom siromaštva, dohodovne nejednakosti te kompenzacijskih indeksa, može se zaključiti da su Ujedinjena Kraljevina i Njemačka, u prosjeku, zemlje s najučinkovitijim sustavima potpora za djecu. Ujedinjena Kraljevina ima progresivan sustav novčanih naknada za djecu, a Njemačka ima gotovo univerzalan doplatak za djecu. Švedska naknada za djecu, koja nije osobito izdašna, učinkovita je u smanjenju siromaštva i dohodovne nejednakosti, zahvaljujući dobroj komplementarnosti s naknadama socijalne pomoći. Grčka naknada za djecu, iako s inovativnim cenzusom temeljenom na ekvivalentnim dohodcima i progresivnim sustavom ukupnih potpora sličnim oblikom Ujedinjenoj Kraljevini, ipak ne pruža dovoljno izdašne naknade da bi bila uspješnija od Ujedinjene Kraljevine u smanjenju siromaštva i nejednakosti. Slovačka, zemlja s najnižom predfiskalnom dohodovnom nejednakosti te sličnim stopama siromaštva kao i Hrvatska, svojom kombinacijom relativno niskih naknada i umanjenja poreza kompenzira najmanji postotak troškova brige o djeci, ali svejedno je uspješna u smanjenju siromaštva i dohodovne nejednakosti. **Slijedom navedenog, prihvaćaju se pomoćne hipoteze H_{1A} i H_{1B} te glavna hipoteza H₁.**

Za kućanstva s više djece analizirana je struktura i prosječan iznos potpore te premija, koja se dobiva za svako dijete ovisno o redoslijedu rođenja. Analiza premija je pokazala da kućanstva u Grčkoj ostvaruju najviše premije za treće i četvrto dijete, a za njom slijede Hrvatska i Švedska. Navedeni su sustavi potpora za djecu izrazito učinkoviti u smanjenju stopa siromaštva, jaza i intenziteta siromaštva za kućanstva s troje ili više djece. Međutim, njemački i britanski sustav postižu usporedive (i čak i bolje) učinke na smanjenje siromaštva, unatoč tome što ne pružaju kućanstvima toliko visoke premije.

U tablici 13. prikazana je usporedba visine proračunskih izdataka za uzdržavane mlađe punoljetne osobe po zemljama te Hrvatska prednjači s 18%. Osim toga, već je po usporedbi dobnih granica (tablica 10.) za ostvarivanje prava na naknade socijalne zaštite i (izrazito izdašne) porezne olakšice očekivan takav proračunski učinak u Hrvatskoj. Analiza siromaštva po dobnim skupinama ukazuje na dodatan nedostatak ovih visokih izdvajanja: Hrvatska nije zemlja s najnižim siromaštvom u toj dobnj skupini. Iako je doplatak za djecu uglavnom prenikak da dohodak kućanstava s djecom podigne iznad linije siromaštva, prema pokazanoj analizi, značajan je njegov udio u dohodcima najsiromašnijih kućanstava. Na temelju dobivenih rezultata, prihvaća se hipoteza H_{2B}. **Prihvaćanjem pomoćnih hipoteza prihvaća se i glavna hipoteza H₂.**

5. REFORME POTPORA ZA DJECU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ovo je poglavlje posvećeno hrvatskom sustavu potpora za djecu. Analiziraju se učinci promjene doplatka za djecu od 1. srpnja 2018. godine te se uspoređuju različiti reformski scenariji hrvatskog sustava potpora za djecu nastali na temelju inozemnih iskustava. Poglavlje se zaključuje s implikacijama istraživanja na obiteljsku politiku Hrvatske.

5.1. Analiza reforme doplatka za djecu u 2018. godini

Doplatak za djecu u Hrvatskoj naslijeđen je iz sustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a u obliku sličnom današnjem uveden je 1999. godine (Puljiz, 1999a). Tada aktualnim Zakonom o doplatku za djecu iznosi naknade su bili vezani uz prosječnu neto plaću svih zaposlenih u Hrvatskoj iz prethodne godine te su osim maloljetne djece primatelji doplatka za djecu mogli biti i redovni studenti. Zakonom o doplatku za djecu, od siječnja 2002., doplatak za djecu vezan je uz proračunsku osnovicu te je ograničeno primanje doplatka na dob završetka srednje škole.

„U siječnju 2007. gornja se granica dohodovnog cenzusa povećava sa 40 na 50% proračunske osnovice (1.663,00 kn), a uvodi se „pronatalitetni dodatak”. Uveden je i treći cenzusni razred, a iznosi doplatka određeni su prema cenzusnim razredima: 9, 7, 5 i 6% proračunske osnovice. Od siječnja 2007. do srpnja 2018. nije bilo promjena cenzusnih granica ni vrijednosti naknade.“ (Urban i Pezer, 2019).

Prateći trendove pada broja djece primatelja doplatka za djecu, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o doplatku za djecu (NN 58/18), od 1. srpnja 2018. godine, povećana je gornja granica dohodovnog cenzusa s 50 na 70% proračunske osnovice (s 1.663 na 2.328,20 kuna).

Urban i Pezer (2019) objašnjavaju zašto je došlo do navedene promjene: „Zbog gospodarskog rasta i poreznih rasterećenja neto dohodak je tijekom godina rastao. Istodobno je proračunska osnovica bila zamrznuta, a o njoj ovise granice cenzusnih razreda. Stoga se broj korisnika doplatka za djecu i broj djece koja ga primaju stalno smanjivao. ... Broj djece koja primaju doplatak smanjio se s oko 500.000 krajem 2002. na približno 300.000 potkraj 2018. To je golem broj kućanstava s djecom koja su ostala zakinuća za pomoć države u podmirivanju troškova za brigu o djeci.“

Međutim, unatoč očekivanjima od oko 140.000 novih primatelja, ipak se nije povećao broj djece primatelja doplatka za djecu dovoljno da nadoknadi barem trećinu gubitka primatelja nastalu od 2002. do 2018. S ciljem objašnjenja i osvješćivanja javnosti, Urban i Pezer (2019) zatim navode dva moguća razloga nastaloj situaciji: „dio potencijalnih korisnika nije svjestan mogućnosti ostvarenja doplatka za djecu, a dio potencijalnih korisnika ne želi ostvariti to pravo“ te pružaju smjernice roditeljima i nadležnim institucijama.

Nastavljajući istraživanje Urbana i Pezer (2019) ovaj rad detaljnije analizira **učinke promjene doplatka za djecu iz 2018.**: kako se promijenila struktura ukupne potpore za djecu u Hrvatskoj, je li smanjeno siromaštvo djece i dohodovna nejednakost?

Tablica 26. prikazuje procjene vrijednosti odabranih novčanih pokazatelja u sustavu potpora za djecu u Hrvatskoj, nastalu na temelju rezultata mikrosimulacija za 2018. primjenom pravila o doplatku za djecu prije i nakon promjene.²⁵ Provedenom promjenom doplatka za djecu porastao je prosječni dohodak, kao i medijan ekvivalentnog raspoloživog dohotka. Povećanje gornjeg dohodovnog cenzusa doplatka za djecu povećava prosječan iznos doplatka za djecu po stanovniku s 267 na 367 kuna godišnje, te se stoga i ukupna potpora za djecu po stanovniku povećava za istu razliku (≈ 100 kuna godišnje) te udio potpore u raspoloživom dohotku raste za 0,3 postotna boda.

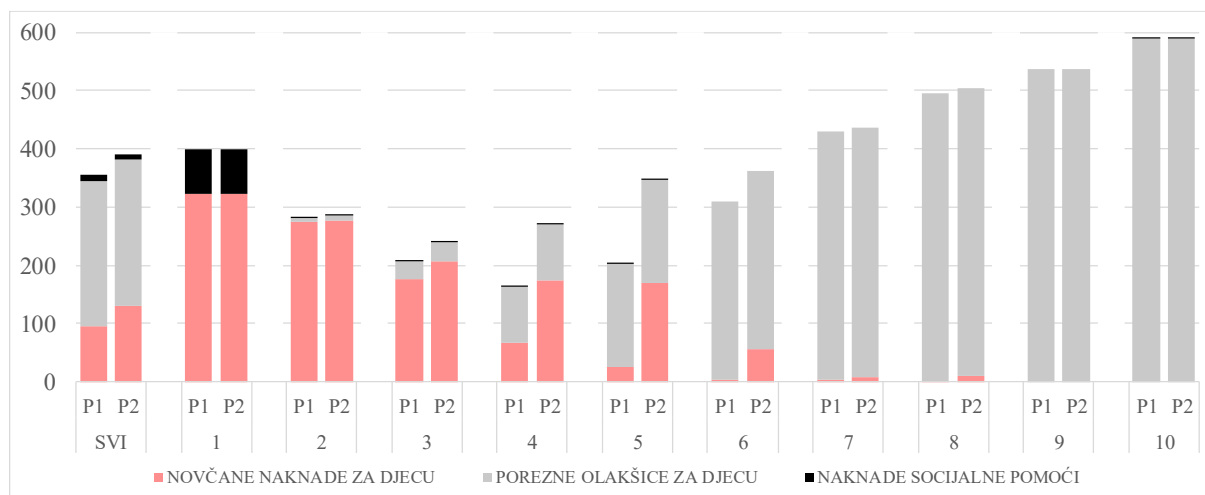
Tablica 26. Novčani pokazatelji sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj 2018., godišnje u kunama.

	P1 – prije promjene	P2 – nakon promjene
Medijan ekvivalentnog raspoloživog dohotka	50.472	50.760
Raspoloživi dohodak po stanovniku	36.414	36.513
Pretpotporni dohodak po stanovniku	35.416	35.416
Potpore od poreznog odbitka za djecu po stanovniku	705	705
Doplatak za djecu po stanovniku	267	367
Potpore za djecu od socijalne pomoći po stanovniku	25	25
Ukupna potpora za djecu po stanovniku	998	1097
Udio ukupne potpore za djecu u raspoloživom dohotku (%)	2,7	3,0

Izvor: Izrada autorice

²⁵ Pretpostavke za mikrosimulaciju navedene u prethodnom poglavlju vrijede i u ovoj analizi: pretpostavlja se potpuno ubiranje naknade, što znači da doplatak za djecu primaju sva kućanstva koja na njega imaju pravo; vidjeti fusnotu 7 u dijelu 4.1.2..

Slika 40. prikazuje usporedbu strukture potpore za djecu u Hrvatskoj prije i nakon promjene doplatka za djecu. Prosječni iznos potpore po djetetu promjenom raste s 354 na 390 kuna. Na slici se opaža da je značajnije povećan iznos potpore i promijenjena struktura za kućanstva od treće do šeste decilne skupine. Prije promjene doplatka za djecu doplatak za djecu bio je značajan dio potpore kućanstava s djecom do četvrte decilne skupine, a nakon promjene doplatak je značajan do pete decilne skupine.

Slika 40. Struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama prije (P1) i nakon promjene (P2) doplatka za djecu, 2018. (mjesečno, u kunama)

Izvor: Izrada autorice

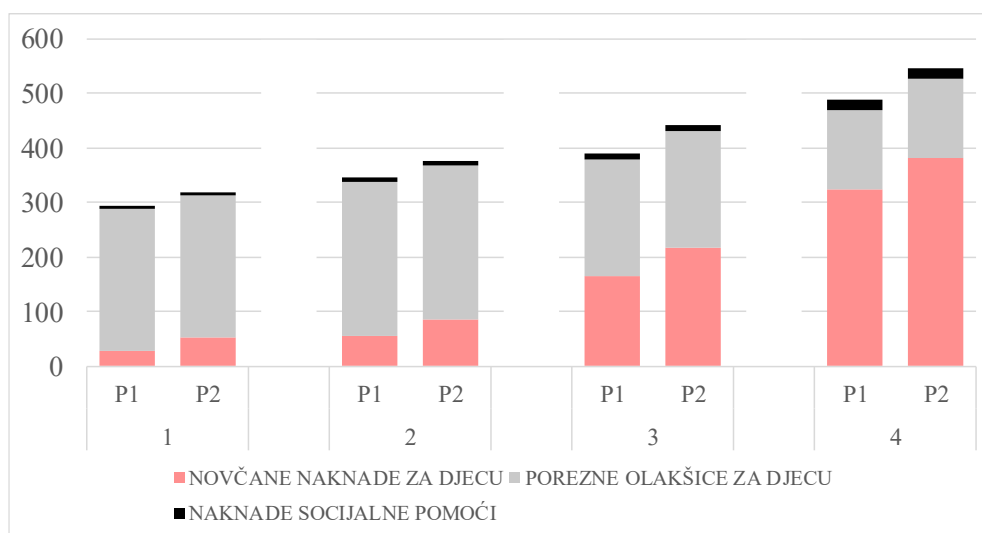
Napomena: Brojevi na apscisi od 1 do 10 označavaju decilne dohodovne skupine. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava.

Kako je istaknuto u prijašnjim istraživanjima (Urban, 2014; Urban i Pezer, 2020) prije promjene doplatka za djecu određena kućanstva s prosječnim dohodcima imala su previsoke dohotke za ostvariti pravo na doplatak za djecu, a preniske za iskorištavanje potpore od poreznog odbitka te je distribucija po decilnim dohodovnim skupinama imala jako izražen konkavan oblik. Promjena doplatka je djelomično umanjila neravnomyjnost distribucije, što se jasno vidi porastom iznosa potpore, najviše za medijalne dohotke. Minimum ostvarene potpore se prije promjene nalazio u četvrtoj decilnoj skupini, a nakon promjene se nalazi u trećoj decilnoj skupini. Međutim, potpora kućanstvima s najvišim dohodcima i dalje značajno premašuje potporu kućanstvima s medijalnim i niskim dohodcima.

Pokriće troškova brige o djeci mjereno **kompensacijskim indeksima** ukazuje na nešto veću prosječnu pokrivenost troškova nakon promjene doplatka: AKI je porastao za 0,03, a RKI za 0,01. Razlog tom blagom porastu je izraženije povećanje pokrivenosti troškova kućanstava od

treće do šeste decilne skupine, što prati promjenu strukture potpore za djecu prikazanu na slici 40.

Slika 41. prikazuje usporedbu strukture potpore za djecu za kućanstva s različitim broje djece prije i nakon promjene doplatka za djecu. Potpora za kućanstva s jednim djetetom se u prosjeku povećala za 25 kuna mjesečno, a za kućanstva s troje djece 52 kune mjesečno. Struktura potpore se nije značajno promijenila niti za jedan tip kućanstva ovisno o broju djece u kućanstvu. **Premija** od potpora za djecu raste u sličnom iznosu, do 17% (najviše za III. dijete).

Slika 41. Struktura prosječne potpore za djecu prema broju djece u kućanstvu prije (P1) i nakon promjene (P2) doplatka za djecu, 2018. (mjesečno, u kunama)

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Brojevi na apscisi od 1 do 4 označavaju broj djece u kućanstvu.

Za analizu utjecaja promjene na **siromaštvo** korišteni su pristupi pomične i fiksne linije siromaštva (slično Sutherland i Piachaudu, 2001), kako bi se istražio utjecaj promjene doplatka. S obzirom na to da je zbog promjene doplatka za djecu došlo do povećanja medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka, to se odrazilo i na liniju siromaštva, koja je s 2.524 kn porasla na 2.538 kn.

S pomičnom linijom, stopa siromaštva djece prije promjene je iznosila 19%, a nakon promjene 19,5%. Statistički, ta razlika je značajna na razini 5%. Ako se uspoređuje utjecaj doplatka za djecu na siromaštvo, njegov je utjecaj na siromaštvo bio izraženiji prije promjene; doplatka za 0,4 postotna boda više snižava stopu siromaštva nego nakon promjene, u usporedbi sa stopom siromaštva za pretpotporne dohotke. Jaz i intenzitet siromaštva se razlikuju samo za 0,1 postotni

bod prije i poslije promjene. Stope siromaštva te jaz i intenzitet siromaštva za kućanstva ovisno o broju djece su slične prije i nakon promjene doplatka.

Stopa siromaštva temeljena na fiksnoj liniji siromaštva postavljenoj na vrijednost prije promjene, 2.524 kn, iznosi 19% prije i nakon promjene. Mala razlika od 0,02 postotna boda nije statistički značajna.

Promjena doplatka za djecu nije statistički značajno utjecala na dohodovnu **nejednakost** u Hrvatskoj. Tablica 27. sažima vrijednosti Ginijevog koeficijenta nejednakosti i koeficijenta koncentracije za instrumente obiteljske politike. S obzirom na to da je promjenom doplatka za djecu povećan obuhvat korisnika doplatka za djecu na one s višim dohodcima koeficijent koncentracije se povećao za 14,3.

Tablica 27. Usporedba utjecaja promjene doplatka za djecu u Republici Hrvatskoj 2018. godine na Ginijev koeficijent nejednakosti i koeficijente koncentracije

	Ginijev koef. (raspoloživog dohotka)	Koeficijenti koncentracije		
		Doplatka za djecu	Potpore od poreznog odbitka	Potpore socijalne pomoći
HR P1	29,9	-70,4	42,7	-91,8
HR P2	29,8	-56,1	42,7	-91,8

Izvor: Izrada autorice

Napomena: P1 označava analizu prije promjene, a P2 nakon promjene doplatka za djecu.

Promjena doplatka za djecu u 2018. godini nije ostvarila pozitivne učinke na siromaštvo i nejednakost, ali to joj nije niti bila svrha. Međutim, djelomično je uravnotežila iznos potpore za djecu u Hrvatskoj povećavši potporu kućanstava s medijalnim dohodcima te zaustavila pad broja djece primatelja doplatka.

5.2. Uvozi potpora za djecu drugih tipova države blagostanja u hrvatski sustav

5.2.1. Opis pretpostavki i komparativna analiza uvezenih obiteljskih politika iz Helenske Republike, Savezne Republike Njemačke, Slovačke Republike, Kraljevine Švedske te Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske u Republiku Hrvatsku

Primjenom metode opisane u dijelu 4.1.3., u hrvatski se sustav poreza i socijalnih naknada uvoze odabrani instrumenti obiteljske politike, iz prethodno analiziranih zemalja, te se napuštaju doplatka za djecu i porezni odbitak za djecu. Iz svih zemalja se preuzima definicija uzdržavane djece te se cjelokupni sustav poreza i socijalnih naknada prilagođava novim

instrumentima i pazi na redosljed simulacije instrumenata. Uvođenjem novih instrumenata očuvana je **proračunska neutralnost**, odnosno ne nameću se novi porezi kako bi se financirali novi instrumenti potpora za djecu niti se mijenja neto razlika postojećih proračunskih primitaka i izdataka. Sažeti utjecaj na proračun prikazan je u tablici P2, koja se nalazi u priložima. Ako se uspoređuju izdatci na sustav potpora za djecu, oni odstupaju do 1% od sadašnjih izdataka prema procjeni modela.

Scenarij *HRSK*

Iz slovačkog se sustava potpora za djecu u hrvatski sustav uvodi doplatak za djecu te umanjenje poreza za djecu (s povratom). Iznosi instrumenata su dobiveni konverzijom izvornih slovačkih iznosa iz eura u kune (primjenom tečaja $1\text{€} = 7,5\text{ kn}$), a potom množenjem faktorom 1,19 kako bi se očuvala proračunska neutralnost. Tako kućanstva mogu primati mjesečnu naknadu za djecu u iznosu od 210,41 kn za svako dijete mlađe od 16 godina ili do 25. godine u redovnom obrazovanju. Dodatno, roditelji čija su godišnja bruto primanja jednaka ili veća od 6 minimalnih mjesečnih plaća mogu ostvariti pravo i na umanjenje poreza s povratom, u iznosu od 191,54 kn mjesečno po djetetu. Kućanstva u kojima roditelji djece primaju starosnu, invalidsku ili obiteljsku mirovinu, a ne ostvaruju tržišne dohotke te stoga nemaju niti pravo na umanjenje poreza za djecu primaju dodatak od 98,59 kn mjesečno po djetetu s naknadom za djecu.

U ovom reformskom scenariju, kao i u svim ostalima, za mlađu punoljetnu djecu, ali i maloljetnu djecu, koja nisu obuhvaćena definicijom uzdržavanog djeteta po uzoru na državu iz koje su preuzeti instrumenti, roditelji mogu koristiti porezni odbitak za uzdržavanog člana obitelji.

Scenarij *HRSE*

Iz švedskog sustava uvozi se univerzalna novčana naknada za djecu. Iznosi instrumenta su dobiveni konverzijom izvornih švedskih iznosa iz kruna u kune (primjenom tečaja $1\text{ švedska kruna} = 0,71\text{ kn}$), a potom množenjem s faktorom 0,45 kako bi se očuvala proračunska neutralnost. Obitelji s djecom mlađom od 16 godina ili djecom koja nisu u braku do 20 godina starosti (u redovnom obrazovanju) imaju pravo na osnovnu naknadu za djecu u iznosu od 402,21 kn po djetetu mjesečno, koji se uvećava za 48,26 kn za II. dijete, 186,62 kn za III. dijete, 324,98 kn za IV. dijete te 402,21 kn za V. dijete. Međutim, za djecu stariju od 15 godina naknada se prima 10 mjeseci u godini.

Scenarij HREL

Iz grčkog sustava simulira se u hrvatskom sustavu novčana naknada za djecu s provjerom dohotka. Iznosi instrumenta su dobiveni konverzijom izvornih grčkih iznosa iz eura u kune (primjenom tečaja $1\text{€} = 7,5\text{ kn}$), a potom množenjem faktorom 1,13 kako bi se očuvala proračunska neutralnost. Pragovi koji definiraju na koliki iznos naknade kućanstvo ima pravo određeni su omjerima raspoloživih medijalnih dohodaka u Grčkoj i Hrvatskoj (vidjeti jednadžbu 8). Tablica 28. prikazuje iznos naknade za djecu ovisno o dohotku kućanstva, koja kućanstva ostvaruju za djecu koja nisu u braku, mlađu od 19 godina ili mlađu od 24 godine u redovnom obrazovanju.

Tablica 28. Iznos novčane naknade za djecu u reformskom scenariju HREL, u kunama

<i>Ekvivalentni dohodak kućanstva</i> <i>(godišnje)</i>	<i>Dijete</i>	<i>Iznos naknade</i> <i>(mjesečno)</i>
0 – 37.601,29	I. i II.	591,50
	III. i svako sljedeće	1.183,00
37.601,30 – 62.668,81	I. i II.	354,90
	III. i svako sljedeće	709,80
62.668,82 – 94.003,22	I. i II.	236,60
	III. i svako sljedeće	473,20

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Za izračun ekvivalentnog dohotka kućanstva primjenjuju se sljedeći faktori za članove kućanstva: 1 za glavu kućanstva, 0,5 za ostale odrasle osobe u kućanstvu te 0,25 za uzdržavano dijete. Relevantan dohodak kućanstva čine primici kućanstva nakon plaćenih doprinosa, s uračunatim socijalnim naknadama (izuzev ZMNa).

Scenarij HRDE

Iz njemačkog se sustava potpora za djecu u hrvatskom sustavu simuliraju doplatka za djecu, porezni odbitak za djecu, porezni odbitak za samohrane roditelje, dodatni doplatka za djecu i naknada za obrazovanje. Iznosi doplatka za djecu dobiveni su konverzijom izvornih njemačkih iznosa iz eura u kune (primjenom tečaja $1\text{€} = 7,5\text{ kn}$), a potom množenjem faktorom 0,26 kako bi se očuvala proračunska neutralnost. Doplatka za djecu primaju sva kućanstva s djecom koja nisu u braku do 18 godina ili do 25 godina starosti na školovanju u iznosu od 381,33 kn za I. dijete, 393,12 kn za II. dijete te 442,26 kn za III. dijete. Osim toga, kućanstva mogu umjesto doplatka za djecu ostvariti uštedu poreza na dohodak od poreznog odbitka za djecu, koji iznosi

1.548,41 kn mjesečno po djetetu, ako je to isplativije za njih.²⁶ Samohrani roditelji imaju pravo na odbitak poreza u iznosu od 397,74 kn mjesečno te dodatnih 50,03 kn za drugo i svako sljedeće dijete.²⁷ Naknada za obrazovanje postavljena je proizvoljno na iznos od 500 kn godišnje.

Dodatni doplatk za djecu je uveden u hrvatski sustav potpora za djecu, uz veliku povezanost sa ZMN-om za određivanje iznosa i dohodovnih pragova, slično kao što je ta naknada u Njemačkoj povezana s naknadom za nezaposlene II. Dodatni doplatk je dostupan roditeljima s djecom, koja ostvaruju pravo na doplatk za djecu, u maksimalnom iznosu od 320 kn po djetetu. Relevantan mjesečni dohodak obitelji mora biti veći od 1.925,13 kn (1.283,42 kn za jednoroditeljske obitelji), ali ne smije biti veći od praga koji se računa prema sljedećoj formuli:

$$1,2 \cdot ZMN_{OSNOVICA} + \alpha \cdot TS + N_d \cdot 320, \quad (10)$$

gdje $ZMN_{OSNOVICA}$ iznosi 800 kn, α je faktor <1 koji se mijenja ovisno o broju članova obitelji, TS označava troškove stanovanja, a N_d broj djece u obitelji. Za jednoroditeljske obitelji u formuli se prilagođava faktor α te se $ZMN_{OSNOVICA}$ ne množi s 1,2. Navedeni iznos gornjeg praga umanjen za $N_d \cdot 320$ jednak je potrebama roditelja. Roditelji imaju pravo na dodatni doplatk za djecu, ako je njihov bruto dohodak iznad donjeg praga, a dohodak koji se koristi u cenzusu ZMN-a ispod gornjeg praga. Imovina obitelji mora zadovoljiti imovinski cenzus iz ZMN-a. Iznos dodatnog doplatka se umanjuje za 50% iznosa dohotka koji prelazi potrebe roditelja te sve dohotke djece.

Scenarij HRUK

Iz britanskog se sustava potpora za djecu u hrvatskom sustavu simuliraju umanjeње poreza za djecu (CTC) i novčana naknada za djecu. Iznosi elemenata CTC-a te novčane naknade za djecu dobiveni su konverzijom izvornih britanskih iznosa iz funti u kune (primjenom tečaja 1 funta = 8,82 kn), a potom množenjem faktorom 0,32 kako bi se očuvala proračunska neutralnost. Novčanu naknadu za djecu primaju roditelji djece mlađe od 16 godina, ili mlađe od 19 godina,

²⁶ Simulacija je provedena po uzoru na njemački sustav: provodi se test isplativosti za korisnika. Ako je ušteda poreza veća od doplatka za djecu, obračunava se odbitak za djecu, a simulirani primljeni doplatk za djecu se vraća s porezom te iznos doplatka nije podložan prirezu poreza na dohodak.

²⁷ Iznosi poreznih odbitaka u hrvatskom sustavu dobiveni su na način da se izračunao udio iznosa odbitka u prosječnoj bruto plaći u Njemačkoj te je dobiveni udio pomnožen prosječnom bruto plaćom u Hrvatskoj. Razlog primjene odnosa odbitka i bruto plaće, a ne medijalnog raspoloživog dohotka i odbitka je što progresivni sustav poreza na dohodak ima značajniji utjecaj na kućanstva koja su obveznici poreza, a medijalni raspoloživi dohodak se računa za sva kućanstva te obuhvaća i one pojedince koji nisu obveznici poreza na dohodak.

koja nisu u braku, a redovno se školuju, u iznosu od 57,56 kn tjedno za prvo dijete te 38,09 kn za svako sljedeće dijete. Ako je porezna osnovica roditelja veća od 147.340,23 kn godišnje tada se naknada umanjuje po stopi od 1% za svakih 300 kuna iznad spomenutog praga te se za iznos iznad 177.340,23 kn ne ostvaruje naknada.²⁸

Tablica 29. prikazuje elemente čija suma, ovisno o obilježjima kućanstvima, čini ukupni (maksimalni) iznos CTC naknade. CTC naknada je dostupna u maksimalnom iznosu kućanstvima čiji relevantni dohodak (oporezivi primitci i naknade u funkciji zamjene dohotka nakon plaćenih doprinosa) ne prelazi 47.458,29 kn godišnje.²⁹ Kućanstvima čiji su dohodci iznad tog praga se od relevantnog dohotka oduzima iznos praga te se za 41% dobivenog rezultata smanjuje puni iznos naknade.

Tablica 29. Iznos naknade umanjenja poreza za djecu u reformskom scenariju HRUK, godišnje u kunama

<i>Dijelovi umanjenja poreza za djecu (CTC)</i>	<i>Iznos</i>
Obiteljski element	1.517,44
Dodatak za djecu starosti do 12 mjeseci	1.517,44
Dječji element	7.740,32
Dodatak za djecu s invaliditetom	8.840,11

Izvor: Izrada autorice

Tablica 30. prikazuje godišnje vrijednosti **novčanih pokazatelja** u reformskim scenarijima.³⁰ Medijan ekvivalentnog raspoloživog dohotka se u tri scenarija samo blago promijenio (manje od 1%). Najizraženije su promjene u dva scenarija: u HRSK scenariju medijan je porastao za 214 kuna, a u HRUK scenariju se smanjio za 445 kuna. Razlog tomu može biti to što su u slovačkom scenariju s univerzalnom potporom uprosječeni iznosi potpore te su oni stoga porasli i za kućanstva s medijalnim predfiskalnim dohodcima u odnosu na hrvatski sustav. Nasuprot tome, u HRUK scenariju koji je izdašniji za kućanstva s nižim predfiskalnim dohodcima je došlo do određenog gubitka potpore za kućanstva s medijalnim (i višim) dohodcima u usporedbi s hrvatskim sustavom što će se detaljnije analizirati u nastavku rada.

²⁸ Prag za početak umanjenja naknade te iznos od 300 kn su definirani primjenom omjera medijalnih ekvivalentnih raspoloživih dohodaka (jednadžba 8), ali je iznos od 300 kn zaokruženi broj.

²⁹ Od relevantnog dohotka se oduzima 294,68 kn tjedno roditeljskih i roditeljskih naknada, 884,04 kuna godišnje starosne mirovine, dohotka od kapitala i imovine te 322,97 kn tjedno naknada za invalide.

³⁰ Mikrosimulacije za ovaj dio istraživanja za Hrvatsku su napravljene u verziji EUROMOD-a I1.0+ te se stoga prisutne male razlike u ovim pokazateljima u usporedbi s prošlim potpoglavljem i poglavljem.

Usporedba poreznih olakšica po stanovniku otkriva kako se one mijenjaju u različitim scenarijima i najvažnije su u sadašnjem sustavu i HRSK scenariju. U uvezenim sustavima bez posebnih instrumenata poreznih olakšica za djecu, potpora ostvarena od poreznih olakšica se odnosi na mlađe uzdržavane punoljetne osobe koje ostvaruju potporu od poreznog odbitka za uzdržavane osobe. Očekivano, u scenarijima s manjom važnosti poreznih olakšica, novčane naknade za djecu su puno važnije: u HRSE, HREL, HRDE i HRUK scenariju.

Sustav socijalne pomoći nije mijenjan te se iznosi po stanovniku ne mijenjaju u različitim scenarijima. Ukupan iznos prosječne potpore po stanovniku blago varira po zemljama zbog vrlo malih odstupanja od trenutnih fiskalnih izdataka tijekom očuvanja proračunske neutralnosti, ali relativno udio potpore u raspoloživom dohotku iznosi 3% u svim scenarijima.

Tablica 30. Novčani pokazatelji reformskih scenarija sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj 2018., godišnje u kunama

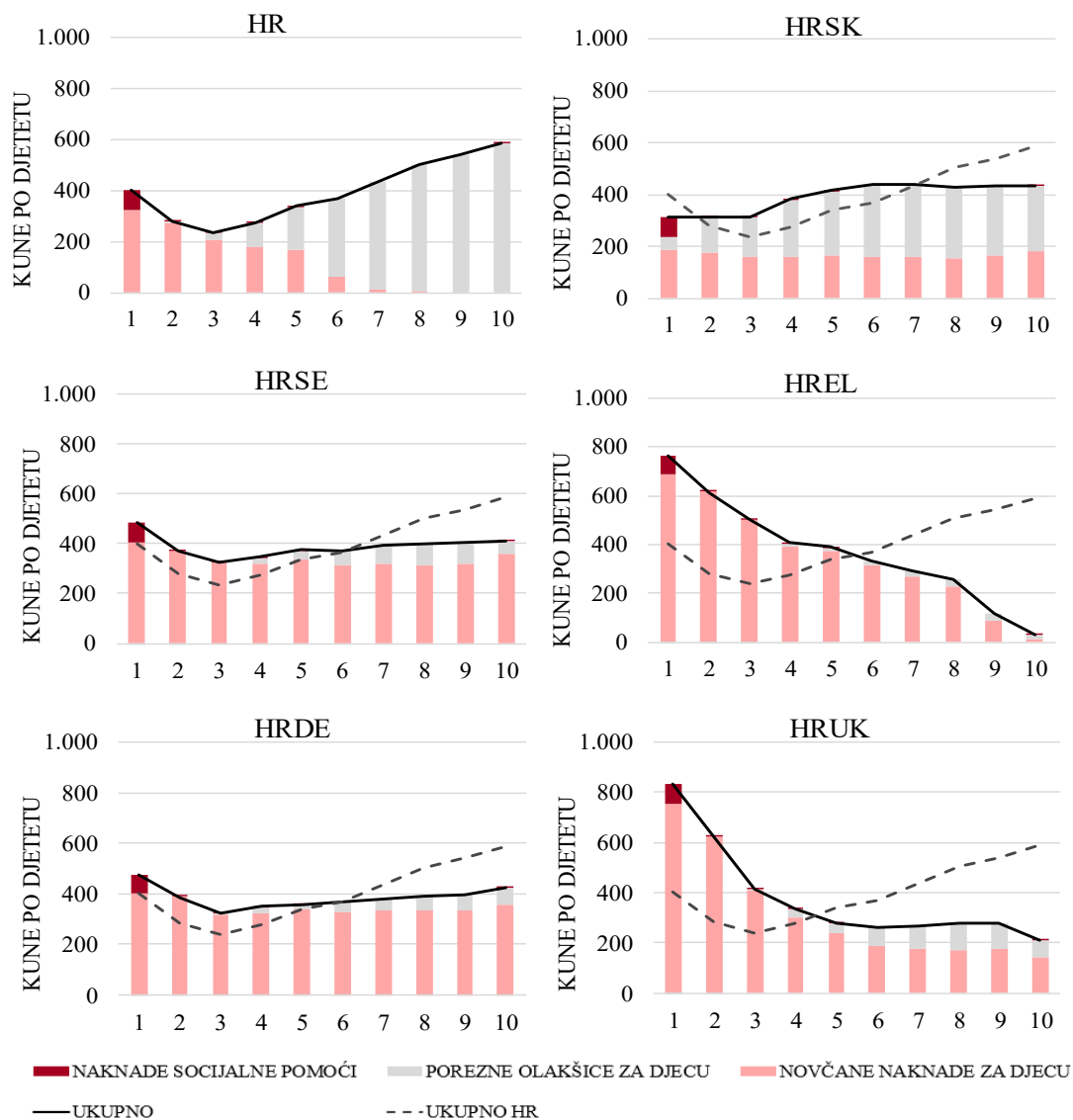
	HR	HRSK	HRSE	HREL	HRDE	HRUK
Medijan ekvivalentnog raspoloživog dohotka	50.529	50.743	50.542	50.537	50.525	50.084
Raspoloživi dohodak po stanovniku	36.288	36.288	36.288	36.288	36.288	36.288
Pretpotporni dohodak po stanovniku	35.192	35.193	35.194	35.199	35.205	35.193
Potpora od poreznih olakšica za djecu po stanovniku	704	596	112	33	81	137
Novčane naknade za djecu po stanovniku	367	473	956	1.031	977	933
Potpora za djecu od socijalne pomoći po stanovniku	25	25	25	25	25	25
Ukupna potpora za djecu po stanovniku	1.096	1.095	1.094	1.089	1.083	1.095
Udio ukupne potpore za djecu u raspoloživom dohotku (%)	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0

Izvor: Izrada autorice

Napomena: HR označava trenutno stanje u Republici Hrvatskoj, HRSK je oznaka scenarija uvoza odabranih instrumenata obiteljske politike iz Slovačke Republike, HRSE iz Kraljevine Švedske, HREL iz Helenske Republike, HRDE iz Savezne Republike Njemačke te HRUK iz Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Slika 42. prikazuje **strukturu i iznos potpore** za djecu u reformskim scenarijima. Isprekidana linija prikazuje distribuciju potpore po dohodovnim decilnim skupinama u sadašnjem hrvatskom sustavu (HR scenariju). Može se primijetiti da distribucija nalikuje onoj u zemljama iz koje se uvezeni odabrani fiskalni instrumenti. HRSK, HRSE i HRDE scenariji su puno uravnoteženiji od sadašnjeg hrvatskog sustava te potpora po djetetu iznosi oko 400 kuna. Nasuprot njima, HREL i HRUK scenariji su izrazito progresivni te su najizdašniji za kućanstva

s najnižim dohodcima. Potpora kućanstvima u HREL i HRUK scenarijima dostiže oko 800 kuna za kućanstva s 10% najnižih dohodaka, ali se scenariji razlikuju u potpori za kućanstva s dohodcima iznad medijana.

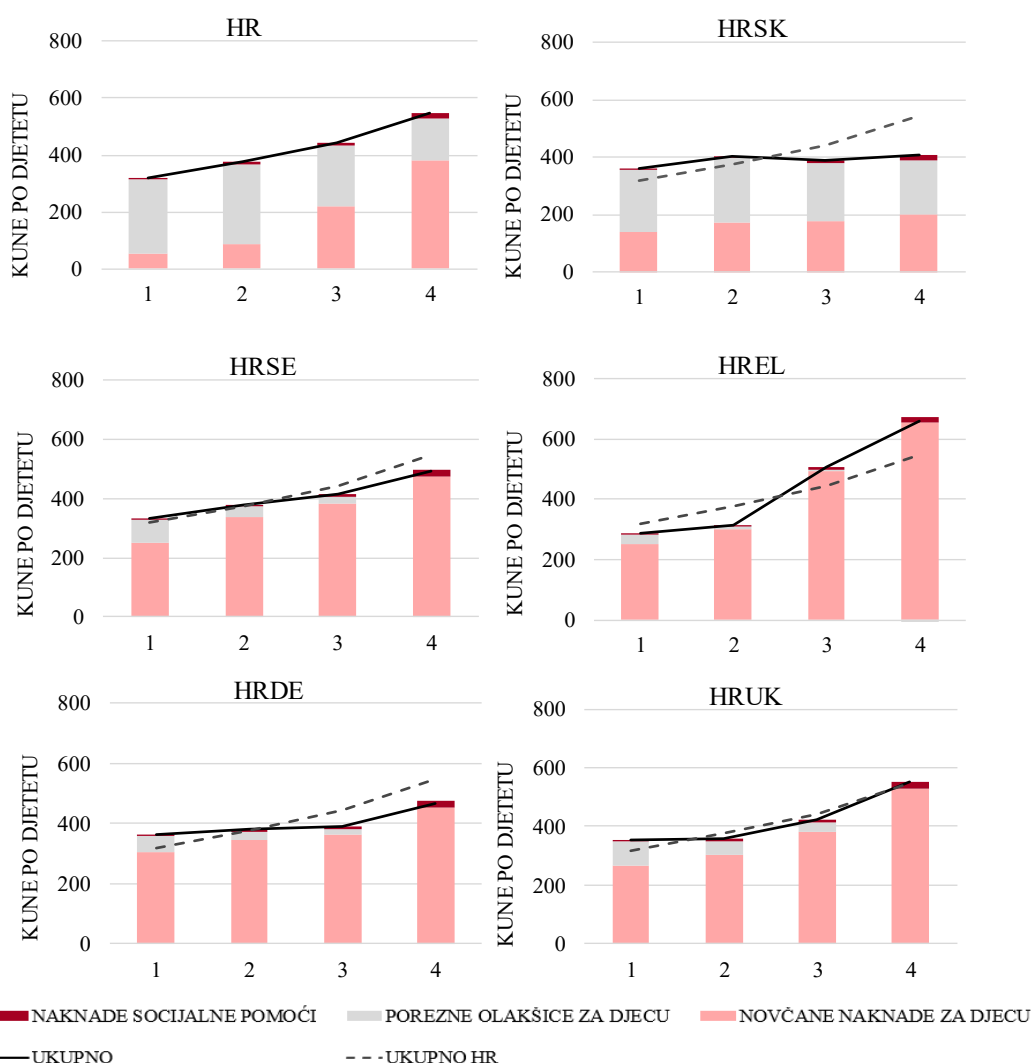
Slika 42. Struktura potpore za djecu po dohodovnim decilnim skupinama u Republici Hrvatskoj u različitim reformskim scenarijima, mjesečno u kunama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: HR označava trenutno stanje u Republici Hrvatskoj, HRSK je oznaka scenarija uvoza odabranih instrumenata obiteljske politike iz Slovačke Republike, HRSE iz Kraljevine Švedske, HREL iz Helenske Republike, HRDE iz Savezne Republike Njemačke te HRUK iz Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske. Brojevi 1-10 na apscisi označavaju decilne dohodovne skupine. Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom pred-fiskalnom dohotku svih kućanstava. Zbog pretpostavki simulacije vezanih uz žene na roditeljskim dopustima u uvoznim scenarijima se pojavljuje u nižim decilnim skupinama nizak negativan prosječan učinak potpore od poreznog odbitka, koji nije prikazan na slikama u radu.

Slika 43. prikazuje rezultate za kućanstva s različitim broje djece. U usporedbi s trenutnim hrvatskim sustavom, kućanstva s jednim djetetom bi u svim scenarijima, osim u HREL-u,

primala jednaku ili veću potporu. Slično je i za kućanstva s dvoje djece. Kućanstva s troje ili četvero djece bi u HRDE i HRSK scenariju primala značajno niže potpore po djetetu, ali zato bi HREL sustav bio osobito izdašan za takva kućanstva, što je i za očekivati jer uzima u obzir ekvivalentni dohodak kućanstva i pruža duplo veći iznos potpore za kućanstva s troje ili više djece po djetetu.

Slika 43. Struktura potpore za djecu u kućanstvima s različitim broje djece u Republici Hrvatskoj u različitim reformskim scenarijima, mjesečno u kunama, 2018.

Izvor: Izrada autorice

Napomena: HR označava trenutno stanje u Republici Hrvatskoj, HRSK je oznaka scenarija uvoza odabranih instrumenata obiteljske politike iz Slovačke Republike, HRSE iz Kraljevine Švedske, HREL iz Helenske Republike, HRDE iz Savezne Republike Njemačke te HRUK iz Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske. Brojevi 1-4 na apscisi označavaju broj djece u kućanstvu.

Kako bi se provjerilo kako i koliko reformski scenariji utječu na raspoloživi dohodak kućanstava, provedena je **analiza dobitnika i gubitnika**. Rezultati su prikazani na slici 44. Za 12 (u HREL scenariju) do 28% kućanstva (u HRSK scenariju) se raspoloživi dohodci ne

mijenjaju više od 50 kuna mjesečno te se oni ne smatraju niti dobitnicima niti gubitnicima. Iako je omjer dobitnika i gubitnika uglavnom podjednak te se kreće oko 40%, najviše gubitnika je u HRUK scenariju, što je predočeno i po kvintilnim skupinama te već u medijalnoj (trećoj) skupini udio gubitnika višestruko premašuje udio dobitnika. Najviši udio dobitnika je u HREL scenariju (44%).

Slika 44. Analiza „dobitnika i gubitnika“ u reformskim scenarijima

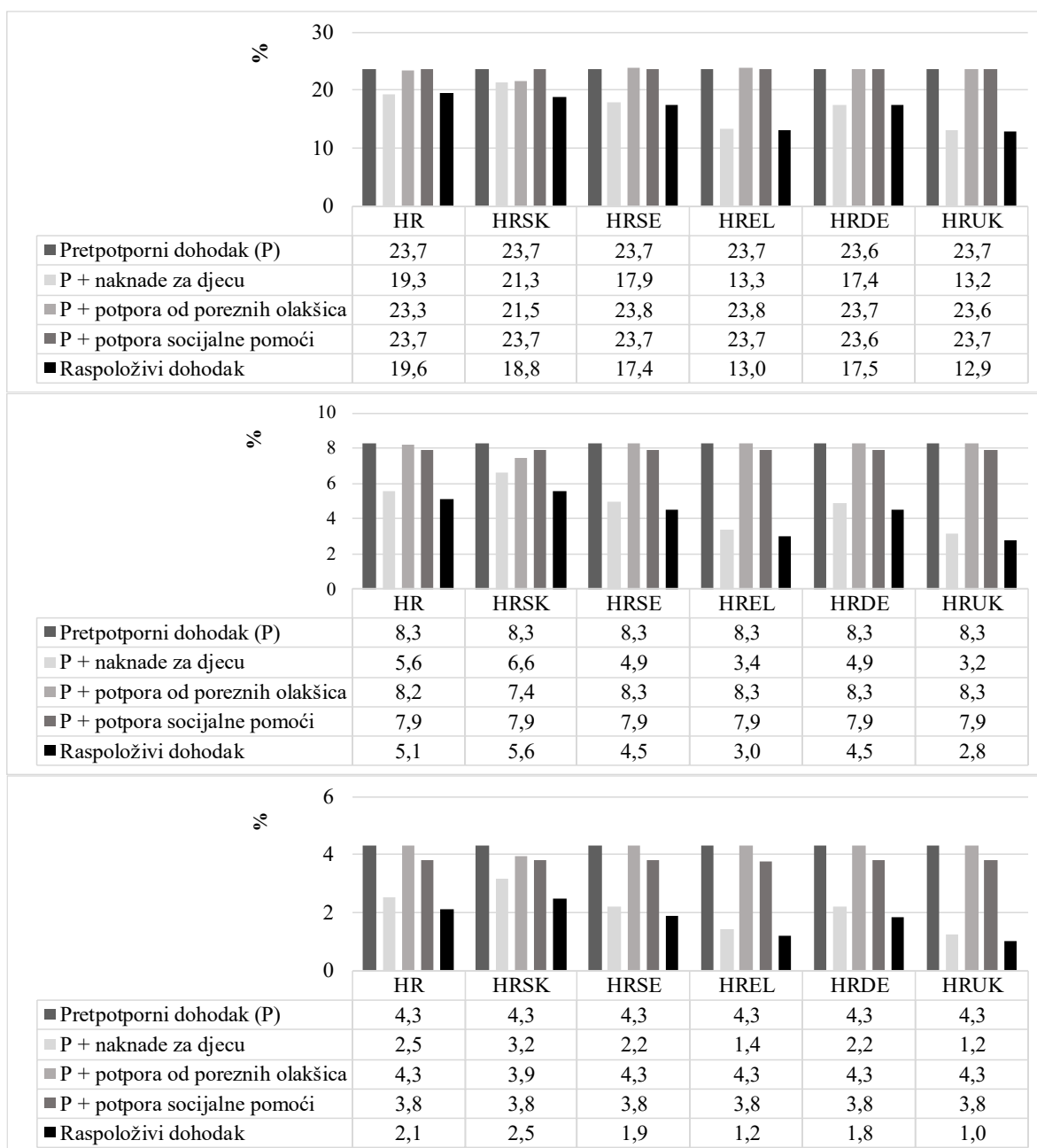
Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u kvintilne skupine prema ekvivalentnom predfiskalnom dohotku svih kućanstava. Dobitnici su kućanstva čiji je raspoloživi dohodak porastao za 50 ili više kuna, a gubitnici su kućanstva čiji se dohodak smanjio za 50 ili više kuna.

Ono što je zajedničko svim scenarijima je da su gubitnici najzastupljeniji u najvišim kvintilnim skupinama, a dobitnici u nižim kvintilnim skupinama i medijalnoj skupini. Uz očuvanje proračunske neutralnosti, uvoz fiskalnih instrumenata iz drugih zemalja dovodi do preraspodjele iznosa potpore iz kućanstva s najviših dohodaka na kućanstva s prosječnim i nižim dohodcima.

5.2.2. Komparativna analiza pokazatelja blagostanja za pet različitih reformskih scenarija sustava potpora za djecu Republike Hrvatske

Slika 45. prikazuje rezultate analize stopa, jaza i intenziteta **siromaštva** za Hrvatsku i reformske scenarije, a slika 46. prikazuje rezultate analize za kućanstva s različitim brojem djece.

Slika 45. Analiza siromaštva u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u HR scenariju u uzorku i iznosi 2.526,47 kn.

Rezultati analize pokazuju da se stopa siromaštva smanjuje značajno za sve reformske scenarije, ne samo za fiksnu nego i pomičnu liniju siromaštva.³¹

Uvođenje fiskalnih instrumenata po uzoru na britanski ili grčki sustav potpora za djecu imalo bi najjači učinak na stopu siromaštva, što je očekivano s obzirom na izraženu progresivnost tih sustava. Univerzalan sustav poput švedskog imao bi umjeren učinak na siromaštvo. Gotovo univerzalan njemački sustav, koji određenim kućanstvima pruža i dodatni doplatak za djecu, ali i izdašne uštede od poreznog odbitka kućanstvima s najvišim dohodcima, postiže slične učinke kao i švedski sustav. Potpore po uzoru na slovački sustav, iako učinkovitije od hrvatskog sustava u smanjenju siromaštva, najmanje su uspješne u usporedbi s ostalima. U analizi dobitnika i gubitnika se uočava da je od svih analiziranih sustava u scenariju HRSK najveći udio gubitnika u prvom kvintilu. To je posljedica malog obuhvata korisnika koji imaju pravo na dodatak doplatku za djecu te radnog poticaja za umanjenje poreza s povratom, koji ne obuhvaća korisnike s najnižim dohodcima.

Analiza grupa instrumenata prati usporedbu novčanih pokazatelja. Ako se u hrvatski sustav uvezu sustavi s progresivnim novčanim naknadama za djecu, te naknade su najučinkovitije u smanjenju stope siromaštva. Potom slijede univerzalne naknade. U većini sustava u kojima je osnovni instrument potpore za djecu novčana naknada za djecu, on je očekivano i najučinkovitiji u smanjenju siromaštva. Ali u HRSK scenariju podjednak je učinak doplatka za djecu i umanjenja poreza, s obzirom da oba instrumenta imaju podjednak udio u ukupnoj potpori za djecu neovisno o dohotku kućanstva.

Analiza jaza i intenziteta siromaštva prati zaključke iz usporedbe stopa siromaštva. Ono što se osobito ističe je HRSK scenarij, koji je manje učinkovit od trenutnog hrvatskog sustava. U tom su scenariju neka kućanstva još više udaljena od linije siromaštva zbog smanjenja iznosa potpore onih s najnižim dohodcima u usporedbi sa sadašnjim hrvatskim sustavom. Međutim, ipak i umanjenje poreza i doplatka za djecu inspirirani slovačkom sustavom obuhvaćaju kućanstva s dohodcima ispod linije siromaštva, koja nisu obuhvaćena u današnjem hrvatskom sustavu, što je vidljivo u nižoj stopi siromaštva kada se na pretpotporni dohodak dodaju navedeni fiskalni instrumenti. Izrazito progresivne naknade, poput grčke i britanske, imaju

³¹ Statistička značajnost je provjerena primjenom statističkog paketa DASP u Stati pomoću naredbe *difgt*. Analiza je napravljena za fiksnu i pomičnu liniju siromaštva te su u usporedbi s HR scenarijem sve promjene značajne na razini 1%, uz iznimku HRSK scenarija, čiji je učinak na siromaštvo značajan na razini 5%.

najjači učinak na jaz i intenzitet siromaštva, a njemački i švedski instrumenti postižu gotovo identične učinke u Hrvatskoj.

Analiza kućanstva s različitim brojem djece potvrđuje analizu na svim kućanstvima u učinkovitosti uvezenih sustava u smanjenju stope, jaza i intenziteta siromaštva, te je u skladu s analizom siromaštva po zemljama u prethodnom poglavlju.

Slika 46. Analiza siromaštva za kućanstva po broju djece u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima

Izvor: Izrada autorice
 Napomena: Linija siromaštva iznosi 2.526,47 kn.

Za kućanstva s jednim djetetom učinci su najblaži: najjače smanjenje siromaštva omogućavaju izrazito progresivni grčki i britanski sustav. Učinci su nešto izraženiji za kućanstva s dvoje djece, a najveće su razlike primjetne za kućanstva s troje ili četvero djece mjereno svim pokazateljima siromaštva. Iako su u analizi svih kućanstava s djecom švedski i njemački sustav ostvarili slične rezultate, primjetan je ipak malo jači učinak njemačkog sustava na smanjenje siromaštva kućanstava s četvero djece; unatoč tome što su novčane naknade u švedskoj snažno pronatalitetne. Za kućanstva s više djece u Hrvatskoj grčki sustav učinkovitiji je u smanjenju siromaštva djece od britanskog. Slovački sustav, s jednakim iznosima naknade za svako dijete i poticanjem zaposlenosti, a posljedično penalizacijom nezaposlenih roditelja uskraćivanjem umanjenja poreza, očekivano je najmanje učinkovit od svih scenarija i od trenutnog hrvatskog sustava.

Analiza stope siromaštva djece po dobnim skupinama pomaže shvatiti kakav i koliki utjecaj imaju različite definicije djece i dobn ograničenja za primanje naknada (slika 47.). Osim toga, izraženiji je utjecaj obilježja hrvatskog stanovništva u uspješnosti politika uvezenih iz drugih zemalja od samog oblikovanja politike jer kretanje stope siromaštva u svim scenarijima prati stopu u sadašnjem sustavu. U skladu s prethodnim rezultatima, svi sustavi su značajno uspješniji od smanjenja stope siromaštva koju postiže trenutni hrvatski sustav potpora za djecu.

Slika 47. Stopa siromaštva djece po dobi u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Linija siromaštva je jednaka 60% medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava u uzorku HR scenarija.

Grčki i britanski sustav su osobito učinkoviti u smanjenju stopa siromaštva djece do 13 godina, što je vjerojatno posljedica veće zastupljenosti djece te dobi u kućanstvima s nešto nižim dohodcima i s više djece. U dobnoj skupini 18-25 godina svi sustavi ostvaruju slične učinke na smanjenje stope siromaštva. U toj dobnoj skupini, slično prestanku prava na doplatak za djecu u Hrvatskoj, britanski sustav pruža novčanu naknadu do 19., a švedski do 20. godine. U simuliranim scenarijima za takvu djecu roditelji mogu iskoristiti porezni odbitak za uzdržavane članove obitelji. Zbog ranog prestanka prava na naknadu u sustavu po uzoru na britanski, u dobnoj skupini 18-25 godina HREL scenarij najviše smanjuje siromaštvo. Švedski i njemački sustav su podjednako učinkoviti u smanjenju siromaštva u svim dobnim skupinama, a slovački sustav potpora za djecu u Hrvatskoj bi od ostalih bio najmanje učinkovit.

Tablice 31. i 32. sažimaju rezultate analize dohodovne **nejednakosti** te **koeficijente koncentracije** grupa fiskalnih instrumenata. U svim scenarijima dolazi do smanjenja stope dohodovne nejednakosti. Međutim, samo su scenariji s uvezenim obiteljskim politikama po uzoru na grčki i britanski sustav statistički značajni na razini od 5 ili 10%. Koeficijenti koncentracije novčanih naknada za djecu su negativni jer su naknade više koncentrirane u kućanstvima nižih dohodaka, što je posebno istaknuto za grčki i britanski scenarij. Ali su zato potpore od poreznih olakšica izrazito regresivne u svim scenarijima osim u HRSK.

Tablica 31. Analiza utjecaja reformi na dohodovnu nejednakost u Republici Hrvatskoj

	<i>Ginijev koef.</i>	<i>Standardna pogreška</i>	<i>Donja granica</i>	<i>Gornja granica</i>	<i>Usporedba s HR</i>	
<i>Predfiskalni dohodak</i>	35,56	0,50	34,58	36,54		
<i>Pretpotporni dohodak</i>	30,63	0,39	29,86	31,39		
HR	29,96	0,38	29,23	30,70		
HRSK	29,81	0,38	29,07	30,55	-0,15	
<i>Raspoloživi dohodak</i>	HRSE	29,62	0,38	28,88	30,36	-0,34
HREL	28,81	0,37	28,08	29,55	-1,15	**
HRDE	29,57	0,38	28,84	30,31	-0,39	
Hruk	28,97	0,37	28,25	29,70	-0,99	*

Izvor: Izrada autorice

Napomena: ** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=5\%$ te *** - označava značajnost razlike na razini pouzdanosti $\alpha=1\%$.

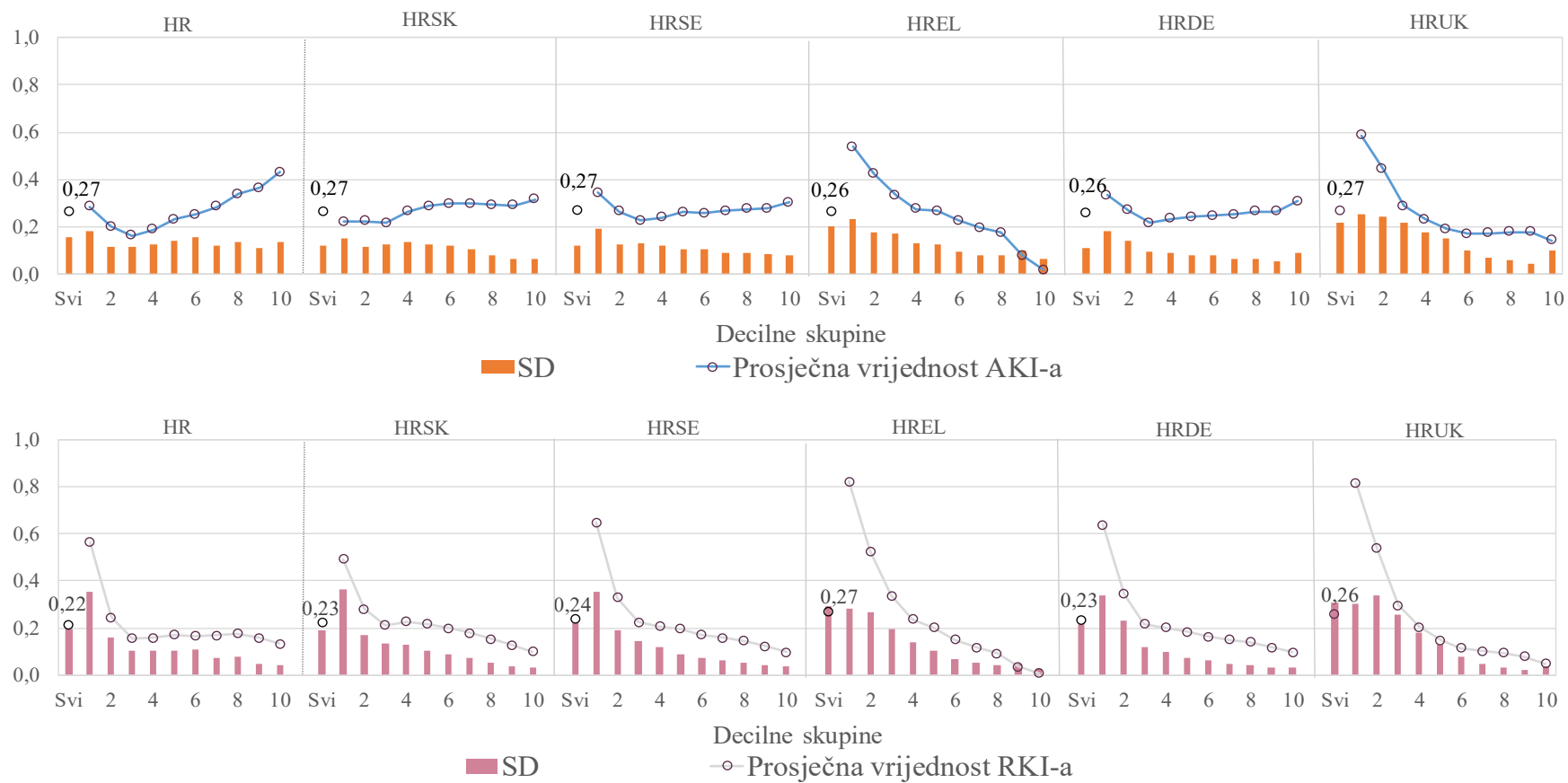
Tablica 32. Koeficijenti koncentracije grupa instrumenata potpore za djecu u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima

<i>Sustav</i>	Novčane naknade za djecu		Potpore od poreznih olakšica		Potpora socijalne pomoći	
	<i>Koeficijent koncentracije</i>	<i>Udio u raspoloživom dohotku (%)</i>	<i>Koeficijent koncentracije</i>	<i>Udio u raspoloživom dohotku (%)</i>	<i>Koeficijent koncentracije</i>	<i>Udio u raspoloživom dohotku (%)</i>
HR	-55,7	1,01	42,8	1,94		
HRSK	-9,7	1,30	11,0	1,64		
HRSE	-11,9	2,64	39,0	0,31		
HREL	-38,3	2,84	50,8	0,09	-91,8	0,07
HRDE	-10,7	2,69	45,7	0,22		
HRUK	-39,7	2,57	37,8	0,38		

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Udio u raspoloživom dohotku izračunat je kao udio potpore po stanovniku u raspoloživom dohotku po stanovniku.

Slika 48. donosi usporedbu **kompensacijskih indeksa**, kojima se mjeri pokrīće troškova brige o djecu, za različite reformске scenarije u Hrvatskoj.

Slika 48. Usporedba kompensacijskih indeksa u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima

Izvor: Izrada autorice

Napomena: Uzorak je podijeljen u decilne skupine prema ekvivalentnom pred-fiskalnom dohotku svih kućanstava. SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu).

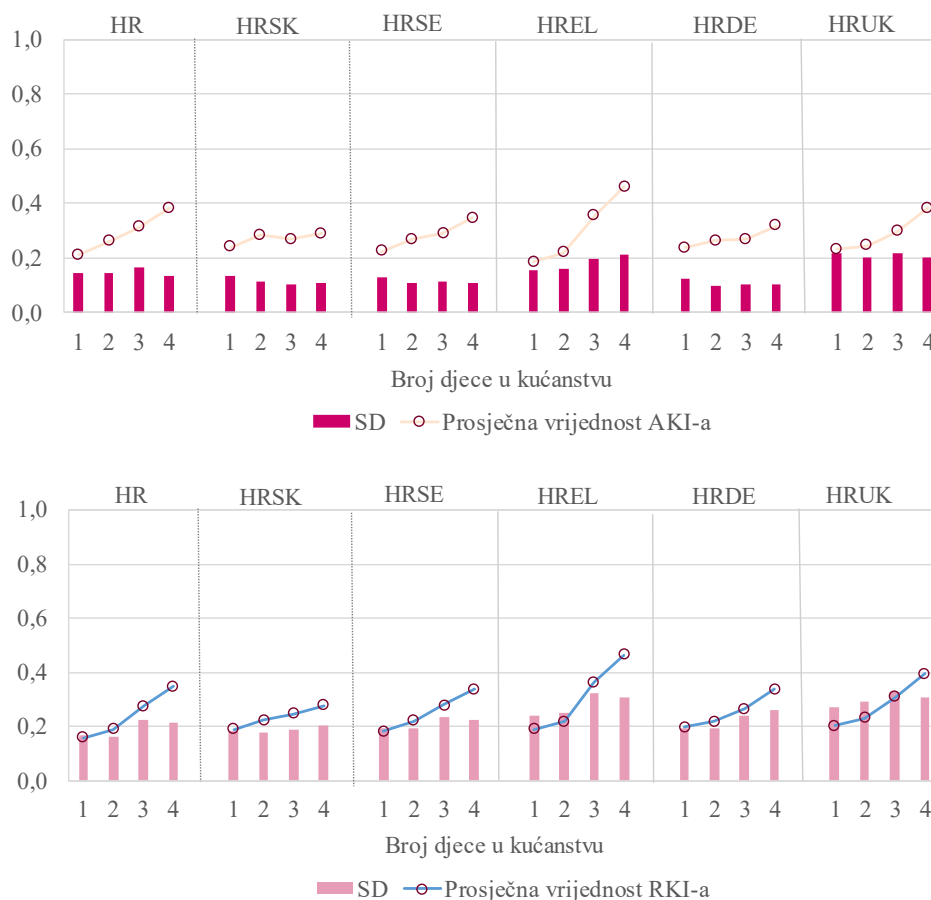
U prosjeku, s obzirom na pretpostavku proračunske neutralnosti, *apsolutni* indeks ukazuje na gotovo jednaku pokrivenost medijalnih troškova djece u svim scenarijima (razlika je manja od 0,004). Međutim, analiza po decilnim skupinama otkriva razlike između različitih sustava. Tako su troškovi prosječno u prvoj decilnoj skupini pokriveni od 22% u HRSK scenariju do čak 59% u HRUK scenariju. Takva je razlika očekivana s obzirom na obilježja uvezenih instrumenata u tim zemljama. I dok je izdašnost pokrivača troškova u prvoj decilnoj skupini u Hrvatskoj u HRSK scenariju nešto viša nego što je to uistinu u Slovačkoj (slika 29.), u HRUK scenariju vrijednost je gotovo jednaka onoj u Ujedinjenoj Kraljevini (slika 33.). Vrijednost indeksa po decilnim dohodovnim skupinama za HRSK i HRSE scenarije je podjednaka te se u višim decilnim skupinama može i primijetiti utjecaj potpore od porezne olakšice za uzdržavane članove obitelji za mlađu punoljetnu djecu. Iako su relativno slični HREL i HRUK sustavi, ipak se uočava veća pokrivenost troškova za kućanstva u višim decilnim skupinama u reformi inspiriranoj britanskim sustavom.

Prosječna vrijednost *relativnog* indeksa se razlikuje po reformskim scenarijima, te iznosi od 0,22 u sadašnjem hrvatskom sustavu do 0,27 u HREL scenariju. Na temelju analize može se zaključiti da sustavi koji pružaju progresivnu potporu za djecu, u prosjeku, imaju više relativne kompenzacijske indekse. Ako se nalazi iz analize usporede s pojedinačnim analizama po zemljama, može se odrediti i utjecaj izdataka na potpore za djecu na kompenzacijski indeks. Tako npr. u Hrvatskoj grčki scenarij u većoj mjeri pokriva troškove uzdržavanja djece zbog većih (relativnih) izdataka.³² U reformskim scenarijima za Hrvatsku u svim scenarijima *relativni* se indeks smanjuje porastom dohotka kućanstva, s obzirom na to da rastu relativni troškovi djece, a iznosi potpore u pravilu ostaju jednaki (HRSK, HRSE, HRDE) ili se smanjuju (HREL, HRUK). U svim scenarijima najviša pokrivenost troškova je u prvoj decilnoj skupini: od 49% u HRSE do 82% u HREL i HRUK scenariju.

Kompenzacijski indeksi za kućanstva s različitim brojem djece pokazuju promjenu pokrivenosti troškova s porastom broja djece u kućanstvu (slika 49.). *Apsolutni* i *relativni* indeksi imaju slične vrijednosti, u rasponu od 0,2 do 0,4 osim u HREL scenariju u kojem kućanstva s troje i četvero djece imaju puno višu prosječnu pokrivenost troškova brige o djeci u iznosu do 46% (ovisno o visini dohotka kućanstva). To je u skladu s izrazito visokom visinom naknade za treće i četvrto dijete u takvom sustavu. Iako u HRUK scenariju ne postoji povećani

³² Prihvatljiva relativna usporedba izdataka može biti udio potpore za djecu u raspoloživom dohotku (tablica 13.), koji u Hrvatskoj iznosi 3%, a u Grčkoj samo 1,8%.

iznos naknade za kućanstva s više djece, kućanstva s nešto nižim dohodcima ipak imaju pravo i na novčanu naknadu za djecu i CTC. U usporedbi sa sadašnjim sustavom u Hrvatskoj moguće reforme bi najviše utjecale na kućanstva s više djece, značajnije povećavajući (HREL) ili smanjujući kompenzaciju troškova (HRSK, HRDE). Pomalo iznenađujuće, HRUK scenarij ne utječe značajno na prosječne vrijednosti indeksa, ali povećava prosječno odstupanje od prosjeka vrijednosti indeksa. Očekivano, najniža standardna devijacija je u univerzalnim sustavima poput slovačkog, švedskog i njemačkog.

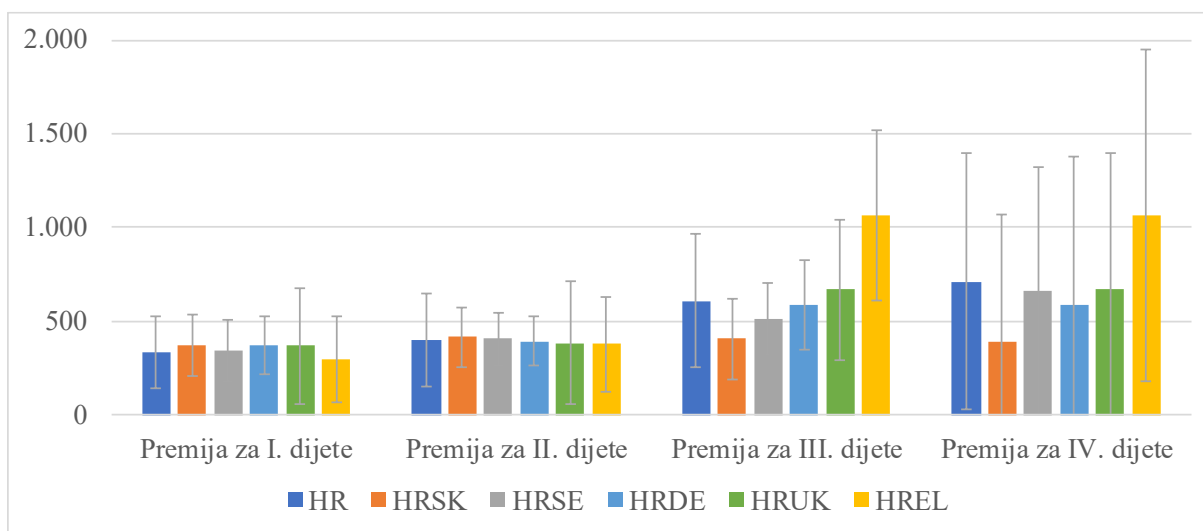
Slika 49. Usporedba kompenzacijskih indeksa za kućanstva po broju djece u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima

Izvor: Izrada autorice

Napomena: SD označava standardnu devijaciju (prosječno odstupanje vrijednosti od prosjeka u apsolutnom iznosu).

Promjenu iznosa **premije** po djetetu u različitim scenarijima prikazuje slika 50. Prosječne vrijednosti premije za I. i II. dijete su slične u svim scenarijima, ali je standardna devijacija najveća u HRUK scenariju. Ali prosječne premije za III. i IV. dijete pokazuju puno veće razlike i standardne devijacije. Trenutni hrvatski sustav potpora za djecu kućanstvima za III. i IV. dijete

zajedno s doplatkom za djecu pruža i pronatalitetni dodatak, te porezni odbitak raste za svako sljedeće dijete. HRSK scenarij je jedini koji pruža svim kućanstvima gotovo jednaku potporu za svako dijete, a na slici se može uočiti porast premije za III. i IV. dijete u HRSE i HRDE scenariju čije vrijednosti novčanih naknada za djecu rastu po djetetu zbog integriranih dodataka za velike obitelji. HREL scenarij pruža najvišu i jednaku premiju kućanstvima za III. i IV. dijete, a prema HRUK scenariju također takva kućanstva primaju nešto višu premiju zbog njihovih prosječno nižih dohodaka.

Slika 50. Prosječne vrijednosti premije od potpore za djecu u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima

Izvor: Izrada autorice

Napomena: na stupcima su označene standardne devijacije premija.

U EUROMOD-u su programirani odabrani fiskalni instrumenti iz slovačkog, švedskog, grčkog, njemačkog i britanskog sustava potpora za djecu u hrvatskom sustavom poreza i socijalnih naknada. Potom su provedene mikrosimulacije na podacima reprezentativnima za Hrvatsku. Analizom iznosa i strukture potpore, stopa siromaštva, dohodovne nejednakosti, pravednosti, kompenzacije troškova i premije utvrđeno je da se uz nepromijenjene troškove (i proračunsku neutralnost) može značajno poboljšati pokazatelje financijskog blagostanja. Iako se u prosjeku postiže bolje financijsko blagostanje kućanstva s djecom u svim scenarijima, ipak postoje određeni „gubitnici“, čije se blagostanje pogoršava. U svim scenarijima dolazi do preraspodjele potpore od kućanstava s visokim dohodcima na one s nižim i prosječnim dohodcima te dijelom od kućanstava s više djece na one s manje djece. Slijedom navedenog **hipoteza H₃ se prihvća**. Primjenom iskustava drugih zemalja hrvatski sustav potpora za djecu može poboljšati blagostanje obitelji s djecom uz nepromijenjene troškove.

5.3. Implikacije istraživanja na obiteljsku politiku u Republici Hrvatskoj

Položaj djece u društvu i dobrobit kućanstva s djecom dio su strategije većine ključnih međunarodnih organizacija, u kojima se smanjenje siromaštva djece ističe kao ključni cilj (European Commission, 2010, 2017; United Nations, 2019). Hrvatska za ostvarenje takvih ciljeva ulaže određene napore, međutim nedovoljne (Stubbs i Zrinščak, 2014; Ajduković, Dobrotić i Matančević, 2017). Kao što prikazuje slika 14., procjena stope siromaštva djece na temelju mikrosimulacija u Hrvatskoj je druga najviša od analiziranih zemalja i u posljednjih nekoliko godina nije bilo značajnih promjena zakona kojim bi se utjecalo na siromaštvo djece. Dodatno, nedavna gospodarska kriza je imala jači utjecaj na povećanje siromaštva (predškolske) djece u usporedbi s ostatkom stanovništva (Šućur i ostali, 2015).

Promjena doplatka za djecu 2018. nije donijela statistički značajno smanjenje dohodovne nejednakosti i smanjenje siromaštva obitelji s djecom, kako je pokazala analiza u ovom poglavlju. Razlog tome je što su promjenom i dopunom Zakona o doplatku za djecu povećani samo dohodci kućanstava s medijalnim dohodcima. S obzirom na to da se nisu mijenjali iznosi kućanstava s najnižim dohodcima, udaljenima daleko od linije siromaštva, očekivan je i izostanak učinaka na jaz i intenzitet siromaštva. Ali ipak je smanjena neujednačenost iznosa potpore za djecu ovisno o dohotku kućanstva.

Značajan broj hrvatskih istraživača (Stubbs i Zrinščak, 2014; Šućur i ostali, 2015; Čipin i Međimurec, 2017; Stubbs i ostali, 2017) ističe nedostatke trenutnog sustava potpore za djecu poput relativno niskog doplatka za djecu, važnosti ZMN-a, neiskoristivosti visokih poreznih odbitaka i zalaže se za univerzalni doplatok za djecu uz dodatne ciljane naknade. U ovom poglavlju su provedene mikrosimulacije koje, između ostalog, istražuju utjecaj uvođenja univerzalne novčane naknade za djecu u Hrvatskoj i prvi su korak ka **planiranju uspješne obiteljske politike na temelju dokaza**, a uzimajući u obzir ograničena proračunska izdvajanja.

U skladu s ustaljenim stavom da svako dijete vrijedi jednako, univerzalne naknade za djecu su česti oblik potpore kućanstvima s djecom. U ovom su istraživanju istražena tri scenarija koja se mogu svrstati pod univerzalnu potporu za djecu: i) slovački, koji kombinira umanjenje poreza s novčanom naknadom socijalne zaštite za djecu; ii) švedski, s potpuno univerzalnom novčanom naknadom za djecu, i iii) njemački, koji kombinira univerzalni doplatok s poreznim odbitkom za djecu. Kako bi se postigla proračunska neutralnost, dolazi do preraspodjele potpore od kućanstava s višim dohodcima na ona kućanstva s nižim dohodcima. Posljedično, značajno

se smanjuje stopa siromaštva, u većoj se mjeri pokrivaju relativni troškovi brige o djeci, te su naknade pravednije i niža je dohodovna nejednakost.

Druga dva scenarija su primjeri progresivnih potpora za djecu: iv) grčki s novčanom naknadom za djecu s provjerom (ekvivalentnog) dohotka kućanstva i v) britanski koji kombinira dvije naknade. I u ovim scenarijima dolazi do preraspodjele potpore između kućanstava s nižim i višim dohodcima. S obzirom na to da su oba sustava izrazito progresivna, u usporedbi sa sadašnjim hrvatskim sustavom, vrlo je jak utjecaj na smanjenje siromaštva djece, ali i na značajno smanjenje dohodovne nejednakosti te veću pokrivenosti relativnih troškova.³³

Istraživanje je pokazalo da se može ukinuti netransparentan i regresivni porezni odbitak za uzdržavanu djecu te slabo izdašan doplatka za djecu i uvesti fiskalne instrumente poput univerzalnog doplatka za djecu ili umanjenja poreza s povratom. Dodatno, po uzoru na njemački sustav mogu se uvesti dodatne ciljane naknade ili uvjeti koji potiču zaposlenost. Možda najveća prednost britanskog sustava je postupno smanjenje iznosa naknade umjesto naglog ukidanja iznad određenog praga, što bi trebala biti karakteristika svih fiskalnih instrumenata, kako male promjene u plaći ne bi djelovanjem fiskalnog sustava rezultirale jako velikim promjenama raspoloživog dohotka.

Provođenje (proračunski neutralne) reforme instrumenata doplatka za djecu bi pogoršalo financijsko blagostanje nekih kućanstva, a u određenim scenarijima čak i onih kućanstva s troje ili četvero djece. Međutim, gubiteci kućanstava s višim dohodcima bi se mogli dijelom kompenzirati nastavkom poreznog rasterećenja dohodaka. Kućanstvima niskih dohodaka s više djece bi se moglo pružiti ciljane naknade socijalne pomoći.

Ovo je istraživanje podloga za potencijalnu reformu obiteljske politike u Hrvatskoj, i dolazi s određenim ograničenjima, ali pokazuje da se trenutni izdatci na potpore za djecu mogu bolje iskoristiti. Važno je odrediti primarni cilj obiteljske politike i u skladu s tim oblikovati dugoročnu strategiju obiteljske politike: za izraženo djelovanje na siromaštvo je potreban progresivan sustav poput britanskog ili grčkog, a za prosječno poboljšanje blagostanja većine kućanstva s djecom je najbolji univerzalni pristup poput švedskog ili njemačkog.

³³ Progresivni sustav potpora za djecu podrazumijeva izdašnije iznose za kućanstva nižih dohodaka od onih s višim dohodcima.

6. ZAKLJUČAK

Obiteljska politika kao skup različitih mjera kojima se utječe na blagostanje obitelji s djecom je područje od posebnog interesa za znanstvenu zajednicu i javnost. Njome se bave brojne grane društvenih znanosti, a u literaturi nije postignuto suglasje za sve načine utjecaja obiteljske politike na obitelji i društvo. Ovaj rad empirijskom analizom doprinosi spoznajama o utjecaju osnovnih fiskalnih instrumenata obiteljske politike na materijalno blagostanje obitelji u Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama.

Nakon uvodnog dijela rada, u kojem su ukratko opisane i postavljene osnove istraživanja, donosi se kratki pregled relevantne literature iz područja obiteljske politike. Navode se razlozi zašto je potrebno ulagati u djecu i pomoći roditeljima u pokrivanju izravnih i neizravnih troškova brige o djeci, koje su mjere i ciljevi obiteljske politike, veza s populacijskom politikom te obilježja obiteljske politike u različitim tipova države blagostanja. Poseban je osvrt posvećen radovima na temelju mikrosimulacijskih modela te istraživanjima za Hrvatsku.

Djeca su važan ljudski kapital, koji će omogućiti buduće međugeneracijske transfere, biti nova radna snaga i odgovorni građani. Međutim, da bi se to omogućilo, potrebno je investirati u djecu i pomoći njihovim roditeljima. U suprotnom, djeca izložena siromaštvu sigurno neće imati jednake prilike kao druga djeca i veća je vjerojatnost da će biti lošijeg zdravlja, obrazovanja, nezaposleni i općenito lošijeg društvoekonomskog položaja. Pomoć roditeljima u obliku novčanih naknada, ali i različitih usluga kojima lakše mogu uskladiti obiteljske i poslovne obaveze znači i izravan povrat tih investicija kroz porezni sustav zbog povećane ponude rada roditelja, a imaju i izbor raditi ili ostati doma brinuti se za djecu. U vrijeme demografskih izazova zbog starenja stanovništva, mjere obiteljske politike kojima se omogućuje premošćivanje jaza između željenog i ostvarenog broja djece, potpora su održavanju i potencijalnom rastu fertiliteta, uz neke druge mjere.

Zbog povijesnih razloga i ekonomskih politika razvilo se nekoliko tipova socijalne politike u razvijenim zemljama svijeta. Najpoznatiju klasifikaciju je napravio Esping-Andersen, koji je predložio tri režima ili tipa države blagostanja: liberalni, socijalno-demokratski i konzervativno-korporativni. Njihove različite socijalne politike utjecale su i na oblikovanje obiteljske politike. Stoga su u određenim zemljama fiskalna izdvajanja na djecu visoka, ustanove za brigu o djeci dostupne i roditelji imaju dulje i dobro plaćene dopuste (skandinavske

zemlje) ili imaju nešto skromnija izdvajanja na naknade za djecu i roditeljske dopuste (anglo-saksonske zemlje) ili se nalaze negdje između. S vremenom se u literaturi proširio obuhvat zemalja, a predloženi su i drugi tipovi države blagostanja, poput mediteranskih zemalja, u kojima su relativno niska izdvajanja za djecu i dopuste, a niti ustanove za ranu i predškolsku skrb nisu svima dostupne te su se razvile i klasifikacije temeljene na oslanjanju države na obitelj za brigu o svojim članovima.

U literaturi se u analizi obiteljskih politika posebno ističu radovi nastali primjenom mikrosimulacijskih modela poreza i socijalnih naknada. Osim znanstvenog doprinosa, oni imaju veliku aplikativnu važnost te su jedan od osnovnih alata za donošenje odluka na temelju dokaza. Zbog važnosti teme, brojna su istraživanja o siromaštvu djece koja se zasnivaju na takvim modelima. Interes znanstvenika, ali i donositelja političkih odluka, potaknuo je razvoj tehnika i metoda za kvalitetnu analizu fiskalnih instrumenata obiteljske politike i dječjeg siromaštva. Od takvih se metoda svojom praktičnosti ističe uvoz politika iz jedne zemlje u drugu, koja omogućava simulaciju određenih fiskalnih instrumenata u zemlji uvoznici po uzoru na neku drugu zemlju, uz potrebne prilagodbe.

Hrvatska je zemlja s izraženom stopom dugotrajnog siromaštva djece i višom stopom siromaštva djece od stope siromaštva, a po vrijednosti oko prosjeka EU-a. Osim toga, sustav novčanih potpora za djecu je prema istraživanjima nepravedan jer je najizdašniji za kućanstva s najvišim dohodcima, a obuhvat djece u ustanovama za ranu i predškolsku skrb je nizak. Rodiljne i roditeljske naknade su dijelom i iznadprosječne, ali ne postoji poseban očev dopust i roditeljima nedostaju fleksibilniji oblici radnog vremena.

Ovo je istraživanje provedeno primjenom mikrosimulacijskog modela EUROMOD i analizira osnovne instrumente obiteljske politike u Hrvatskoj koje pruža središnja država, namijenjene djeci: novčane naknade i porezne olakšice za djecu te naknade socijalne pomoći. Analiza je i komparativna jer obuhvaća pet zemalja EU-a, predstavnicu različitih tipova države blagostanja (Slovačku, Švedsku, Grčku, Njemačku i Ujedinjenu Kraljevinu). Osim usporedbe osnovnih fiskalnih instrumenata obiteljske politike, analiziralo se oblikovanje i distribucija potpora za djecu, njihov utjecaj na siromaštvo, dohodovnu nejednakost te kompenzaciju troškova djece. Analiza je posvećena i posebnim skupinama djece, obuhvaća i mlađe uzdržavane punoljetne osobe i kućanstva s troje ili četvero djece te su uspoređene premije za svako dodatno dijete u kućanstvu, ali i pokazatelji za kućanstva ovisno o broju djece. S obzirom na to da je Hrvatska

u središtu istraživanja, provedeno je pet reformskih scenarija sustava potpora za djecu po uzoru na ostalih pet analiziranih zemalja.

Komparativna analiza sustava potpora za djecu potvrdila je prijašnja istraživanja da je hrvatski sustav potpora najneravnomjernije distribuiran po dohodovnim skupinama od analiziranih zemalja i kompenzira prosječno relativno nizak dio troškova brige o djeci. Usporedbom učinaka fiskalnih instrumenata na stope siromaštva i nejednakosti hrvatski sustav potpora za djecu je najmanje učinkovit u smanjenju stope siromaštva djece i dohodovne nejednakosti od analiziranih zemalja. U svim zemljama novčane naknade za djecu postižu najjači učinak na smanjenje siromaštva i nejednakosti jer su, u pravilu, i najizdašnija politika u sustavu potpora za djecu. Usporedbom spomenutih pokazatelja, po učinkovitosti se izdvajaju sustavi Ujedinjene Kraljevine i Njemačke. Njemački je sustav gotovo univerzalan, a potpora u Ujedinjenoj Kraljevini se postupno smanjuje porastom dohotka. Slovački sustav kompenzira najmanji postotak troškova brige o djeci, ali svejedno je uspješan u smanjenju siromaštva i dohodovne nejednakosti.

Analiza premija je pokazala da grčki sustav pruža najviše premije za treće i četvrto dijete, a zatim hrvatski i švedski. Navedeni su sustavi potpora za djecu učinkoviti u smanjenju siromaštva kućanstva s troje ili više djece. Međutim, njemački i britanski sustav postižu usporedive (i čak i bolje) učinke na smanjenje siromaštva, unatoč tome što ne pružaju kućanstvima toliko visoke premije. Hrvatska prednjači po izdvajanju na uzdržavane mlađe punoljetne osobe, ali tome nije jedini razlog izdašan porezni odbitak. U Hrvatskoj je i najveći udio punoljetnih osoba u ukupnom broju djece, što je vjerojatno posljedica toga da u Hrvatskoj mladi dugo ostaju u roditeljskom kućanstvu, a i u odnosu na dio analiziranih zemalja više je i nezaposlenih mladih osoba.

Analizirano je pet proračunski neutralnih reformskih scenarija kojima bi se doplatak za djecu i porezni odbitak za djecu u Hrvatskoj zamijenili fiskalnim instrumentima iz drugih zemalja: tri su sustava temeljena na univerzalnoj potpori za djecu, a dva na ciljanim naknadama. Zbog primjene načela očuvanja proračunske neutralnosti, potpora kućanstvima viših dohodaka preraspodjeljuje se na one s nižim dohodcima te se postiže fiskalno pravednija distribucija potpore ovisno o dohotku kućanstva. Rezultati su pokazali da svi scenariji učinkovitije djeluju na stope siromaštva, uz iznimku slovačkog za pokazatelje jaza i intenziteta siromaštva, dok je učinak na dohodovnu nejednakost manje signifikantan. U prosjeku, svi uvezani sustavi

povećavaju prosječnu pokrivenost relativnih troškova, u usporedbi s trenutnim hrvatskim sustavom. Zaključak analize je stoga da Hrvatska nema toliko izražen problem niskih izdataka na potpore za djecu, ali bi nakon reforme potpore mogle biti učinkovitije u smanjenju siromaštva i dohodovne nejednakosti, pokriću troškova djece te pravednije.

Iako bi u reformskim scenarijima bilo gubitnika, uz kućanstva s višim dohodcima, u nekim scenarijima i kućanstva s troje ili četvero djece, gubitci bi se dijelom mogli kompenzirati pomoću drugih fiskalnih instrumenata. Važno je odrediti primarni cilj obiteljske politike i u skladu s tim oblikovati dugoročnu strategiju obiteljske politike: za smanjenje siromaštva ciljane naknade, a za prosječno poboljšanje blagostanja većine kućanstva s djecom je najbolji univerzalni pristup poput švedskog ili njemačkog. Imajući na umu da se za univerzalan sustav zalaže većina istraživača, takav bi sustav dodatno trebalo istražiti i analizirati utjecaj na poticaje za rad roditelja u Hrvatskoj. Ali potpore za djecu nipošto se ne smiju svesti samo na univerzalnu naknadu, odnosno vrlo je važno imati i određene ciljane naknade, barem kroz sustav socijalne pomoći jer je kombinacija univerzalnih i ciljanih naknada prema istraživanjima najučinkovitija.

Analiza primjenom metode uvoza politika otkrila je da su obitelji s djecom relativno slična grupa u svim zemljama te se uvozom dobila distribucija potpore ovisno o dohotku nalik zemlji izvoznici. Ali, obilježja populacije i cjelokupna interakcija sustava poreza i socijalnih naknada se očituju u analizi siromaštva i dohodovne nejednakosti. Način na koji je proveden uvoz politika u Hrvatskoj, primjenom faktora konverzije, djelomično može ukazati na to kolikim proračunom raspolaže zemlja u koju se uvoze politike, u usporedbi s drugom zemljom, ovisno o tome smanjuju li se ili povećavaju iznosi naknada nakon pretvorbe u lokalnu valutu.

Osnovni alat ove analize, mikrosimulacijski model EUROMOD, ima određena ograničenja. Pretpostavlja se potpuno ubiranje naknada i nepostojanje porezne evazije. Naknade u naravi nisu simulirane, a zemlje često imaju vrlo složene fiskalne instrumente koji se ne mogu simulirati zbog nedostatka podataka i izostavljaju se iz istraživanja. Zbog tih pretpostavki, između ostalog, vrlo je vjerojatna određena precijenjenost broja primatelja ciljanih naknada, slijedom toga i izdataka na njih i precijenjenih učinaka na siromaštvo, dohodovnu nejednakost i kompenzaciju troškova u usporedbi s administrativnim ili drugim podacima. Osim toga, ne simulira se ponašanje pojedinaca te su svi rezultati samo procjene učinaka prvog reda. Reformski scenariji u Hrvatskoj bi sigurno imali određene učinke na ponudu rada pojedinaca što bi u duljem roku imalo značajne utjecaje na sve pokazatelje te proračun. Međutim, ta su

ograničenja tema za daljnja istraživanja i neki modeli dijelom predviđaju i dugoročnije učinke reformi uzimajući u obzir ponašanje pojedinaca.

Drugi dio ograničenja počiva na pretpostavkama i definicijama te podacima. Analiza se temelji na anketnim podacima, koji ne mogu biti precizni kao administrativni, te rezultati simulacija nužno odstupaju od stvarnog stanja, a veličina uzorka utječe i na statističku značajnost dobivenih rezultata. U analizi se pretpostavlja podjela resursa u kućanstvu među svim članovima jednako, što znači da su u nekim kućanstvima djeca možda u puno boljem položaju od roditelja jer se oni odriču za njih, ali je moguća i druga krajnost gdje roditelji djeci uskraćuju pokrivanje osnovnih potreba. Zatim, ekvivaliziranje dohodaka primjenom modificirane OECD-ove ljestvice ima određene nedostatke jer struktura troškova varira po zemljama i kućanstvima. Definicija uzdržavane mlađe punoljetne osobe bi se mogla prilagoditi zakonskim definicijama djece u drugim zemljama te bi izostavljanje uvjeta poput nezaposlenosti utjecalo na rezultate analize.

Empirijsko bi se istraživanje s vremenom trebalo proširiti na ostale mjere obiteljske politike: roditeljske naknade, naknade u naravi te naknade na regionalnim i lokalnim razinama vlasti. Međutim, takvo je istraživanje vremenski izazovno i zahtijeva dobro poznavanje politika u drugim zemljama, povećava složenost izračuna, ali i bez dodatnih informacija u mikropodacima poput prebivališta i nije potpuno moguće. Osim toga, reformski scenariji u Hrvatskoj bi se mogli simulirati i bez uvjeta očuvanja proračunske neutralnosti te bi se mogli izračunati određeni pokazatelji koliko bi povećanje ili smanjenje izdataka utjecalo na različite pokazatelje financijskog blagostanja. Analiza zamjene politika, u kojoj bi se hrvatski sustav potpora za djecu simulirao u drugim zemljama, omogućila bi dodatne spoznaje o djelovanju pojedinih fiskalnih instrumenata.

Imajući navedena ograničenja na umu, ovo istraživanje nudi detaljnu analizu utjecaja osnovnih fiskalnih instrumenata kojima se pruža potpora obiteljima s djecom na dohodak takvih kućanstava. S obzirom na fiskalna ograničenja s kojima se Hrvatska suočava u jeku nove gospodarske krize uzrokovane pandemijom, odluke vezane za obiteljsku politiku moraju ostati kompromis između različitih suprotstavljenih ciljeva i prioriteta. Postizanje tog kompromisa na temelju dokaza zahtijeva dobro razumijevanje fiskalnih instrumenata i njihov redistribucijskih učinaka, a ovo je istraživanje korak u tome smjeru.

POPIS LITERATURE

- Abendroth, A. K., Huffman, M. L. i Treas, J. (2014) „The Parity Penalty in Life Course Perspective: Motherhood and Occupational Status in 13 European Countries“, *American Sociological Review*, 79(5), str. 993–1014. doi: 10.1177/0003122414545986.
- Adda, J., Dustmann, C. i Stevens, K. (2017) „The Career Costs of Children“, *Journal of Political Economy*, 125(2), str. 293–337.
- De Agostini, P. (2018) *EUROMOD Country Report United Kingdom 2015-2018*. Colchester.
- Aidukaite, J. (2009) „Old welfare state theories and new welfare regimes in Eastern Europe: Challenges and implications“, *Communist and Post-Communist Studies*. Elsevier Ltd, 42(1), str. 23–39. doi: 10.1016/j.postcomstud.2009.02.004.
- Ainsaar, M. (2019) „Economic crisis, families, and family policy in the Baltic states, 2009–2014“, *Journal of Baltic Studies*, 50(1), str. 59–77. doi: 10.1080/01629778.2019.1570958.
- Ajduković, M., Dobrotić, I. i Matančević, J. (2017) „Mogućnosti unapređenja socijalne politike u smanjivanju siromaštva djece: perspektiva ključnih dionika“, *Annual of Social Work*, 24(2), str. 309–356. doi: 10.3935/ljsr.v24i2.187.
- Ajduković, M., Matančević, J. i Rimac, I. (2017) „Siromaštvo djece iz perspektive stručnjaka: učinci i mogućnosti djelovanja“, *Annual of Social Work*. Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada, 24(2), str. 277–308. doi: 10.3935/ljsr.v24i2.182.
- Akrap, A. (2005) „Demografsko stanje, trendovi, perspektive i nužnost provođenja populacijske politike u Republici Hrvatskoj“, *Hrvatski časopis za javno zdrastvo*, 1(2). Dostupno na: <http://www.hcjz.hr/old/clanak.php?id=12441>.
- Akrap, A. i Čipin, I. (2011) „Usklađivanje poslovnoga i obiteljskoga života u Hrvatskoj: utjecaj na fertilitet“, *Društvena istraživanja*, 20(1), str. 47–68. doi: 10.5559/di.20.1.03.
- Araar, A. i Duclos, J.-Y. (2007) „DASP: Distributive Analysis Stata Package“. PEP, World Bank, UNDP and Université Laval.
- Atkinson, A. B. i ostali (1983) „Parents and Children: Incomes in Two Generations“, u.
- Atkinson, A. B., Bourguignon, F. i Chiappori, P. A. (1988) „What do we learn about tax reform from international comparisons? France and Britain“, *European Economic Review*, 32(2–3), str. 343–352. doi: 10.1016/0014-2921(88)90178-X.
- Avram, S. (2018) „Who benefits from the ‘hidden welfare state’? The distributional effects of personal income tax expenditure in six countries“, *Journal of European Social Policy*, 28(3), str. 271–293. doi: 10.1177/0958928717735061.
- Avram, S. i Militaru, E. (2016) „Interactions Between Policy Effects, Population Characteristics and the Tax-Benefit System: An Illustration Using Child Poverty and Child Related Policies in Romania and the Czech Republic“, *Social Indicators Research*, 128(3), str. 1365–1385. doi: 10.1007/s11205-015-1083-6.

- Babić, Z. (2008) „Redistribucijski učinci socijalnih transfera u Republici Hrvatskoj“, *Revija za socijalnu politiku*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada, 15(2), str. 151–170. doi: 10.3935/rsp.v15i2.766.
- Baclet, A., Dell, F. i Wrohlich, K. (2005) *Income Taxation and Household Size: Would French Family Splitting Make German Families Better Off?* 1894.
- Ballas, D. i Clarke, G. P. (2001) „Modelling the local impacts of national social policies: A spatial microsimulation approach“, *Environment and Planning C: Government and Policy*, 19(4), str. 587–606. doi: 10.1068/c0003.
- Bambra, C. (2007) „Defamilisation and welfare state regimes: A cluster analysis“, *International Journal of Social Welfare*, 16(4), str. 326–338. doi: 10.1111/j.1468-2397.2007.00486.x.
- Banks, J. i Brewer, M. (2002) *Understanding the relative generosity of government financial support to families with children*. WP02/02.
- Basten, S. i Frejka, T. (2015) *Fertility and Family Policies in Central and Eastern Europe, Barnett Papers in Social Research*. 15-01.
- Baturina, D., Bežovan, G. i Matančević, J. (2011) *Local Welfare Systems as part of the Croatian Welfare State: Housing, employment and child care*. 5. Zagreb. Dostupno na: http://www.wilcoproject.eu/wordpress/wp-content/uploads/WILCO_WP2_Report_05_CR.pdf (Pristupljeno: 28. svibanj 2019.).
- Becker, G. S. (1960) „An economic analysis of fertility“, u Universities-National Bureau (ur.) *Demographic and Economic Change in Developed Countries*. Columbia University Press, str. 209–240. doi: 10.1007/BF01856705.
- Becker, G. S. i Lewis, H. G. (1973) „On the Interaction between the Quantity and Quality of Children“, *Journal of Political Economy*, 81(2), str. S279–S288. doi: 10.1086/260166.
- Bloom, D. E., Canning, D. i Fink, G. (2011) *Implications of population aging for economic growth, NBER Working Paper Series*. 16705. doi: 10.1017/CBO9781107415324.004.
- Bloom, D. E., Canning, D. i Sevilla, J. (2001) *Economic Growth and the Demographic Transition, NBER Working Paper Series*. 8685. doi: 10.3386/w8685.
- Blum, S. i ostali (2018) *14th International Review of Leave Policies and Related Research*. Dostupno na: https://www.leavenetwork.org/fileadmin/user_upload/k_leavenetwork/annual_reviews/Leave_Review_2018.pdf (Pristupljeno: 12. rujan 2019.).
- Bonin, H., Reuss, K. i Stichnoth, H. (2016) „The Monetary Value of Family Policy Measures in Germany over the Life Cycle: Evidence from a Dynamic Microsimulation Model“, *CESifo Economic Studies*, 62(4), str. 650–671. doi: 10.1093/cesifo/ifw014.
- Bonoli, G. (2008) „The impact of social policy on fertility: Evidence from Switzerland“, *Journal of European Social Policy*, 18(1), str. 64–77. doi: 10.1177/0958928707081074.
- Božić, J. (2009) „Socijalna politika Hrvatske (Vlado Puljić, Gojko Bežovan, Teo Matković,

- Zoran Šućur, Siniša Zrinščak)“, *Socijalna ekologija : časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, 18(2). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/64488>.
- Bradbury, B. (2008) „Time and the cost of children“, *Review of Income and Wealth*, 54(3), str. 305–324.
- Bradshaw, J. i ostali (1993) „A Comparative Study of Child Support in Fifteen Countries“, *Journal of European Social Policy*, 3(4), str. 255–271. doi: 10.1177/095892879300300402.
- Bradshaw, J. (2012) „The case for family benefits“, *Children and Youth Services Review*, 34(3), str. 590–596. doi: 10.1016/j.chilyouth.2011.10.009.
- Bradshaw, J. i Huby, M. (2014) „Decomposing Child Poverty Reduction“, *European Journal of Social Security*, 16(1), str. 26–50.
- Brewer, M., Browne, J. i Joyce, R. (2011) *Child and working-age poverty from 2010 to 2020*. doi: 10.1920/co.ifs.2011.0121.
- Bussolo, M., Koettl-Brodmann, J. i Sinnott, E. (2015) „Golden aging : prospects for healthy, active, and prosperous aging in Europe and Central Asia“. Washington, DC: World Bank Group. Dostupno na: <http://documents.worldbank.org/curated/en/647461467997250805/Golden-aging-prospects-for-healthy-active-and-prosperous-aging-in-Europe-and-Central-Asia>.
- Caldwell, J. C. (1982) *Theory of fertility decline*. New York: Academic Press London.
- Cameron, S. V i Heckman, J. J. (1999) *The Dynamics of Educational Attainment for Blacks, Hispanics, and Whites*. Working Paper 7149. Cambridge, MA. Dostupno na: <http://www.nber.org/papers/w7249> (Pristupljeno: 30. srpanj 2018.).
- Cantó, O. i ostali (2014) „Going regional: The effectiveness of different tax-benefit policies in combating child poverty in Spain“, u Dekkers, G. (ur.) *New pathways in microsimulation*. Ashgate.
- Christl, M., De Poli, S. i Varga, J. (2020) *Reducing the income tax burden for households with children: An assessment of the child tax credit reform in Austria*. 1/20. Colchester.
- Čipin, I. i Međimurec, P. (2017) „Fertilitet i obiteljska politika u Hrvatskoj“, *Političke analize*, (31), str. 3–9.
- Clavet, N.-J. i ostali (2019) „Reduction of child poverty in Serbia: Benefit or employment strategy?“, *Economics of Transition and Institutional Change*, 27(3), str. 615–645. doi: 10.1111/ecot.12197.
- Corak, M., Lietz, C. i Sutherland, H. (2005) *The Impact of Tax and Transfer Systems on Children in the European Union, Innocenti Working Paper*. 04. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.
- Currie, J. (2009) „Healthy, Wealthy, and Wise: Socioeconomic Status, Poor Health in Childhood, and Human Capital Development“, *Journal of Economic Literature*, 47(1), str. 87–122. doi: 10.1257/jel.47.1.87.

- Deaton, A. S. i Muellbauer, J. (1986) „On Measuring Child Costs: With Applications to Poor Countries“, *Journal of Political Economy*, 94(4), str. 720–744. doi: 10.1086/261405.
- Dobrotić, I. (2015) „Politike usklađivanja obiteljskih obaveza i plaćenog rada i položaj roditelja na tržištu rada“, *Revija za socijalnu politiku*, 22(3). doi: 10.3935/rsp.v22i3.1258.
- Dobrotić, I. i Laklija, M. (2009) „Korelati sukoba obiteljskih i radnih obveza u Hrvatskoj“, *Revija za socijalnu politiku*, 16(1). doi: 10.3935/rsp.v16i1.799.
- Dobrotić, I., Matković, T. i Menger, V. (2018) *An analysis of the accessibility, quality, capacities and financing of the early childhood education and care system in Croatia*. Zagreb.
- Dobrotić, I. i Varga, M. (2018) „Why are Paternity Leaves and Father’s Quotas Important? A Comparative Overview of Father’s Leave Schemes in European Countries and Factors and Outcomes of Father’s Leave Use“, *Revija za sociologiju*, 48(2), str. 209–237. doi: 10.5613/rzs.48.2.4.
- Dobrotić, I. i Vučković Juroš, T. (2016) „Who Should Finance Childcare? Multilevel Analysis of 24 Countries“, *Revija za socijalnu politiku*, 23(3), str. 323–357. doi: 10.3935/rsp.v23i3.1392.
- Doepke, M. (2014) *Gary Becker on the Quantity and Quality of Children*. 8610. Bonn. Dostupno na: <http://ftp.iza.org/dp8610.pdf> (Pristupljeno: 25. rujan 2019.).
- Duclos, J.-Y. (2016) „Horizontal and Vertical Equity“, u *The New Palgrave Dictionary of Economics*. London: Palgrave Macmillan UK, str. 1–6. doi: 10.1057/978-1-349-95121-5_1961-1.
- Duvander, A.-Z. i Haas, L. (2018) „Sweden country note“, u Blum, S. i ostali (ur.) *Review of Leave Policies and Research 2018*, str. 401–410. Dostupno na: http://www.leavenetwork.org/lp_and_r_reports/.
- DZS (2019) *Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenome u pravnim osobama prema NKD-u 2007., Prvi rezultati*. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/> (Pristupljeno: 12. prosinac 2019.).
- England, P. i Folbre, N. (1999) „Who should pay for the uninsured?“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 563, str. 194–207.
- Ermisch, J., Francesconi, M. i Pevalin, D. J. (2001) *Outcomes for children of poverty*. Corporate Document Services. Great Britain. Department for Work and Pensions. Analytical Services Division. Social Research Branch.
- Esping-Andersen, G. (1990) „The Three Political Economies of the Welfare State“, *International Journal of Sociology*, (Fall).
- Esping-Andersen, G. (1999) *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford University Press.
- European Commission. Eurostat (2019) *Data on Income and Living Conditions come from the EU-Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data collection*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data> (Pristupljeno: 03.

siječanj 2020.).

European Commission (2010) *EUROPE 2020 A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels, Belgium. doi: 10.3389/fmed.2018.00030.

European Commission (2017) „European Pillar of Social Rights“. doi: 10.1002/ejoc.201200111.

European Commission (2018) *Barcelona objectives*. doi: 10.2838/43161.

Eurostat (2020a) *At-risk-of poverty rate (cut-off point: 60% of median equivalised income after social transfers), At-risk-of poverty rate by detailed age group - EU-SILC survey [TESSII20]*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Pristupljeno: 15. ožujak 2020.).

Eurostat (2020b) *Cash benefits - Percentage of gross domestic product, Tables by benefits - family/children function [spr_exp_ffa]*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Pristupljeno: 15. ožujak 2020.).

Eurostat (2020c) *Total employment, females, from 20 to 64 years, Employment and activity by sex and age - annual data [lfsi_emp_a]*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Pristupljeno: 15. ožujak 2020.).

Eurostat (2020d) *Total fertility rate, Fertility indicators [demo_find]*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Pristupljeno: 15. ožujak 2020.).

Figari, F., Paulus, A. i Sutherland, H. (2007) *Supporting families with children through taxes and benefits*. Brussels, Belgium: European Observatory on the Social Situation and Demography.

Figari, F., Paulus, A. i Sutherland, H. (2011) „Measuring the Size and Impact of Public Cash Support for Children in Cross-National Perspective“, *Social Science Computer Review*, 29(1), str. 85–102. doi: 10.1177/0894439310370104.

Figari, F., Paulus, A. i Sutherland, H. (2015) „Microsimulation and Policy Analysis“, u Atkinson, A. B. i Bourguignon, F. (ur.) *Handbook of Income Distribution*. Elsevier, str. 2141–2221. doi: 10.1016/B978-0-444-59429-7.00025-X.

Folbre, N. (1994) „Children as Public Goods“, *The American Economic Review*, 84(2), str. 86–90.

Foster, J., Greer, J. i Thorbecke, E. (1984) „A Class of Decomposable Poverty Measures“, *Econometrica*, 52(3), str. 761–766. doi: 10.2307/1913475.

Fuchs, M. i Lietz, C. (2007) *Effect of changes in tax/benefit policies in Austria, 1998-2005, EUROMOD Working Papers*. EUROMOD at the Institute for Social and Economic Research.

Gallego Granados, P. i Harnisch, M. (2018) *EUROMOD Country Report Germany 2014-2018*. Colchester.

Gauthier, A. H. (2002) „Family Policies in Industrialized Countries: Is There Convergence?“, *Population (English Edition)*. Persée - Portail des revues scientifiques en SHS, 57(3), str.

447–474. doi: 10.2307/3246635.

Gauthier, A. H. (2007) „The impact of family policies on fertility in industrialized countries: A review of the literature“, *Population Research and Policy Review*, 26(3), str. 323–346. doi: 10.1007/s11113-007-9033-x.

Gauthier, A. H. i Philipov, D. (2008) „Can policies enhance fertility in Europe?“, *Vienna Yearbook of Population Research*, 6, str. 1–16. doi: 10.1553/populationyearbook2008s.

Gerbery, D. (2018) „Slovak Republic country note“, u Blum, S. i ostali (ur.) *International Review of Leave Policies and Research 2018*, str. 373–378. Dostupno na: http://www.leavenetwork.org/lp_and_r_reports/.

Gornick, J. C., Meyers, M. K. i Ross, K. E. (1997) „Supporting the employment of mothers: policy variation across fourteen welfare states“, *Journal of European Social Policy*, str. 45–70.

Goux, D. i Maurin, E. (2008) *Preschool Enrolment, Mothers' Participation in the Labour Market, and Children's Subsequent Outcomes*. Dostupno na: http://www.cepremap.fr/depot/docweb/docweb0807_en.pdf (Pristupljeno: 30. srpanj 2018.).

Gray, M. i Stanton, D. (2010) „Costs of Children and Equivalence Scales : A Review of Methodological Issues and Australian Estimates“, *Australian Journal of Labour Economics*, 13(1), str. 99–115.

Haan, P. i Wrohlich, K. (2010) „Optimal taxation: The design of child-related cash and in-kind benefits“, *German Economic Review*, 11(3), str. 278–301. doi: 10.1111/j.1468-0475.2009.00471.x.

Hagenaars, A. J. M., de Vos, K. i Asghar Zaidi, M. (1994) *Poverty statistics in the late 1980s: Reserach based on micro-data*. Luxembourg. Dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9c787f17-acb6-4f4b-badc-49a2310e65f7/language-en> (Pristupljeno: 17. siječanj 2020.).

Harding, A. (1996) „Introduction and overview“, u Harding, A. (ur.) *Microsimulation and Public Policy*. Amsterdam: Elsevier, str. 1–22.

Harding, A., Vidyattama, Y. i Tanton, R. (2011) „Demographic change and the needs-based planning of government services: Projecting small area populations using spatial microsimulation“, *Journal of Population Research*, 28(2–3), str. 203–224. doi: 10.1007/s12546-011-9061-6.

Hatzvarnava-Kazassi, E. i Karamessini, M. (2018) „Greece country note“, u Blum, S. i ostali (ur.) *International Review of Leave Policies and Research 2018*, str. 188–197. Dostupno na: http://www.leavenetwork.org/lp_and_r_reports/.

Hoem, J. M., Prskawetz, A. i Neyer, G. (2001) „Autonomy or conservative adjustment? The effect of public policies and educational attainment on third births in Austria, 1975-96“, *Population Studies*, 55(3), str. 249–261. doi: 10.1080/00324720127700.

Hufkens, T. i ostali (2015) *The distributive effects of work-family life policies in European welfare states, ImPRovE Discussion Paper*. Antwerp: Herman Deleeck Centre for Social

Policy – University of Antwerp.

Hufkens, T. *i ostali* (2019) *The Hypothetical Household Tool (HHoT) in EUROMOD: a new instrument for comparative research on tax-benefit policies in Europe*. 05/2019. Sevilla. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/hypothetical-household-tool-hhot-euromod-new-instrument-comparative-research-tax-benefit> (Pristupljeno: 09. siječanj 2020.).

HZMO (2019) *Doplatak za djecu*. Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/print.aspx?id=5> (Pristupljeno: 03. rujan 2019.).

HZZO (2019) *Rodiljne i roditeljske potpore*. Dostupno na: <https://www.hzzo.hr/rodiljne-i-roditeljske-potpore/> (Pristupljeno: 06. rujan 2019.).

Immervoll, H. *i ostali* (2005) *Static data ageing techniques: Accounting for population changes in tax-benefit microsimulation models*. EM7/05. Colchester.

Immervoll, H., Sutherland, H. i de Vos, K. (2000) *Child poverty and child benefits in the European Union, EUROMOD Working Papers*. EM1/00. Institute for Social and Economic Research.

Van De Kaa, D. J. (1987) „Europe’s Second Demographic Transition“, *Population Bulletin*, 42(1), str. 1–59.

Kump, N., Majcen, B. i Čok, M. (2011) *Assessing the Benefits Reform in Slovenia Using a Microsimulation Approach*.

Kump, N. i Navicke, J. (2014) *Re-weighting EUROMOD for demographic change: An application on Slovenian and Lithuanian data*. EM13/14. Colchester.

Kurowska, A., Myck, M. i Wrohlich, K. (2017) „Making work pay: increasing labour supply of secondary earners in low income families with children“, *Contemporary Economics*, 11(2), str. 161–170. doi: 10.5709/ce.1897-9254.234.

Kuznets, S. (1967) „Population and Economic Growth“, u *Proceedings of the American Philosophical Society, Population Problems*. American Philosophical Society, str. 170–193.

Ledić, M. (2018) „Income and Multidimensional Poverty of Children in Croatia“, *Economic Trends and Economic Policy*, 26(2), str. 7–58. doi: 10.15179/pkiep.26.2.1.

Lee, R. D. i Miller, T. (1991) „Population Growth, Externalities to Childbearing, and Fertility Policy in Developing Countries“, u *Proceedings of the World Bank Annual Conference on Development Economics 1990*. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, str. 275–304. doi: https://doi.org/10.1093/wber/4.suppl_1.275.

Lee, R. i Miller, T. (1990) „Population Policy and Externalities to Childbearing“, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 510, str. 17–32. doi: 0803973233.

Leitner, S. (2003) „Varieties of familialism: The caring function of the family in comparative perspective“, *European Societies*, 5(4), str. 353–375. doi: 10.1080/1461669032000127642.

Letablier, M.-T. *i ostali* (2009) *The costs of raising children and the effectiveness of policies*

to support parenthood in European countries: a Literature Review, A report to the European Commission.

Leventi, C. i ostali (2018) *EUROMOD Country Report Greece 2015-2018*. Colchester.

Levy, H. (2003) *Child-targeted tax-benefit reform in Spain in a European context: a microsimulation analysis using EUROMOD*, *EUROMOD Working Papers*. EUROMOD at the Institute for Social and Economic Research.

Levy, H., Lietz, C. i Sutherland, H. (2007a) „A guaranteed income for Europe’s children?“, u Jenkins, S. P. i Micklewright, J. (ur.) *Inequality and poverty re-examined*. Oxford University Press.

Levy, H., Lietz, C. i Sutherland, H. (2007b) „Swapping Policies: Alternative Tax-Benefit Strategies to Support Children in Austria, Spain and the UK“, *Journal of Social Policy*, 36(04), str. 625–647. doi: 10.1017/S0047279407001213.

Levy, H., Matsaganis, M. i Sutherland, H. (2013) „Towards a European Union Child Basic Income? Within and between country effects“, *International Journal of Microsimulation*, 6(1), str. 63–85.

Levy, H., Morawski, L. i Myck, M. (2009) „Alternative tax-benefit strategies to support children in Poland“, u Lelkes, O. i Sutherland, H. (ur.) *Tax and benefit policies in the enlarged Europe: assessing the impact with microsimulation models*. Farnham, Surrey, UK; Burlington, VT: Ashgate.

Lewis, J. (1994) „Sustavi socijalnog blagostanja i uloga spolova“, *Revija za socijalnu politiku*, 1(3). doi: 10.3935/rsp.v1i3.587.

Li, J. i O’Donoghue, C. (2013) „A survey of dynamic microsimulation models: uses, model structure and methodology“, *International Journal of Microsimulation*, 6, str. 3–55. doi: 10.1093/jae/ejm029.

Lindert, P. H. (1980) „Child Costs and Economic Development“, u Easterlin, R. A. (ur.) *Population and Economic Change in Developing Countries*. University of Chicago Press, str. 5–80. Dostupno na: <http://www.nber.org/books/east80-1>.

Lindström, K. i Wallera, A. (2018) *EUROMOD Country Report Sweden 2015-2018*. Colchester.

Lucas, R. E. (1988) „On the mechanics of economic development“, *Journal of Monetary Economics*, 22(1), str. 3–4. doi: Doi 10.1016/0304-3932(88)90168-7.

Matančević, J. (2019) „Obiteljska politika između familizma i novih socijalnih rizika“. Zagreb. Dostupno na: <https://bit.ly/2Ub3LEU>.

Matsaganis, M. i ostali (2006) „Reforming Family Transfers in Southern Europe: Is there a Role for Universal Child Benefits?“, *Social Policy and Society*. Cambridge University Press, 5(02), str. 189–197. doi: 10.1017/S1474746405002873.

Matsaganis, M. i ostali (2007) „Child poverty and family transfers in Southern Europe“, u Spadaro, A. (ur.) *Microsimulation as a tool for the evaluation of public policies: methods and*

applications. Fundación BBVA, str. 293–321.

McDonald, P. (2006) „An Assessment of Policies that Support Having Children from the Perspectives of Equity, Efficiency and Efficacy“, u *Vienna Yearbook of Population Research*. Austrian Academy of Sciences Press, str. 213–234.

Militaru, E. i Cristescu, A. (2017) „Child policy changes and estimation of income distribution effects“, *Theoretical and Applied Economics*, XXIV(2611), str. 187–196.

Millar, J. i Warman, A. (1996) *Family Obligations in Europe*. Family Policy Studies Centre.

Mills, M. i ostali (2014) *Use of childcare services in the EU Member States and progress towards the Barcelona targets, RR-462-EC, Prepared for the European Commission Directorate General for Justice and Fundamental Rights*. doi: 10.2838/54302.

MISSOC (2019) *Comparative Tables*. Dostupno na: <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/> (Pristupljeno: 12. rujan 2019.).

Musgrave, R. A. (1959) *The theory of public finance: a study in public economy*. New York: McGraw-Hill.

O'Brien, M. i Koslowski, A. (2018) „United Kingdom country note“, u Blum, S. i ostali (ur.) *International Review of Leave Policies and Research 2018*, str. 423–436. Dostupno na: http://www.leavenetwork.org/lp_and_r_reports/.

O'Donoghue, C. (1998) „Book Review: Microsimulation and Public Policy“, *Journal of Artificial Societies and Social Simulation*, 1(3). Dostupno na: <http://jasss.soc.surrey.ac.uk/1/3/review3.html>.

OECD (2019) *Average annual wages, OECD Employment and Labour Market Statistics (database)*. Dostupno na: <https://doi.org/10.1787/data-00571-en> (Pristupljeno: 16. prosinac 2019.).

OECD (2020) *Note: What are equivalence scales?* Dostupno na: <http://www.oecd.org/els/soc/OECD-Note-EquivalenceScales.pdf> (Pristupljeno: 17. siječanj 2020.).

Olsaretti, S. (2013) „Children as Public Goods?“, *Philosophy & Public Affairs*, 41(3), str. 226–258.

Paulus, A., Sutherland, H. i Tsakloglou, P. (2010) „The distributional impact of in-kind public benefits in European countries“, *Journal of Policy Analysis and Management*, 29(2), str. 243–266. doi: 10.1002/pam.20490.

Paur, D. (2018) *EUROMOD Country Report Slovak Republic 2015-2018*. Colchester.

Penne, T. i ostali (2020) „To what extent do welfare states compensate for the cost of children? The joint impact of taxes, benefits and public goods and services“, *Journal of European Social Policy*, 30(1), str. 79–94. doi: 10.1177/0958928719868458.

Popova, D. (2013) „Impact assessment of alternative reforms of child allowances using RUSMOD—the static tax-benefit microsimulation model for Russia“, *International Journal of*

Microsimulation, 6(1), str. 122–156.

Popova, D. (2016) „Distributional impacts of cash allowances for children: A microsimulation analysis for Russia and Europe“, *Journal of European Social Policy*. SAGE Publications, 26(3), str. 248–267. doi: 10.1177/0958928716645074.

Porezna Uprava (2019a) *Osobni Odbitak*. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/baza_znanja/Stranice/OsobniOdbitak.aspx (Pristupljeno: 30. kolovoz 2019.).

Porezna Uprava (2019b) „Zakon o porezu na dohodak (pročišćeni tekst)“, str. 1–59. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/hr_propisi/_layouts/in2.vuk.sp.propisi.intranet/propisi.aspx#id=pro1623.

Poslovni dnevnik (2010) „Što je osobni odbitak? - Poslovni dnevnik“, *Poslovni dnevnik*, 10 veljača. Dostupno na: <http://www.poslovni.hr/tips-and-tricks/sto-je-osobni-odbitak-139577> (Pristupljeno: 03. rujan 2019.).

Puljiz, V. (1994) „Socijalna politika i obitelj“, *Revija za socijalnu politiku*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada, 1(3), str. 237–244. doi: 10.3935/rsp.v1i3.580.

Puljiz, V. (1999a) „Obrazloženje Konačnog prijedloga zakona o doplatku za djecu“, *Revija za socijalnu politiku*. Pravni Fakultet Sveucilista u Zagrebu (Law School of the University of Zagreb), 6(1), str. 45–54. doi: 10.3935/rsp.v6i1.316.

Puljiz, V. (1999b) „Profili obiteljske politike“, *Revija za socijalnu politiku*, 6(1). doi: 10.3935/rsp.v6i1.313.

Puljiz, V. i Zrinščak, S. (2002) „Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu“, *Revija za socijalnu politiku*, 9(2). doi: 10.3935/rsp.v9i2.170.

Raitano, M. (2009) „When family beats welfare: Background effects in EU15 country clusters“, *Intereconomics*, 44(6), str. 337–342. doi: 10.1007/s10272-009-0313-z.

Reimer, T., Erler, D. i Blum, S. (2018) „Germany country note“, u Blum, S. i ostali (ur.) *International Review of Leave Policies and Research 2018*, str. 177–187. Dostupno na: http://www.leavenetwork.org/lp_and_r_reports/.

Romer, P. M. (1986) „Increasing Returns and Long-Run Growth“, *The Journal of Political Economy*, 94(5), str. 1002–1037. doi: 10.1086/261420.

Salanauskaite, L. i Verbist, G. (2009) „Reforming child allowances in Lithuania: what does microsimulation tell us?“, u Lelkes, O. i Sutherland, H. (ur.) *Tax and benefit policies in the enlarged Europe: assessing the impact with microsimulation models*. Farnham, Surrey, UK; Burlington, VT: Ashgate, str. 155–186.

Salanauskaite, L. i Verbist, G. (2013) „Is the neighbour’s grass greener? Comparing family support in Lithuania and four other New Member States“, *Journal of European Social Policy*, 23(3), str. 315–331. doi: 10.1177/0958928713480066.

Simon, J. L. (1981) *The Ultimate Resource*. Princeton University Press, Princeton.

Središnji državni portal (2019) *Novčana potpora za novorođeno dijete*. Dostupno na: <https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/roditeljstvo/novcana-potpورا-za-novorodjeno-dijete/496> (Pristupljeno: 05. rujan 2019.).

Stichnoth, H., Abiry, R. i Reuss, K. (2015) „Completed fertility effects of family policy measures: evidence from a life-cycle model“, *Economics Bulletin*, 35(3), str. 1–8.

Stropnik, N. (1995) „Ciljevi, mjere i posljedice populacijske i obiteljske politike“, *Revija za socijalnu politiku*, 2(3), str. 215–222. doi: 10.3935/rsp.v2i3.516.

Stubbs, P. i ostali (2017) *Dječje siromaštvo i strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava u Hrvatskoj EIZG i Zaklada Adris*. Zagreb. Dostupno na: http://www.sinisazrinscak.com/wp-content/uploads/2012/12/Djecje-siromastvo_HR.pdf.

Stubbs, P. i Zrinščak, S. (2014) *Ulaganje u djecu kako - kako nadvladati zamku deprivacije: Hrvatska*. Brussels, Belgium.

Šućur, Z. i ostali (2015) *Siromaštvo i dobrobit djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj*. Uredio N. Pećnik i V. Puljiz. UNICEF Office Croatia.

Šućur, Z. i ostali (2016) *Struktura naknada, izdaci i korisnici programa socijalne zaštite u Republici Hrvatskoj*. Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Sutherland, H. (2001) *Reducing child poverty in Europe: what can static microsimulation models tell us?*, *EUROMOD Working Papers*. Institute for Social and Economic Research.

Sutherland, H. (2006) „Can Child Poverty Be Abolished? Promises and Policies in the UK“, *The Economic and Labour Relations Review*, 17(1), str. 7–31. doi: 10.1177/103530460601700102.

Sutherland, H. i Figari, F. (2013) „EUROMOD: the European Union tax-benefit microsimulation model“, *International Journal of Microsimulation*, 6(1), str. 4–26.

Sutherland, H. i Piachaud, D. (2001) „Reducing child poverty in Britain: An assessment of government policy 1997-2001“, *Economic Journal*, 111(469), str. F85–F101.

Sylva, K. i ostali (2004) *The Final Report: Effective Pre-School Education*. Dostupno na: <http://discovery.ucl.ac.uk/10005308/1/EPPE12Sylva2004Effective.pdf> (Pristupljeno: 30. srpanj 2018.).

Thévenon, O. (2011) „Family Policies in OECD Countries : A Comparative Analysis“, *Population and Development Review*, 37(1), str. 57–87.

Thévenon, O. i Solaz, A. (2013) „Labour Market Effects of Parental Leave Policies in OECD Countries“, (141). doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.1787/5k8xb6hw1wjf-en>.

Tittmus, R. M. (1974) *Social Policy: An Introduction*. New York: Pantheon Books.

UK Government (2019) *Family Resources Survey*. Dostupno na: <https://www.gov.uk/government/collections/family-resources-survey--2> (Pristupljeno: 07. siječanj 2020.).

- United Nations (2019) *About the Sustainable Development Goals - United Nations Sustainable Development*. Dostupno na: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> (Pristupljeno: 11. srpanj 2019.).
- Urban, I. (2014) „Potpore za kućanstva s djecom“, *Newsletter : povremeno glasilo Instituta za javne financije*, 16(88), str. 1–11. doi: 10.3326/nlh.2014.88.
- Urban, I. (2016) „Primjena mikrosimulacijskih modela u analizi poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj“, *Newsletter : povremeno glasilo Instituta za javne financije*. Institute of Public Finance, 17(104), str. 1–7. doi: 10.3326/nlh.2016.104.
- Urban, I. (2017) *Measuring income redistribution: beyond the proportionality standard*. EM1/17.
- Urban, I. (2019) „Measuring Redistributive Effects of Taxes and Benefits: Beyond the Proportionality Standard“, *FinanzArchiv*, 75(4), str. 413. doi: 10.1628/fa-2019-0008.
- Urban, I., Bezeredi, S. i Pezer, M. (2018) *EUROMOD Country Report Croatia 2015-2018*. Colchester.
- Urban, I. i Pezer, M. (2017) „Support for households with children in the Alps-Adriatic region“. Zagreb: Institut za javne financije.
- Urban, I. i Pezer, M. (2018) „Microsimulation of Child Benefits: A Review of Studies“, *International Journal of Microsimulation*, 11(3), str. 134–169. Dostupno na: https://www.microsimulation.org/IJM/V11_3/IJM_11_3_5.pdf.
- Urban, I. i Pezer, M. (2019) „O doplatku za djecu“, *Newsletter: povremeno glasilo Instituta za javne financije*. Institute of Public Finance, (118), str. 1–7. doi: 10.3326/nlh.2019.118.
- Urban, I. i Pezer, M. (2020) „Compensation for Households with Children in Croatia, Slovenia and Austria“, *Social Indicators Research*, 147(1), str. 203–235. doi: 10.1007/s11205-019-02150-8.
- Verbist, G. i Van Lancker, W. (2016) „Horizontal and Vertical Equity Objectives of Child Benefit Systems: An Empirical Assessment for European Countries“, *Social Indicators Research*, 128(3), str. 1299–1318. doi: 10.1007/s11205-015-1080-9.
- Werding, M. (2014) „Children are costly, but raising them may pay: The economic approach to fertility“, *Demographic Research*, 30(1), str. 253–276. doi: 10.4054/DemRes.2014.30.8.
- World Bank (2014) „Croatia Public Finance Review: Restructuring Spending for Stability and Growth (Report No. 78320-HR)“. World Bank.
- World Bank Group (2016) *Poverty and Shared Prosperity 2016: Taking on Inequality*. Washington, DC: The World Bank. doi: 10.1596/978-1-4648-0958-3.
- Zrinščak, S. (2002) „Socijalna i obiteljska politika u zemljama u tranziciji“, *Revija za socijalnu politiku*, 9(1). doi: 10.3935/rsp.v9i1.196.

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Kategorizacija istraživanja obiteljske politike pomoću mikrosimulacijskih modela</i>	33
<i>Tablica 2. Pregled socio-demografskih pokazatelja za zemlje Europske Unije (EU), 2018.</i>	43
<i>Tablica 3. Iznosi poreznog odbitka za djecu u Republici Hrvatskoj</i>	48
<i>Tablica 4. Iznosi doplatka za djecu i dohodovni pragovi cenzusa za kućanstvo u Republici Hrvatskoj, mjesečno u kunama.</i>	49
<i>Tablica 5. Dohodovni razredi i iznosi naknada za djecu u Helenskoj Republici</i>	52
<i>Tablica 6. Iznosi doplatka za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj</i>	55
<i>Tablica 7. Osnovni iznos materijalne pomoći u Slovačkoj Republici, 2018.</i>	61
<i>Tablica 8. Novčana naknada za dijete u Kraljevini Švedskoj, mjesečno, 2018.</i>	62
<i>Tablica 9. Umanjenje poreza za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske (CTC), 2018.</i>	65
<i>Tablica 10. Usporedni prikaz osnovnih novčanih naknada i poreznih olakšica za djecu, 2018., mjesečni iznosi po djetetu</i>	68
<i>Tablica 11. Usporedni prikaz roditeljskog, očevo i roditeljskog dopusta</i>	70
<i>Tablica 12. Podatci po zemljama</i>	75
<i>Tablica 13. Komparativna i deskriptivna analiza novčanih pokazatelja sustava potpora za djecu te analiziranih uzoraka po zemljama, 2018.</i>	96
<i>Tablica 14. Procjena Ginijeveg koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Republika Hrvatska, 2018.</i>	113
<i>Tablica 15. Procjena Ginijeveg koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Slovačka Republika, 2018.</i>	115
<i>Tablica 16. Procjena Ginijeveg koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Kraljevina Švedska, 2018.</i>	116
<i>Tablica 17. Procjena Ginijeveg koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Helenska Republika, 2018.</i>	118
<i>Tablica 18. Procjena Ginijeveg koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Savezna Republika Njemačka, 2018.</i>	119
<i>Tablica 19. Procjena Ginijeveg koeficijenta nejednakosti za različite dohodovne koncepte, Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske, 2018.</i>	120
<i>Tablica 20. Odrednice premije za djecu u Republici Hrvatskoj (u kunama)</i>	131
<i>Tablica 21. Odrednice premije za djecu u Slovačkoj Republici (u eurima)</i>	132
<i>Tablica 22. Odrednice premije za djecu u Kraljevini Švedskoj (u krunama)</i>	133

Tablica 23. <i>Odrednice premije za djecu u Helenskoj Republici (u eurima)</i>	135
Tablica 24. <i>Odrednice premije za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj (u eurima)</i>	136
Tablica 25. <i>Odrednice premije za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske (u funtama)</i>	137
Tablica 26. <i>Novčani pokazatelji sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj 2018., godišnje u kunama.</i>	141
Tablica 27. <i>Usporedba utjecaja promjene doplataka za djecu u Republici Hrvatskoj 2018. godine na Ginijev koeficijent nejednakosti i koeficijente koncentracije</i>	144
Tablica 28. <i>Iznos novčane naknade za djecu u reformskom scenariju HREL, u kunama</i>	146
Tablica 29. <i>Iznos naknade umanjenja poreza za djecu u reformskom scenariju HRUK, godišnje u kunama</i>	148
Tablica 30. <i>Novčani pokazatelji reformskih scenarija sustava potpora za djecu u Republici Hrvatskoj 2018., godišnje u kunama</i>	149
Tablica 31. <i>Analiza utjecaja reformi na dohodovnu nejednakost u Republici Hrvatskoj</i>	157
Tablica 32. <i>Koeficijenti koncentracije grupa instrumenata potpore za djecu u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima</i>	158

POPIS SLIKA

Slika 1. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Republici Hrvatskoj, 2018. mjesečno	87
Slika 2. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Helenskoj Republici, 2018. mjesečno	88
Slika 3. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Saveznoj Republici Njemačkoj, 2018. mjesečno	89
Slika 4. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Slovačkoj Republici, 2018. mjesečno	90
Slika 5. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Kraljevini Švedskoj, 2018. mjesečno	90
Slika 6. Iznos potpore za djecu za hipotetsko kućanstvo s dvoje djece u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sj. Irske, 2018. mjesečno	91
Slika 7. (a-f) Prikaz ukupne potpore za djecu u kućanstva s jednim djetetom, dvoje djece i troje djece u analiziranim zemljama	94
Slika 8. Republika Hrvatska – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.	97
Slika 9. Slovačka Republika – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.	99
Slika 10. Kraljevina Švedska – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.	100
Slika 11. Helenska Republika – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.	101
Slika 12. Savezna Republika Njemačka – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.	102
Slika 13. Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske – struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama i broju djece u kućanstvu (mjesečno), 2018.	103
Slika 14. Stopa siromaštva djece (FGT $\alpha=0$) u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018... ..	104
Slika 15. Interval pouzdanosti stopa siromaštva djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.	108
Slika 16. Jaz siromaštva djece (FGT $\alpha=1$) u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.	109
Slika 17. Intenzitet siromaštva djece (FGT $\alpha=2$) u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.	110
Slika 18. Stopa siromaštva djece (FGT $\alpha=0$) za kućanstva s različitim brojem djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.	111
Slika 19. Jaz siromaštva djece (FGT $\alpha=1$) za kućanstva s različitim brojem djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.	111

Slika 20. Intenzitet siromaštva djece (FGT $\alpha=2$) za kućanstva s različitim brojem djece u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.	112
Slika 21. Siromaštvo djece po dobnim skupinama mjereno raspoloživim dohotkom u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama, 2018.	112
Slika 22. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Republici Hrvatskoj, 2018.	114
Slika 23. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Slovačkoj Republici, 2018.	116
Slika 24. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Kraljevini Švedskoj, 2018.	117
Slika 25. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Helenskoj Republici, 2018.	118
Slika 26 Krivulje koncentracije potpore za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj, 2018.	120
Slika 27. Krivulje koncentracije potpore za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske, 2018.	121
Slika 28. Kompenzacijski indeksi za Republiku Hrvatsku, 2018.	122
Slika 29. Kompenzacijski indeksi za Slovačku Republiku, 2018.	124
Slika 30. Kompenzacijski indeksi za Kraljevinu Švedsku, 2018.	125
Slika 31. Kompenzacijski indeksi za Helensku Republiku, 2018.	126
Slika 32. Kompenzacijski indeksi za Saveznu Republiku Njemačku, 2018.	128
Slika 33. Kompenzacijski indeksi za Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske, 2018.	129
Slika 34. Prosječna premija potpore za djecu u Republici Hrvatskoj (mjesečno u eurima), 2018.	130
Slika 35. Prosječna premija potpore za djecu u Slovačkoj Republici (mjesečno u eurima), 2018.	131
Slika 36. Prosječna premija potpore za djecu u Kraljevini Švedskoj (mjesečno u eurima), 2018.	133
Slika 37. Prosječna premija potpore za djecu u Helenskoj Republici (mjesečno u eurima), 2018. ...	134
Slika 38. Prosječna premija potpore za djecu u Saveznoj Republici Njemačkoj (mjesečno u eurima), 2018.	135
Slika 39. Prosječna premija potpore za djecu u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske (mjesečno u eurima), 2018.	137
Slika 40. Struktura prosječne potpore za djecu prema dohodovnim decilnim skupinama prije (P1) i nakon promjene (P2) doplatka za djecu, 2018. (mjesečno, u kunama)	142
Slika 41. Struktura prosječne potpore za djecu prema broju djece u kućanstvu prije (P1) i nakon promjene (P2) doplatka za djecu, 2018. (mjesečno, u kunama)	143
Slika 42. Struktura potpore za djecu po dohodovnim decilnim skupinama u Republici Hrvatskoj u različitim reformskim scenarijima, mjesečno u kunama, 2018.	150
Slika 43. Struktura potpore za djecu u kućanstvima s različitim broje djece u Republici Hrvatskoj u različitim reformskim scenarijima, mjesečno u kunama, 2018.	151

Slika 44. Analiza „dobitnika i gubitnika“ u reformskim scenarijima.....	152
Slika 45. Analiza siromaštva u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima.....	153
Slika 46. Analiza siromaštva za kućanstva po broju djece u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima	155
Slika 47. Stopa siromaštva djece po dobi u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima	156
Slika 48. Usporedba kompenzacijskih indeksa u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima	159
Slika 49. Usporedba kompenzacijskih indeksa za kućanstva po broju djece u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima.....	161
Slika 50. Prosječne vrijednosti premije od potpore za djecu u Republici Hrvatskoj u reformskim scenarijima	162

PRILOZI

Tablica PI Popis varijabli

Naziv varijable	Definicija varijable	Način mjerenja varijable
1. Oznaka kućanstva	Numerička varijabla, jedinstvena vrijednost za kućanstvo pridružena svakom pojedincu u uzorku.	<p>Odabrane osnovne ulazne varijable za EUROMOD</p> <p>Izvorni podatci su prikupljeni od strane Državnog zavoda za statistiku (i njegovog ekvivalenta u drugim zemljama) i objedinjeni su u Anketi Europske Unije o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC, European Union Statistics on Income and Living Conditions). Podatci su prikupljeni tijekom 2016. godine (putem intervjua, ispunjavanjem ankete), a odnose se na 2015. godinu. Kako bi se podatci iz EU-SILC ankete mogli koristiti kao ulazni podatci u mikrosimulacijskom modelu EUROMOD, nacionalni timovi uz podršku voditelja EUROMOD projekta ih prilagođavaju potrebama modela. Podatci za Veliku Britaniju se na isti način prilagođavaju modelu, a temelje se Family Resources Survey.</p> <p>Podatci su prikupljeni na reprezentativnom uzorku za desetke tisuća pojedinaca po zemljama.</p> <p><i>Napomena:</i> Osim što se ulazni podatci koriste za simulaciju naknada, poreza i dohodaka, oni će se koristiti i u analizi te ispitivanju hipoteza kako bi se definiralo uzdržavano dijete, prepoznalo članove istog kućanstva i dr.</p>
2. Dob	Dob pojedinca u uzorku (u godinama), numerička varijabla.	
3. Spol	Binarna varijabla za oznaku spola (0 – žensko, 1 – muško).	
4. Trenutno obrazovanje	Trenutno obrazovanje pojedinca, kategorijalna varijabla u rasponu od 0 (izvan sustava obrazovanja) do 6 (tercijarno obrazovanje).	
5. Bračno stanje	Oznaka bračnog statusa, kategorijalna varijabla u rasponu od 1 (neudana/neoženjen i nikad nisu bili u braku) do 5 (udovac/udovica).	
6. Težinski faktor kućanstva	Ponderi za svakog pojedinca (i kućanstvo) u uzorku kako bi se od simuliranih vrijednosti iz uzorka dobili podatci za cijelu populaciju (numerička varijabla).	
7. Invalidnost	Binarna varijabla koja označava invalidnost (1 – postoji, 0 – odsustvo svojstva).	

Naziv varijable	Definicija varijable	Način mjerenja varijable	
8. Ekonomski status	Ekonomska aktivnost pojedinca, kategorijalna varijabla u rasponu od 0 (predškolska dob) do 9 (ostali statusi), a pokriva aktivnosti poput zaposlenik, poljoprivrednik, student, umirovljenik, ...		
9. Dohodak zaposlenih	Bruto dohodak ostvaren od nesamostalne djelatnosti (u lokalnoj valuti); numerička varijabla.		
10. Dohodak samozaposlenih	Bruto ostvareni dohodak od samostalne djelatnosti (u lokalnoj valuti); numerička varijabla.		
11. Dohodak od investicija	Bruto dohodak ostvaren od ulaganja (u lokalnoj valuti); numerička varijabla.		
12. Dohodak od iznajmljivanja	Ostvareni bruto dohodak od iznajmljivanja prostora ili zemlje (u lokalnoj valuti); numerička varijabla.		
13. Dohodak od privatnih transfera	Bruto dohodak ostvaren od privatnih transfera (u lokalnoj valuti); numerička varijabla.		
14. Drugi dohodak	Bruto drugi ostvareni dohodak (u lokalnoj valuti); numerička varijabla		
15. Doprinosi za socijalno osiguranje	Sumarna varijabla: obaveza za plaćanje doprinosa za socijalno osiguranje na plaću, iz plaće i za osiguranje samozaposlenih.		Odabrane izlazne varijable EUROMOD-a od interesa U mikrosimulacijskom modelu se slično programskim jezicima definiraju uvjeti prava na određene socijalne naknade i porezne obveze. Promjenom koda, mijenjaju
16. Porez na dohodak	Obveza za plaćanje poreza na dohodak.		

Naziv varijable	Definicija varijable	Način mjerenja varijable
17. Prirez porezu na dohodak	Obveza za plaćanje prireza porezu na dohodak.	se prava, iznosi, pragovi i drugi definirajući elementi poreza i naknada.
18. Novčana naknada za djecu	Ostvareno pravo na doplatak za djecu ili ekvivalent toj naknadi (engl. <i>child benefit</i>), te srodne naknade poput novčanih naknada za obrazovanje.	Izlazni dokument sadrži podatke za sve pojedince u uzorku te njihova ostvarena prava na naknade i porezne obveze, doprinose socijalnog osiguranja i dr. (za svaku varijablu posebno). Dobiveni podatci se dalje koriste u analizi i utvrđivanju pokazatelja blagostanja obitelji. <u>Sve vrijednosti su iskazane u lokalnoj valuti, a sve varijable su numeričke.</u>
19. Porezna olakšica za djecu	Ostvarena porezna olakšica za djecu, u pravilu kao umanjenje poreza (engl. <i>child tax credit</i>) ili kao niža porezna obveza zbog poreznog odbitka (realni iznos).	
20. Naknada socijalne zaštite	Ostvareno pravo na naknadu socijalne zaštite, poput Zajamčene minimalne naknade, te srodnih naknade za stanovanje.	
21. Naknada za troškove stanovanja	Ostvareno pravo na naknadu za pokriće troškova stanovanja (najamnine, režija i sl.).	Izlazne varijable će se koristiti za izračun raspoloživog dohotka kućanstva, dekompozicije siromaštva i nejednakosti, analizu strukture potpora za djecu i dr.
22. Raspoloživi dohodak	Raspoloživi dohodak pojedinca kojeg čine originalni dohodak i zbroj svih ostvarenih socijalnih naknada, od čega su oduzete obveze plaćanja poreza i doprinosa.	
23. Kvintilna dohodovna skupina	Kategorijalna varijabla koja označava kojoj dohodovnoj decilnoj (ili kvartilnoj) skupini pripada kućanstvo prema ostvarenom predfiskalnom dohotku. Poprima vrijednosti od 1 do 10 za analizu	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (kombinacija EUROMOD ulaznih varijabli) Jedinica mjerenja: kategorijalna varijabla

Naziv varijable	Definicija varijable	Način mjerenja varijable
	po decilnim skupinama, a od 1 do 4 za analizu (premije) po kvartilnim skupinama.	
24. Maloljetno dijete	Binarna varijabla koja poprima vrijednost 1, ako je osoba mlađa od 18 godina.	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (kombinacija EUROMOD ulaznih varijabli) Jedinica mjerenja: binarna varijabla
25. Uzdržavana mlađa punoljetna osoba	Binarna varijabla koja poprima vrijednost 1, ako je osoba starija od 17 godina, a mlađa od 26, bez partnera, u kućanstvu s roditeljima i ima ekonomski status uzdržavane osobe (učenik/student, nezaposlen, neaktivan, bolestan/invalid i sl.).	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (kombinacija EUROMOD ulaznih varijabli) Jedinica mjerenja: binarna varijabla
26. Broj djece u kućanstvu	Sumarna numerička varijabla: suma svih osoba koje su djeca ili uzdržavane mlađe punoljetne osobe u kućanstvu. U analizi kućanstava po broju djece obuhvaćena su kućanstva s jednim djetetom do četvero djece (zbog malog uzorka ostalih kućanstava).	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (kombinacija EUROMOD ulaznih varijabli) Jedinica mjerenja: numerička varijabla
27. Siromaštvo djece	Mjereno pomoću tri pokazatelja: stopa siromaštva, jaz siromaštva i intenzitet siromaštva. Indeks jaza siromaštva iskazuje udio siromašne djece u ukupnom broju djece. Jaz siromaštva ukazuje na udaljenost siromašnih od praga	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (izračun objašnjen u metodama znanstvenog istraživanja) Jedinica mjerenja: postotak (broj za ozbiljnost siromaštva)

Naziv varijable	Definicija varijable	Način mjerenja varijable
	siromaštva (kao postotak praga siromaštva), ali i na trošak uklanjanja siromaštva, a indeks intenziteta siromaštva dodatno u obzir uzima i nejednakost među siromašnima	
28. Ginijev koeficijent nejednakosti	Pokazatelj dohodovne nejednakosti. Vrijednost 0 predstavlja potpunu jednakost (sva kućanstva imaju jednake dohotke), a vrijednost 1 ukazuje na potpuno nejednakost (npr. samo jedno kućanstvo ima sav dohodak).	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (izračun primjenom softvera) Jedinica mjerenja: broj
29. Kompenzacijski indeks	Pokazatelj pokrivenosti troška uzdržavanja djece.	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (izračun objašnjen u metodama znanstvenog istraživanja) Jedinica mjerenja: postotak
30. Trošak uzdržavanja djece	Novčani iznos potreban kućanstvima s djecom kako bi imala jednak standard kao i kućanstva bez djece mjeren modificiranom OECD-ovom ljestvicom ekvivalencije.	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (izračun objašnjen u metodama znanstvenog istraživanja) Jedinica mjerenja: lokalna valuta
31. Premija za djecu	Novčani iznos koji ostvaruju roditelji za prvo i svako sljedeće dijete kroz sustav poreznih olakšica i socijalnih naknada.	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (izračun objašnjen u metodama znanstvenog istraživanja) Jedinica mjerenja: lokalna valuta
32. Jednoroditeljsko kućanstvo	Binarna varijabla koja poprima vrijednost 1, ako dijete pripada jednoroditeljskom	Vrsta podataka: sekundarni

Naziv varijable	Definicija varijable	Način mjerenja varijable
	kućanstvu, a 0 u dvoroditeljskom kućanstvu.	Izvor podataka: EU-SILC (kombinacija EUROMOD ulaznih varijabli)
33. Drugorođeno dijete	Binarna varijabla koja poprima vrijednost 1, ako je dijete drugo po starosti u obitelji.	Jedinica mjerenja: binarna varijabla
34. Trećerođeno dijete	Binarna varijabla koja poprima vrijednost 1, ako je dijete treće po starosti u obitelji.	
35. Četvorođeno dijete	Binarna varijabla koja poprima vrijednost 1, ako je dijete četvrto po starosti u obitelji.	
36. Predfiskalni dohodak kućanstva	Numerička varijabla, zbroj tržišnih dohodaka, mirovine, alimentacije i plaćenih doprinosa na razini kućanstva.	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (kombinacija EUROMOD izlaznih varijabli) Jedinica mjerenja: lokalna valuta
37. Proračunski izdatci za potpore za djecu	Numerička varijabla, zbroj izdataka na naknade za djecu (i socijalne naknade koje se mijenjaju prisustvom djece) te uštede poreza koju su ostvarila kućanstva s djecom od poreznih olakšica.	Vrsta podataka: sekundarni Izvor podataka: EU-SILC (kombinacija EUROMOD izlaznih varijabli i izračunatih varijabli) Jedinica mjerenja: lokalna valuta

Tablica P2 Usporedba proračunskih prihoda i rashoda za reformske scenarije instrumenata obiteljske politike, 2018. u milijunima kn

	HR 2018	HRDE	HREL	HRSE	HRSK	HRUK
Prihodi središnje države od poreza i doprinosa	61.171,67	63.739,01	63.918,44	63.589,26	62.450,24	63.491,34
... izravni porezi	10.255,95	12.823,30	13.002,72	12.673,54	11.534,53	12.575,63
... doprinosi iz plaće	27.966,85	27.966,85	27.966,85	27.966,85	27.966,85	27.966,85
... drugi doprinosi	185,29	185,29	185,29	185,29	185,29	185,29
... doprinosi na plaću	22.763,58	22.763,58	22.763,58	22.763,58	22.763,58	22.763,58
Rashodi središnje države na socijalne transfere	43.328,49	45.895,87	46.075,26	45.746,07	44.607,08	45.648,11
<i>Po ciljanim skupinama</i>						
... naknade za nezaposlene	541,24	541,24	541,24	541,24	541,24	541,24
... naknade za obitelj i obrazovanje	3.146,69	5.714,07	5.893,46	5.564,27	4.425,28	5.466,31
... naknade socijalne pomoći	1.032,56	1.032,56	1.032,56	1.032,56	1.032,56	1.032,56
... mirovine i naknade za bolesne i invalide	38.608,01	38.608,01	38.608,01	38.608,01	38.608,01	38.608,01
<i>Po vrsti potpore</i>						
... naknade s cenzusom (nemirovinske)	2.545,13	1.193,60	5.296,40	1.032,56	1.877,98	2.982,76
... naknade bez cenzusa (nemirovinske)	3.432,28	7.351,19	3.427,77	7.362,43	5.378,02	5.314,27
... mirovine	37.351,08	37.351,08	37.351,08	37.351,08	37.351,08	37.351,08
RAZLIKA PRIHODA I RASHODA	17.843,18	17.843,15	17.843,19	17.843,19	17.843,17	17.843,23
Usporedba s HR 2018	/	-0,04	0,00	0,01	-0,02	0,05

Izvor: Izrada autorice

Napomena: HRDE označava reformu inspiriranu njemačkim sustavom potpora za djecu, HREL grčkim sustavom, HRSE švedskim sustavom, HRSK slovačkim te HRUK britanskim sustavom potpora za djecu

ŽIVOTOPIS

Martina Pezer rođena je 5. siječnja 1989. u Slavonskom Brodu. Osnovnoškolsko obrazovanje je završila u Zagrebu, gdje je i maturirala 2007. u II. gimnaziji. Titulu sveučilišne prvostupnice ekonomije stekla je 2011. na studiju „Poslovna ekonomija“ na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na istom fakultetu je 2012. stekla titulu magistre ekonomije, nakon završetka diplomskog studija „Poslovna ekonomija“ - smjer „Financije“. Tijekom studija (2008. – 2012.) bila je demonstratorica na Katedri za Matematiku. Dobitnica je stipendija Grada Zagreba i Sveučilišta u Zagrebu za izvrsne studente te Dekanove nagrade za diplomski rad. 2013. godine se zapošljava u NTH grupi na radnom mjestu voditeljice odnosa s kupcima. Krajem 2013. zapošljava se u Coca-Coli HBC kao (viša) planerica prodaje, do studenog 2016. Istraživačku karijeru započela je u prosincu 2016. u Institutu za javne financije, kada i upisuje poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij Ekonomije i Poslovne ekonomije. Kao asistentica, aktivno sudjeluje u znanstvenim projektima i aktivnostima Instituta za javne financije te je (ko)autorica nekoliko znanstvenih, stručnih i popularnih radova. Redovno se usavršavala na ljetnim školama i seminarima te sudjelovala na konferencijama. Tijekom 2018. godine provela je dva mjeseca na Institutu za ekonomska i društvena istraživanja Sveučilišta u Essexu. Njezina područja interesa su mikrosimulacije poreza i socijalnih naknada te politike za obitelj i djecu.

Više na: <http://www.ijf.hr/hr/djelatnici/istrazivaci/7/martina-pezer-mag-oec/1188/>

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA

Znanstveni radovi u časopisima i zbornicima skupova:

Pezer, M. (2020) Couples, gender and inequality: the case of Croatia. *Proceedings of 9th International Scientific Symposium „Region, Entrepreneurship, Development“*, 1237-1245.

Urban, I. i **Pezer, M.** (2020). Compensation for Households with Children in Croatia, Slovenia and Austria, *Social Indicators Research*, 147 (1), 203-235.

Pezer, M., Stanić, B. i Perić, T. (2019). Dekompozicija Ginijevog koeficijenta nejednakosti pomoću Shapleyeve vrijednosti: primjer Hrvatske. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 17 (2), 19-37.

Urban, I. i **Pezer, M.** (2018). Microsimulation of Child Benefits: A Review of Studies. *International Journal of Microsimulation*, 11(3), 134–169.

Pezer, M., Bezeredi, S. i Leventi, C. (2018). The distributional impact of local social benefits of Zagreb, Split, Rijeka and Osijek. *Proceedings of 7th International Scientific Symposium „Economy of eastern Croatia - vision and growth“*, 582-590.

Pezer, M. (2018). Maternity support policies: a cluster analysis of 22 European Union countries. *Proceedings of the ISCCRO - International Statistical Conference in Croatia (ISCCRO '18) „New Advances in Statistical Methods Applications for a Better World“*, 117-124.

Drugi radovi u časopisima:

Urban, I. i **Pezer, M.** (2019) O doplatku za djecu. *Newsletter: povremeno glasilo Instituta za javne financije*, 20 (118), 1.-7.

Pezer, M. (2017). Prikaz knjige: Poverty and Shared Prosperity 2016: Taking on Inequality. *Public Sector Economics*, 41(4), 501-505.

Pezer, M. i Urban, I. (2017). Pregled naknada socijalne zaštite u Hrvatskoj. *Aktualni osvrti (IJF)*, 10(92), 1.-2.

Pezer, M. (2012). Sedam. *Matka: časopis za mlade matematičare*, 20(79), 146.-149.

Pezer, M. i Matejaš, J. (2010). Brojevi pi, e, i kroz povijest. *Matematičko-fizički list*, 241(1), 7.-14.

Popis svih radova dostupan je u Hrvatskoj znanstvenoj bibliografiji (CROSBI).